

ISSN 2218-2926

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

V. N. KARAZIN KHARKIV NATIONAL UNIVERSITY

COGNITION, COMMUNICATION, DISCOURSE

Series “Philology”

 # 26

International on-line scholarly journal

<https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse>

<http://sites.google.com/site/cognitiondiscourse>

Published since 2010

Included in the list of specialized scientific publications in Ukraine, category “Б”
(The order of the Ministry of Education and Science of Ukraine
from 28.12.2019 No 1643).

Kharkiv
2023

UDC 811

This issue of “Cognition, communication, discourse” presents results of interdisciplinary studies of political, advertising, academic, digital, and literary text and discourse in English and Ukrainian. The authors of this issue represent different universities of Ukraine, America, China, Côte d’Ivoire, France, Germany, and Tanzania. They focus on cognitive-evolutionary theory of language and make case studies of Internet memes, suicide notes, dream narratives, AGGRESSION in English song narrative, Shakespeare’s Ukrainian translations, the ECOSOPHY concept etc. from cognitive, pragmatic, rhetorical, translation, multimodal, cross-cultural, and teaching perspectives.

For linguists, teachers, graduate students, and undergraduates.

Editor-in-Chief:

Iryna Shevchenko, Doctor, Professor (V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine);
iryna.shevchenko@karazin.ua

Vice Editor-in-Chief:

Y. V. Bondarenko, Doctor, Professor (V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine);
ievgeniia.bondarenko.2014@gmail.com

Consultant Editors:

Ronald W. Langacker, Doctor, Professor (University of California, San Diego, United States)
 Suzanne Kemmer, Doctor, Professor (Rice University, Huston, United States)

Technical editor:

V. O. Gutorov, Doctor, Associate Professor (V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine); gutorov@karazin.ua

Executive secretary

A. B. Kalyuzhna, Doctor, Associate Professor (V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine);
alevtyna.kalyuzhna@karazin.ua; alevtyna_16@ukr.net

Editorial Board:

Donka Alexandrova, Doctor, Professor (University St. Kliment Ohridski, Sofia, Bulgaria);
 A. D. Belova, Doctor, Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine);
 L. R. Bezugla, Doctor, Professor (V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine);
 Natalia Chaban, Doctor, Professor (University of Canterbury, Christchurch, New Zealand);
 Elżbieta Chrzanowska-Kluczevska, Doctor, Professor (Jagiellonian University in Krakow, Poland);
 Margaret H. Freeman, Doctor, Professor Emeritus, Co-director (Myrrifield Institute for Cognition and the Arts, Heath, United States);
 Seda Q. Gasparyan, Doctor, Professor (Yerevan State University, Armenia);
 Alina Israeli, Doctor, Associate Professor, Department of World Languages and Cultures (American University, Washington, D.C., United States);
 Y. A. Karpilovska, Doctor, Professor (Ukrainian Language Institute, National Academy of Sciences, Kyiv, Ukraine);
 Ben O’Loughlin, Professor (Royal Holloway, University of London, United Kingdom);
 A. P. Martynyuk, Doctor, Professor (V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine);
 Francisco D. Matito, Doctor, Professor Titular (University of La Rioja, Logroño, Spain);
 O. I. Morozova, Doctor, Professor (V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine);
 Nataliya Panasenko, DrSci, Professor (University of SS Cyril and Methodius in Trnava, Slovakia);
 O. V. Rebrii, Doctor, Professor (V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine);
 L.V. Soloschuk, Doctor, Professor (V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine);
 Peeter Torop, Doctor, Professor (University of Tartu, Estonia);
 O. P. Vorobyova, Doctor, Professor (National Technical University “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”, Ukraine);
 S. A. Zhabotynska, Doctor, Professor (Bohdan Khmelnytsky Cherkassy National University, Ukraine).

Editorial Address:

4, Svobody square, Kharkiv, 61022, Ukraine
(V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine)
School of Foreign Languages
Tel.: (057) 707-51-44

<https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse>

Internet-page: <http://sites.google.com/site/cognitiondiscourse>

All articles are double blind peer reviewed
Semiannual

Recommended by the Academic Council of V.N. Karazin Kharkiv National University
(Minutes # 10 of June 29, 2023)

Abstracting / Indexing:

Bielefeld Academic Search Engine (BASE),
Directory of Open Access Journals (DOAJ),
Index Copernicus,
ERIH PLUS,
Google Academy,
ResearchBib,
Scientific Indexing Services (SIS),
Vernadsky National Library of Ukraine,
Ulrichsweb.

ISSN 2218-2926

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

КОГНІЦІЯ, КОМУНІКАЦІЯ, ДИСКУРС**Напрямок “Філологія”****№ 26**

Міжнародний електронний збірник наукових праць

<https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse>
<http://sites.google.com/site/cognitiondiscourse>

Започаткований у 2010 р.

Включено до Переліку
спеціалізованих наукових видань України категорії “Б”
(наказ МОН України від 28.12.2019 № 1643).

Харків
2023

УДК 811

У цьому номері журналу «Когніція, комунікація, дискурс» подано результати міждисциплінарних досліджень політичного, рекламного, академічного, цифрового та літературного тексту та дискурсу англійською та українською мовами. Автори випуску представляють різні університети України, Америки, Китаю, Кот-д'Івуар, Німеччини, Танзанії та Франції. Вони фокусуються на вивченні когнітивно-еволюційної теорії мови та студіюють інтернет-меми, передсмертні записки, наративи снів, АГРЕСІО в англломовному пісенному наративі, українські переклади Шекспіра, концепт ЕКОСОФІЯ тощо з когнітивної, прагматичної, риторичної, перекладацької, мультимодальної, крос-культурної та педагогічної точок зору.

Для лінгвістів, викладачів, аспірантів і магістрантів.

Затверджено рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 10 від 29 червня 2023 р.)

Головний редактор

І. С. Шевченко, докт. філол. нук, професор (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна);
irynd.shevchenko@karazin.ua

Заступник головного редактора

Є. В. Бондаренко, доктор філол. наук, професор (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна);
ievgeniia.bondarenko.2014@gmail.com

Редактори-консультанти

Роналд Ленекер, доктор наук, професор (університет Каліфорнії, Сан-Дієго, США)
Сюзанна Кеммер, доктор наук, професор (університет Райс, Х'юстон, Техас, США)

Технічний редактор

В. О. Гуторов, канд. філол. наук, доцент (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна);
gutorov@karazin.ua

Відповідальний секретар

А. Б. Калюжна, канд. філол. наук, доцент (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна);
alevtyna.kalyuzhna@karazin.ua; alevtyna_16@ukr.net

Редакційна колегія

Донка Александрова, доктор філософії, професор (університет Св. Климента Охридського, Софія, Болгарія)
Л. Р. Безугла, докт. філол. наук, професор (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)
А. Д. Белова, докт. філол. наук, професор (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна)
О. П. Воробйова, докт. філол. наук, професор (Національний технічний університет «КПІ імені Ігоря Сікорського», Україна)
С. К. Гаспарян, докт. філол. наук, професор (Єреванський державний університет, Вірменія)
С. А. Жаботинська, докт. філол. наук, професор (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Україна)
Аліна Ізраелі, доктор, доцент, кафедра мов і культур світу (Американський університет, Вашингтон, США)
Є. А. Карпіловська, докт. філол. наук, професор (Інститут української мови Національної академії наук України, Україна)
Ельжбета Кржановська-Ключевська, доктор наук, професор (Ягелонський університет, Краків, Польща)
Бен О'Лофлін, професор (університет Лондона, Ройал Холлоу, Велика Британія)
А. П. Мартинюк, докт. філол. наук, професор (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)
Франциско Д. Матіто, доктор філософії, професор (Університет Ла-Ріоха, Логроньо, Іспанія)
О. І. Морозова, докт. філол. наук, професор (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)
Наталія Панасенко, докт. філол. наук, професор (Трнавський університет св. Кирила і Мефодія, Словачія)
О. В. Ребрій, докт. філол. наук, професор (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)
Л. В. Солощук, докт. філол. наук, професор (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)
Пеетер Тороп, доктор філології, професор (Тартуський університет, Естонія)
Маргарет Фріман, доктор філософії, почесний професор (Веллі коледж, Лос-Анжелес, США); співдиректор (Мерифілд інститут когніції та гуманітарних наук, Хіт, США)
Наталія Чабан, доктор філософії, професор (Університет Кентербері, Крайстчерч, Нова Зеландія)

Адреса редакційної колегії:

Україна, 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4
(Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна)
Факультет іноземних мов. Тел.: (057) 707-51-44
<https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse>
Інтернет-сторінка: <http://sites.google.com/site/cognitiondiscourse>

Текст подано в авторській редакції. Статті пройшли внутрішнє та зовнішнє рецензування.
Періодичність – 2 випуски на рік

Журнал “Kognitsia, kommunikatsia, diskurs” індексовано в міжнародних базах даних:

Bielefeld Academic Search Engine (BASE),
Directory of Open Access Journals (DOAJ),
Index Copernicus,
ERIH PLUS,
Google Academy,
ResearchBib,
Scientific Indexing Services (SIS),
Vernadsky National Library of Ukraine,
Ulrichsweb.

CONTENTS

Ananieva Nika THE <i>DIVIDED SELF</i> METAPHOR AND CONCEPTUALIZATIONS OF THE INTERNAL CONFLICT IN SUICIDE NOTES	9
Belova Alla FAUNA-INSPIRED FASHION THROUGH THE ENGLISH LANGUAGE GLASS	24
Boiko Yana DIACHRONIC PLURALITY IN TRANSLATION OF SHAKESPEARE’S PLAYS: A COGNITIVE-DISCURSIVE PERSPECTIVE	41
Kalyuzhna Alevtyna, Lavrinenko Iryna, Radchenko Olena PRESENTING GRAMMAR THROUGH INTERNET MEMES IN TEACHING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES	68
Krysanova Tetiana, Herezhun Oleksandra MULTIMODAL MEANING-MAKING OF AGGRESSION IN ENGLISH SONG NARRATIVE: A COGNITIVE-PRAGMATIC PERSPECTIVE	83
Nikolaienko Valeriia PATTERNS OF EVIDENTIALS USE IN DREAM NARRATIVES	109
Popov Sergiy COGNITIVE-EVOLUTIONARY THEORY OF LANGUAGE: JUSTIFICATION	123
Shamaieva Iuliia, Paschal Mahona Joseph, Gougou Saman Ange-Michel THE <i>ECOSOPHY</i> CONCEPT IN DISCOURSES OF LANGUAGE EDUCATION: A CROSS-CULTURAL PERSPECTIVE	140
Shkvorchenko Nataliia POLITICAL TOXICITY IN THE CONTRASTIVE PERSPECTIVE (BASED ON AMERICAN, BRITISH AND UKRAINIAN MEDIA DISCOURSE)	152
GUIDELINES FOR CONTRIBUTORS	174

ЗМІСТ

Ананьєва Ніка МЕТАФОРА РОЗДІЛЕНОГО «Я»: РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНФЛІКТУ МОВЦЯ В СУЇЦИДАЛЬНИХ ЗАПИСКАХ	9
Белова Алла АНІМАЛІСТИЧНІ МОТИВИ У МОДІ КРИЗЬ ПРИЗМУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	24
Бойко Яна ДІАХРОНІЧНА МНОЖИННІСТЬ У ПЕРЕКЛАДІ П'ЄС ШЕКСПРА: КОГНІТИВНО-ДИСКУРСИВНА ПЕРСПЕКТИВА	41
Калюжна Алевтина, Лавріненко Ірина, Радченко Олена ПОДАННЯ ГРАМАТИКИ ЧЕРЕЗ ІНТЕРНЕТ-МЕМ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ	68
Крисанова Тетяна, Гережун Олександра МУЛЬТИМОДАЛЬНЕ СМИСЛОТВОРЕННЯ АГРЕСІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ПІСЕННОМУ НАРАТИВІ: КОГНІТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ	83
Ніколаєнко Валерія ЕВІДЕНЦІЙНЕ МАРКУВАННЯ У НАРАТИВАХ СНОВИДІНЬ	109
Попов Сергій КОГНІТИВНО-ЕВОЛЮЦІЙНА ТЕОРІЯ МОВИ: ОБҐРУНТУВАННЯ	123
Шамаєва Юлія, Паскаль Махона Джозеф, Гугу Саман Анж-Мішель КОНЦЕПТ <i>ЕКософія</i> У ДИСКУРСАХ МОВНОЇ ОСВІТИ: КРОС-КУЛЬТУРНИЙ ВИМІР	140
Шкворченко Наталія ПОЛІТИЧНА ТОКСИЧНІСТЬ У КОНТРАСТИВНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ (на матеріалі американського, британського та українського медіа-дискурсу)	152
РЕКОМЕНДАЦІЇ АВТОРАМ З ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ	174

Cognition, communication, discourse, 2023, 26: 9-23.

<https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse>

<http://sites.google.com/site/cognitiondiscourse>

<http://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-01>

Received 15.03.2023; revised and accepted 18.05.2023

THE *DIVIDED SELF* METAPHOR AND CONCEPTUALIZATIONS OF THE INTERNAL CONFLICT IN SUICIDE NOTES

Nika Ananieva

Undergraduate Student,

Wellesley College

(106 Central St., Wellesley, MA 02481, USA);

e-mail: nika.ananieva@wellesley.edu

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-7345-5765>

Article citation: Ananieva, N. (2023). The *DIVIDED SELF* metaphor and conceptualizations of the internal conflict in suicide notes. *Cognition, communication, discourse*, 26, 9-23. <http://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-01>

Abstract

This paper presents *DIVIDED SELF* metaphor analysis conducted drawing from the discourse of suicidal notes. The suicide notes represent a distinct genre because of its typical rhetorical structure and communicative purpose. In particular, the internal conflict experienced by the authors of suicidal notes makes this material suitable for an analysis of the metaphorical conceptualization of one's own *DIVIDED SELF*. The research aims at modeling the conceptualization of one's own conflicting *SELF* by the authors of the suicide notes and proposing approach to the metaphorical conceptualizations of the *DIVIDED SELF* as metaphonymy, as well as describing their potential for representing the individual's internal conflict. First, the cognitive framing of the inner *SELF* of the authors, divided into the instances of the Subject and the Self, was investigated. Second, in order to analyze metaphonymic connections between the individual's inner conceptualizations, the agentivity of the inner *SELF* conceptualizations was compared. Third, a metaphonymic configuration of *SELF* conceptualizations was modeled and the potential of metaphorical framing of extreme psychological states through the metaphonymic representation of the *SELF* described. The material of the study consisted of a corpus with a total size of 164,483 lexical units (the CEASE corpus combined with a self-assembled corpus of suicide notes). As demonstrated by the analysis, the aspect of the Self mainly acts as a fragmentation of the author in the *DIVIDED SELF* metaphor. That is, the study allowed to model metaphorical conceptualizations metaphonymically and structure the stages of the formation of metaphonymy through the visual illustrations.

Keywords: *DIVIDED SELF* metaphor, Subject, Self, conceptual metaphor, metonymy, metaphonymy, suicide notes.

1. Introduction

Suicide notes or death notes constitute a specific discourse, as they represent the product of the conceptualization and verbalization of an extreme situation in which a person loses control of their life and decides to end it. According to the statistics, 25-30% of deaths caused by suicide are accompanied by written material (Rany, Shalini, & Murthy, 2015, p. 35). Consequently, every fourth suicide leaves an explanation in the form of a suicide note. The atypicality and pragmatic paradoxicality of the actions of the individuals who leave suicidal notes implies in the very definition of the act of suicide as an extreme case of conflict action that individual aimed at themselves. This internal conflict is reflected in the discourse of suicidal notes—the *subject of this study*—by distancing from responsibility in the form of metaphorical references to the individual's own

conflicting SELF. Accordingly, it forms the specificity of the analyzed introspective discourse, inter alia the separation of the agent and the subject of actions as metaphonymic conceptualizations of the author's identity, which determines the relevance of the study.

The study aims at modeling the conceptualization of individual's own conflicting SELF by the authors of the suicide notes, which entailed the following tasks:

- i. analyze the authors' perception of the SELF, divided into contrasting instances of the Subject and the Self;
- ii. compare the agentivity associated with specific individual's conceptualizations of the SELF;
- iii. model metaphonymic connections between conceptualizations of the SELF;
- iv. describe the potential of metaphorical framing of extreme psychological states through the metaphonymic representation of the SELF.

The total size of *the analyzed corpus* of suicidal notes is 164,483 lexical units. The corpus included an integrated combination of CEASE and CEASE-V2.0 (Ghosh, Ekbal, & Bhattacharyya, 2020, 2022) and a corpus of suicide notes culled independently from the websites Reddit (<http://web.archive.org/web/20180826083631/https://www.reddit.com/r/suicidenotes/>) and Tumblr (<https://suicide--notes.tumblr.com/archive>).

1.1. Theoretical foundations of the study

Recent studies have dealt with the problem of defining suicidal notes as a separate genre and identifying its communicative goals (Samraj & Gawron, 2015; Abaalkhail, 2020) and annotating emotions in suicidal notes (Ghosh et al., 2020, 2022), which makes reasonable to bring linguistic research into a cross-disciplinary area and obtain linguistically determined data relevant to other research areas, in particular applied ones (for example, psychotherapy).

The conceptualizations of the SELF by the authors of suicide notes have not received detailed attention of researchers yet, which presents them as a promising study material.

The cognitive linguistics explanatory toolset, specifically the conceptual metaphor theory (according to Lakoff, 1980, 1992; Johnson, 1987; Kövecses, 2011, 2017), allows the researcher to model the SELF conceptualizations produced by the authors of suicidal notes in a way that includes characterization of the internal conflict of the individual. The DIVIDED SELF metaphor was considered by G. Lakoff (see Lakoff, 1996) as conceptual. Indeed, this study approached its conceptual structure by modeling the distinct functional areas of the SELF. In addition, the investigation of the SELF conceptualizations enriches the understanding of the metaphorical framing mechanisms.

Departing from the understanding of the DIVIDED SELF as a metaphor, in this paper we also consider the characteristics of this metaphorical configuration as metaphonymy according to L. Goossens (1990, 1995), and the interaction of metaphor with metonymy according to Z. Kövecses (2013), with the intention of a detailed cognitive analysis of the conceptualization of the DIVIDED SELF.

1.1.1. Suicide notes as a specific genre. The texts of suicidal notes share a common rhetorical structure and communicative purposes, which provides the basis to consider them as a separate genre (Samraj & Gawron, 2015, p. 12). The genre specifics of suicide notes is determined by their rhetorical purpose and the narrow determinism of the communicative situation. A suicide note is a textual description that accompanies the author's action (Samraj & Gawron, 2015, p. 12). A common rhetorical structure in suicide notes is represented by the following communicative purposes: appealing to the recipient, giving instructions to others on actions after the death of the author, justification of individual's own suicide act, and expressing love (Abaalkhail, 2020, p. 12). Additionally, suicide notes often have the purpose of providing instructions (guidance) for the further actions, which are aimed at the body of the deceased or notifying others about the act of suicide (Galasiński, 2017). Quite often their communicative purpose involves conveying the last wishes, requests, instructions, or orders to the recipients (Roubidoux, 2012). Additionally, suicide notes are

the subject of research in forensic linguistics, which primarily focuses on the pragmatic characteristics of the author's statements. In particular, scientists believe that the suicide note often expresses both a proposition relevant to the addressee or addressees (although the situational context of the sentence is not always clear to the casual recipient) and introspective considerations (Olsson, 2008, p. 146). The propositional content, as it is termed in forensic linguistics, usually refers to the act of suicide itself or related communication, should be direct, simply formed and aimed at the addressee or has to be connected with the author–addressee relationship (Olsson, 2008, p. 149). As for introspective considerations (informational content), they are considered less relevant by pragmatically oriented forensic linguistics, but are valuable material for cognitive linguistic analysis and namely analysis of the author's SELF conceptualizations. Consequently, suicide notes form a specific discourse genre with common communicative purposes and rhetorical structure.

The main communicative purpose of suicide notes is accompaniment of the suicide act. The act of creation of the text of the suicide note and the process of committing suicide tend to integrate conceptually into a single entity or action in the author's mind, hence the note is acquiring a certain status of the act of suicide itself (Olsson, 2008, p. 148). Suicide notes often have a narrative structure; thus, they contain chronologically, substantively, and causally related propositions. Communication related to the suicide act has a number of specific features that form the structure of the note, namely: when mentioning the need (sometimes “desire”) of suicide act, the note clearly reflects the author's position (usually an explanation that this is not the best option, but the only one in the current situation) (Olsson, 2008). In addition, the majority of notes include primarily neutral and informative content (Ghosh et al., 2020). In addition, the situational context is not always explained by the individual, usually the recipient must draw their own conclusions; restrictions in the scope and a tendency to avoid unnecessary information (Olsson, 2008). In addition, suicide notes may contain an explicit motivation to commit suicide or the accusation of the individual who provoked the author's suicide (Fata et al., 2021). The author of the suicidal note directs their statements to the reconstruction of unexpressed during their life internal experiences that characterize their emotional imbalance. Therefore, suicidal notes form a unique genre due to the peculiarities of its communicative context, since written suicide notes verbally present a conceptualization of the highest degree of the individual's internal conflict.

1.1.2. The conceptual metaphor theory. The general definition of conceptual metaphor determines structural metaphors as a mental mechanism of structuring experience in the form of conceptualization of one concept in terms of another. Metaphors are formed by drawing from the target domain (a more abstract concept) to describe the source domain (specific concept) (Lakoff & Johnson, 1980, p. 158).

The metaphor not only defines language processing and production but also mental processes and understanding, where mapping has a paramount importance as it authorizes the use of source and inferential patterns for target concepts (Lakoff, 1992). Mapping is a universal part of the human conceptual system, one of the conventional procedures of reasoning and thinking (Lakoff, 1992). Consequently, conceptual metaphor theory addresses metaphors in language and thought and views metaphors as a way of making connections between different conceptual areas (mainly domains and frames). According to this theory, metaphors do not simply convey semantic information, but help to understand one concept by relating it to another or in terms of another. Metaphors serve to conceptualize the experience, influencing human thinking and behavior.

The interaction of metaphor and metonymy and their differentiation in the process of frame conceptualization is a topical theoretical underpinning for this study. Many metaphors arise from metonymies, so they cannot be viewed as independent conceptual structures (Kövecses, 2013). To solve this problem of the close connections between metaphor (projection between different domains) and metonymy (projection within the same domain), L. Goossens proposes the concept of metaphonymy. The integration proposed by researchers aims to illustrate that metaphor and metonymy are not mutually exclusive, moreover, their interaction can be closely intertwined and take

several forms (Goossens, 1990). Correlation-based metaphors arise from frame mental representations through the metonymic stage (Kövecses, 2013). When one of the elements of the frame mental structure is mapped to a concept that lies outside the original frame in another part of the conceptual system, the elements related to metonymy lead to a metaphor (Kövecses, 2013). Therefore, in the conceptualization process, metonymic processes may underlie the production of a metaphor.

1.1.3. Investigation of the DIVIDED SELF metaphor. Methods of metaphorical conceptualization of one's own SELF and identity constitutes a research interest because of the introspective nature of such phenomena. There is no single consistent way of an individual's inner life conceptualization, but there is a system of different metaphorical perceptions about the internal structure of the individual (Nöth, n.d.). The DIVIDED SELF metaphor is conceptualized by the fragmentation of the person into two parts. According to terminology that was suggested by G. Lakoff, these two parts are called Subject and Self. In this model, the Subject provides subjective experience: consciousness, perception, judgment, will and the ability to feel, meanwhile the Self is the physical manifestation of the SELF (Lakoff, 1996). This metaphor reflects the dual rational-emotional human nature: a person (target domain) is perceived as a physically fragmented entity consisting of the Subject (containing rational aspects of the person) and the Self (containing bodily and emotional aspects) (Gómez, 2015). The metaphorical division of human identity into several aspects actively serves in suicide notes discourse to form a clearer explanation of the individual's own states.

Opposition the Subject :: the Self extrapolates the characteristics of the person. The Subject is the locus of consciousness, mind, will and essence – therefore the locus of all that unifies the individual. The Self consists of physical and visible manifestations – bodies, social roles, stories and mostly emphasizes pre-existing conditions that individual has. Metaphorically, the Subject is always conceptualized as a person or individual, mostly the WHOLE. The Self is represented as a PART of the personality, which reflects the physical identity. Metaphorically, the Self is conceptualized as a person, object, or location.

Within the conceptual blending theory, the metaphorical conceptualization is held to take place on the basis of overlapping and blending mental spaces. The conceptual metaphor, according to G. Fauconnier (Fauconnier & Turner, 2002), is characterized by the presence of two (or more) input spaces and an emergent space. For example, the expression “If I were you...” creates a hypothetical space and a connection between the I-Subject in the space of reality and the You-Subject in the hypothetical space. This creates a You-Doppelgänger that combines the I-Subject with the You-Self (Lakoff, 1996). Consequently, in a hypothetical space, consciousness, perception, the ability to feel, judgment and will of the I-Subject control the physical characteristics of the You-Self, its social roles, the past, etc.

The DIVIDED SELF metaphors tend to form the conceptual and thematic nuclei of the suicide notes. They are usually the main component of reflection and become the central idea of the suicide note. Therefore, the DIVIDED SELF metaphors are used by the author of the suicide note as a means of structuring the message and reflect the main conceptualization of their personality (SELF) at the time of creating the suicide note and committing suicide.

2. Method

This section will first describe the procedure of material collection and then detail the steps of subsequent analysis.

2.1. Collection of material

The corpus of suicidal notes analyzed in this study included:

i. The Corpus of Emotion Annotated Suicide notes in English (CEASE), which consists of 2393 sentences collected from 205 suicidal notes (Ghosh et al., 2020), and which was kindly provided by the author upon our request.

ii. The corpus CEASE-v2.0, which consists of an additional 2,539 sentences and is assembled from 120 new notes (Ghosh et al., 2022).

iii. A corpus of 3,537 sentences based on 120 notes collected from the Reddit and Tumblr websites in the Suicide Notes archive categories by the author of this paper.

Therefore, the total size of the processed combined corpus was 164,483 lexical units.

2.2. Analysis

Using the concordance tool of the computer software # LancsBox: Lancaster University corpus toolbox (Brezina et al., 2021), we created a selection of sentences where the DIVIDED SELF metaphors were used based on our combined corpus of suicidal notes.

To create the selection, the key words that verbalize the DIVIDED SELF conceptualization were identified: the reflexive pronoun “myself” and the possessive pronoun “my” (which formed a fragmentation of the author in phrases with nouns, namely “my mind”, “my head”, “my soul”, “my body”, “my brain”, “my heart”). After obtaining 570 sentences with keywords, we used the method for identifying metaphorically used words in discourse, proposed by a Group Pragglejazz researchers to isolate phrases with the DIVIDED SELF metaphors usage (Group Pragglejazz, 2007). This method is based on the determination of the general meaning of the text during the analysis, the meaning of lexical units in this context and the extent of connection of the contextual meaning with the primary meaning of these lexical units. As a consequence, all expressions are not analyzed isolated, but in close connection with the context.

In 570 sentences with identified keywords (“myself”, “my mind”, “my head”, “my soul”, “my body”, “my brain”, “my heart”), the DIVIDED SELF metaphor was found in 265 cases. These selected notes were used for further investigation of the metaphors. In the selection, the keyword “myself” is the most widely represented: out of 351 cases of its usage, 177 contain a metaphor. Other keywords (“my mind”, “my head”, “my soul”, “my body”, “my brain”, “my heart”) are represented in the selection of 219 cases, in 88 of which there is a metaphorical conceptualization of the DIVIDED SELF (“my mind” 15 metaphorical uses out of 42 cases, “my head” 11 out of 35, “my soul” 14 out of 24, “my body” 21 out of 44, “my brain” 5 out of 12 and “my heart” 22 out of 62).

3. Results and discussion

The metaphorical conceptualizations identified in the selection logically fall into several groups according to the configuration of metonymic and metaphorical relations between the elements of the DIVIDED SELF conceptualization. In particular, we suggest to classify the SELF conceptualization by the level of agentivity attributed to its areas, since the agent :: object opposition appears to guide the split conceptualization and its metaphorical extrapolation. Therefore, metaphors with the correlate of the Self-object (LOSS-OF-SELF and TRUE-TO-ONESELF metaphors, and the SPLIT SELF metaphor) and embodied metaphonymy were highlighted.

3.1. Metaphors with the Self-object correlate

The Self, in the context of the DIVIDED SELF metaphor conceptualization, is predominantly the object of action because it acts as a fragmentation of the author rather than a projection of the underlying identity. Of particular interest are the LOSS-OF-SELF, TRUE-TO-ONESELF and SPLIT SELF metaphors usage cases.

3.1.1. LOSS-OF-SELF and TRUE-TO-ONESELF metaphors with the Self-object correlate. The loss of the Self forms the cessation of conscious control over reality. Conscious control in the LOSS-OF-SELF metaphor is conceptualized as the possession of the Self by the Subject, meanwhile the cessation of control is the individual’s loss of the Self. Generally, there are three main

points which can be used to further elucidate the complex dynamics involved in this metaphor (Lakoff, 1996). Firstly, the Self is the inherent property of the Subject. Secondly, the Subject's control over the Self is viewed as a form of possession. Lastly, the loss of control is equated with the loss of possession in this case (Lakoff, 1996).

Consequently, the Self is considered as the property of the Subject who owns it. The metaphor emphasizes the need for conscious control over the Self to preserve the integrity of the author's personal identity. For instance (in all examples the author's spelling is preserved):

- (1) *you may not have known this but you touched me deeply to a point where I lost myself in loving you* (Reddit, 2018).

This sentence (1) illustrates the conceptualization of negative loss of Self in obsession, since the author's sense of identity and self-consciousness are defined by external factors. Individual's recognition of an intense feeling for the addressee (*loving you*) has exceeded the author's own sense of Self, so the Subject is no longer in control of their thoughts, feelings, or actions. Agentivity reflects the relation between the subject and the object of action, where the subject performs an action on the object. Under general circumstances, the individual cannot simultaneously be the subject and the object of the loss action, but in the LOSS-OF-SELF metaphor, the relationship between the object and the subject of the action can be viewed in terms of the interaction between the author and their personal fragmentation. In the context of this metaphor, the Self (*myself*) is the object over which the action is performed. The Subject (*I*) loses the Self, in other words, the author objectifies a part of themselves. This conceptualization can be seen as a loss of autonomy or free will from the author's point of view, who is no longer in control of their own thoughts, feelings or actions.

The conceptual division into two parts (Subject-of-I and Self-of-I) signals about the author's exigency to conceptually separate the volitional component of their personality. For example:

- (2) *She is gone, and I can't live with myself anymore. I hate myself, I hate myself* (Reddit, 2018).

Example (2) illustrates the conceptualization of themselves by the speaker who differentiates Subject-of-I and Self-of-I. The Subject-of-I illustrates the subjective experience, namely consciousness, perception, judgment, will, and the ability to feel. Metaphorically, the Subject is always conceptualized as a person, and the Self is a part of that person (this includes the body or parts thereof, social roles, past states, actions), which is conceptualized as an individual, object, or location. Therefore, example (2) demonstrates the connection between the Subject-of-I (*I* — the author in the real world) and the Self-of-I (the projection of the past individual's identity on *myself*).

The metaphor conceptualizes the author not as a single coherent entity, but rather as a combination of conflicting sub-areas, with the Subject-of-I being the rational part of the speaker in the present. Repetition of *I hate myself* is a variant of the TRUE-TO-ONESELF metaphor usage.

In TRUE-TO-ONESELF metaphorical framing, the values and convictions form the moral standard (TRUE SELF) for the conscious actions of the Subject. In this metaphorical conceptualization, the Self is the agency that sets the standards to be followed by the Subject. For instance, in the sentence *I disappointed myself*, the Subject (*I*) disappoints the Self (*myself*) due to the fact that the Subject does not meet the standards or criteria of the Self. In example (2), as the established standard of past identity (*myself*) life with the person mentioned by the author is considered. Accordingly, since this person left the author of the suicide note (*She is gone*), the Subject does not meet the standards of the Self and hates it.

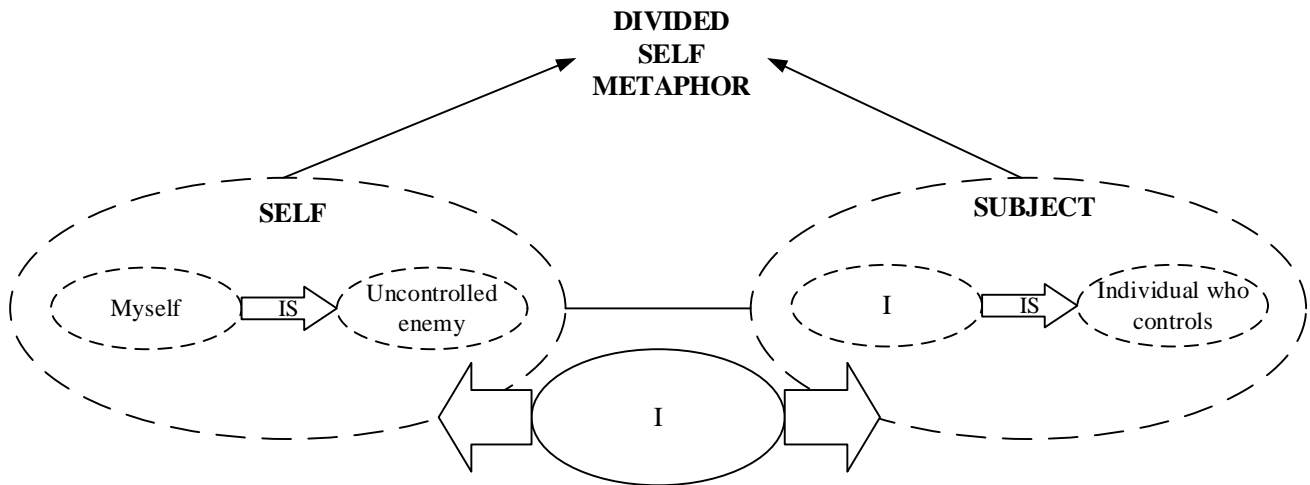

Figure 1. Model of DIVIDED SELF metaphor with the correlate of the Self-object and the Subject, as illustrated in the examples (2, 3)

In examples (2) and (3), the Self (*myself*) is conceptualized as an UNCONTROLLED ENEMY that is opposed by the Subject (*I* is INDIVIDUAL WHO CONTROLS). The conceptualization of the DIVIDED SELF is illustrated in Fig. 1. Therefore, in example (2), the Subject perceives the Self as an enemy with whom they cannot coexist in the same space (*I can not live with myself anymore*); in example (3), the Subject tries to avoid the Self conceptualized as an enemy (*escape from myself*).

3.1.2. SPLIT SELF metaphor with the Self-object correlate. The SPLIT SELF metaphor is formed on the foundation of the author's internal conflict if they simultaneously have two options for incompatible needs that cannot be satisfied at the same time.

- (3) *I have run from wife to wife from house to house and from country to country in a ridiculous effort to escape from myself* (Ghosh et al., 2022).

Using the example of the DIVIDED SELF metaphor, the Subject (*I*) can be seen as the agent (performer of the action), while the Self (*myself*) can be seen as the object of the action. In this case, the author describes how they try to escape from themselves, which forms a conflict between different aspects of their personality or identity. "I" is conceptualized as a fugitive, "myself" — as a person or entity the author runs away from. The SPLIT SELF metaphor in example (3) emphasizes the individual's fragmentation into two conflicting parts. So, the split conceptualization can be seen as a manifestation of the inner struggle between different aspects of the SELF.

The DIVIDED SELF metaphor is also exploited for the purpose of conceptualizing conflicting emotions of a person, for example:

- (4) *I dont blame anyone for this. Its all myself* (Reddit, 2018).

Example (4) proposes a conceptualization of the DIVIDED SELF by distinguishing between the aspect of the author that takes responsibility for their actions (reflecting a sense of maturity and self-awareness) and the aspect that is the locus of negative emotions because of it (guilt and self-blame). The accusation is considered as a confrontational act, and the author's accusation of themselves divides their subjective perspective into the Accusing Subject and the Accused Self. Therefore, the DIVIDED SELF metaphor in example (4) emphasizes contradictory emotions and thoughts, and conceptualizes the internal conflict between the value attitudes of the individual.

3.2. Metaphonymic nature of the DIVIDED SELF conceptualization

The DIVIDED SELF metaphors are based on metonymy by default, that is they depend conceptually on the previous metonymic conceptualization. Unlike a metaphor in which elements of the source domain are transferred to a distinctive target domain, metonymy characterizes part-unit relationships within a single domain, whereby no value transfer occurs. In the case of the DIVIDED SELF conceptualization, there is a metonymic transition of the meaning of the integral generalized embodied SELF to the extrapolated part of the SELF (more often the Self than the Subject), which embodies individual characteristics. However, this part represents the SELF as a whole because it is an active participant of an internal conflict, not a separate agency.

Based on our examples analysis, the metaphorical transfer of meaning occurs already between the integral SELF and the metonymic conceptualization of this SELF and implies changing the roles of the Agent and Object. The specificity of this conceptualization involves the extrapolation of the elements of the integral SELF and the metaphorical relations between them, which means a certain unity, but not the identity of the referent and the correlate (see Fig. 1). Therefore, we propose to consider the result of the conceptual splitting of the SELF as an emergent metaphonymic configuration, where the Self is a metonymic continuation of the integral SELF and is at the same time involved in metaphorical mapping.

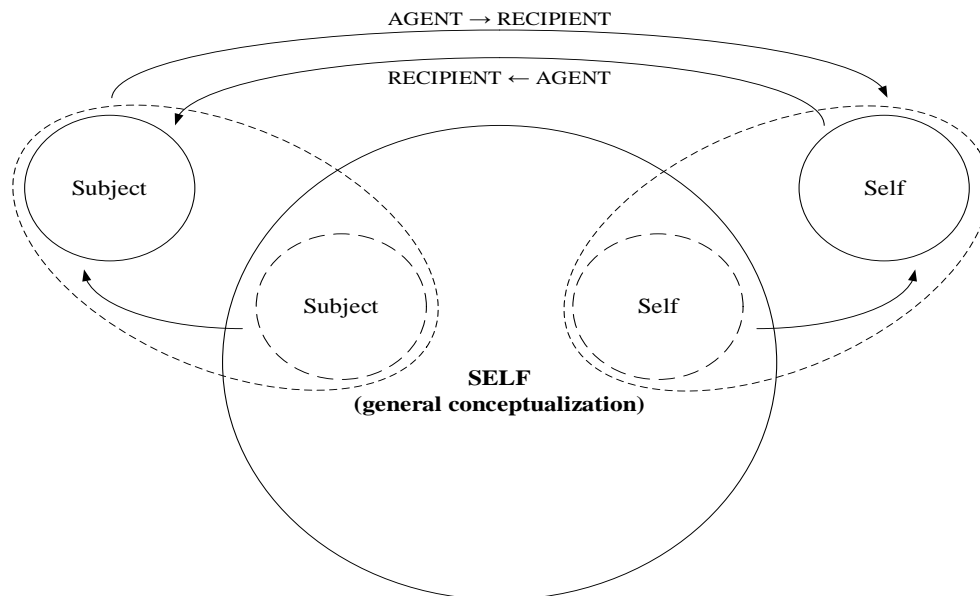

Figure 2. Model of metonymic and metaphorical relations between the elements of SELF-conceptualizations

Since emotions are associated with expressiveness, experiencing certain emotions prompts one to use metaphorical and metonymic expressions in verbalization. In the modern interpretation, metaphor and metonymy are not opposed, but are considered in close connection (Niemeier, 2012). In addition, the interaction of metaphor and metonymy occurs in two main ways. “Metonymy IN metaphor” presupposes that the process of imagination opens with the metaphorical conceptualization, and the details are clarified by metonymic interpretation. In turn, “Metaphor FROM metonymy” means that the process of imagination opens with metonymy, and then the metaphorical interpretation is conceptualized (Goossens et al., 1995). An effective use of metonymy to conceptualize a wider manifestation of metaphor can be seen in the following example:

- (5) *My mind feeds me false images that drive me insane, and I can't make them stop* (Reddit, 2018).

In example (5), the DIVIDED SELF metaphor emphasizes the inner conflict or manifestation of a dichotomy in the individual's mind. The conceptualization model is illustrated in Fig. 3. The metaphor is formed by the Subject and the Self juxtaposition in the fragmentation of the author's consciousness, where the Subject (the conscious or rational part of the SELF) confronts the Self (the subconscious part of the SELF that creates false images). Therefore, *my mind* metonymically replaces the whole person, but since the mind is not just a part of the individual, but rather the individual themselves, then various experiences and conflicts that occur in the mind indicate a broader human experience. The presence of consciousness is a specifically human feature in this context. False images that drive the author insane in the above sentence may be considered as a manifestation of the internal struggle between different aspects of the personality.

Example (5) conceptualizes the conflict between the conscious and subconscious SELF regarding the understanding of the author's identity, since false images created by *my mind* can distort the perception of reality by the Subject. Since the individual, on the one hand, is not able to stop the creation of images (which indicates a feeling of powerlessness or lack of control), and on the other hand, uses the possessive pronoun (*my mind*), which paradoxically refers to control over one's own thoughts and experience. Therefore, the metaphor conveys the author's struggle with their own mind, highlighting the potential for internal conflict and the complexity of human consciousness.

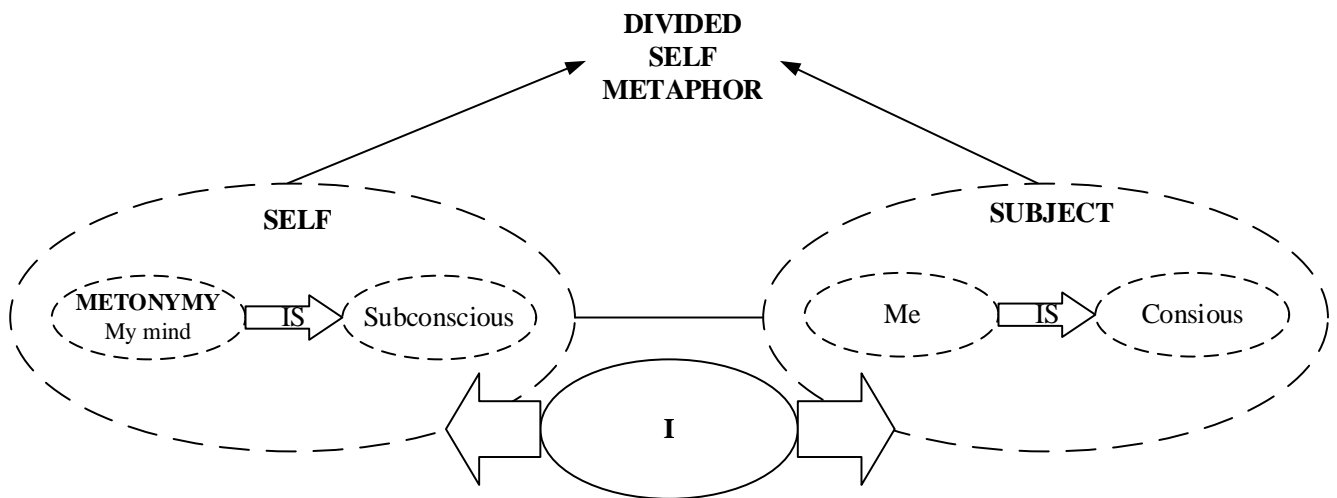

Figure 3. The model of metonymic conceptualization of the Self and the Subject in the DIVIDED SELF metaphor, example (5)

The Self is not always represented by a single fragmentation, which can be seen in the following example:

(6) *I feel a growing gap between my soul and my body* (Ghosh et al., 2022).

Example (6) illustrates the interaction between one Subject (I) and the two author's identities – the parts of the Self (Fig. 4). The Subject is an individual who experiences a metaphorical gap between soul and body. The Self in this context refers to two different aspects of a person experiencing a growing gap between them. The DIVIDED SELF metaphor verbalizes the author's inner experience in perceiving the critical "gap" between the physical SELF (body) and the abstract spiritual SELF (soul). The word "gap" emphasizes the author's delimitation of these two aspects of identity, and this *growing gap* indicates that the degree of separation of the person's soul and their body becomes more distinctive, and the individual is therefore aware of the development of their internal conflict. The person is trying to integrate their conflicting spiritual and physical SELVES into a single whole, experiencing significant negative emotional or psychological suffering as a result of the existing *gap*.

Metonymy serves to structure various elements of the metaphor. The Self (*my soul*) is used as a metonymy for the spiritual or emotional SELF-conceptualizer, while the *body* metonymically replaces the physical SELF of the author. These elements are related, as both metonymies illustrate different aspects of a person's identity. Therefore, the metonymy of the author's fragmentation structures the DIVIDED SELF metaphor and allows the author to create a powerful image that reflects the complexity of their personal experience. The juxtaposition of *my soul* and *my body* creates a vivid and clear demonstration of the internal conflict that a person is experiencing, which is emphasized by the concept "gap" usage.

In example (6), there is no explicit marking of an object or agent of the action, since there is no clear agent-object relationship in the sentence, but the grammatical agency in this sentence still can be considered. The Subject *I* is a grammatical subject in the sentence and a grammatical agent, because it performs an action (*feels*) and the two elements of the metaphor (the opposing aspects one's own SELF) *my soul* and *my body* may be interpreted as non-dynamic circumstances. Therefore, the DIVIDED SELF metaphor emphasizes the complex and multifaceted nature of the human personality and illustrates the significant internal conflict of a person who is trying to reconcile various aspects of their identity (physical and emotional SELVES). Metonymy is hence a powerful element of metaphor structuring because it conveys the nuances of complex meanings.

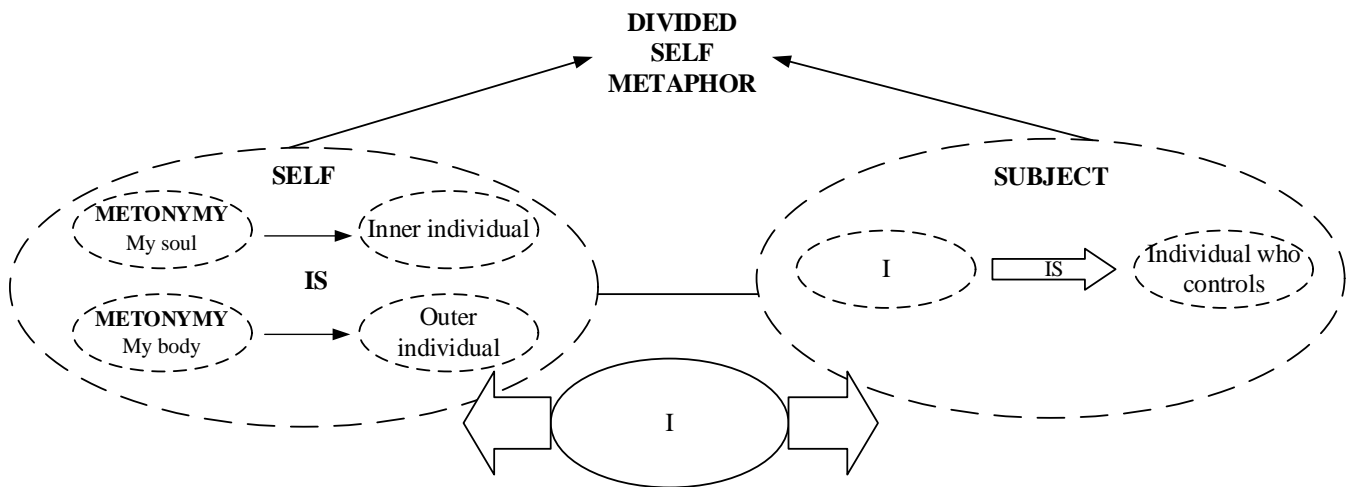

Figure 4. The model of metonymic conceptualization of the doubled fragmentation of the Self and the single Subject in the DIVIDED SELF metaphor, example (6)

Metonymies can also conceptualize the Self without having a clear Subject in the sentence:

(7) *My soul cries for deliverance* (Ghosh et al., 2022).

Example (7) illustrates the SPLIT SELF metaphor. The metaphor is formed by dividing the personality into two separate parts: the soul and, presumably, the body. The use of *my soul* indicates that the individual is experiencing spiritual or emotional stress, and the message that the soul *cries* emphasizes the intensity of this suffering. In addition, the crying soul renders the embodied aspect of the suffering of the soul, which is a metonymic representation of the SELF, but is not identified with the SELF as it is divided into two aspects. To convey the intensity and uncontrollability of emotions the first SELF is represented by soul which is opposed to the second SELF, the body, and tries to *deliver from* the physical manifestation. The SPLIT SELF metaphor illustrates the individual's attempts to reconcile their spiritual or emotional SELF with their physical body (in which this SELF resides). The word

“deliverance” indicates a person’s search for a way of exemption from this struggle, which emphasizes the feeling of significant emotional or psychological stress as a result of the split.

The division of the author into two entities can be framed by metonymy:

- (8) *i hope for salvation and when this **unworthy body** is laid waste **my soul** may still remain among the **blessed** for to the utmost of my knowledge i have wronged no body* (Ghosh et al., 2020).

The DIVIDED SELF metaphor in example (8) represents the conflict between *the unworthy body* and the *blessed soul* of the author. The soul, on the contrary, does not have incarnation, but is opposed to the bodily aspect of the Self. The author distinguishes between their SELVES — separately considers the identity of the physical body and the identity of the abstract soul. Meanwhile, both the physical and abstract manifestations of the individual are a representation of the Self. The Subject is associated with the author’s subjective voice that expresses the hope that despite the destruction of their physical body, their soul has the right to salvation.

The metaphor conceptualizes the separation of the physical and spiritual aspects of the author’s identity. The physical manifestation of the individual is described as *this unworthy body*, which indicates the author’s perception of their physical identity as a temporary place for the soul. The representation of *my soul* is seen by the author as a true identity that is valued and *deserves to remain among the blessed*. From the sentence, it can be assumed that the author believes in a certain form of life extension after physical death and considers their SELF-aspects as conflicting. The soul is the source of moral responsibility, and actions performed by the physical body have consequences for the author’s abstract identity. The DIVIDED SELF metaphor not only conceptualizes the confrontation between the aspects of the person, but also creates a certain hierarchy of the Selves in the consciousness of the Subject.

The individual’s conceptual division of one’s own self into two entities emphasizes freedom of will and a certain autonomy of the abstract SELF, since the author’s actions or inaction of determine their fate. The phrase, *to the utmost of my knowledge I have wronged no body*, testifies to the author’s awareness of responsibility for their actions and freedom of will in determining their subsequent life (in the context of this sentence – the further life of their abstract identity).

The DIVIDED SELF metaphor is conceptualized by a pre-formed metonymy. The fragmented concept of *my soul* represents the whole individual’s personality. Therefore, the soul functions as a metonymy of the spiritual SELF of the person, which is opposed to the physical body.

In addition to representing a complex conceptualization of the conflicting self, metaphorical constructions are widely used in the discourse of suicide notes because they structure information and effectively convey the author’s thoughts and emotions. Metaphors are not an isolated figurative element in the context—they structure verbalization process and are reinforced by other language elements. Consequently, it could be assumed that the context of suicidal notes is generally metaphorical. Consider a few paragraphs from the suicide note of Bill Zeller, a PhD student at Princeton University who committed suicide in 2011 at the age of 27.

- (9) *I feel **an evil inside me**. An evil that **makes me want to end life**. I need to stop this. I need to make sure I don’t kill someone, which is not something that can be easily undone. I don’t know if this is related to what happened to me or something different. I recognize **the irony of killing myself to prevent myself from killing someone else**, but this decision should indicate what I’m capable of* (Reddit, 2018).

The DIVIDED SELF metaphor illustrates the psychological or emotional SELF-fragmentations of a person, which is portrayed by the author as a split between conflicting desires. In example (9), the author expresses his struggle with the destructive impulse, which he perceives as something foreign (*an evil inside me*), separated from his true SELF. The metaphor demonstrates that his desires are

perceived by him as the desire of an external force (evil inside him) that has taken possession of his body, and not as his own aspect of the SELF that he would be able to control.

The self-conceptualization verbalized in the note indicates a deep internal conflict. The author is aware of an inner aspect, part of his emotional subconscious complex, which is capable of harming others (*I need to stop this. I need to make sure I don't kill someone*). He realizes the seriousness of the desire of his Self, and feels the need to stop its manifestations by harming himself (*killing myself to prevent myself from killing someone else*) as dictated by the rational evaluative aspect of his personality.

The author's perceived urgency to harm himself to prevent harm to others highlights the sense of fragmentation and internal conflict that characterizes the DIVIDED SELF metaphor. The author's recognition of irony of the situation demonstrates his self-awareness and indicates that he is struggling with the complexity of his emotions. However, the decision to end his own life, as a way to prevent harm to others, reflects a sense of despair and a belief that he is unable to control his impulses. Thus, this metaphor demonstrated the case of the highest degree of separation of the SELF by the author, where the Subject perceives the Self not just as a separate aspect of the individual, but also as something foreign, a separate entity in his body with its own conflicting desires.

Basically, the metaphor is present in every sentence in this part of the note, conveying a sense of extreme conflict during the author's inner anxiety. The DIVIDED SELF metaphor illustrates the psychological fragmentation of a person. At the same time, the author does not even try to reconcile the destructive impulses of his Self with the assessment of the Subject, finally deciding that this is not his inner part, but a separate entity.

This part of the suicide note ends with this sentence:

- (10) *So I've realized I will never **escape the darkness** or misery associated with it and I have a responsibility to **stop myself** from physically harming others* (Reddit, 2018).

The author summarizes the realization of his Subject and Self as separate entities. The Self is no longer *evil inside*, but *darkness*. The metaphor illustrates the complete separation of fragmentation from personality.

5. Conclusion

The main findings of this present analysis of metaphorical references to the individual's conflicting SELF in the suicide notes reside in the metaphonymic nature of these conceptualizations of the SELF and their tendency to split into the Subject and the Self. The analyzed metaphors were grouped by agentivity component and Agent :: Object relations between domains. The study particularly focused on describing the LOSS-OF-SELF and TRUE-TO-ONESELF metaphors with the Self-object correlate, the SPLIT SELF metaphor with the Self-object correlate, and the metonymic conceptualizations of the DIVIDED SELF. Accordingly, the Subject acts as an Agent in these metaphorical conceptualizations.

In the DIVIDED SELF metaphor, the aspect of the Self mainly acts as a fragmentation of the author, but not a projection of their main identity, which affects the formation of the agency characteristics. In the LOSS-OF-SELF metaphor, the connections between the object and the subject of action are viewed in terms of the interaction between the author and their fragmentation, which leads to the objectification of their own Self by the author. The objectification of the Self expresses the person's loss of autonomy, as they no longer control their thoughts, feelings, and actions.

The metaphorical SPLIT SELF conceptualization of the author is formed on the basis of the identity internal conflict. If a person simultaneously has two incompatible necessities that cannot be satisfied at the same time, a fragmented conceptualization of the Self emerges. In this context, the Self performed as an object.

Metonymy in the DIVIDED SELF metaphor serves to conceptualize fragmentation, as it relates to the author's communicative goals for a more effective thoughts interpretation. Mostly, metonymy conceptualizes a part of an individual's identity as fragmentation, which helps the individual to conceptualize their own aspects—the Subject and the Self, and thus endow them with agency, will, values, emotions, responsibility, and embodiment.

The metonymic relationship between the SELF and the Self as an aspect was described, as well as the metaphorical transfer of the SELF meaning as a referent for the metaphor of the Self. It is proposed to consider the conceptualization of the DIVIDED SELF as metaphonymic because of the close connection between metaphorical and metonymic conceptual operations in the separation of the SELF agencies. The specificity of the DIVIDED SELF metaphors consists in the coincidence of the referent and the correlate and hence necessitates metonymic extrapolation of the value of the integral SELF.

The discussion of the data offered here does not claim to be either exhaustive or comprehensive. It is offered as a very first step towards exploring conceptualizations of the conflicting SELF from the perspective of the linguistic theory. The findings might also be beneficial to the fields of psychology and psychotherapy as the analysis sheds light on the cognitive structure of the conceptualization of the conflicting SELF of the authors as manifested in the metaphors. The findings of this research could contribute to the development of the theory of conceptual metaphor, and in particular the study of the specifics of the DIVIDED SELF conceptualization as a separate type of metaphonymy, where the referent and correlate domains come from a single conceptual area of the SELF.

Prospects of the study may include modeling of metaphonymic conceptualizations of the DIVIDED SELF in other types of discourse. It is especially promising to compare such conceptualizations in discourses marked by high internal conflict and reflexivity with discourses that demonstrate less psychological tension.

Acknowledgements

This paper develops on my original study that won first prize at Student Research Paper Contest 2023 in V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine. I would like to express my sincere gratitude to the Contest organizers for providing the platform to present the results of this research and for their insights offered in the course of the productive discussion. In particular, I thank my supervisor, lecturer and PhD student Valeriia Nikolaienko. This endeavor would not have been possible without her guidance, support, and constructive feedback.

References

- Abaalkhail, A. (2020). An investigation of suicide notes: An ESP genre analysis. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 9(1), 1-10.
- Brezina, V., Weill-Tessier, P., & McEnery, A. (2021). #LancsBox v. 6.x. [software]. Retrieved from <http://corpora.lancs.ac.uk/lancsbox>
- Fauconnier, G., Turner, M. (2002). *The way we think: Conceptual blending and the mind's hidden complexities*. Basic Books.
- Fata, I.A., Yusuf, Y.Q., Kamal, R., & Namaziandost, E. (2021). The characteristics of linguistic features enfolded in suicide notes. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 17(2), 720-735. <https://doi.org/10.52462/jlls.50>
- Galasiński, D. (2017). *Discourses of men's suicide notes: A qualitative analysis*. London: Bloomsbury Academic.
- Ghosh, S., Ekbal, A., & Bhattacharyya, P. (2020). CEASE, a corpus of emotion annotated suicide notes in English. In *Proceedings of the Twelfth Language Resources and Evaluation Conference* (pp. 1618-1626). Marseille: European Language Resources Association. Retrieved from <https://aclanthology.org/2020.lrec-1.201>

- Ghosh, S., Ekbal, A., & Bhattacharyya, P. (2022). A multitask framework to detect depression, sentiment and multi-label emotion from suicide notes. *Cognitive Computation*, 14, 110-129. <https://doi.org/10.1007/s12559-021-09828-7>
- Gómez, A. (2015). The DIVIDED SELF metaphor: A cognitive-linguistic study of two poems by Nabokov. *International Journal of English Studies*, 15(1), 97-113. <https://doi.org/10.6018/ijes/2015/1/211121>
- Goossens, L., Pauwels, P., Rudzka-Ostyn, B, Simon-Vandenberg, A.M., & Vanparys, J. (1995). *By word of mouth: Metaphor, metonymy and linguistic action in a cognitive perspective*. Amsterdam: John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/pbns.33>
- Goossens, L. (1990). Metaphonymy: The interaction of metaphor and metonymy in expressions for linguistic action. *Cognitive Linguistics*, 1(3), 323-340.
- Group Pragglejaz. (2007). MIP: A method for identifying metaphorically used words in discourse. *Metaphor and Symbol*, 22(1), 1-39. https://doi.org/10.1207/s15327868ms2201_1
- Johnson, M. (1987). *The body in the mind: The bodily basis of meaning, imagination, and reason*. Chicago: University of Chicago Press.
- Kövecses, Z. (2017). Conceptual metaphor theory. In E. Semino, & Z. Demjén (Eds.), *Routledge Handbook of Metaphor and Language* (pp. 13-27). London: Routledge.
- Kövecses, Z. (2011). Recent developments in metaphor theory: Are the new views rival ones? *Review of Cognitive Linguistics*, 9(1), 11-25. <https://doi.org/10.1075/rcl.9.1.02kov>
- Kövecses, Z. (2013). The metaphor–metonymy relationship: Correlation metaphors are based on metonymy. *Metaphor and Symbol*, 28(2), 75-88. <https://doi.org/10.1080/10926488.2013.768498>
- Lakoff, G. (1996). Sorry, I'm not myself today: The metaphor system for conceptualizing the Self. In G. Fauconnier, & E. Sweetser (Eds.), *Spaces, Worlds, and Grammars* (pp. 91-123). Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, G. (1992). The contemporary theory of metaphor. In A. Ortony (Ed.), *Metaphor and thought* (pp. 202-251). Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139173865.013>
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- Niemeier, S. (2012). Straight from the heart – metonymic and metaphorical explorations. In A. Barcelona (Ed.), *Metaphor and metonymy at the crossroads* (pp. 195-213). <https://doi.org/10.1515/9783110894677.195>
- Nöth, W. (n.d.). Metaphor of the Self. *Anglistik HS: Metaphor and metonymy. WS 1999/2000*. Retrieved from https://www.audimax.de/fileadmin/hausarbeiten/anglistik/Hausarbeit_Anglistik_Metaphor_of_the_self_axh0048.pdf
- Olsson, J. (2008). *Forensic linguistics: An introduction to language, crime and the law*. New York: Continuum.
- Rany, M., Shalini, G., & Murthy, O. P. (2015). Suicide note: The last words. *Forensic Medicine & Toxicology*, 32(2), 35-41.
- Roubidoux, S. M. (2012). *Linguistic manifestations of power in suicide notes: An investigation of personal pronouns* (Unpublished master's thesis). University of Wisconsin, Oshkosh, WI, USA.
- Samraj, B., & Gawron, J. (2015). The suicide note as a genre: Implications for genre theory. *Journal of English for Academic Purposes*, 19(1), 88-101. <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2015.04.006>

Sources for illustrations

- Ghosh, S., Ekbal, A., & Bhattacharyya, P. (2020). CEASE, a corpus of emotion annotated suicide notes in English. In *Proceedings of the Twelfth Language Resources and Evaluation Conference* (pp. 1618-1626). Marseille: European Language Resources Association. Retrieved from <https://aclanthology.org/2020.lrec-1.201>

- Ghosh, S., Ekbal, A., & Bhattacharyya, P. (2022). A multitask framework to detect depression, sentiment and multi-label emotion from suicide notes. *Cognitive Computation*, 14, 110-129. <https://doi.org/10.1007/s12559-021-09828-7>
- Reddit. (2018). *Suicide notes*. Retrieved August 26, 2018, from <http://web.archive.org/web/20180826083631/https://www.reddit.com/r/suicidenotes/>
- Tumblr. (2011/2017). *Suicide notes archive*. Retrieved from [https://suicide--notes.tumblr.com/archive](https://suicide-notes.tumblr.com/archive)

**МЕТАФОРА РОЗДІЛЕНОГО «Я»:
РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ
ВНУТРІШНЬОГО КОНФЛІКТУ МОВЦЯ
В СУЇЦИДАЛЬНИХ ЗАПИСКАХ**

Ніка Ананьєва

студентка бакалаврату,

Уелслі Коледж

(106 Центральна вул., Уелслі, МА 02481, США);

e-mail: nika.ananieva@wellesley.edu

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-7345-5765>

Роботу присвячено аналізу метафор розділеного «Я» в дискурсі суїцидальних записок. Передсмертні записки є сталим жанром через їх типову риторичну структуру та комунікативну мету. Зокрема, внутрішня конфліктність перспективи авторів суїцидальних записок робить цей матеріал плідним об'єктом аналізу метафоричної концептуалізації власного «Я». Метою дослідження є моделювання концептуалізації власного конфлікуючого «Я» авторами передсмертних записок, аналіз потенціалу конструкцій для репрезентації внутрішнього конфлікту особистості, а також запропонований підхід до метафоричних концептуалізацій розділеного «Я» як до метафтонімії. Для досягнення мети дослідження було виконано такі завдання: проаналізовано функціонування «Я» авторів, розділеного на інстанції Суб'єкту та Самості; порівняно агентивність концептуалізацій «Я»; змодельовано метафтонімічні стосунки між концептуалізаціями «Я» та описано потенціал метафоричного фреймінгу крайніх психологічних станів через метафтонімічну репрезентацію «Я». Методика запропонованих розвідок спирається на процедуру ідентифікації метафор у дискурсі Praggeljaz Group та здобутки сучасної теорії концептуальної метафори з використанням корпусних інструментів для обробки матеріалу (LancsBox#). Матеріалом дослідження виступив корпус загальним розміром 164483 лексичні одиниці (корпуси передсмертних записок CEASE та власноруч зібраний корпус). Отримані результати демонструють, що аспект Самості в метафорі розділеного «Я» переважно виступає як фрагментація автора. Дослідження доводить, що метафоричні концептуалізації створюються через метонімічну стадію, що надало змогу візуально проілюструвати модель структури формування метафтонімії розділеного «Я».

Ключові слова: метафора розділеного «Я», Суб'єкт, Самість, концептуальна метафора, метонімія, метафтонімія, суїцидальні записки.

Cognition, communication, discourse, 2023, 26: 24-40.

<https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse>

<http://sites.google.com/site/cognitiondiscourse>

<https://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-02>

Received 10.03.2023; revised and accepted 18.05.2023

FAUNA-INSPIRED FASHION THROUGH THE ENGLISH LANGUAGE GLASS

Alla D. Belova

Doctor of Sciences (Linguistics), Full Professor,

Taras Shevchenko National University of Kyiv

(60 Volodymyrska, Kyiv, 01033, Ukraine);

e-mail: profbelova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3014-326X>

Article citation: Belova, A. D. (2023). Fauna-inspired fashion through the English language glass. *Cognition, communication, discourse*, 26, 24-40. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-02>

Abstract

The article deals with representation of animal-inspired fashion highlights in the English fashion discourse with the focus on evolution of naming systems, categorization, multimodality, advertising and marketing strategies valid for online commerce. Animalistic motifs are considered on the basis of language-naming practices for clothes, footwear, accessories, jewelry and make-up. Fashion has become an important field of communication in modern world. Now it generates multimodal fashion discourse and refined fashion narrative with countless articles and innumerable posts on social media, Instagrammable looks of celebrities and influencers imitated by thousands of fashion fans. Glamorous fashion events are prominent social gatherings, which entail extensive international media coverage making a noticeable domain of online landscape. In the 21st century, radical changes in fashion were triggered by ecology movement and animal advocacy movement. Wild and domestic animals were used for clothes making for centuries but in the 21st century due to animal personhood movement and vegan fashion animals are likely to turn into a mere source of inspiration for designers. The shift in world vision and values triggers changes in customers' mentality and promotes creativity of fashion designers. Animal-inspired prints, gowns, footwear, accessories become means of self-expression and personification. Modern designers reinterpret the iconic images of the past bringing fashion to a new level what results into new word coinages in English, new distribution of fashion lexemes. Ergonyms – names of fashion items – contain indexical signs and might get associative meaning and emotional meaning being connected with famous people and celebrities. The list of animalistic fashion terms with indexal names is getting longer in the wake of the attempts to introduce new prints into fashion industry. Online business dictates advertising and marketing strategies with catchy names, slogans and detailed linguistic description of goods. Naming conventions are being changed as animal-prints get connotations, associations; lexical units acquire occasional intensifiers and determiners. Playfulness of animal-inspired fashion items is conveyed via humorous names and naming components. Zoomorphic accessories give rise to new portmanteau words. Modern fashion discourse proves linguistic practices and naming conventions are becoming more sophisticated and intricate.

Keywords: advertising, animalistic, categorization, evolution of naming system, language–naming practice, fashion discourse, naming conventions, linguistic description, marketing strategy.

1. Introduction

This article focuses on the representation of animal-inspired fashion highlights in the English fashion discourse. It aims at describing the evolution of naming systems, categorization, multimodality, advertising and marketing strategies valid for online commerce.

Fashion as the prevailing style in dress is a multifaceted phenomenon. It is a bunch of aesthetic trends, a thriving industry, profitable business, huge market, arena of fierce competition, glamorous fashion shows, thousands of professionals and millions of fashion lovers. It is the fashion world.

Fashion designers draw their artistic inspiration from a variety of sources. Animal world used to be one of them for decades (animal- / fauna- /nature- /fish-/ sea-inspired fashion). Animal-prints, animal-shaped accessories, fauna-inspired jewelry add chic to the wardrobe, contribute to personification and self-expression. Animal prints that mimic the originals give an attractive alternative for fashionmongers and fashion fans to look naturally wild and indisputably sensual.

The creativity of fashion and jewelry designers results into visual images and, quite often, into new word coinages. The need for catchy names for fashion items increased with online commerce advancement when online marketing demanded visualization and detailed description of products.

2. Theoretical background

Animalistic motifs in fashion are interesting for linguistic research in terms of world vision evolution, values evolution, categorization, evolution of naming systems and fashion discourse. Evolution as a cumulative inherited change in a population of organisms, leading to the appearance of new forms is one of the fundamental laws of life's history and life's further diversification. Evolution is a continuous and never-ending creativity (Bergson, 2007). Humans create their ontological model taking into account essential, distinguishing characteristics of objects (Bochkarev, 2011, pp. 9-10). Thus, natural languages mirror the result of categorization based on world cognition. Indexical signs – names of natural real world entities, including animal names – fix the membership of so-called natural kind categories. Carl Linnaeus and Charles Darwin tower over many other prominent scholars who categorized and classified flora and fauna. Interestingly, in ironical Darwinian texts animals acquired anthropomorphic characteristics, often associated with human manners, demerits, and vices (Oparina, 2018, p. 74). Animals' negative characteristics are also evident in idioms, folklore, fairy tales, which represent humans' life experience and world cognition. World vision and values also evolve. In the 21st century, the shift to eco-fashion was momentaneous in comparison with biological evolution. Anti-zoo campaigns, animal-free circuses, and vegan fashion mirror animal personhood movement. "Language exists in dialectical relationship with social cognition and social behavior" (Smitherman, 1991, p. 117), so English mirrors radical changes in values. Basic mechanisms of evolutionary transformation and its cognition are fixed in discourse, texts, in lexically represented concepts (Shevchenko, 2017, p. 131). Modern fashion discourse reveals changing linguistic practices and evolution of naming conventions. Linguistically, all fashion items are represented by ergonyms – "names of objects that had been created by humans" (Sjöblom, 2016). For fashion items animals had always been selected due to their distinctive outer appearance (e.g. colour, markings, shapes etc.). Beauty and human companionship were major principles of animal categorization and selection in fashion. Different aspects of categorization are revealed in naming conventions. Naming as a distinctive designation of a person or thing with a word or phrase is one of essential functions of language as a semiotic system. Logically, naming is an object of research in linguistics, in particular, in cognitive linguistics (Ainiala, 2016; Croft & Cruse, 2004; Léglise & Migge, 2006; Ungerer & Schmid, 1996). Scholarly research on various aspects of naming had been carried for decades on the basis of different languages (Langendonck & de Velde, 2016; Stefani, 2016). Lately naming studies were impacted by animal rights movement. As the identity approach has become increasingly popular in onomastic studies during recent decades (Aldrin, 2016), sections on animal names started to appear in books on onomastics (Leibring, 2016, p. 616). A rich corpus and onomasticon of animal names and name elements were compiled. Generally, only big farm or production animals, pets or companion animals, zoo animals are likely to get names (Leibring, 2016, p. 617), thus the singularizing function is realized. Many animal names are borrowed from the anthroponomasticon. Fauna-inspired fashion gives a lot of data for studies of names in a contextualized way, encompassing the linguistic aspects as well as the broader social environment in which they occur. Many iconic and

historic fauna-inspired jewelry and fashion pieces have name elements which realize the identifying, deictic function of a name “which is the most important, perhaps the most important one” (Nyström, 2016). Animal-inspired jewelry names acquire associative meaning and emotive meaning which become dominant ones.

3. Research and discussion

People used animal skin for clothing making since the stone age. In the 21st century, despite animal rights (AR) movement and *sustainable fashion* promotion, many people are still looking for garments, footwear, handbags made of genuine skin and fur that often come as byproducts in meat industry and farming. These fashion items are considered the most elegant, expensive and more sustainable than *faux fur* or *artificial leather*. Customers’ demands make it necessary to treat animals used in fashion better than in “Big Ag farming“: alpacas, cashmere goats, rabbits, minks produce low-quality commodity if are not treated well and live in miserable conditions. Many customers still believe that wool is environmentally friendly and neglect ethical and sustainable alternatives such as organic cotton, linen, lyocell or recycled fabrics. Nevertheless, step by step brands like Stella McCartney shift to *vegan materials* such as cactus leather (Simmonds, 2021), luxury brands like Versace, Gucci, Armani, Prada, Burberry officially go *fur-free* and offer *non-animal embellishment* (Kratofil, 2021), celebrities join *anti-fur* campaigns. Fur-free initiatives and coalitions have become so powerful that even *faux taxidermy* of Schiaparelli's *Inferno*-inspired Spring 2023 couture faced vicious backlash for supposedly glamorizing trophy game hunting (Pauly, 2023), for mounting a full-size lion's head over a black velvet one-arm gown, a snow leopard head projecting from the bust, for a wolf's head emerging from the shoulder of a hairy black silk and wool coat. Thus Daniel Roseberry, the Schiaparelli designer, represented the vices of Dante's *Inferno* — lust, pride, avarice — with the faux animal heads and made everyone sit up in wonder and gasp in awe. That metaphorical “provocation” triggered hectic debate in the digisphere as fake animals heads collided with real animal rights (Friedman, 2023).

Figures 1-3. Schiaparelli's *Inferno*-inspired Spring 2023

The role of animals in fashion world has progressed from the raw materials for making clothing, footwear, bags, headdress to mimicking animal-prints in textile, copying living species silhouettes in gowns, animal shapes in handbags, interpretation of unique color combinations of birds and fish in outfits. Animals have become essential components of glamour rhetoric. Dogs evolved from everyday companions to fashionistas and dog models. Pets associated with fashion are becoming social media celebrities, *petfluencers* (Siti, 2022). Top designers work on luxury accessories for humans and their pets, mainly, dogs and cats, for instance, opulent collars). Pet lovers enjoy specialized fashion editions

(e.g. Faramah, 2008) and periodicals like DOGUE, VANITY FUR. Animals, birds, insects and reptiles became famous in diplomacy when Madeleine Albright, US State Secretary, set a new trend and turned fauna-inspired jewelry items into diplomatic tools (Albright, 2009).

Fashion historians constantly stressed the connection of fashion and wild world. Exotic animals brought to Europe in the age of geographic exploration raised great curiosity of urban residents and made a considerable impact on fashion. In the 18th century, Rhinoceros *Clara* triggered a veritable rhino mania in Western Europe followed by unprecedented commodification of the image and even new hairstyle – wigs *a la rhinoceros* instantaneously became a European chic. Paradoxically, in the 21st century Clara's image is reproduced again on T-shirts (*Rhinomania! Clara's European Grand Tour*) as well as *Dürer's Rhinoceros*. The print reads “100% Accurate Rhinoceros – Dürer's Rhino” though Dürer's woodcut was not an accurate representation of the animal. Albrecht Dürer never saw the animal and made a woodcut in 1515 on the basis of anonymous written description and a brief sketch of *Ulysses*, an Indian rhinoseros, a diplomatic gift to Pope LeoX. Despite inaccuracies *Dürer's Rhinoceros* was replicated for decades and had unique artistic influence. It was a source of inspiration and fascination for other artists, including Salvador Dali who created two famous works – *Cosmic Rhinoceros* and *Rhinoceros Dressed in Lace*. In the latter Salvador Dali, inspired by Johannes Vermeer's *The Lacemaker*, married famous *Rhinoceros* image and renowned traditions of lace-making (Dali Universe, 2018). Umberto Eco claimed that Dürer immortalized the animal semiotically, having created an iconic sign with conventionalized graphic elements associated with rhinoceros. Semiotic value of this animal was emphasized in 2021 when a white rhinoceros had become functionally extinct (no living males) and was selected to symbolize a human failure to preserve the endangered species.

Figure 4. T-shirt with the print *Rhinomania! Clara's European Grand Tour*
 Figure 5. T-shirt with the print “100% Accurate Rhinoceros” – *Dürer's Rhino*

Other exotic creatures contributed a lot to fashion and lavish court costumes in European capitals. Marie-Antoinette was one of the most influential trend-setters in the last decades of the 18th century and afterwards (*A lasting Reign ...*2015; Weber 2007). Her sky high coiffures were decorated with flowers, bright ribbons, pearls and a cluster of gorgeous nodding ostrich feathers (Vernose, 2020). Ostrich feathers in the extreme hairstyles became a component of the queen's glamour but during the Revolution of 1787-1799 they triggered harsh criticism and hatred against *l'Autrichienne* that climaxed in a grotesque print called *La Poule d'Autruylche*, a visual pun based on a one-letter difference between 'ostrich' (*autruche*) and 'Austria' (*Autryche*) with the word *poule* (hen) establishing the Queen as a female of the species (Weber, 2007, pp. 209-210). Marie-Antoinette's plumage and a '*pouf*' were re-created by John Galliano for Christian Dior Haute Couture Show of 2000 as the most recognizable elements of then-Versailles fashion (*A lasting Reign ...*2015). Other revolutionary ideas of Marie-Antoinette are inherited by many fashion trends, including Modern Glam.

Figure 6. Marie-Antoinette

Figure 7. John Galliano for Christian Dior Haute Couture Show of 2000

Known as embellishing in Egypt since 60 B.C. feathers evolved from symbols of high honor to fashion adornment. Designers of different generations used feathers to create iconic images and give a festive touch to any outfit. For instance, Lili Dacheé, one of the most eminent milliners in America who challenged Paris for the title of the millinery capital, used feathers for luxury headwear decoration (Buttolph, 2001, p. 120). Travis Banton disguised Marlene Deitrich as a black swan in a costume of feathers for Shanghai Express (1921) (Buttolph, 2001, p. 32). Jean Paul Gaultier used a string of feathers for a bra and upper part of the garment (Seeling, 1999), silky and soft ostrich feathers on collar and sleeve for his Vintage Red and Gold Metallic Silk Brocade Coat, vibrant macaw feathers to trim a crepe jumpsuit (Jana, 2020). In 1997, Jean Paul Gaultier launched his own collection including a *feather and seashell dress* (Setiawan, 2011). Jean Paul Gaultier incorporated various kinds of feathers into the collections, from coq feathers to ostrich plumes. Some of his *haute couture* masterpieces may pose a big challenge in terms of linguistic description, for example:

*Animal-inspired motifs add exclusiveness to garments, for example, **unique dress coat of wany black faille with rooster feather armband** from les Surrealistic Collection, AW 2006-2007 of Jean Paul Gaultier* (Hoyesarte, 2012).

In 2019 and 2020, feathers, simultaneously *fragile* and *flamboyant*, magnified the sense of luxury in the collections of Valentino, Marc Jacobs, Givenchy, Oscar de la Renta (Vernose, 2020).

Figures 8-9. Unique dress coat of wany black faille with rooster feather armband from les Surrealistic Collection, AW 2006-2007 of Jean Paul Gaultier

Bestiary motifs can be found in abundance in arts and crafts in all civilizations and prove that mimicking natural world patterns in clothing is one of the universals. In modern history, the trend toward wearing *animal-print* clothes can be traced back to *Tarzan the Apeman* movie (1932). In the 1960s, *animal patterns* gained a new color palette under the influence of hippie youth. Fashion watchers claim the new craze for animal-prints started in the 2000s and continued into the 2020s. But fashion editions give multiple facts about animal prints in numerous collections of previous decades. For instance, model Tatjana Patitz walked the giant bull dog in French Riviera in a *zebra-printed* coat (MacSweeney, 2012, p. 167) and, incidentally, was photographed near Cartier Boutique; John Galliano's AW1996-1997 collection included narrow *spotted dress* (Seeling, 1999).

Fashion designers, fashion icons, celebrities and influencers have played a major role in bringing animal-prints into mainstream fashion. The scope of animal-prints in textile industry, handbags manufacturing is limited to selected species with attractive *coat patterns*, mostly with *stripes* or *spots* which stand out in nature: *leopard, jaguar, cheetah, tiger, zebra, snake, giraffe, dalmatian* are mimicked in fashion industry most often. One of the most popular textile patterns – *houndtooth/ dogstooth* or *pied-de-poule* (in French 'hen's foot', *qiānniǎo gé* in Chinese 'thousand-bird pattern') – is rooted in animal world as well. This list of living species mimicked in fashion is interesting in terms of world cognition and categorization. Zoo idiomaticity in English spans either domesticated animals and the ones living next to humans for centuries (for example, a mouse) or wild animals (elephant, crocodile, lion, tiger, monkey, snake) which are big, fierce, cunning, exceptional in Wild Kingdom and, therefore, easily noticeable. When designers bring flora and fauna to fashion and daily wardrobe, naturally, they turn to the best of nature (Sunio). *Cow-print*, when a domestic animal skin is mimicked in accessories and overcoats, looks a sort of exception. Recently, during London Fashion Week 2023, Christopher Kane showed full-length gowns *printed with pigs* and *rats*.

Figures 10-11. London Fashion Week 2023

<https://www.highsnobiety.com/p/animal-fashion-trend-fall-2023/>

It turns out that categorization of animals and the trend to bring the best of wild world to fashion is valid for children's fashion too: on the 3.000 pieces of clothing examined, 20 percent an animal was portrayed. 'But even in the groups there were most often represented, like mammals and exotic animals, only a select group is shown' (Hooykaas et al., 2022).

Leopard print, the most popular animal print in fashion history, became popular after Christian Dior included it in his collection though he was quoted to have said, "If you are fair and sweet, don't wear it." Inch by inch, leopard print in its natural colour palette became iconic, a favourite among celebrities and consumers, on dresses, co-ords, blouses, and accessories (Radley London, 2023). For

a long time leopard print was synonymous with a certain brand of *femme fatale* but now it grows neutral (Montgomery, 2023), giving playfulness to any wardrobe. The secret of the eternal love for this print is it works with every colour palette, every occasion and every skin tone. Many designers including Ganni, Dries Van Noten, Celine, Dolce & Gabbana are among longtime leopard print lovers (Hines, 2022).

Like leopard spots, *tiger stripes* are a recurring motif. *Tiger print* in its *natural colourway* was trendy in the 1970s, and then *paler recreations* began to emerge, along with tiger stripes in red, purple, green and white colours. The Year of the Tiger gave a new impetus to Roberto Cavalli, Balmain, Celine, Balenciaga to render tiger's stripes both realistically and abstractly in men's and women's fashion (Borelli-Persson, 2022). Fausto Puglisi at Roberto Cavalli has gone further, depicting the face and body of the beast in their gowns.

Zebra print, both natural black and white and colored, has been gaining popularity since 2019 (Radley London, 2023). Some prints are *technically "reverse" zebra*, but the stripes are strong all the same.

Some brands like Roberto Cavalli developed a special flair for animal- inspired prints:

leopard-print long-sleeve midi dress, leopard detail pussybow mini dress, jaguar-print sarong/cotton shirt, giraffe-print long dress, murena-print gathered dress, hawk-print metallic shirt, ocelot and tartan-print mini dress, ocelot-print ruched dress, python-jacquard mini dress, tiger tooth knee-high boots, tiger-print silk shirt, zebra-jacquard maxi dress.

Top fashion brands have gone heavy on the animal print in their 2018-2023 collections offering their clients to take a walk on the wild side again and again (Singapore, 2022).

Modern English mirrors numerous connotations some animal-prints acquired in fashion world. In its one-hundred-trash-to-high-fashion-history, leopard print was decribed as *trashy, expensive, maximalist, neutral, tasteful, loud, fierce, and feminine*. These contradictory adjectives reveal the print's dual nature – *maximalism and neutrality, fierceness and sophistication*. People wearing leopard print are believed to be *independent and confident*. Lovers of *peacock print* tend to be very *colorful* persons. *Crocodile print* in *subtle palette* looks *luxurious and exotic*.

Paradoxically, animal-prints mimicking terrestrial not aquatic animals dominate in swimming suits design:

Palm Modern Safari Cat, Fierce Lines Multi Strap, Leopard Sophie Tankini Top, Zimbabwe Eliza Tankini Top, Graphic Cheetah Lace-Up One Piece, Feathers Spectacle, Wild Tiger, Wild Cheetah, Animal Instinct, Freya Zanzibar, Run Wild, Tiger Print.

Noticeably, adjectives *wild, fierce*, and geographical names associated with exotic animals' natural habitat (*Zimbabwe, Zanzibar*) emphasize wildness. Other brands appeal to sea creatures prints for swimwear: *humpback whale, boxfish, shark skin, blue scales, manta ra* (<https://www.zappos.com/women-swimwear/CKvXARDR1wE6AugQwAEB4gIEAQIYBw.zso> <https://www.amazon.com/animal-print-bikini/s?k=animal+print+bikini> <https://seamorgens.com/collections>).

Animal-prints for clothes textile get geographical names as well. For example, zebra-print in different colors might be presented as *LUSACA*, snake print as *Monaco, Jalon, Zaire, Venetto, Rovigo*, crocodile-print as *Mali, Ohio, Zorita, Perugia*. *Snakeskins* might get romantic names, for instance, *Passion Python*. (https://www.productosshapely-spain.com/ficha-producto-tejidos-pieles-sinteticas.php?id_prod=168&ref_pag=tejidos-pieles-antelina-animal-print.php).

Noteworthy, the list of animal-prints in textile has grown longer. *Animal Instincts Collection* of textile for upholstery includes animal patterns far beyond naming conventions: AMUR (clay, ebony, ivory, broze), CARACAL (bronze, earth, ebony, oasis), COBRA (bronze, rust), EQUIDAE (pewter,

bronze), LYNX (bronze, ebony, gold, oasis), VIPER (clay, ivory, rust) <https://ashleywildegroupp.com/product/animal-instincts-collection/>

Lately animal patterns conquered a new fashion-related domain – makeup. Mimicking the *snakeskin pattern*, Isamaya Ffrench, famed makeup artist, applied iridescent eyeshadow to models' foreheads as the third eye at Dion Lee's reptile jungle show (James, 2023). At Collina Strada FW 23 Isamaya Ffrench invited viewers to a "zoomorphic" *fantasy ride*. Developing the "Animorphs" theme she outfitted models in *colorful prosthetics* that transformed them into dolphins, rabbits, and dogs — a *fur and skin-free* way to capture the beauty of the animal kingdom. She turned regular models into *hybrid animal-humans*, experimenting with glam and presenting different looks to push up the boundaries of makeup for self-presentation and personification (Stixx, 2023).

Figures 12-13. Colorful prosthetics. London Fashion Week 2023
<https://www.highsnobiety.com/p/animal-fashion-trend-fall-2023/>

Many brands brought zoo to footwear. Animal-prints give owners multiple options to go wild (*The Gaetano Perrone AW11 Collection Lets Your Channel Inner Wild Animal*). Numerous samples of *animalistic design* in footwear are accompanied by catchy names with *-ed* adjectives:

Animal-Covered Kicks, Luxury Animal-Printed Kicks (These YSL Sneakers are Outrageously Wild), Zebra-Splashed Skate Shoes, Zebra-Striped Footwear, Patterned Sneakers, Safari-Spotted Sneakers, Safari-Inspired Kicks, Furried Footwear, Paw-Shaped Foot Warmers, Tiger-Inspired High Tops, Zoo-inspired, Spotty Skinned Shoes, Edgy Farmer-Approved Footwear, Animal-Faced Shoes.

Other *-ed* adjectives are easily incorporated into word-formation model and extend this paradigm, for example, *kissed, accented (Animal Print-Kissed Footwear, Flamingo-Inspired Shoes, DIY Kitty Accented Shoes)* (Makmanee, 2013). Also noteworthy: in this naming strategy, other adjectives emphasize animals' wild nature and violent temperament, for example,

Wild-Safari-Ready Sneakers, Wild High-Top Kicks, Fierce Feline Footwear, Fiercely Luxe Footwear, Ferocious Booties, Savage Safari Sneakers, Vibrant Cheetah Print Kicks (These YSL Sneakers are Outrageously Wild); Frisky Feline Kicks (These Christian Louboutin Louis Leopard Stud Sneakers Are Wildly Fierce).

Current marketing and naming strategies reveal unusual distribution of fashion words: they get unusual determiners and intensifiers (*Safari-Chic Street Shoe, Fiercely Luxe, Outrageously Wild, Wildly Fierce*). Footwear naming includes semantic superlatives (*Classy Awesome Leopard Oxfords*),

derivatives with the meaning tantamount to the meaning of adjectives in the superlative degree (*Overzealous Patterned Sneakers*) and high-quality-related words (*Gourmet Ocelot Snickers*).

Some samples of animal-inspired footwear stood out as extraordinary in the footwear zoo, for example: *Christian Louboutin Paw Heels* featuring a paw on the toe of the shoe as if you are literally wearing the animal on your feet took *feline-inspired* fashion to the next level, or *JW Anderson's frog-faced Wellipets*, spotted at the brand's show in 2023. *Irregular Choice* designed shoes with *Rabbit Replaced Heels*, which become a means of self-expression and humorous effect.

Figure 14. Christian Louboutin Paw Heels

Figure 15. Rabbit Replaced Heels (Irregular Choice)

Figure 16. JW Anderson's frog-faced Wellipets

<https://www.trendhunter.com/slideshow/animalinspired-footwear>

Playfulness of animalistic appearance is emphasized in footwear via a number of words:

The Loeffler Randall Fifi Shoes Bring the Wildlife to Your Feet, Armed Animal High Heels (Gun Hoofs ... Add Danger to Oddity); The Puma Smoking Bunny Collection features Frank Kozik's Misbehaving Rabbits, Vibrant Cheetah Print Kicks (fit for urban nobility).

Playful nature of animal-inspired footwear is also marked by blendings *zoorific*, *zooligan* (*Zooligans Offers Parents Wild Footwear*).

Being a symbol of exclusivity in haute couture exotic and rare animals have been integrated into fashion photography since fashion magazines have existed (Larouci, 2021). Richard Avedone's photo of Dovima in Dior evening dress between the two elephants in Winter Circus became an impetus for many fashion photographers to shift photo shooting from studios to exotic locales (Seeling, 1999). Dogs appeared in fashion photography to accessorize the garments much earlier and more often than other animals. In the 1950s, people saw the world in rosy colors and Joan Collins, a sensual seductress, looked perfect, on a posh king-size bed with pink cushions and a small poodle dyed pink to match (ibid.) perfect visualization of the slogan *Think Pink*. White Russian hounds accompanied John Galliano's model (1998) in white elegant evening outfit to match and a black young man in black to contrast the look (ibid.). D&G designed an event after *101 Dalmatians* with Jerry Hall as *Cruella* starring in a *dalmatian print dress* accompanied by two Dalmatians. All accessories of the guests had to coincide with the movie (ibid.).

Now animals are often used in fashion industry as accessories to make a fashion statement and make the look more glamorous. Fashion watchers believe the trend started in the early 2000s and was blamed on Paris Hilton when she appeared with a Chihuahua. Using dogs as accessories sometimes led to buying pets in a haze, dumping animals, animal cruelty due to stress of both owners and dogs (Simmonds, 2021). Long before many other celebrities would even admit to owning a pet, Paris was already treating her Chihuahua Tinkerbell as the gorgeous, *dog-shaped clutch* (Kirkpatrick, 2016). Now numerous *pet-cessories* of celebrities coordinate perfectly with the outfit, grab the limelight and bark at paparazzi.

Zoomorphic handbags add a playful accent to any outfit and capture anyone's attention, for example, *Thorn Browne Dog-Shaped bags*, *Louis Vuitton Inspired Doggie Bag* (Adams), *Braccialini unique bags* (*Porcupine, Snail-shaped bag, Chameleon, Tiger, Lion, Bear* etc.) or *JW Anderson Pigeon Clutch Bag* which became viral. *Judith Lieber's animal-shaped evening handbags* (*Peacock, Butterfly, Lion, Cat, Parrot* etc.) look like glamorous art pieces and make a powerful effect at any event. "Thom Browne or Judith Lieber's bags require true artistry, and like the best art, they make people have real feelings. I also learned, while on line at the crowded Luar show, that they make you seem important. The sea of strangers parted when people saw Hector. Someone even yelled, "Let this girl with the dog bag THROUGH!" (Gonzalez, 2023). In 2020, Loewe introduced to its luxury collection the whole family of *animal bags* in different colours. Thus Loewe menagerie lives *Elephant mini shoulder bag, Bunny bag, Sheep bag, Bear coin purse, Whale-shaped bag, Panda Bear coin purse, Bag shaped like a Turtle* and many others. *Dog-shaped bags* create the illusion of having a companion, make their owners unique and promote *animal-bag journalism* (Gonzalez, 2023). Young generations enjoy *rich-but-funny strategy*, which they implement not by buying *super-rare bags* but by adding cute little *animal charms* to designer bags (ibid.).

Some luxury animal-inspired bags fall into the category of a Jewellery Bag. For instance, *The Pencil Cat Bag*, with its sculptural *cat-shaped handle* is inspired by the chenets on the fireplace by Jeanne Lanvin. For the Spring 21, Lanvin added a new *Swan bag* into its collections: *The Bucket Bag* "Playful for the day, chic for the night", adorned with the house's emblem – the cats. If dogs are mimicked in bag shapes, cats' postures are imitated in bag handles. For example, Roberto Cavalli shoulder bag was crafted from smooth bright yellow leather with a crystal-embellished *tiger-shaped top handle*.

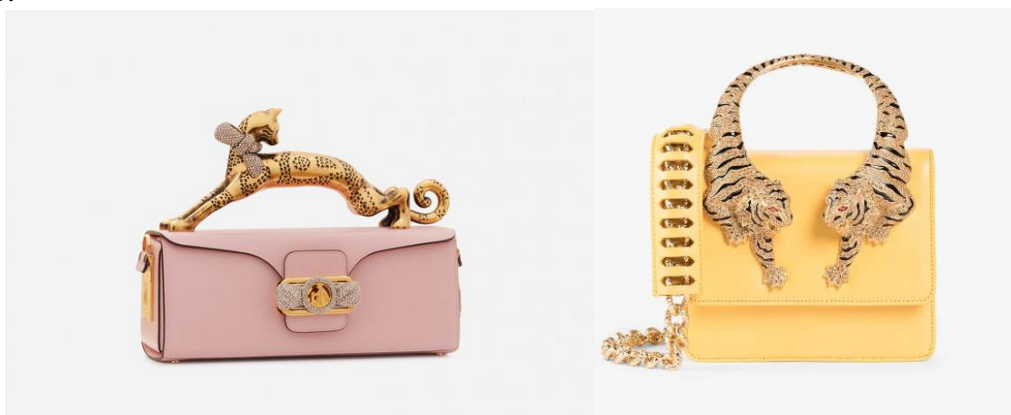

Figure 17. THE PENCIL CAT BAG (Lanvin)

Figure18. Roberto Cavalli shoulder bag with a crystal-embellished tiger-shaped top handle
<https://www.robortocavalli.com/en-ua/shopping/woman-medium-roar-crystal-embellished-shoulder-bag-19506206>

<https://www.lanvin.com/gb/lanvin-collection-bags>

<https://www.lanvin.com/gb/lanvin-collection-bags>

Fish shapes are used for glamorous gowns designs. Both silhouettes and colour palette of *fish dresses* are conspicuous.

Present-day marketing dictates more sophisticated language-naming practices and more intricate linguistic descriptions for fashion accessories. For instance, Salvatore Ferragamo used animal motifs for their silk scarves for decades and included indexical animals names into their catalogues (*Animal print scarf, Animals Giraffe Zebra, Leopard Motive Silk Scarf, Foulard Leopard, Creatures of the sea, Fish silk scarf, Tropical fish scarf* etc.). *Hermès* silk scarves advertised as a great addition to a wardrobe have had many animal motifs too: horses were connected with the brand history; other animals were selected from the realm of majestic animals (lion, jaguar, and leopard): *Blue Jaguar Scarf, Hermès Lazy*

Leopardesses Scarf, Hermès Horse Club Scarf. The shift to more creative naming as a component of storytelling becomes obvious among the latest samples on *Hermès* website: *Jungle Love* scarf (with two leopards in a restrained courtship ritual), *Chevaloscope* scarf, *Cheval Sirene* scarf (horse's head and mermaid's tail inspired by Leonardo da Vinci's horsemen, reliefs of the Trevi Fountain in Rome and Japanese woodcuts), *Tied Up in Knots* Scarf (with two flamingo-dandies), *Faubourg Tropical Detail* (cheetahs, monkeys and cockatoos blend into this botanical canopy, which also conceals the unexpected figure of the mounted cavalry man from the top of Faubourg Saint-Honore, who has escaped to the jungle); *Lanterns, Ballons et Cocardes* scarf ('the roars of the lion, the braying of the zebra, the honking of the penguin and the grunts of the giraffe'). *The Story Behind* every scarf reveals amazing, entertaining and humorous tale of the idea visualized in the design.

THE STORY BEHIND

What a curious jumble of flamingos, who have become entangled while out for a stroll. One is on roller skates and wears a golden crown, while the other, in two-toned shoes, sports a top hat with twirling plume. But in spite of their shoelaces and slender necks being jumbled up like a brain-teaser, they have lost neither their poise nor elegance. Jonathan Burton has dressed these dandies in bow ties and delicately knotted scarves for the occasion. On their graceful legs, they wear striped and polka-dot stockings. The refined colors of their feathers complement each other like harmonious melodies. This is an extraordinary story of love at first sight by the water's edge!

Figure 19. *Tied Up in Knots* Scarf

Figure 20. *The Story Behind. Tied Up in Knots* Scarf

<https://www.hermes.com/us/en/category/women/scarves-shawls-and-stoles/silk-scarves-and-accessories/#>

Many jewelry lines used animalistic motifs to create jewelry pieces mimicking animals, reptiles, birds and insects. Some living species were introduced to jewelry bestiary much earlier than others. A serpent was used in jewelry pieces in Ancient Civilizations. Cleopatra's arrival in Rome in 46 B.C. sparked an early spiral snake bracelets trend. The 19th century's Egyptian revival brought the serpents back to life. Bulgari, one of best known jewelry brands, keeps on creating *Serpentis* in the 21st century (Volandes, 2020, p. 146). These reptiles crawled into fashion photography too when models, accessorized with reptiles, promoted new lines (MacSweeney, 2012, pp. 82-83, 372-373). Insect-inspired jewels can be traced back to René Lalique, master goldsmith, who later became a premier glassmaker (Buttolph, 2001, p. 132). The Sciaparelli iconic insect necklace (Seeling, 1999) looked shocking, like a collection a genuine insects rather than a piece of art made of precious materials.

Animal-inspired jewelry pieces usually contain the names of living species, sometimes brand names (commercial names) and first owner's names:

Platinum owl brooch, Conchita sapphire butterfly, phoenix brooch (Van Cleef and Arpels), Queen Elizabeth I' pelican brooch; Van Cleef and Arpels clip featuring the pelican motif; snake bracelet; dragon brooch; opal peacock brooch; Ludwig II's pocket watch with pave-set diamond horse's head; salamander brooch (Tiffany); lizard brooch (Cartier); hippocampus-shaped pendant; caterpillar brooch; Fabergé seahorse brooch, Hermès Galop collection (Miller, 2016, pp. 56-315).

Some animal-inspired jewelry pieces became iconic. Their names acquired associative and emotional meanings. For example, the famed *Duchess of Windsor's Cartier flamingo brooch* was commissioned by the Duke of Windsor in 1940. It hardly survived dismantling when Elizabeth Taylor was lucky to buy it at the sale (Volandes, 2020, p. 132) and became a precursor of a new vocabulary of bijouterie after WWII (Buttolph, 2001, 91). In 1948, the Duke of Windsor commissioned another brooch for his wife – *Cartie Panthère* (Volandes, 2020, p. 142) that triggered the trend. The idea of *panthere-inspired* pieces is traced back to the safari when Louis Cartie spotted a panther and nicknamed Jeanne Toussaint, director of Cartie Jewelry, *La Panthère*. Another Cartier masterpiece, *The Cartier Maria Féliz necklace* – two fully articulated crocodiles – is an artistic achievement and a feat of engineering. The photo of Maria Féliz with jeweled crocodiles around her neck, taken by Lord Snowdon in 1975, remains one of the most *Instagrammable jewelry portraits* (Volandes, 2020, pp. 176-177). Only one person other than Maria Féliz wore that historic necklace – Monica Bellucci in 2006 and 2019 who revived the iconic jewelry look (Fasel, 2019).

Now jewelry zoo is expanding and hosts many other fauna-inspired pieces like *shark-inspired accessories* (The Luv AJ Shark Tooth line) and multiple *Creepy Crawly Accessories*.

Fashion is no longer something whimsical and frivolous; it has evolved into influential business. In 2017, Jean Paul Gaultier was taken aback by the extravagant proposal of the Monnaie de Paris to design a coin. The maverick creator and veteran bad boy of fashion dressed the limited-edition set of coins in a humorous way (Lankarani, 2017). He wrapped the Eiffel Tower in a corset and introduced some haute couture birds to coin-zoo: a corseted hen with allusion to his AW1984 Bombshell Breasts dress, one of the *leitmotifs* of his work (Setiawan, 2011), a Gallic rooster, a national personification, in his signature piece – classical Breton striped top, dancing with the hen against the Eiffel Tower, rooster trio singing La Marseillaise. These coins can be viewed as a perfect example of co-branding of mintage and fashion.

Figures 21-24. Coins designed by Jean Paul Gaultier

The craze for *animal motifs* in fashion comes and goes but never vanishes completely. The Spring 2023 Haute Couture shows in Paris proved fauna motifs are recurring themes in fashion. For Chanel Show (<https://www.youtube.com/watch?v=VeYZx6O6c2Q>) Xavier Veilhan created a giant movable

cardboard animals in reference to Coco's menagerie in her Rue Cambon apartment. Objects portraying horses, lions, camels, birds etc. rolled around the floor and zigzagged their way through this impromptu sculpture park before models stepped out of them like Trojan horses (Bossy, 2023).

Figure 25. Chanel Show Spring 2023

Feline fashion added playfulness to Met Gala 2023 where celebrities appeared in Karl Lagerfeld-inspired gorgeous and outrageous outfits. *Feline looks* and *cat-cessories* marked Karl Lagerfeld's obsession with his Burman cat Choupette (Espada, 2023). There's always a lot of competition for the limelight at the Met Gala, but for 2023, Choupette might just have been the star of the show (Kessler, 2023). Doja Cat said "Meow" in a head-to-toe Oscar De La Renta jeweled cat gown with a seductive backless detail and a plume train, a face-framing hood and cat ears, cat claw acrylic nails. She was also accessorized with a prosthetic cat nose crafted by Malina Stearns. Jared Leto starring as Lagerfeld in an upcoming biopic was wearing a fluffy faux fur cat suit designed by Karl Lagerfeld's eponymous label, and head with blue eyes and gray whiskers that perfectly resembled Choupette. Janelle Monáe paid tribute to the famous designer in a black-white head-to-toe Thom Browne look that included a bag in the shape of Lagerfeld's bestie. Chloe Fineman was wearing a glamorous cat purse (Espada, 2023, Kessler, 2023).

Figure 26. Doja Cat at the 2023 Met Gala

Figure 27. Jared Leto as Karl Lagerfeld's Cat Choupette at the 2023 Met Gala

Figure 28. Janelle Monáe with a cat purse

Figure 29. Chloe Fineman with a cat purs

4. Conclusion

This present study has proved that modern fashion discourse and naming conventions are becoming more sophisticated and intricate. The names of fashion items contain indexical signs and their associative and emotional meaning is often connected with famous people and celebrities, pets, and ecological movements. Fashion industry and online business dictate advertising and marketing strategies of catchy names, animalistic fashion terms, and slogans. In changing naming conventions, lexical units, new portmanteau words among them, acquire occasional intensifiers and determiners, get new connotations and associations.

Forthcoming fashion events will show how designers will adapt to trendy *vegan fashion*, what wild animals will turn out to be the fittest to survive in the Fashion Kingdom. Accordingly, it would be promising to consider how English will evolve within naming linguistic practices, advertising, and marketing strategies.

References

- Adams, D. (n.d.). Reeally?... The Louis Vuitton inspired doggie bag. *Bit Rebels*. Retrieved 2023, February 19, from <https://bitrebels.com/design/doggie-bags/>
- Ainiala, T. (2016). Names in Society. In C. Hough (Ed.), *The Oxford Handbook of Names and Naming* (pp. 371-381). Oxford: Oxford University Press.
- Albright, M. (2009). Read my pins: Stories from a diplomat's jewel box. Harper Collins e-book.
- Aldrin, E. (2016). Names and identity. In C. Hough (Ed.), *The Oxford Handbook of Names and Naming* (pp. 382-394). Oxford: Oxford University Press.
- Bergson, H. (2007). *L'Évolution créatrice*. Paris: PUF collection Quadrige.
- A Lasting Reign — Marie Antoinette's influences on 21st century style (2015, April 30). Retrieved from <http://monarchyofstyle.blogspot.com/2015/04/marie-antoinette-today.html>
- Bochkarev, A. E. (2011). Epistemological bases of categorization. *Cognition, communication, discourse*, 3, 6-15. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2011-03-01>
- Borelli-Persson, L. (2022, February 1). How the tiger – and its stripes – inspired fashion designers. *Vogue*. Retrieved from <https://www.vogue.com/article/how-the-tiger-and-its-stripes-has-inspired-designers>

- Bossy, A. (2023, January 24). Animals are trending on the spring 2023 haute couture runways. *Fashionista*. Retrieved from <https://fashionista.com/2023/01/animals-trend-spring-2023-haute-couture>
- Buttolph, A. (2001). *The fashion book*. London, New York: Phaidon Press.
- Croft, W.A., & Cruse, D.A. (2004). *Cognitive linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dali Universe. (2018, September 25). Dalí's fascination with the rhinoceros. Retrieved from <https://www.thedaliuniverse.com/en/news-dalis-fascination-the-rhinoceros>
- Espada, M. (2023). Why cats dominated the 2023 Met Gala Red Carpet. *Time*. Retrieved from <https://time.com/6276254/met-gala-2023-cats/>
- Faramah, P. (2008). *Luxury for cats*. New York: teNeues.
- Fasel, M. (2019, n.d.). Monica Bellucci revived an iconic jewelry look. *The Adventurine*. Retrieved March 1, 2023, from <https://theadventurine.com/culture/celebrity/monica-bellucci-revived-an-iconic-jewelry-look/>
- Faverie. (2022, July 28). Animal print: Types, patterns, tips and outfit ideas. Retrieved from <https://www.faverie.com/magazine/animal-print/>
- Friedman, V. (2023, January 25). Controversy in the Wild Kingdom of Couture. Fake fur at Schiaparelli, a menagerie at Chanel and an ode to Josephine Baker at Dior. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2023/01/25/style/paris-haute-couture-fashion-week-lion-dress.html>
- Gonzalez, T. (2023, March 1). I exclusively wore animal-shaped bags to fashion week. I've never been so popular. *Harpers Bazaar*. Retrieved from <https://www.harpersbazaar.com/fashion/street-style/a43008927/new-york-fashion-week-2023-editor-experience-animal-bags/>
- Hines, S. (2022, August 2). Animal print is back! Here are our top picks from the high street. *YOU magazine*. Retrieved from <https://www.you.co.uk/animal-print-fashion-trend/>
- Hooykaas, M.J.D., Aalders, A.K., Schilthuisen, M., & Smeets, I. (2022). Animals in fashion: Portrayal of animal biodiversity on children's clothing. *Society and Animals, 1*(aop), 1-26. <https://doi.org/10.1163/15685306-bja10109>
- Hoyesarte. (2012, October 3). Jean Paul Gaultier. The path to the stars. Retrieved from https://www.hoyesarte.com/sin-categoria/jean-paul-gaultier-en-la-fundacion-mapfre_101673/
- James, D. (2023, February 18). How Isamaya French turned Dion Lee's FW 2023 snake skin pattern into a reptilian third eye. *Elle*. Retrieved from <https://www.elle.com/beauty/makeup-skin-care/a42951896/ismayah-french-dion-lee/>
- Jana, R. (2020, January 22). Jean Paul Gaultier's most talked about catwalk moments of all time. *British Vogue*. Retrieved from <https://www.vogue.co.uk/fashion/article/jean-paul-gaultier-greatest-catwalk-moments>
- Kessler, A. (2023). Cats were on the prowl at the met gala. *British Vogue*. Retrieved from <https://www.vogue.co.uk/article/choupette-tributes-met-gala-2023>
- Kirkpatrick, E. (2016, May 24). 15 Celebrities guilty of using their pets as fashion accessories. *People*. Retrieved from <https://people.com/style/celebrities-using-pets-as-fashion-accessories/>
- Kratofil, C. (2021, June 30). Luxury fashion brands that are anti-fur. *People*. Retrieved from <https://people.com/style/fur-free-luxury-fashion-brands/>
- Langendonck, W. van, & Velde, M. van de (2016). Names and grammar. In C. Hough (Ed.), *The Oxford Handbook of Names and Naming* (pp. 17-38). Oxford: Oxford University Press.
- Lankarani, N. (2017, December 17). In France, Jean Paul Gaultier styles the euro. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2017/12/05/fashion/monnaie-de-paris-jean-paul-gaultier-euro-coins.html>
- Larouci, S. (2021, January 10). Once there was a tiger. Animals in fashion photography. *Vogue Italia*. Retrieved from <https://www.vogue.it/en/article/tiger-exotic-animals-fashion-photography>

- Leibring, K. (2016). Animal names. In C. Hough (Ed.), *The Oxford Handbook of Names and Naming* (pp. 615-627). Oxford: Oxford University Press.
- Léglise, I., & Migge, B. (2006). Toward a comprehensive description of language varieties: Language-naming practices, ideologies, and linguistic practices. *Language in Society*, 35(3), 313-339.
- MacSweeney, E. (Ed.). (2012). *Vogue. The editor's eye*. New York: Abrams
- Makmanee, T. (2013, October 16). 100 Examples of animal-inspired footwear. From savage safari sneakers to animal print oxfords. Retrieved from <https://www.trendhunter.com/slideshow/animalinspired-footwear>
- Miller, J. (2016). *Jewel. A celebration of earth's treasures*. London: Dorling Kindersley Limited.
- Montgomery, J. (2023, February 3). 6 Vogue-approved ways to wear leopard print in 2023. *British Vogue*. Retrieved from <https://www.vogue.co.uk/fashion/article/how-to-wear-leopard-print>
- NStixx, M. (2023, February 10). Collina Strada's fw23 beauty took glam on a "zoomorphic" fantasy ride. Retrieved from <https://hypebae.com/2023/2/collina-strada-new-york-fashion-week-hair-makeup-isamaya-ffrench>
- Nyström, S. (2016). Names and meaning. In C. Hough (Ed.), *The Oxford Handbook of Names and Naming* (pp. 39-51). Oxford: Oxford University Press.
- Oparina, O. I. (2018). Irony in Ch. Darwin's works: a complex approach. *Cognition, Communication, Discourse*, (10), 69-85. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2015-10-05>
- Pauly, A. (2023). Sans fur and skin, fashion's animal attraction evolves. Retrieved from <https://www.highsnobiety.com/p/animal-fashion-trend-fall-2023/>
- Radley London. (2023, February 13). Animal prints used in fashion: A guide to different animal prints. Retrieved from <https://www.radleylondon.com/radley-stories/style-notes/animal-print-fashion>
- Seeling, Ch. (1999). *Das Jahrhundert der Designer 1900 – 1999*. Potsdam: Ullmann Publishing.
- Setiawan, B. L. (2011, July 7). Birds! Jean Paul Gaultier Couture: Plume-Filled Show + Menswear. Retrieved from <https://www.racked.com/2011/7/7/7758977/birds-jean-paul-gaultier-couture-plumefilled-show-menswear>
- Shevchenko, I.S. (2017). Evolutional mechanisms of cognitive semantics. *Cognition, communication, discourse*, 13, 132-141. Retrieved from <https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse/article/view/8635>
- Simmonds, B. (2021). Pets AREN'T fashion accessories or toys! Retrieved from <https://ecolookbook.com/pets-arent-fashion-accessories-or-toys/>
- Singapore, E. (2022, September 14). Trending: See-through shapes, androgynous tailoring and animal prints are fall's best statements. *Elle*. Retrieved from <https://elle.com.sg/2022/09/14/trending-see-through-shapes-androgynous-tailoring-and-animal-prints-are-falls-best-statements/>
- Siti, F.A. (2022, August 5). Who runs the world? Pets! *The finery report*. Retrieved from <https://tfr.news/articles/2022/8/2/who-runs-the-world-pets>
- Sjöblom, P. (2016). Commercial Names. In C. Hough (Ed.), *The Oxford Handbook of Names and Naming* (pp. 453-464). Oxford: Oxford University Press.
- Smitherman, G. (1991). 'What is Africa to me?' Language, ideology, and 'African American'. *American Speech*, 66, 115-32.
- Stefani, E. de (2016). Names and discourse. In C. Hough (Ed.), *The Oxford Handbook of Names and Naming* (pp. 52-66). Oxford: Oxford University Press.
- Sunio, P. (2022, n.d.). Flora, fauna, and fashion. Elevate everyday looks with fashion accessories inspired by nature, the tropics, and the wild. Retrieved February 20, 2023, from <https://fameplus.com/touchpoint/flora-fauna-and-fashion>
- Ungerer, F., & Schmid H.-J. (1996). *An introduction to cognitive linguistics*. London: Longman.
- Vernose, V. (2020, May 28). How feathers became fashionable. *CR Fashion Book*. Retrieved from <https://crfashionbook.com/fashion-a32629144-feather-trend-fashion-history-carnival/>

- Volandes, S. (2020). *Jewels that made history. 100 Stories, myths, & legends*. New York: Rizzoli International Publication.
- Weber, C. (2007). *Queen of fashion: What Marie Antoinette wore to the revolution*. New York: Picador.

АНІМАЛІСТИЧНІ МОТИВИ У МОДІ КРІЗЬ ПРИЗМУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Алла Бєлова

доктор філологічних наук, професор,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(60, вул. Володимирська, Київ, 01033, Україна);

e-mail: profbelova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3014-326X>

Анотація

Лексичні одиниці, які фіксують у дискурсі моди анімалістичні мотиви, їхня дистрибуція, контекст, вживання у дискурсі моди становлять інтерес для лінгвістики в аспекті еволюції систем номінації, категоризації, використання англійської як міжнародної мови в індустрії моди, а також в аспекті рекламних та маркетингових стратегій, що є ефективними в онлайн комерції. У сучасному світі мода створює важливу сферу комунікації, породжує мультимодальний дискурс, вишуканий наратив, безмежну кількість статей у періодичних виданнях, постів в соціальних медіа, луків селебритіз та інфлуенсерів, які копіюють з Instagram тисячі фанатів моди. Гламурні модні покази, тижні моди є вишуканими подіями, які широко висвітлюються ЗМІ і створюють помітний фрагмент онлайн ландшафта. Кардинальні зміни у світі моди у 21ому столітті, а саме зсув у бік вигин моди, були викликані екологічними ініціативами та зоозахисним рухом. Хутро та шкіру тварин використовували для виготовлення одягу та взуття століттями у багатьох регіонах світу, але зростання ролі екологічної моди, уявлення про тварин як особистостей спричинили зміни у світогляді людства, внаслідок чого представники фауни перетворюються лише на джерело натхнення для дизайнерів, які імітують забарвлення, силуети тварин у різноманітних колекціях. Онлайн бізнес вимагає не лише візуалізації нових надходжень на вебсайтах модних брендів та магазинів, а й реклами, слоганів, детального мовного опису, в тому числі, яскравих номінацій. Номінації для новотворів дизайнерів є ергонімами, мають індексальні іменники у своєму складі і можуть отримувати асоціативні та емоційні значення, оскільки асоціюються з модельєрами, першими власниками, відомими особистостями, мають власну історію. Список лексем, що пов'язані з анімалістичними мотивами у моді, збільшується останнім часом, оскільки дизайнери пропонують нові патерни для текстилю і нові форми для аксесуарів. Зооморфні аксесуари створюють ефект персоніфікації і призводять до появи нових лексичних одиниць в англійській мові. Характер номінації новинок моди змінюється, оскільки анімалістичні елементи у моді набувають певних асоціацій у дискурсі, отримують інтенсифікатори, детермінанти. Деякі компоненти номінацій вживаються з метою створення гумористичного ефекту. Сучасний дискурс моди дозволяє стверджувати, що номінації для модних колекцій з анімалістичними мотивами виявляють тенденцію до багатокomпонентних, стилістично вишуканих назв, з оказіональними елементами.

Ключові слова: реклама, анімалістичний, категоризація, еволюція систем номінації, дискурс моди, конвенційна номінація, мовний опис, маркетингова стратегія.

Cognition, communication, discourse, 2023, 26: 41-67

<https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse>

<http://sites.google.com/site/cognitiondiscourse>

<https://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-03>

Received 20.03.2023; revised and accepted 18.05.2023

DIACHRONIC PLURALITY IN TRANSLATION OF SHAKESPEARE'S PLAYS: A COGNITIVE-DISCURSIVE PERSPECTIVE

Yana Boiko

PhD (Linguistics), Associate Professor,

Dnipro University of Technology

(19, Dmytro Yavornytskyi Avenue, Dnipro, 49005, Ukraine);

e-mail: yana.boiko.85@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0074-5665>

Article citation: Boiko, Ya. (2023). Diachronic plurality in translation of Shakespeare's plays: a cognitive-discursive perspective. *Cognition, communication, discourse*, 26, 41-67. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-03>

Abstract

This paper focuses on the efficiency of cognitive-discursive approach to the study of diachronic plurality in translation on the material of Shakespeare's plays as time-remote original texts and their chronologically distant Ukrainian retranslations of the 19th-21st centuries. Complex research methodology based on the methods of cognitive translation studies together with methodological principles of discourse analysis is implemented to reveal the influence of discursive and cognitive factors on the process and result of retranslation. Discourse analysis substantiates the discursive factor that becomes a prerequisite of diachronic plurality in translation of Shakespeare's plays in cases when chronological and ideological, cultural and individual frameworks of the original and translated texts are different. Methods of cognitive translation studies prove the cognitive factor to become the determinant of the diachronic plurality in translation of Shakespeare's plays because cognitive consonance or cognitive dissonance of the translators with the author's ideas cause different interpretations of the original texts by the translators and—consequently—different degrees of cognitive proximity of the translated text with the original one. The correlation of cognitive consonance and cognitive dissonance with the degrees of cognitive proximity appears to be the following: cognitive consonance correlates with cognitive equivalents (full and partial) or cognitive analogues (functional and stylistic); cognitive dissonance correlates with cognitive variants (referential, valorative, and notional). Methodology of cognitive translation studies helps determine the translator's choice of effective translation strategies (achaization, modernization, and neutralization of temporal distance) and tactics (reproductive or adaptive) while translating a time-remote original work.

Key words: cognitive-discursive approach, diachronic plurality in translation, time-remote original text, chronologically distant Ukrainian retranslation, translation strategies and tactics.

1. Introduction

The development of cognitive linguistics as an interdisciplinary study of language, mind, and sociocultural experience (Halliday & Matthiessen, 1999; Evans & Green, 2006) that first emerged in the 1970^s gave rise to the formation of a new cognitive-discursive paradigm of linguistic research. Within the framework of this new scientific paradigm, linguistic-cognitive approach to discourse analysis has developed (Holsanova, 2008) that greatly expands methodological potential of analysis of communication in general and intercultural communication in particular (Martynyuk, 2012;

Shevchenko, 2019) and gives impetus to those studies of literary semantics that aim to model the purport of a literary text (Nikonova, 2008). Used for the purpose of aesthetic communication, a literary text functions as an integral structure in which the author's intention has been realized. The adequacy of the understanding of the literary text means the interpretation of the purpose of aesthetic communication in accordance with the author's intention. The specificity of the literary text is that—by its nature—its units imply plurality of interpretations that causes an ambiguous understanding of the entire literary work (Vorobyova, 2005, pp. 201-217).

In line with cognitive-discursive approach in linguistics, theorists of translation studies postulate that in the process of literary translation, all translation strategies are applied in a single cognitive information field the outer limits of which are determined by the context of the situation (Lewandowska-Tomaszczyk, 2010) and specific translation decisions depend on the translator's ability to use the translation potential of a certain field (O'Brien, 2013). This new—still undeveloped—approach in translation studies is relevant in the study of phenomena related to the problems of understanding the message (Ortega y Gasset, 2004) and its adequate and equivalent interpretation and translation (Sickinger, 2017).

To determine the criteria of translation adequacy (Pym, 2007), the development of the theory of plurality in translation is new and productive as “the existence or possibility of several translations of the source text in the target language is evidence of the fact that translation by its nature has—among other things—the quality of being indeterministic, at least, in certain aspects” (Farahzad, 1999). M. L. Larson (1997, pp. 9-10) notes:

The same meaning can be expressed in different forms, for example, the sentences “Is this place occupied?”, “Is anyone sitting here?” and “Can I sit here?” essentially have one meaning – the person who speaks expresses a desire to sit in a certain place.

He further emphasizes (Larson, 1997, p. 11):

It is the multiplicity of meanings and the lack of an unambiguous correlation between form and meaning that is the main reason that complicates the translator's task. If such a mismatch did not exist, then all lexical units and all grammatical structures would have only one meaning, and literal translation and direct replacement of grammatical structures would be possible. But language is a complex set of indirect interactions between meaning (semantics) and form (vocabulary and grammar).

Taking into account the fact that in most cases translations are not created synchronously but at a certain time interval Western researchers (Venuti, 2003; Brownlie, 2006; Feng, 2014) appeal to the term “retranslation” indicating that each new translation of this or that work of art tends more and more to the original text (Feng, 2014, p. 69). Retranslations help better understand the original literary text as they illuminate different aspects of it by putting emphasis on them. In addition, the translation “speaks” to the readers in their native language—in particular non-verbal—but also in the language of culture that will always be different from any other no matter how close their verbal presentation may be. According to T. Hermans (2006, p. 11), by creating retranslations of the same original work

we restrain the most uncontrolled aspects of the texts, their freedom, their gaps, their unintentionally created features, their multiplicity and heterogeneity. Translation further deepens and strengthens this unruly formation. Translations temporarily fix interpretations which, as verbal constructions, are themselves open to interpretation.

Maxym Rylskyi (1975) noted in this regard: “Every translator can successfully reproduce a foreign story, play, poem, etc. by missing one or another feature of the original text or emphasizing another that seems to him the most essential. Everyone translates in their own way” (p. 79). This means that retranslations made with the awareness of the existence of previous translations justify themselves by establishing a difference between them and themselves. This difference can be seen in the applied strategies that characterize subsequent translations and are formed on the basis of the assumption that previous versions are no longer acceptable in the target culture. Such an assumption is more often based on social or ideological principles and not on the shortcomings of previous translations (Rebryi, 2012, p. 307).

Therefore, it is advisable to consider the plurality in translation as both a subjective phenomenon related to the individual characteristics of this or that translator and an objective one caused by the need of one culture to keep in touch with another in the process of retranslation while expanding its own cognitive capabilities and realizing its self-identification (Pavliuk, 2013, p. 191). The objectivity of plurality in translation is also determined by the fact that a work of art is a dynamic phenomenon; it can exist in different historical and cultural planes therefore having its own fate in space and time (Perminova, 2005, p. 100). The essence and reasons for plurality in translation is discussed in (Boiko & Nikonova, 2021, pp. 1036-1038).

The diachronic plurality in translation—in its turn—is considered as retranslations of a time-remote original work occurring during a certain historical period or several periods of time. Such chronologically distant retranslations make it possible to trace the influence of different eras on the worldviews of the translators (Kaiser, 2002; Koskinen & Paloposki, 2003) and therefore on the translated works (Luchuk, 1995). The diachronic plurality in translation of a time-remote original work is based on two main principles of the theory of equivalence (Rebryi, 2012; Sitar, 2014): 1) recognition of not only linguistic but also textual and communicative equivalence; 2) acceptance of the fundamental impossibility of establishing complete equivalence between the original text and the translated one.

Since diachronic retranslations of the time-remote original text can differ significantly, modern translation theory needs adequate research methods based on theoretical and empirical knowledge in order to determine the nature of these differences including the factors that cause them to appear. In this context, cognitive-discursive approach in translation studies supplies effective research tools.

The **relevance** of cognitive-discursive approach to the study of the complex nature of retranslation process is justified by the fact that such approach considers not only the result of translation as the subject to study but also the prerequisites that determine the translator’s approach to the reproduction of the original text in one way or another. As the study of a literary text (as well as its retranslations) involves appealing to the entire experience of human existence, which is reflected in a certain piece of literature (Boiko & Nikonova, 2021, p. 1034), this is exactly the cognitive-discursive approach that is really efficient as it strengthens the role of knowledge in people’s lives, in understanding their nature, inner world, worldview, and life values.

The **aim** of this research paper is to substantiate the efficiency of cognitive-discursive approach to the study of the complex nature of the phenomenon of diachronic plurality in translation on the example of Shakespeare’s plays and their chronologically distant Ukrainian retranslations of the 19th-21st centuries by revealing the influence of discursive and cognitive factors on the process and result of retranslation that subsequently determine the translator’s choice of the general strategy and local tactics of retranslation of a time-remote original work.

Achieving the goal involves solving the following interrelated **tasks**: 1) to analyze and compare different chronologically distant Ukrainian retranslations of Shakespeare’s plays as samples of time-remote original works in order to show the influence of cognitive factors (namely, cognitive consonance or cognitive dissonance) that are determined by discursive factors (namely, difference in historical and cultural contexts in which the original text and its retranslations are

created; social and ideological peculiarities of the societies; the translators' personal worldviews) on the process and result of retranslation; 2) to reveal different degrees of cognitive proximity between the lexical units in the original text and its retranslations that determine the translator's choice of effective translation strategies and tactics in different chronologically distant retranslations of a time-remote original work.

The **research material** is taken from five tragedies by William Shakespeare (1564-1616), namely, *Romeo and Juliet* (1594), *Hamlet, Prince of Denmark* (1600), *Othello, the Moor of Venice* (1604), *King Lear* (1605), and *Macbeth* (1605) that serve as samples of Early Modern English at the turn of the 16th and 17th centuries and their 31 chronologically distant Ukrainian retranslations of the 19th-21st centuries. The **units of analysis** are culturally marked and connotatively coloured language and speech units (words and free phrases correspondingly) in the time-remote original texts and their counterparts in chronologically distant Ukrainian retranslations under study.

The **hypothesis** of the research is postulated as follows: the phenomenon of diachronic plurality in translation of a time-remote original text is accounted for the discursive factor (the difference in local, chronological, cultural, and ideological framework of the original text and its chronologically distant retranslations) that influences the cognition of the translator (the cognitive factor) who—in the state of either cognitive consonance or cognitive dissonance with the author of the original text—chooses the appropriate translation strategies and tactics in his / her retranslation.

2. Method

The methodological basis used in the research was determined by the interdisciplinary nature of the phenomenon of diachronic plurality in translation that presupposed the use of not only methodology of cognitive translation studies but also methodological principles of discourse analysis. Such complex research methodology focused on poetical, cognitive, and translation analysis of the time-remote original texts and chronologically distant Ukrainian retranslations.

Discourse analysis helped clarify the extralingual situations of the creation of Shakespeare's works and their Ukrainian retranslations of the 19th-21st centuries (cultural and historical method, comparative-linguistic-cultural method) as well as characterize the literary and stylistic parameters of the original works and their retranslations determined by the author's and translators' worldviews, their individual styles and their attitudes to the language norms (the method of retrospective analysis, biographical method, hermeneutic method, and interpretive-textual method).

The methods of etymological, contextual, descriptive, semantic, and stylistic analysis allowed tracing the ways and means of expressing the meanings of the units of analysis, i.e. culturally marked and connotatively coloured language and speech units (words and phrases correspondingly) in the time-remote original text and in chronologically distant Ukrainian retranslations.

The methods of conceptual analysis, frame modelling, and frame mapping aimed at establishing the degree of cognitive proximity of the units of analysis in the original works and their counterparts in Ukrainian retranslations as a result of cognitive consonance or cognitive dissonance of the author and translators.

The methods of contrastive translation and transformational analysis allowed comparing the units of analysis in the original text and in Ukrainian retranslations in order to determine the translation transformations that distinguish different retranslations.

Besides specific methods of discourse science and cognitive translation studies, general scientific methods of induction and deduction, observation and systematization, description and comparison, interpretation and generalization, systematization and classification, also empirical methods of analysis and synthesis were incorporated in the complex analysis of Shakespeare's works and their chronologically distant Ukrainian retranslations.

The application of the complex analysis techniques made it possible to carry out the research in the following sequence: **discourse analysis** (characteristics of extralingual situation of creation of Shakespeare's works and Ukrainian retranslations, their literary and stylistic parameters) →

cognitive analysis (comparison of the conceptual content of the culturally marked and connotatively coloured units of analysis in the original and their counterparts in retranslations in order to establish different degrees of cognitive proximity between corresponding units of analysis) → **translation analysis** (determination of translation strategies and tactics influenced by cognitive consonance or cognitive dissonance between the author and the translators).

3. Results and Discussion

This section addresses discursive and cognitive factors of diachronic plurality in translation of Shakespeare's plays in the light of cognitive proximity to the original text.

3.1. Discursive factor of diachronic plurality in translation

The discursive factor of diachronic plurality in translation presupposes that different historical and social contexts in which Shakespeare's works and their Ukrainian retranslations of the 19th-21st centuries were created, different literary trends to which the author and the translators adhered influenced translators' worldviews, their individual artistic styles and their attitudes to the language norms, thus making the discursive factor a prerequisite of diachronic plurality in translation.

In Ukraine, the perception of the treasure of world literature to which belong the plays of the great English playwright William Shakespeare that were created in the late 16th and early 17th centuries began in the 40^s of the 19th century and proceeds to the present days. The five tragedies chosen for analysis (*Romeo and Juliet*, *Hamlet*, *Prince of Denmark*, *Othello*, *the Moor of Venice*, *King Lear*, and *Macbeth*) attracted the most attention of Ukrainian translators in the 19th-21st centuries. These plays are represented in 31 retranslations performed by 21 Ukrainian translators:

Romeo and Juliet (1594) – Panteleimon Kulish (1901), Vasyl Mysyk (1932), Abram Hozenpud (1937), Iryna Steshenko (1952), Ihor Kostetskyi (1957), Yurii Andrukhovych (2016).

Hamlet, *Prince of Denmark* (1600) – Osep-Yurii Fedkovych (1870, published in 1902), Mykhailo Starytskyi (1882), Panteleimon Kulish (1899), Yurii Klen (1930, published in 1975), Leonid Hrebinka (1939, published in 1975), Viktor Ver (1941), Mykhailo Rudnytskyi (1943), Hryhorii Kochur (1964), Oleksandr Hriaznov (2001), Yurii Andrukhovych (2008).

Othello, *the Moor of Venice* (1604) – Panteleimon Kulish (1882), Marko Kropyvnytskyi (1890), Iryna Steshenko (1950), Oleksandr Hriaznov (2008).

Macbeth (1605) – Panteleimon Kulish (1900), Todos Osmachka (1930), Yurii Koretskyi (1940), Boris Ten (1986), Oleksandr Hriaznov (2008).

King Lear (1605) – Panteleimon Kulish (1880), Panas Myrnyi (1897), Maksym Rylskyi (1941), Vasyl Barka (1969), Oleksandr Hriaznov (2008), Yurii Andrukhovych (2021).

Different Ukrainian retranslations of the playwright's works are marked by the specifics of national self-awareness and self-identification of Ukrainian people in the three radically different historical epochs – the second half of the 19th century; the 20th century; the beginning of the 21st century assuming that *Macbeth* and *Romeo and Juliet* translated by Panteleimon Kulish in 1900 and 1901 correspondingly also belong to the first historical period (see Table 1).

Table 1

**Ukrainian translators and their retranslations
of the five Shakespeare's tragedies in the 19th-21st centuries**

Ukrainian translators of Shakespeare's tragedies	Ukrainian retranslations of Shakespeare's tragedies
The second half of the 19th century	
Osyp-Yuriy Fedkovich (1834-1888)	<i>Hamlet, Prince of Denmark</i> (1870, published in 1902)
Panteleimon Kulish (1819-1897)	<i>King Lear</i> (1880), <i>Othello, the Moor of Venice</i> (1882), <i>Hamlet, Prince of Denmark</i> (1899), <i>Macbeth</i> (1900), <i>Romeo and Juliet</i> (1901)
Mykhailo Starytskyi (1839-1904)	<i>Hamlet, Prince of Denmark</i> (1882)
Marko Kropyvnytskyi (1840-1910)	<i>Othello, the Moor of Venice</i> (1890)
Panas Myrnyi (1849-1920)	<i>King Lear</i> (1897)
The 20th century	
Todos Osmachka (1895-1962)	<i>Macbeth</i> (1930)
Yurii Klen (1891-1947)	<i>Hamlet, Prince of Denmark</i> (1930, published in 1960)
Vasyl Mysyk (1907-1963)	<i>Romeo and Juliet</i> (1932)
Abram Hozenpud (1908-2004)	<i>Romeo and Juliet</i> (1937)
Leonid Hrebinka (1909-1942)	<i>Hamlet, Prince of Denmark</i> (1939, published in 1975)
Yurii Koretskyi (1911-1941)	<i>Macbeth</i> (1940)
Maksym Rylskyi (1895-1964)	<i>King Lear</i> (1941)
Viktor Ver (1901-1944)	<i>Hamlet, Prince of Denmark</i> (1941)
Mykhailo Rudnytskyi (1889-1975)	<i>Hamlet, Prince of Denmark</i> (1943)
Iryna Steshenko (1898-1987)	<i>Othello, the Moor of Venice</i> (1950), <i>Romeo and Juliet</i> (1952)
Ihor Kostetskyi (1913-1983)	<i>Romeo and Juliet</i> (1957)
Hryhorii Kochur (1908-1994)	<i>Hamlet, Prince of Denmark</i> (1964)
Vasyl Barka (1908-2003)	<i>King Lear</i> (1969)
Boris Ten (1897-1983)	<i>Macbeth</i> (1986)
The beginning of the 21st century	
Oleksandr Hriaznov (1940-2021)	<i>Hamlet, Prince of Denmark</i> (2001), <i>Macbeth</i> (2008), <i>King Lear</i> (2008), <i>Othello, the Moor of Venice</i> (2008)
Yurii Andrukhovych (born in 1960)	<i>Hamlet, Prince of Denmark</i> (2008), <i>Romeo and Juliet</i> (2016), <i>King Lear</i> (2021)

The second half of the 19th century (the first period) in Ukrainian history was characterized by the increase of the influence of Russian culture on Ukrainian one. The beginning of the 20th century (the second period) was the period of weakening Russification and developing of the spoken Ukrainian language. The beginning of the 21st century (the third period) was the time when Ukraine finally acquired its independence and the Ukrainian culture was fast evolving in the new conditions of blurring the boundaries between the styles of art (Boiko, 2022a, p. 5).

The translators of the five Shakespearean tragedies under study adhered to different literary trends that were predominant in each historical period and were specified by their peculiar features. Thus, Panteleimon Kulish and Mykhailo Starytskyi were the representatives of romanticism in Ukraine; Marko Kropyvnytskyi and Panas Myrnyi adhered to realism; neoclassicism was advocated by Yurii Klen, Vasyl Mysyk, Maksym Rylskyi, Mykhailo Rudnytskyi, Iryna Steshenko, Hryhorii Kochur, and Boris Ten; Yurii Koretskyi, Viktor Ver were the representatives of futurism; Todos Osmachka, Abram Hozenpud, and Leonid Hrebinka adhered to neo-baroque; Vasyl Barka represented modernism; Oleksandr Hriaznov and Yurii Andrukhovych were the representatives of

postmodernism. Adhering to this or that literary trend of the corresponding era as a component of the spiritual culture of Ukraine, Ukrainian translators as creative personalities elaborated their own individual artistic styles.

Thus, significant differences in local and chronological, cultural and ideological framework of the time-remote original texts (England of the Elizabethan era) and their chronologically distant Ukrainian retranslations during three centuries (the end of the 19th century, the 20th century, and the 21st century) performed in different conditions both on the territory of Ukraine and in emigration under the influence of different literary trends caused—obviously—differences in worldviews of the translators as artistic personalities and—consequently—in their understanding and interpretation of the original texts. Hence, the discursive factor was a prerequisite for the diachronic plurality in translation of Shakespeare's tragedies by Ukrainian translators of the 19th-21st centuries.

To illustrate the above discussed, let's consider the fragment taken from Hamlet's soliloquy "To be or not to be..." in Shakespeare's tragedy *Hamlet, Prince of Denmark* (Act III, Scene 1), and its ten chronologically distant Ukrainian retranslations performed by Mykhailo Starytskyi (1882), Panteleimon Kulish (1899), Yurii Klen (1930), Leonid Hrebinka (1939), Mykhailo Tupail's version of Hrebinka's translation (1975), Viktor Ver (1941), Mykhailo Rudnytskyi (1943), Hryhorii Kochur (1964), Oleksandr Hriaznov (2001), and Yurii Andrukhovych (2008):

- (1) William Shakespeare (1600): *To be, or not to be – that is the question: Whether 'tis nobler in the mind to suffer / The slings and arrows of outrageous fortune / Or to take arms against a sea of troubles, / And by opposing end them.* (Shakespeare, 2015, p. 75)
- (2) Mykhailo Starytskyi (1882): *Жити чи не жити – / Ось що стало руба. Що шляхетніш, / Чи приймати і каміння, й стріли / Од лихої, нависної долі, / Чи повстати на те море туги / Й тим повстанням все скінчити разом?* (Shekspir, 1882, p. 84)
- (3) Panteleimon Kulish (1899): *Чи бути, чи не бути, от питання! / Що благородніше в душі: терпіти / Праці і стріли злющої фортуни, / Чи збунтуватися против моря туч / І бунтуванням їм кінець зробити?* (Shekspir, 1899, p. 71)
- (4) Yurii Klen (1930, published in 1960): *Чи жити, чи не жити – ось питання. / Що для душі шляхетніше: терпіти / Всі стріли і каміння злої долі, / Чи враз повстати проти моря мук, / Їм край поклавши?* (Shekspir, 1960)
- (5) Leonid Hrebinka (1939, published in 1975): *Чи бути, чи не бути? Ось в чім річ. / Що почесніш для духу – чи терпіти / Скалки та стріли нависної долі / А чи, повстати проти моря лих, / Збороти їх?* (Shekspir, 1986, p. 48)
- (6) Leonid Hrebinka (version edited by Mykhailo Tupail in 1975): *Чи бути, чи не бути – ось питання. / Що благородніше? Коритись долі / І біль від гострих стріл її терпіти, / А чи, зітнувшись в герці з морем лиха, / Покласти край йому?* (Shekspir, 2003, p. 55)
- (7) Viktor Ver (1941): *Так бути чи не бути – ось питання! / Що благородніш для душі – терпіти / Каміння й стріли долі нависної, / Чи зняти зброю проти моря бід, / Та їх здолать борінням?* (Shekspir, 1941, p. 111)
- (8) Mykhailo Rudnytskyi (1943): *Бути чи не бути? – ось питання. / Що шляхетніше: мовчки перенести / Окови й стріли нависної долі, / Чи знявши зброю проти хвиль і мук – Покласти край їм?* (Shekspir, 2004, p. 81)
- (9) Hryhorii Kochur (1964): *Так. Бути чи не бути – ось питання. / В чім більше гідності: терпіти мовчки / Важкі удари нависної долі / Чи стати збройно проти моря мук / І край покласти їм борнею?* (Shekspir, 2003a, p. 72)
- (10) Oleksandr Hriaznov (2001): *Так бути чи не бути – ось питання. / Чи гідно це: мовчати і терпіти / Каміння й стріли нависної долі? / Чи треба їй вчинити збройний опір / І в сутичці жорстокій з морем бід / Навіки покінчити з ними?* (Shekspir, 2023)

- (11) Yurii Andrukhovych (2008): *І от питання – бути чи не бути. / У чому більше гідності: скоритись / Ударам долі і лягти під стріли / Чи опором зустріти чорні хвилі / Нещастя – і тим спинити їх?* (Shekspir, 2008, p. 107).

In the original text (1), the connotatively coloured units of analysis are three metaphors:

- *to be, or not to be – that is the question;*
- *to suffer the slings and arrows of outrageous fortune;*
- *to take arms against a sea of troubles, and by opposing end them.*

These units of analysis are represented quite differently in the retranslations under study that vividly demonstrate the effect of discursive factor. The difference in the retranslations is caused either by (I) different historical periods (local, chronological, and ideological framework) in which the Ukrainian translators lived and worked, or by (II) different literary trends to which the translators adhered (cultural framework), or by (III) different artistic styles of the Ukrainian translators as creative personalities (individual framework).

(I) Different socio-historical contexts in which the Ukrainian translators lived and worked (see Table 1) influenced the translators' worldviews and—consequently—determined the difference in their retranslations. Such influence caused the difference, for example, in retranslations of the metaphor *to take arms against a sea of troubles, and by opposing end them*. In the original (1), the idea of active struggle is expressed by *to take arms against ...* where “arms” – “a means (such as a weapon) of offense or defence; active hostilities; military service” (Gove, 2023).

This idea of armed resistance is substituted in (2), (4) and (5) by the idea of the opposition in a more general sense: *новстату* ‘revolt’ – “to renounce allegiance or subjection (as to a government)” (Gove, 2023) and in (3): *збунтуватися* ‘rebel’ – “1) to oppose or disobey one in authority or control; 2) to renounce and resist by force the authority of one's government; 3) to act in or show opposition or disobedience; 4) to feel or exhibit anger or revulsion” (Gove, 2023). Such alleviation of the original text was proposed by Mykhailo Starytskyi (2) and Panteleimon Kulish (3) at the end of the 19th century and by Yurii Klen (4) and Leonid Hrebinka (5) in the 30^s of the 20th century. This can be explained by unfavourable social conditions that evoked certain fatalism characteristic of the Ukrainian national character at the end of the 19th century when Kulish's and Starytskyi's translation activity took place as a Ukrainian writer was not allowed much under the pressure of the Russian culture. The same fatalism reigned during the Stalinist dictatorship in the 30^s of the 20th century that was marked by total surveillance and mass arrests. Soviet repressions played a notorious role in the development of Ukrainian culture and verbal art. Yurii Klen and Leonid Hrebinka became victims of Stalinism as they could publish their translations of the tragedy long after they created them (Klen's version was done in 1930, published in 1960; Hrebinka translated in 1939, published in 1975).

In the version of Hrebinka's translation edited by Mykhailo Tupail in 1975 (6), the idea of armed resistance is narrowed to a duel of Ukrainian Cossacks before the main battle: *А чи, зітнувшись в герці з морем лиха, / Покласти край йому?* ‘Or, having faced the sea of calamity in the battle, / Put an end to it?’ The word *герць* means “a duel of Ukrainian Cossacks with enemies before the battle, a duel of individual soldiers before the main battle, in which military art was revealed; battle, struggle between opponents; match, tournament, duel; struggle of thoughts, views” (Viliam Shekspir, 2023). Such editorial corrections can also be accounted for unfavorable social conditions in 1969-1991 marked by open or disguised actions of the Soviet authorities against the independent development of Ukrainian literature and any research about it.

Other translators of the 20th century—Viktor Ver (7), Mykhailo Rudnytskyi (8), and Hryhorii Kochur (9)—as well as the translators of the 21st century—Oleksandr Hriaznov (10) and Yurii Andrukhovych (11)—preserve the original idea of armed resistance in their retranslations. Cf.:

- (7) Viktor Ver (1941): *Чи зняти зброю проти моря бід* ‘Should we remove our weapons against the sea of troubles?’

- (8) Mykhailo Rudnytskyi (1943): *Чи знявши зброю проти хвиль і мук* ‘Or by removing the weapon against the waves and torment’
- (9) Hryhorii Kochur (1964): *Чи стати збройно проти моря мук* ‘To stand up in arms against the sea of torment’.
- (10) Oleksandr Hriaznov (2001): *Чи треба їй вчинити збройний опір* ‘Should she commit armed resistance?’
- (11) Yurii Andrukhovych (2008): *Чи опором зустріти чорні хвилі* ‘Do you resist to meet the black waves?’

The given above retranslations of the 20th century—(7), (8), and (9)—adequately represent the idea of armed resistance expressed in the original text (1) because it correlates with the idea of active struggle for national freedom and independence at the time of the Second World War when Ver’s (7) and Rudnytskyi’s (8) versions appeared (in 1941 and 1943 correspondingly). Such idea was not alien at the time of Khrushchov’s “thaw” (1956–1968), i.e. de-Stalinization and weakening of the “paralysis of fear” when Hryhorii Kochur (9) translated the tragedy in 1964. The translators of the 21st century—Oleksandr Hriaznov (10) and Yurii Andrukhovych (11)—worked at the time when, a decade after the declaration of Ukraine’s independence in the conditions of a new socio-cultural reality, the status of national culture increased significantly, and the issues of Ukrainian history, language, and culture became especially relevant.

Thus, different historical periods (the end of the 19th century, the 20th century, and the 21st century) marked by the specifics of national self-awareness and self-identification of Ukrainian people were determinants of diachronic plurality in translation of the time-remote original text.

(II) Different literary trends to which the translators adhered (cultural framework) in the 19th-21st centuries are known to be romanticism, realism, neoclassicism, futurism, neo-baroque, modernism, and postmodernism (see Table 2).

Table 2

**Literary trends to which Ukrainian translators
of the five Shakespeare’s tragedies adhered in the 19th-21st centuries**

Literary trends in the 19 th -21 st centuries	Ukrainian translators of Shakespeare’s tragedies
Romanticism	Panteleimon Kulish (1819-1897), Mykhailo Starytskyi (1839-1904)
Realism	Marko Kropyvnytskyi (1840-1910), Panas Myrnyi (1849-1920)
Neoclassicism	Mykhailo Rudnytskyi (1889-1975), Yurii Klen (1891-1947), Maksym Rylskyi (1895-1964), Boris Ten (1897-1983), Iryna Steshenko (1898-1987), Vasyl Mysyk (1907-1963), Hryhorii Kochur (1908-1994)
Futurism	Viktor Ver (1901-1944), Yurii Koretskyi (1911-1941)
Neo-Baroque	Todos Osmachka (1895-1962), Abram Hozenpud (1908-2004), Leonid Hrebinka (1909-1942)
Modernism	Ihor Kostetskyi (1913-1983), Vasyl Barka (1908-2003)
Postmodernism	Oleksandr Hriaznov (1940-2021), Yurii Andrukhovych (born in 1960)

The translators of the analyzed fragment (1) from Hamlet’s soliloquy who lived and worked in the 20th century adhered to different literary trends: Mykhailo Rudnytskyi, Yurii Klen, and Hryhorii Kochur – to neoclassicism, Viktor Ver – to futurism, Leonid Hrebinka – to neo-baroque. Each literary trend is characterized with its specific features and has its system of forms and expressions.

Neoclassicism that focuses on the “classical norm” as the basis, and follows cultural and literary traditions harshly opposing itself to populism and romanticism developed in Ukraine at the turn of the 19th and 20th centuries (Neoklasytyszm, 1962). In the 1960^s and 1970^s, the translation school of Ukrainian neoclassicists experienced a certain revival of the art of translation. The translations were

marked by a strict organization of the metric system of verse, a careful selection of melody and rhyming system, rejection of all pathos, opposition to artificiality and vulgarization of the translated language. Everything that has been said also applies to Klen's (4), Rudnytskyi's (8), and Kochur's (9) translations. Let's consider their retranslations of the metaphor *to suffer the slings and arrows of outrageous fortune*. In the original (1), pathetic loftiness of the idea of suffering from the hardships of life is achieved by the use of high-flown emotional (*to suffer, outrageous*), historical (*slings and arrows*), and borrowed (*fortune*) lexicon:

suffer, v., tr. – “to submit to or be forced to endure; to put up with especially as inevitable or unavoidable” (Gove, 2023);

sling, n – “an instrument for throwing stones that usually consists of a short strap with strings fastened to its ends and is whirled round to discharge its missile by centrifugal force” (Gove, 2023);

arrow, n. – “a missile shot from a bow and usually having a slender shaft, a pointed head, and feathers at the butt” (Gove, 2023);

outrageous, adj. – “exceeding the limits of what is usual; going beyond all standards of what is right or decent” (Gove, 2023);

fortune, n – “prosperity attained partly through luck; the turns and courses of luck accompanying one's progress (as through life)” (Gove, 2023).

In the analyzed Ukrainian retranslations of neoclassical trend, the pathetic high-flown style of the original text is transformed into colloquial style by using colloquial lexicon. Cf.: (1) *to suffer* – (4) *терпіти* ‘tolerate’; (8) *мовчки перенести* ‘silently tolerate’; (9) *терпіти мовчки* ‘tolerate in silence’; (1) *the slings and arrows* – (4) *всі стріли і каміння* ‘all arrows and stones’; (8) *окови й стріли* ‘shackles and arrows’; (9) *важкі удари* ‘heavy blows’; (1) *outrageous fortune* – (4) *злої долі* ‘evil fate’; (8) і (9) *навісної долі* ‘hateful fate’.

Futurism as one of the trends of avant-garde art at the turn of the 19th and 20th centuries originated in Italy and later spread its ideas far beyond its borders reaching Ukraine in 1914. The basic slogans of futurism were constructive functionalism in art and rejection of psychologism. Representatives of this literary trend—Viktor Ver being among them—advocated for realism and naturalism as important factors in the development of literature. But sometimes Ver's translation sounded too literal, e.g., (1) *Whether 'tis nobler in the mind* – (7) *Що благородніш для душі* ‘What is nobler for the soul’; (1) *Or to take arms against a sea of troubles* – (7) *Чи зняти зброю проти моря бід* ‘Should we remove our weapons against the sea of troubles?’; (1) *And by opposing end them* – (7) *Та їх здолать борінням* ‘But they will be overcome by struggle’.

Neo-baroque style, which developed in European art of the 19th century, is characterized by formal innovations, increased metaphorization, aphorisms, and paradoxical poetic expressions. In Ukraine, Leonid Hrebinka's translations are considered a good example of neo-baroque style. They demonstrate a truly vernacular Ukrainian language with colloquial words and expressions as, for example, in: (1) *that is the question* – (5) *Ось в чім річ* ‘That's the thing’; (1) *The slings and arrows* – (5) *Скалки та стріли* ‘Rolling pins and arrows’; (1) *And by opposing end them* – (5) *Збороту їх* ‘overcome them’; conversational lexical-grammatical constructions: (1) *Whether 'tis nobler in the mind to suffer* – (5) *Що почесніш для духу – чи терпіти* ‘What is more honorable for the spirit – or to endure’; (1) *Or to take arms* – (5) *А чи, повстати* ‘Or, rebel’.

Leonid Hrebinka's translation of *Hamlet, Prince of Denmark* underwent significant revisions in 1975 and was actually half rewritten by the editor of the volume, Mykhailo Tupail. The total editorial correction affected linguistic and semantic, expressive and tonal aspects of Hrebinka's text and greatly reduced the expressiveness and artistic originality of the translation (Kolomiets, 2023). In the edited version (6), there is little left of the expressive authentic vernacular of Hrebinka's language, only one colloquial phrase *Покласти край йому* ‘Put an end to it’.

Thus, different literary trends (romanticism, realism, neoclassicism, futurism, neo-baroque, modernism, and postmodernism) to which the translators of Shakespeare's plays adhered were determinants of diachronic plurality in translation of the time-remote original text.

III) Different artistic styles of the Ukrainian translators as creative personalities (individual framework) become the only determinants of diachronic plurality in translation of the time-remote original text in cases when local, chronological, and ideological framework (historical periods) as well as cultural framework (literary trends) of the translations are completely the same.

The effect of the individual framework (artistic styles) of the retranslations becomes obvious if we compare the translations of Mykhailo Starytskyi (2) and Panteleimon Kulish (3) or Oleksandr Hriaznov (10) and Yurii Andrukhovych (11).

Mykhailo Starytskyi and Panteleimon Kulish lived in one and the same historical period (the end of the 19th century) and adhered to one and the same literary trend (romanticism), but the translators' creative personalities were different. Mykhailo Starytskyi working in line with traditional German romanticism of the last quarter of the 19th century strove to create a high style by using a wide range of occasionalisms, archaisms, and neologisms, as, for example, in: (1) *that is the question* – (2) *Ось що стало рубя* 'became a log'; (1) *Whether 'tis nobler in the mind* – (2) *Що шляхетніш* 'What is nobler?' (1) *And by opposing end them* – (2) *Й тим повстанням все скінчити разом* 'And those uprisings will end everything together'.

Panteleimon Kulish working in line with ideas of romanticism of the third stage in its history also created a high style with its wide palette of artistic techniques and pathos. But trying to distinguish the Ukrainian language as a separate and independent language system Kulish slightly overcomplicated the text with bibleisms, russianisms, church Slavonic and old Ukrainian words, colloquial and dialectal words, for example, in: (1) *The slings and arrows of outrageous fortune* – (3) *Праці і стріли злющої фортуни* 'Slings and arrows of the angriest fortune'; (1) *Or to take arms against a sea of troubles* – (3) *Чи збунтуватися против моря туч* 'To rebel against the sea of clouds'; (1) *And by opposing end them* – (3) *І бунтуванням їм кінець зробити* 'And the rebellion will put an end to it'.

The translations of *Hamlet, Prince of Denmark* were performed by Oleksandr Hriaznov and Yurii Andrukhovych approximately at the same time (in 2001 and 2008 correspondingly). Both translators adhered to postmodernism that appeared as a literary trend in the 20th century as a reaction to the ideas of the Enlightenment, denying the modernist search for meaning in a chaotic world and even avoiding the very possibility of meaning. The difference in their artistic styles becomes the only determinant for the difference in their retranslations.

Oleksandr Hriaznov considers that poetic translations cannot be absolutely accurate because "the translator must create his work from completely dissimilar language material that would reflect the content, beauty, and sound of the original text" (Shekspir, 2008, p. 3). Therefore Hriaznov often interprets the original text by paraphrasing linguistic units of the source text guided by his own understanding of the author's ideas. For example, (1) *Whether 'tis nobler in the mind to suffer* – (10) *Чи гідно це: мовчати і терпіти* 'Is it worthy: to be silent and suffer'; (1) *The slings and arrows of outrageous fortune* – (10) *Каміння й стріли навісної долі* 'Stones and arrows of evil fate'; (1) *Or to take arms against a sea of troubles* – (10) *Чи треба їй вчинити збройний опір* 'Should we commit armed resistance?' (1) *And by opposing end them* – (10) *І в сутичці жорстокій з морем бід / Навіки покінчити з ними?* 'And in a fierce battle with a sea of troubles / To put an end to them forever?'

Yurii Andrukhovych's artistic style impresses with radical modernization of the classical text bringing it closer to a mass Ukrainian audience that makes Lada Kolomiiets (2015) consider Andrukhovich's translations as a re-creation of the original, an example of arbitrariness in dealing with a classical text, its interpretation with a clear reference to the conversational culture of a living contemporary (p. 179). Yurii Andrukhovych resorts to anti-intellectualism, figurative simplification of the expression compared to the original, modern colloquial vocabulary and phraseology, for example, (1) *Whether 'tis nobler in the mind* – (10) *У чому більше гідності* 'What is more dignified'; (1) *to suffer / The slings and arrows of outrageous fortune* – (10) *скоритись / Ударам долі і лягти під стріли* 'surrender / To the blows of fate and lie down under the arrows'; (1) *Or to take arms*

against a sea of troubles – (10) Чи опором зустріти чорні хвилі / Нещасть ‘Or by resistance to meet the black waves of / Misfortune’.

Thus, the discursive factor becomes the determinant of diachronic plurality of chronologically distant Ukrainian retranslations of the time-remote original text in cases when the translators live and work in different historical periods, adhere to different literary trends, and differ in their worldviews and—consequently—in their individual artistic styles.

3.2. The cognitive factor of diachronic plurality in translation

The cognitive factor of diachronic plurality in translation of Shakespeare’s plays presupposes that the translators’ personal worldviews formed in historical, social, and cultural contexts, which are different or alike, become the determinants of either consonance (agreement) or dissonance (disagreement) between the cognitions of the author and translators. Cognitive consonance and cognitive dissonance (Boiko, 2022) with the author’s ideas cause different interpretations of the original text by the translators and—consequently—different cognitive proximity between the culturally marked and connotatively coloured units of analysis in the original text and their counterparts in Ukrainian retranslations, thus making the cognitive factor a prerequisite of diachronic plurality in translation.

The difference in cognitive proximity between the culturally marked and connotatively coloured units of analysis in the original text and their counterparts in retranslations is defined by using the methods of informational analysis and frame modelling with further application of frame mapping, i.e., a comparative analysis of the informational contents of the verbalized concepts in the original text and in retranslation. The informational analysis reveals the informational contents of the verbalized concepts that is further structured as a frame with slots (information components) which are grouped in five informational constituents: factuality, emotivity, imagery, evaluation, and expressiveness. These informational constituents manifest different aspects of the informational contents of the verbalized concepts in the original text and in retranslation: factuality – factual potential; emotivity – emotional colouring; imagery – figurative representation; evaluation – positive or negative evaluation; expressiveness – stylistic application.

The comparison of the slots (frame mapping) in the frames of the verbalized concepts in the original text and in retranslation helps distinguish different degrees of cognitive proximity: cognitive equivalent, cognitive analogue or cognitive variant.

Cognitive equivalent is understood as identical (full cognitive equivalent) or nearly identical (partial cognitive equivalent) cognitive effect that the original text and its retranslation produce on the reader. For example, in the analyzed fragment (1), metaphor *To be, or not to be – that is the question*, which is the connotatively coloured unit of analysis, is translated by full cognitive equivalent *Бути чи не бути? – ось питання* by Mykhailo Rudnytskyi (8) and Hryhorii Kochur (9). Partial cognitive equivalent, which is different from the original metaphor in its syntactic structure, is proposed by Panteleimon Kulish (3) and Leonid Hrebinka in Tupail’s version (6): *Чи бути, чи не бути, от питання!* Also by Viktor Ver (7) and Oleksandr Hriaznov (10): *Так бути чи не бути – ось питання*. Partial cognitive equivalent with a different word order *І от питання – бути чи не бути* is realized in Andrukhovych’s translation (11). Partial cognitive equivalent with a different syntactic structure and a synonymic change of a lexical component *Чи жити, чи не жити – ось питання* is given by Yurii Klen (4).

In cognitive analogue, the informational contents is different from that of the original unit in stylistic colouring (stylistic cognitive analogue) and degree of emotivity or imagery (functional cognitive analogue). The example of stylistic cognitive analogue presents Leonid Hrebinka who changes the literary style of (1) *that is the question* into colloquial style: (5) *Чи бути, чи не бути? Ось в чім річ* ‘That’s the thing’. Mykhailo Starytskyi uses archaic style in this case: (2) *Жити чи не жити – / Ось що стало руба*. ‘That’s what became categorically important’.

Cognitive variant differs from the original unit in either factuality (referential cognitive variant) or evaluation (valorative cognitive variant). The lowest degree of cognitive proximity is demonstrated

by notional cognitive variant, i.e. a translated lexical unit in which no informational contents of the original lexical unit is embodied. The complete absence of the original lexical unit in translation is defined as a zero cognitive variant.

To illustrate functional cognitive analogue and the varieties of cognitive variant, let's consider the fragment taken from Macbeth's soliloquy "Tomorrow, and tomorrow, and tomorrow ..." in Act V, Scene V from Shakespeare's tragedy *Macbeth* (1605), and its five chronologically distant Ukrainian retranslations performed by Panteleimon Kulish (1900), Todos Osmachka (1930), Yurii Koretskyi (1940), Boris Ten (1986), and Oleksandr Hriaznov (2008).

- (12) William Shakespeare (1605): *Tomorrow, and tomorrow, and tomorrow / Creeps in this petty pace from day to day / To the last syllable of recorded time; / And all our yesterdays have lighted fools / The way to dusty death. Out, out, brief candle! / Life's but a walking shadow, a poor player / That struts and frets his hour upon the stage / And then is heard no more. It is a tale / Told by an idiot, full of sound and fury, / Signifying nothing.* (Shakespeare, 2023a).
- (13) Panteleimon Kulish (1900): *Все завтра, і знов завтра, завтра лізе / Що-дня собі тихенько-поволеньки / Аж до останньої сляби часу. / І наші всі «вчора» присвітили / Дорогу дурням до дурної смерті. / Гори ж, гори, недогарку, догорюй! / Що життя? Се тїнь, що йде-проходить мимо, / Комедиянт убогий, що вертить ся / Та величаєть ся свій час на сцені, / А там його й не чути. Мов та казка. / Що каже безумець, гучна, ярлива / І непотрібна нідо чого.* (Shekspir, 1900, p. 99).
- (14) Todos Osmachka (1930): *Узавтра, взавтра, взавтра – і повзе / у мірі цієї маленький день за днем / аж до останньої межі часу. / А всі «вчора» осявали дурням / до смерті шлях пилистий... Швидше, швидше / недогарку мій догорай. Життя – / летюча тїнь, актор, що на кону / нещасний хваста, галасує, потім / навіки забуваєть ся.. І казка, / що божевільний розповів, криклива / несамовита, колосом порожня.* (Shekspir, 1930, p. 140).
- (15) Yurii Koretskyi (1940): *Все завтра, та все завтра, та все завтра – / Дрібненькою ходою – день-у-день, / І так закінчується наш літопис. / Всі «вчора» путь освітлювали дурням / До праху смерті. Вгасни, недогарку! / Життя – рухлива тїнь, актор нікчемний. / Годину чванить ся, горить на сцені. / І край ... оповідання ідіота. / Палке та голосне, але нічого. / Не значує.* (Shekspir, 1940, p. 139).
- (16) Boris Ten (1986): *Завтра, завтра, завтра. / А дні дрібними кроками повзуть / Аж до останньої життя сторінки. / Всі «вчора» лиш освітлювали шлях / До тліну смерті. Гасни ж, куца свічко! / Життя – рухлива тїнь, актор на сцені. / Пограв, побігав, погаласував / Свою часину – та й пропав. Воно – / Це дурня казка, вся зі слів гучних / І геть безглузда.* (Shekspir, 1923).
- (17) Oleksandr Hriaznov (2008): *«Завтра, завтра, завтра», – / А дні повзуть, і ось останнє слово / У книзі непотрібного життя / Читаємо і бачимо, що «вчора» / Освітлювало нам печальну путь / До цвинтаря. Недогарку, погасни! / Життя – тремтлива тїнь, комедіант, / Що півгодини блазнював на сцені, / Забутий і освістаний; це – повість, / Яку дурний писака розповів / Із пристрастю й завзяттям, та без змісту.* (Shekspir, 2023).

In the above given retranslations, the author's metaphor (12) *Life's but a walking shadow* is represented by functional cognitive analogue that differs from the original lexical unit in imagery by Todos Osmachka (14) *Життя – / летюча тїнь* 'Life is / a fleeting shadow'; Yurii Koretskyi (15) and Boris Ten (16) *Життя – рухлива тїнь* 'Life is a moving shadow'; Oleksandr Hriaznov (17) *Життя – тремтлива тїнь* 'Life is a trembling shadow'. In Kulish's translation (13), the image of gradient insignificance of life is represented with partial equivalent *Що життя? Се тїнь, що йде-проходить мимо* that differs from the original unit in its syntactic structure.

The frame mapping of the informational contents of the original metaphor (12) *Life's but a walking shadow* and the functional cognitive analogue (14) *Життя – / летюча тїнь* is shown in figure 1.

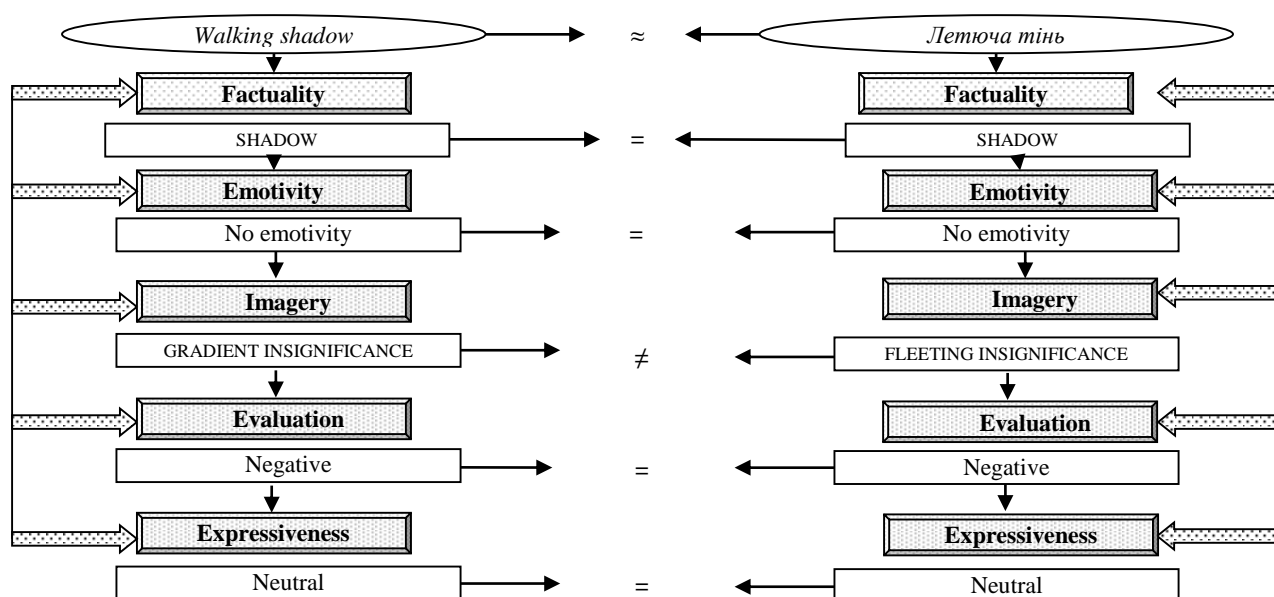

Figure 1. Frame mapping of the conceptual contents of the original lexical unit and functional cognitive analogue in translation

Referential cognitive variant, which refers to an object of extralingual reality different from that of the original unit, is realized in translation of the metaphor (12) *To the last syllable of recorded time* by Todos Osmachka (14) *до останньої межі часу* ‘until the last limit of time’; Yurii Koretskyi (15) *І так закінчується наш літопис* ‘And so our chronicle ends’; Boris Ten (16) *Аж до останньої життя сторінки* ‘Until the last page of the life’; Oleksandr Hriaznov (17) *і ось останнє слово / У книзі непотрібного життя* ‘and here is the last word / In the book of useless life’. In Kulish’s translation (13), the correlation of the concepts in the original text and its retranslation is represented with partial equivalent *Аж до останньої сляби часу* that differs from the original unit in its syntactic structure (the absence of an attribute before *time*).

The frame mapping of the conceptual contents of the original metaphor (12) *To the last syllable of recorded time* and the referential cognitive variant (16) *Аж до останньої життя сторінки* is shown in figure 2.

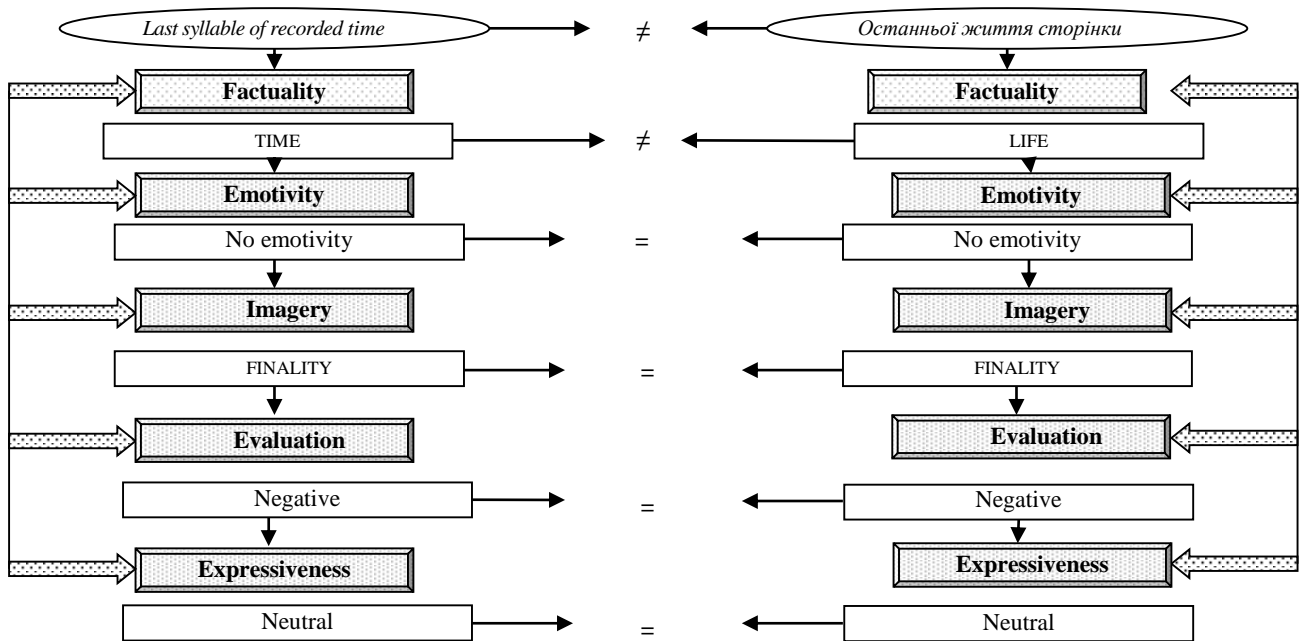

Figure 2. Frame mapping of the conceptual contents of the original lexical unit and referential cognitive variant in translation

Valorative cognitive variant, which differs from the original lexical unit in evaluation, is used in translation of the metaphor (12) *The way to dusty death* by Panteleimon Kulish (13) *Дорогу <...> до дурної смерти* ‘Way <...> to a stupid death’ and Oleksandr Hriaznov (17) *печальну путь / До цвинтаря* ‘sad path / To the cemetery’. Negative evaluation, which is absent in the meaning of the original metaphor, appears in these retranslations. The comparison of the semantic structures of *dusty*, *дурний* ‘stupid’ and *печальний* ‘sad’ is presented in Table 3.

Table 3

The semantic structures of the original lexical unit *dusty* and its valorative cognitive variants in translation

<p><i>Dusty</i> – 1. Covered or abounding with dust. 2. Consisting of dust. 3. Resembling dust. 4. Lacking vitality. (Gove, 2023)</p>	
<p><i>Дурний</i> – 1. Розумово обмежений, тупий. 2. Який виражає розумову обмеженість, тупість. 3. розм. Позбавлений розумного змісту; беззмістовний. (Slovnyk, 2023, Том 2, р. 439)</p>	<p><i>Печальний</i> – 1. Сповнений печалі. 2. Сповнений горя; тяжкий, безрадісний. (Slovnyk, 2023, Том 6, р. 346)</p>
<p><i>Stupid</i> – 1. Slow of mind. 2. Dulled in feeling or sensation. 3. Marked by or resulting from unreasoned thinking or acting. 4. Lacking interest or point. (Gove, 2023)</p>	<p><i>Sad</i> – 1. Affected with or expressive of grief or unhappiness. 2. Of a dull sombre colour. (Gove, 2023)</p>

The other translators used partial cognitive equivalents that are not evaluative either but differ from the original metaphor in syntactic structure. Cf.

- (14) Todos Osmachka (1930): *до смерти шлях пилистий...* ‘the road to death is dusty’.
- (15) Yurii Koretskyi (1940): *путь <...> / До праху смерті.* ‘path <...> / To the ashes of death’.
- (16) Boris Ten (1986): *шлях / До тліну смерті.* ‘path / To the decay of death’.

The frame mapping of the conceptual contents of the concepts verbalized by the original metaphor (12) *The way to dusty death* and the valorative cognitive variant (13) *Дорогу <...> до дурної смерти* is shown in figure 3.

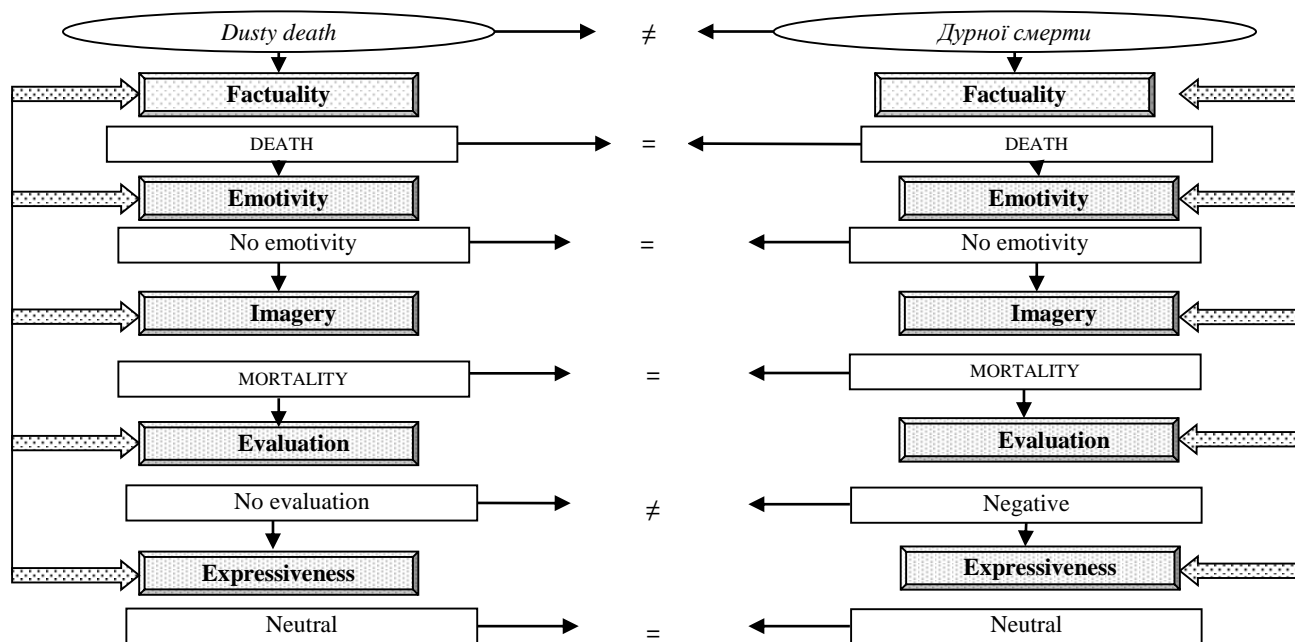

Figure 3. Frame mapping of the conceptual contents of the original lexical unit and valorative cognitive variant in translation

The correlation of cognitive consonance and cognitive dissonance with the degrees of cognitive proximity—cognitive equivalent, cognitive analogue or cognitive variant—may be presented as follows (Boiko, 2022, p. 119):

- 1) cognitive consonance → cognitive equivalent or cognitive analogue;
- 2) cognitive dissonance → cognitive variant.

Cognitive consonance with the author makes it possible for the translator to achieve the highest degree of cognitive proximity in translation by using cognitive equivalents or cognitive analogues. On the other hand, cognitive dissonance, which causes the usage of cognitive variants, results in lower degrees of cognitive proximity.

Thus, the cognitive factor becomes the determinant of diachronic plurality of chronologically distant Ukrainian retranslations of the time-remote original text because cognitive consonance or cognitive dissonance of the translators with the author determines the degree of cognitive proximity of the translated text and—consequently—plurality in translation.

3.3. Strategies and tactics of Ukrainian retranslations of Shakespeare's plays in the light of cognitive proximity to the original text

Under the influence of the discursive and cognitive factors the translator tries to achieve the maximal cognitive proximity to the original text by choosing the appropriate translation strategies and tactics in his / her retranslation.

The term “translation strategy” is understood in this research as a set of rules, goals, and means used by a translator in the process of translation. The chosen translation strategy outlines the translator's artistic style among other translators and distinguishes his / her translation product from other translations. The choice of a translation strategy of a time-remote original work is determined by cultural, social, psychological, economic, and political factors, the presence of other retranslations of this work, competition between translators. The translation strategies, which

proved to be effective while reproducing time-remote original works, are the following: the strategy of archaization (creating an image of the past era that is not identical to the real texts of the corresponding era), the strategy of modernization (creating an image of modernity as part of the chronotope of the integrative-textual mega-concept of translation), the strategy of neutralizing temporal distance (eliminating the temporal marking of an artistic image, creating a translation “out of time”). The examples of the strategy of modernization, which affects the aesthetic component of the original work because outdated, archaic words and sayings, as well as historicisms are translated by their more modern counterparts, are supplied by Maksym Rylskyi’s translation of Shakespeare’s tragedy *King Lear*:

- (18) William Shakespeare (1605): *Infect her beauty, You fen-suck’d fogs, drawn by the powerful sun, / To fall and blast her pride!* (Shakespeare, 2023, p. 30).
- (19) Maksym Rylskyi (1941): *Ви, сонцем розколиханий тумани, / Спадіть на неї, і затруйте вроду, / І гордощі несутьі оскверніть!* (Shekspir, 1986, p. 34).
- (20) William Shakespeare (1605): *Milk-liver’d man!* (Shakespeare, 2023, p. 24).
- (21) Maksym Rylskyi (1941): *Боягузе!* (Shekspir, 1986, p. 28).
- (22) William Shakespeare (1605): *An eater of broken meats.* (Shakespeare, 2023, p. 14).
- (23) Maksym Rylskyi (1941): *Блюдолиз.* (Shekspir, 1986, p. 16).

An obsolete English notion *fen-suck’d* in the original text (18) the translator rendered with a more modern lexeme with a caressing tone (19) *розколиханий* ‘lulled’. An archaic expression (20) *milk-liver’d man* Maksym Rylskyi replaced with a modern counterpart (21) *боягуз* ‘coward’, which made the text much easier to understand. The expression (22) *an eater of broken meats* means ‘a man who feeds on leftovers’ but the translator decided that this expression was too old-fashioned and replaced it with the modern analogue *блюдолиз*, which means ‘a sycophant’.

Translation strategies are distinguished from translation tactics that are differentiated as reproductive and adaptive translation tactics and are implemented through transcoding and translation transformations.

Transcoding is a reproductive translation tactic, which is seen as copying the structure of a word, phrase or sentence of the original language in the target language. Transcoding can be carried out at the phoneme-grapheme level, which has different types: 1) transliteration, when the graphic form of the word is transcoded; 2) transcription, when the sound form of the word is transcoded; 3) practical transcription, when the root of the word is transcoded but at the same time its ending is changed in accordance with the norms of the original language; 4) mixed transcoding, when partially audio, partially graphic word-form is transcoded; 5) calques, when a word meaning is presented through a literal translation of the corresponding foreign language element.

Reproductive tactic aimed at reproducing subject-logical information of the units of the original text is realized by lexical-semantic transformations (differentiation, modulation, generalization, and concretization) and lexical-grammatical transformations (morphological substitution, transposition, total reorganization, and antonymic translation). Reproductive translation fails in representing connotative types of information (emotive, evaluative, expressive, and stylistic) in the conditions of asymmetry of languages and cultures. In such cases, it is advisable to apply adaptive translation tactic of transformational translation realized by lexical-grammatical transformations (explication, compensation, elimination, and amplification) that involve the use of linguistic and cultural models of the recipient and a clear pragmatic orientation of the translated texts to their foreign-language and foreign-cultural audience.

While trying to achieve the maximal cognitive proximity to the time-remote original texts by W. Shakespeare the translators use both reproductive and adaptive translation tactics (Table 4).

Table 4

**Tactics of Ukrainian retranslations of Shakespeare's plays
to achieve cognitive proximity to the original text**

Means of transcoding or transformational translation	Translation tactics						
	Cognitive equivalent		Cognitive analogue		Cognitive variant		
	Full	Partial	Stylistic	Functional	Referential	Valorative	Notional
Reproductive translation tactic of transcoding							
Transliteration	√						
Transcription	√						
Practical transcription	√						
Mixed transcoding	√	√					
Calques	√						
Reproductive translation tactic of transformational translation (lexical-semantic transformations)							
Differentiation			√		√	√	
Modulation			√	√	√	√	√
Generalization				√	√	√	√
Concretization			√		√	√	
Reproductive translation tactic of transformational translation (lexical-grammatical transformations)							
Morphological substitution		√	√	√	√	√	
Transposition		√	√	√	√	√	√
Total reorganization					√	√	√
Antonymic translation					√	√	√
Adaptive translation tactic of transformational translation (lexical-grammatical transformations)							
Explication					√		
Compensation					√	√	√
Elimination						√	√
Amplification						√	

Table 4 clearly shows that each degree of cognitive proximity—cognitive equivalent, cognitive analogue or cognitive variant—is achieved by specific translation tactic.

Full cognitive equivalent, which is fully identical to the original unit in its meaning and form (component composition and syntactic structure), is achieved by using all types of transcoding (transliteration, transcription, practical transcription, mixed transcoding, and calques) as, for example, the calque of the original metaphor (1) *To be, or not to be – that is the question* proposed by Mykhailo Rudnytskyi (8) and Hryhorii Kochur (9) – *Бути чи не бути? – ось питання*.

Partial cognitive equivalence is manifested in cases when identity with the original unit is preserved in terms of the content equivalence of the five informational constituents (factuality, emotivity, imagery, evaluation, and expressiveness) of the verbalized concepts in the original text and in retranslation, but it is violated in terms of the form (component composition and structural-syntactic organization). To achieve partial cognitive equivalence with the original unit reproductive tactic of transformational translation is involved through using lexical-grammatical transformations of transposition and morphological substitution. For example, the use of transposition resulted in partial cognitive equivalents of the original metaphor (1) *To be, or not to be – that is the question* in Viktor Ver's (7) and Oleksandr Hriaznov's (10) retranslations due to a different syntactic structure (*Так бути чи не бути – ось питання*) and in Andrukhovych's retranslation (11) due to

a different word order (*I от питання – бути чи не бути*). Morphological substitution is observed in Maksym Rylskyi's retranslation of Shakespeare's tragedy *King Lear*:

- (24) William Shakespeare (1605): *Such groans of roaring wind and rain, I never remember to have heard.* (Shakespeare, 2023, p. 63).
 (25) Maksym Rylskyi (1941): *Виття такого вітру та дощу / *He пригадаю.* (Shekspir, 1986, p. 69).
 (26) William Shakespeare (1605): *Obeу you, love you, and most honour you.* (Shakespeare, 2023, p. 5).
 (27) Maksym Rylskyi (1941): *Шанобою, любов'ю та слухнянством.* (Shekspir, 1986, p. 9).*

As a result of lexical-grammatical transformation of morphological substitution the present participle (24) *roaring* is substituted by a noun (25) *виття*, verbs (26) *obeу*, *love*, and *honour* are presented as nouns: (27) *шаноба*, *любов*, *слухнянство*.

Cognitive analogue is achieved by reproductive tactic of transformational translation implemented mainly through lexical-semantic transformations—differentiation, modulation, generalization, and concretization (see Table 4) in order to similarly convey either the stylistic tonality (stylistic cognitive analogue) or the functional-communicative orientation—degree of emotivity or imagery (cognitive analogue) of the original unit.

Stylistic cognitive analogues of (1) *that is the question*, which are achieved by implementing modulation, are presented by Leonid Hrebinka who changed the literary style of the original unit into colloquial style: (5) *Ось в чім річ* 'That's the thing' and by Mykhailo Starytskyi who used archaic style in this case: (2) *Ось що стало руба*. 'That's what became categorically important'.

Cognitive analogues differing from the original author's metaphor (12) *Life's but a walking shadow* in imagery are implemented through modulation by Todos Osmachka (14) *Життя – / летюча тінь* 'Life is / a fleeting shadow'; Yurii Koretskyi (15) and Boris Ten (16) *Життя – рухлива тінь* 'Life is a moving shadow'; Oleksandr Hriaznov (17) *Життя – тремтлива тінь* 'Life is a trembling shadow'. Cognitive analogues differing from the original unit in emotivity are represented by Ukrainian retranslations of Shakespeare's tragedy *King Lear*:

- (28) William Shakespeare (1605): *You nimble lightnings, dart your blinding flames / Into her scornful eyes!* (Shakespeare, 2023, p. 84).
 (29) Panteleimon Kulish (1880): *Ви, блискавки летючі, посліпіте / Ярким огнем своїм їй очи злющі!* (Shekspir, 1902, p. 97).
 (30) Maksym Rylskyi (1941): *Ви, бистрі блискавки, вогнем сліпучим / Зухвалі очі засліпіте їй!* (Shekspir, 1986, p. 73).
 (31) Vasyl Barka (1969): *Мчить, бистрі блискавки, осліпний пламіль – в її презиркуваті очі.* (Shekspir, 1969, p. 173).

The analysis of the semantic structure of the lexical component (28) *scornful* and its Ukrainian counterparts (29) *злющий* 'angriest', (30) *зухвалий* 'daring', (31) *презиркуватий* 'scornful' reveals the similarity of negative emotions expressed in retranslations by implementing lexical-semantic transformation of modulation (Table 5).

Table 5

**Semantic structure of the lexical component *scornful*
and its Ukrainian counterparts**

Scornful , adj	1. Open dislike and disrespect or mockery often mixed with indignation. 2. An expression of contempt or derision. (Gove, 2023)
Зухвалий, а, е.	1. Який не виявляє належної поваги, пошани до кого-, чого-н. / Який виражає неповагу. // Дуже грубий, нахабний. (Slovnyk, 2023, Том 3, р. 735)
Презирство, а, сер.	1. Почуття повної зневаги, крайньої неповаги до кого-, чого-н. 2. Байдужість, неповажне ставлення до чого-н. (Slovnyk, 2023, Том 7, р. 533)
Злющий, а, е.	1. Дуже злий, недобррозичливий; // Роздратований, сердитий. // Який виражає зло, злість. // Сповнений зла, пройнятий злобою. (Slovnyk, 2023, Том 3, р. 607)

Cognitive variants, which are differentiated into four types depending on the informational constituent of the conceptual content of the verbalized concept in the original text that has a variant counterpart in the conceptual content of the corresponding concept in translation,—referential cognitive variant (variance of factuality), valorative cognitive variant (variance of evaluation), notional cognitive variant (lack of emotivity, imagery, evaluation, and expressiveness), a zero cognitive variant (absence of any counterpart to the original unit in the translation)—are achieved mainly, as it is shown in Table 4, by lexical-semantic transformations (differentiation, modulation, generalization, concretization) and lexical-grammatical transformations (morphological substitution, transposition, total reorganization, antonymic translation).

Referential cognitive variants are proposed, for example, in translation of the metaphor (12) *To the last syllable of recorded time* by Todos Osmachka (14) *до останньої межі часу* ‘until the last limit of time’; Yurii Koretskyi (15) *І так закінчується наш літопис* ‘And so our chronicle ends’; Boris Ten (16) *Аж до останньої життя сторінки* ‘Until the last page of the life’; Oleksandr Hriaznov (17) *і ось останнє слово / У книзі непотрібного життя* ‘and here is the last word / In the book of useless life’. In these retranslations, lexical-semantic transformation of concretization is implemented.

The lexical-semantic transformation of modulation used in translation of the original epithets (32) *dull, stale, tired* creates referential cognitive variants in retranslations of Shakespeare’s *King Lear* by Panteleimon Kulish (1880), Maksym Rylskyi (1941), Vasyl Barka (1969):

- (32) William Shakespeare (1605): *Who, in the lusty stealth of nature, take / More composition and fierce quality / Than doth, within a dull, stale, tired bed, / Go to the creating a whole tribe of fops, / Got 'tween asleep and wake?* (Shakespeare, 2023, p. 220).
- (33) Panteleimon Kulish (1880): *Хто у природи / І більш в крові огню й завзяття має, / Ніж ціла купа дурнів, що зачато / Між задріманнем і від сну вставанием / На в'ялому, скучному, тертім ложі?* (Shekspir, 1902, p. 35).
- (34) Maksym Rylskyi (1941): *Кому життя дала / Злодійка племенистая – природа, / Той більше має здатності і сил, / Ніж сотня йолонів, яких зачато / На пом'ятій, нудній, бридкій постелі / У часі поміж вечором та сном.* (Shekspir, 1986a, p. 248).
- (35) Vasyl Barka (1969): *Хто, в ярій скритності природи, / Взяв ладніший висклад і палкіну значність, / Ніж то на втомній, знудженій постелі втертій, / Де сплоджуються йолопи як плем'я, / Між сном і денністю?* (Shekspir, 1969, p. 17).

The translators choose the contextual variants of *dull* (в'ялий ‘flabby’ / пом'яттий ‘crumpled’ / втомний ‘tired’), *stale* (скучний ‘boring’ / нудний ‘tedious’) and *tired* (тертий

'rubbed' / бридкий 'ugly' / *втертий* 'rubbed'), which are equivalent to the original units in terms of emotivity, imagery, evaluation, and stylistic colouring, but are different in reference correlation (Table 6):

Table 6

**Semantic structure of the lexical components *dull, stale, tired*
and their Ukrainian counterparts**

Dull, adj	1. Tedious, uninteresting. 2. Lacking in force, intensity, or sharpness. 3. Lacking brilliance or luster. (Gove, 2023)
В'ялий, а, е.	1. Який перестав бути свіжим, соковитим; зів'ялий (про рослини). / Позбавлений свіжості, пружності; зморшкуватий (про шкіру на обличчі тощо). (Slovnyk, 2023, Том 1, р. 798)
Пом'ятий, а, е.	Який пом'явся, став зім'ятим. // Який утратив свіжість, бадьорість. (Slovnyk, 2023, Том 7, р. 140)
Втомній – утомливий, а, е.	1. Який утомлює. 2. <i>рідко</i> . Який швидко втомлюється. (Slovnyk, 2023, Том 10, р. 515)
Stale, adj	1. Tasteless or unpalatable from age. 2. Tedious from familiarity. 3. Impaired in legal force or effect by reason of being allowed to rest without timely use, action, or demand. 4. Impaired in vigor or effectiveness. (Gove, 2023)
Скучний, а, е.	1. Який відчуває нудьгу; невеселий. 2. Який викликає нудьгу; нецікавий. // Який не викликає інтересу. // Який викликає нудьгу своєю одноманітністю, монотонністю, похмурістю. // Позбавлений яскравості, різноманітності, радості. (Slovnyk, 2023, Том 9, р. 339)
Нудний – знуджений, а, е.	1. Який викликає почуття нудьги (одноманітністю, непривабливістю вигляду і т. ін.). // Набридливий, докучливий. // Який не викликає інтересу. 2. Сповнений нудьги, туги; безрадінний. // <i>рідко</i> . Сумний, зажурений. 3. Який спричинює неприємне, болісне відчуття; млосний, неспокійний. // Тяжкий, болісний. 4. Який викликає нудоту; нудотний. 5. Який викликає відразу, антипатію; неприємний, антипатичний. (Slovnyk, 2023, Том 5, р. 451)
Tired, adj	1. Drained of strength and energy. // Fatigued often to the point of exhaustion. 2. Obviously worn by hard use. (Gove, 2023)
Втертий – утертий, а, е.	Позбавлений оригінальності, самобутності, яскравих індивідуальних особливостей, ознак. (Slovnyk, 2023, Том 3, р. 587)
Бридкий – бридкий, а, е.	Який викликає огиду; гидкий, огидний. (Slovnyk, 2023, Том 2, р. 437)

Valorative cognitive variants of the metaphor (12) *The way to dusty death* are proposed by Panteleimon Kulish (13) *Дорогу <...> до дурної смерти* 'Way <...> to a stupid death' and Oleksandr Hriaznov (17) *печальну путь / До цвинтаря* 'sad path / To the cemetery'. Lexical-semantic transformation of modulation causes negative evaluation to appear in the conceptual contents of the verbalized concept expressed by valorative cognitive variants *дурний* 'stupid' and *печальний* 'sad', which is shown in Table 3.

Notional cognitive variant in retranslations reproduces the factual information structured in the conceptual contents of the verbalized concept in the original text, while losing its emotivity, imagery and expressiveness, but the communicative intention of the original unit corresponds to the communicative effect of the unit in translation. Cf. different ways of transformational translation of the metaphor (36) *sharp-tooth'd unkindness* from Shakespeare's *King Lear* in retranslations by Panteleimon Kulish (1880), Maksym Rylskyi (1941), and Vasyl Barka (1969):

- (36) William Shakespeare (1605): *O Regan, she hath tied / Sharp-tooth'd unkindness, like a vulture, here:* (Shakespeare, 2023, p. 54)
- (37) Panteleimon Kulish (1880): *Вона сюди, о серденько Регано, / Жорстокість гострозубу привязала.* (Shekspir, 1902, p. 60)
- (38) Maksym Rylskyi (1941): *Вона, Регано, яструб, / Вона злобу мені сюди вселила!* (Shekspir, 1986a, p. 279).
- (39) Vasyl Barka (1969): *О, внизила тут, Регано, недобрість гострозубу, як стервятник – тут!* (Shekspir, 1969, p. 70).

The comparison of the semantic structure of the lexical components *sharp-tooth'd unkindness* and their Ukrainian counterparts (Table 7) demonstrates that the translators achieve different degrees of cognitive proximity in their retranslations.

Table 7

Semantic structure of the lexical components *sharp-tooth'd unkindness* and their Ukrainian counterparts

Sharp-tooth'd	Having sharp teeth. // Ready to use the teeth (as in rending or tearing). (Gove, 2023)
Гострозубий, а, е,	<i>Розм. з гострими зубами або гострим зуб'ям.</i> (Slovnyk, 2023, Том 2, р. 145)
Unkindness	1. Not pleasing or mild. // Inclement. 2. Lacking in kindness or sympathy. // Harsh, cruel. (Gove, 2023)
Жорстокість - жорстокий, а, е.	1. Який виявляє суворість, різкість, немилосердність, лютість; безсердечний, безжалісний. (Slovnyk, 2023, Том 2, р. 545)
Недобрість - недобрый, а, е.	1. Який недобррозичливо, неприязно, нечуйно або вороже ставиться до інших (про риси вдачі людини). (Slovnyk, 2023, Том 5, р. 286)
Злоба, злоби, жін.	1. Почуття недобррозичливості, ворожнечі до кого-небудь. 2. Почуття роздратування, гніву, досади; розлюченість. (Slovnyk, 2023, Том 3, р. 597)

Vasyl Barka uses partial cognitive equivalent (39) *недобрість гострозубу* by implementing lexical-grammatical transformation of transposition. Panteleimon Kulish uses lexical-semantic transformation of concretization to create valorative cognitive variant (37) *жорстокість гострозубу*. Maksym Rylskyi's translation, focused on the scenic ease of perception of the original text, demonstrates the use of the notional cognitive variant (38) *злобу* 'malice'. Omitting the epithet *sharp-tooth'd*, the translator uses the stylistically neutral unit in translation, as a result of which the expressive-emotional and figurative connotation of the original text is lost and its emotive function is not realized. The notional cognitive variant is achieved through the use of lexical-semantic transformations of modulation and antonymic substitution (reproductive translation tactic) and elimination (adaptive translation tactic).

Thus, the translators achieve different degrees of cognitive proximity to the time-remote original text—cognitive equivalence, cognitive analogy or cognitive variance—by choosing the appropriate translation strategy (archaization, modernization or neutralization of temporal distance) and translation tactic (reproductive or adaptive) in his / her retranslation.

4. Conclusions

This research paper substantiated the efficiency of cognitive-discursive approach to the study of the complex nature of the phenomenon of diachronic plurality in translation. The research material—Shakespeare's plays as time-remote original texts and their chronologically distant Ukrainian retranslations of the 19th-21st centuries—vividly demonstrated that the texts under study were

significantly different. To determine the nature of these differences including the factors that caused them to appear cognitive-discursive approach in translation studies supplied effective research tools.

Complex research methodology based on the methods of cognitive translational studies together with methodological principles of discourse analysis helped reveal the influence of discursive and cognitive factors on the process and result of retranslation that subsequently determined the translator's choice of the general strategy and local tactic of retranslation of a time-remote original work.

Discourse analysis of the time-remote original texts and their chronologically distant Ukrainian retranslations of the 19th-21st centuries enabled revealing the influence of discursive factor on the process and result of retranslation. The discursive factor became a prerequisite of diachronic plurality in translation of Shakespeare's plays by Ukrainian translators of the 19th-21st centuries in the following cases. (1) Chronological and ideological framework as the original texts and their retranslations were created in radically different historical periods with different social and ideological peculiarities of the corresponding societies—on the one hand, England of the Elizabethan era of the 16-17th century, and on the other, the end of the 19th century, the 20th century, and the 21st century in Ukraine. (2) Cultural framework as the translators adhered to different literary trends—romanticism, realism, neoclassicism, futurism, neo-baroque, modernism, and postmodernism. (3) Individual framework as the Ukrainian translators as creative personalities realized different artistic styles under the influence of the translators' personal worldviews and their attitudes to the language norms.

Methods of cognitive translation studies implemented in the research while analyzing the time-remote original texts and their chronologically distant Ukrainian retranslations of the 19th-21st centuries helped reveal different degrees of cognitive proximity between the lexical units in the original texts and their Ukrainian retranslations. The cognitive factor became the determinant of the diachronic plurality in translation of Shakespeare's plays because cognitive consonance or cognitive dissonance of the translators with the author's ideas caused different interpretations of the original texts by the translators and—consequently—different degrees of cognitive proximity of the translated text with the original one. Frame mapping of the slots (information components) of the informational contents of the verbalized concepts expressed by culturally marked and connotatively coloured units of analysis in the English and Ukrainian texts and grouped into five informational constituents—factuality, emotivity, imagery, evaluation, and expressiveness—defined the types of cognitive proximity between the original and translated texts—cognitive equivalence, cognitive analogy or cognitive variance. The correlation of cognitive consonance and cognitive dissonance with the degrees of cognitive proximity was claimed as follows: cognitive consonance, which caused the highest degree of cognitive proximity in translation, correlated with cognitive equivalents (full and partial) or cognitive analogues (functional and stylistic); cognitive dissonance, which caused the lower degree of cognitive proximity in translation, correlated with cognitive variants (referential, valorative, and notional).

Methodology of cognitive translation studies helped determine the translator's appropriate choice of effective translation strategy and tactic in different chronologically distant retranslations of a time-remote original work. The translation strategies that proved to be appropriate in translating a time-remote original work were archaization, modernization, and neutralization of temporal distance. The translation tactics—reproductive or adaptive—were implemented through transcoding (transliteration, transcription, practical transcription, mixed transcoding, and calques) and translation transformations: lexical-semantic (differentiation, modulation, generalization, and concretization) and lexical-grammatical (morphological substitution, transposition, total reorganization, antonymic translation, explication, compensation, elimination, and amplification). Translation decisions realized different degrees of cognitive proximity—cognitive equivalence, cognitive analogy or cognitive variance—with the original text.

The problem of constructing a cognitive-discursive model of the diachronic plurality of translation of a time-remote original work, which takes into account the extralingual, textual and linguistic components of the discourse of the original and the translation, seems perspective and relevant.

References

- Boiko, Ya. (2022). Cognitive consonance and cognitive dissonance as determinants of plurality in translation of Shakespeare's plays. *Studies about Languages / Kalbu studijos*, 41, 111-128.
- Boiko, Ya. V. (2022a). Interpretation module in the framework of the cognitive-discursive model of diachronic plurality in translation of Shakespeare's plays. *Topics in Linguistics*. 23 (1), 1-14.
- Boiko, Ya., & Nikonova, V. (2021). Cognitive model of the tragic in Ukrainian retranslations of Shakespeare's plays. *Journal of Language and Linguistic Studies*. 17 (2), 1034-1052.
- Brownlie, S. (2006). Narrative theory and retranslation theory. *Across Languages and Cultures*, 7(2), 140-170.
- Evans, V., & Green, M. (2006). *Cognitive linguistics: An introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Farahzad, F. (1999). *Plurality in translation*. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED429449.pdf>
- Feng, L. (2014). Retranslation hypotheses revisited: A case study of two English translations of Sanguo Yanyi – the first Chinese novel. *Stellenbosch Papers in Linguistics Plus*, 43, 69-86.
- Gove, Ph. B. (2023). *New Webster's dictionary and thesaurus of the English Language*. Danbury: Lexicon Publications Inc. Retrieved from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/worth>
- Halliday, M. A. K., & Matthiessen, C. M. I. M. (1999). *Construing experience: A language-based approach to cognition*. London, New York: Continuum.
- Hermans, T. (2006). *Translating others*. London: Routledge.
- Holsanova, J. (2008). *Discourse, vision, and cognition*. Amsterdam: Benjamins.
- Kaiser, R. (2002). The dynamics of retranslation: Two stories. *Translation Review*, 63, 84-85.
- Kolomiets, L. V. (2015). Ukrayins'kyi khudozhniy nereklad ta nerekladachi 1920-30-kh rokiv [Ukrainian artistic translation and translators of the 1920s-30s]: materialy do kursu «Istoriya nerekladu». Vinnytsya: Nova Knyha.
- Kolomiets, L. V. (2023). Dva Leonida Hrebinky: do pytannya pro avtentychnyy pereklad I redaktors'ku pravku (na materialy perekladu "Hamleta" V. Shekspira) [Two Leonid Hrebinkas: on the question of an authentic translation and editorial correction (on the material of the translation of "Hamlet" by W. Shakespeare)]. Retrieved from <https://shakespeare.znu.edu.ua/uk/kolomiiec-l-dva-leonida-grebinki-do-pitannja-pro-avtenticnij-pereklad-i-redaktorsku-pravku-na-materiali-perekladu-gamleta-v-shekspira/>
- Koskinen, K., & Paloposki, O. (2003). Retranslations in the age of digital reproduction. *Cadernos de Tradução*, 1(11), 19-38.
- Larson, M. L. (1997). *Meaning-based translation: A guide to cross-language equivalence*, 2nd ed. Lanham, MD: University Press of America.
- Lewandowska-Tomaszczyk, B. (2010). Re-conceptualization and the emergence of discourse meaning as a theory of translation. In B. Lewandowska-Tomaszczyk, & M. Thelen (Eds.), *Meaning in translation* (pp. 105-147). Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Luchuk, O. (1995). Chasovyy faktor yak problema perekladoznavstva [Time factor as a problem of translation studies] *Visnyk derzhavnoho universytetu "L'vivs'ka politekhnika"*, 295, 92-97.
- Martynyuk, A. P. (2012). Lihvistychna kontseptolohiya: metodolohichni platformy, metodyky analizu, perspektyvy rozvytku. [Linguistic conceptology: methodological platforms, methods of analysis, development perspectives], *Naukovyy visnyk Volyns'koho universytetu. Seriya Filolohichni nauky*. 23, 81-88.

- Neoklasytyzm. (1962). [Neo-classicism]. In E. Onatskii. *Ukrains'ka mala entsyklopediia*: 16 kn: u 8 t. Buenos-Ajres, 5 (IX), Litery Na – Ol, 1123-1124.
- Nikonova, V. H. (2008). *Kontseptual'nyy prostir trahichnoho v p"yesakh Shekspira: poetyko-kohnityvnyy analiz* [The conceptual space of the tragic in Shakespeare's plays: a poetic-cognitive analysis]. (Unpublished doctoral thesis, Kyiv National Linguistic University, Kyiv, Ukraine). Retrieved from <http://www.disslib.org/kontseptualnyi-prostir-trahichnoho-v-p-yesakh-shekspira-poetyko-kohnityvnyi-analiz.html>
- O'Brien, S. (2013). The borrowers: researching the cognitive aspects of translation. *Target*, 25(1), 5-17.
- Ortega y Gasset, J. (2004). The misery and the splendor of translation. In L. Venuti (Ed.), *The translation studies reader* (pp. 49-63). London, New York: Routledge.
- Pavliuk, A. B. (2013). Fenomen mnozhynnosti perekladu v konteksti pytan' suchasnoho movoznavstva. [The phenomenon of multiplicity of translation in the context of issues of modern linguistics]. *Movni i kontseptual'ni kartyny svitu*, 43(3), 190-197.
- Perminova, A. O. (2005). Mnozhynnist' perekladiv yak faktor stvorennia kul'turomovnoho buttya khudozhn'oho tvoruv. [The multiplicity of translations as a factor in the creation of the cultural-linguistic existence of an artistic work]. *Visnyk Sums'koho derzhavnoho universytetu. Seriya «Filolohichni nauky»*, 6(78), 99-105.
- Pym, A. (2007). Natural and directional equivalence in theories of translation. *Target*, 19(2), 271-294.
- Rebrii, O. V. (2012). *Suchasni kontseptsii tvorchosti u perekladi*. [Modern concepts of creativity in translation]. Kharkiv: Kharkivs'kyi natsional'nyy universytet imeni V. N. Karazina.
- Ryl'skyi, M. T. (1975). Problemy khudozhn'oho perekladu [Problems of artistic translation]. *Mystetstvo perekladu*. Kyiv: Rad. pys'mennyk, 25-92.
- Sitar, R. A. (2014). Mnozhynnist' perekladiv yak variantnist' vidtvorennia zhanrovo-stylistychnykh osoblyvostey chasovo viddalenoho pershotvoru. [The multiplicity of translations as a variant of the reproduction of genre and stylistic features of a temporally distant original work]. *Naukovyy visnyk Chernivets'koho universytetu: Hermans'ka filolohiya*. 692 (693), 237-240.
- Shevchenko, I. (2019). Enactive meaning-making in the discourse of theatre and film. *Cognition, communication, discourse*, 19, 15-19. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2019-19-01>
- Sickinger, P. (2017). Aiming for cognitive equivalence – mental models as a tertium comparationis for translation and empirical semantics. *Research in language*, 15(2), 213-226.
- Slovnnyk ukraïns'koyi movy. Akademichnyy tлумachnyy slovnnyk (1970-1980)*. (2023). [Dictionary of the Ukrainian language. Academic explanatory dictionary (1970-1980)]. Retrieved from <http://sum.in.ua/>
- Venuti, L. (2003). Retranslations: The creation of value. *Bucknell review*, 47(1), 25-39.
- Viliam Shekspir*. (2023). [William Shakespeare]. Retrieved from http://www.aspnet.com.ua/BlogAll/uilyamshekspir.aspx/8#.Y_9Nn3ZBzZ4
- Vorobyova, O. (2005). "The mark on the wall" and literary fancy: A cognitive sketch. In H. Veivo, B. Petterson, & M. Polvinen (Eds.), *Cognition and literary interpretation in practice* (pp. 201-217). Helsinki: Helsinki University Press.

Sources for illustration

- Shakespeare, W. (2023). *King Lear*. Retrieved from <http://shakespeare.mit.edu/lear/index.html>
- Shakespeare, W. (2023a). *Macbeth*. Retrieved from <http://shakespeare.mit.edu/>
- Shakespeare, W. (2015). *The tragedy of Hamlet, prince of Denmark*. Adelaide: University of Adelaide.
- Shekspir, V. (1900). Makbet. [Macbeth]. Pereklad z anhl. P. Kulisha. L'viv.
- Shekspir, V. (1930). Makbet. [Macbeth]. Pereklad z anhl. T. Osmachky. Kharkiv: Derzhavne vydavnytstvo Ukrayiny.

- Shekspir, V. (1940). Makbet. [Macbeth]. Pereklad z anhl. Yu. Korets'koho. Kyiv: Derzhavne vydavnytstvo «Mystetstvo».
- Shekspir, V. (2023). Makbet. [Macbeth]. Pereklad z anhl. B. Tena. Retrieved from <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/415/>
- Shekspir, V. (2023a). Makbet. [Macbeth]. Pereklad z anhl. O. Hriaznova. Retrieved from <https://ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=9050>
- Shekspir, W. (1882). *Hamlet, prynts dans'kyy*. [Hamlet, prince of Denmark]. Pereklad ukrayins'koyu M. Staryts'koho, Kyiv: Knyhospilka.
- Shekspir, W. (1899). *Hamliet, prynts dans'kyj*. [Hamlet, Prince of Denmark]. Pereklad P. Kulisha; peredmova i poiasnennia I. Franka. L'viv: Ukrain's'ko-rus'ka vydavnycha spilka.
- Shekspir, W. (1902). *Korol' Lyr*. [King Lear]. Pereklad z anhl. P. Kulisha. Ukrayins'ko-rus'ka vydavnycha spilka. L'viv.
- Shekspir, W. (1941). *Trahediia pro Hamleta, pryntsa dans'koho*. [The tragedy of Hamlet, Prince of Denmark]. Pereklad V. Vera; red. i pisliamova A. Hozenpuna. Kyiv: Derzhavne vydavnytstvo "Mystetstvo".
- Shekspir, W. (1960). Hamlet, prynts dans'kyy. [Hamlet, prince of Denmark]. Z anhl. pereklad Yu. Klena. *Tvory: v 4 t.* Toronto: Fundatsiya imeni Yuriya Klena. Retrieved from <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit/K/KlenJu/Transl/Hamlet.html>
- Shekspir, W. (1969). *Korol' Lyr*. [King Lear]. Pereklad z anhl. V. Barky. Seriya «Svitovyy teatr». Shtutgart. N'yu-York. Ottava.
- Shekspir, W. (1986). Hamlet, prynts dans'kyj [Hamlet, Prince of Denmark]. Pereklad L. Hrebinky. V. V. Koptilov (Red.). V. *Shekspir. Tvory v shesty tomakh*. V. 5 (pp. 5-118). Kyiv: Vydavnytstvo "Dnipro".
- Shekspir, W. (1986a). *Korol' Lyr*. [King Lear]. Pereklad z anhl. M. Ryl's'kyy. *Tvory v shesty tomakh*: Kyiv: Dnipro. 5, 235-343.
- Shekspir, W. (2003). *Hamlet, prynts dans'kyy*. [Hamlet, prince of Denmark]. Z anhl. pereklad L. Hrebinka. Kyiv: Osnovy.
- Shekspir, W. (2003a). *Hamlet, prynts dans'kyy*. [Hamlet, prince of Denmark]. Z anhl. pereklad H. Kochura. Kyiv: «Al'terpres».
- Shekspir, W. (2004). Hamlet [Hamlet]. Pereklad z anhl. Mykhayla Rudnyts'koho. L'viv: Vydavnychyy tsentr L'vivs'koho natsional'noho universytetu imeni Ivana Franka.
- Shekspir, W. (2008). *Hamlet* [Hamlet]. Pereklad Yu. Andrukhovycha. Kyiv: A BA-BA-HA-LA-MA-HA.
- Shekspir, W. (2008). *Korol' Lyr* [King Lear]. Pereklad O. A. Hriaznova. *W. Shekspir: trahedii ta khroniky*. Kyiv: Zadruha. 2, 3-125.
- Shekspir, W. (2023). *Hamlet* [Hamlet]. Pereklad O. Hriaznova. Retrieved from <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=9048>

**ДІАХРОНІЧНА МНОЖИННІСТЬ
У ПЕРЕКЛАДІ П'ЄС ШЕКСПІРА:
КОГНІТИВНО-ДИСКУРСИВНА ПЕРСПЕКТИВА**

Яна Бойко

Кандидат філологічних наук, доцент,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
(19, проспект Дмитра Яворницького, Дніпро, 49005, Україна);
e-mail: yana.boyko.85@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0074-5665>

Анотація

У статті розглядається ефективність когнітивно-дискурсивного підходу до вивчення діахронної множинності перекладу на матеріалі п'єс Шекспіра як віддалених у часі оригінальних текстів та їх хронологічно віддалених українських ретрансляцій XIX–XXI ст. Для виявлення впливу дискурсивних і когнітивних факторів на процес і результат ретрансляції реалізовано комплексну методологію дослідження на основі методів когнітивної транслятології разом із методологічними засадами дискурс-аналізу. Дискурсивний аналіз обґрунтовує дискурсивний чинник, який стає передумовою діахронної множинності перекладу п'єс Шекспіра у випадках, коли хронологічні та ідеологічні, культурні та індивідуальні умови оригінального та перекладного текстів різні. Методи когнітивної транслятології доводять, що когнітивний чинник стає визначальним у діахронній множинності перекладу п'єс Шекспіра, оскільки когнітивний консонанс чи когнітивний дисонанс перекладачів із ідеями автора спричиняє різне тлумачення перекладачами оригінальних текстів і, як наслідок, різний ступінь когнітивної близькості тексту перекладу з оригінальним. Співвідношення когнітивного консонансу та когнітивного дисонансу зі ступенями когнітивної близькості виглядає наступним чином: когнітивний консонанс корелює з когнітивними еквівалентами (повними та частковими) або когнітивними аналогами (функційними та стилістичними); когнітивний дисонанс корелює з когнітивними варіантами (референтним, валоративним і смисловим). Методологія когнітивної транслятології допомагає визначити вибір перекладачем ефективної стратегії перекладу (архаїзація, модернізація, нейтралізація часової дистанції) і тактики (репродуктивної чи адаптивної) під час перекладу віддаленого в часі оригінального твору.

Ключові слова: когнітивно-дискурсивний підхід, діахронна множинність перекладу, віддалений у часі оригінальний текст, хронологічно віддалена українська ретрансляція, стратегії та тактики перекладу.

Cognition, communication, discourse, 2023, 26: 68-82.

<https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse>

<http://sites.google.com/site/cognitiondiscourse>

<https://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-04>

Received 12.03.2023; revised and accepted 18.05.2023

PRESENTING GRAMMAR THROUGH INTERNET MEMES IN TEACHING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES

Alevtyna Kalyuzhna*

PhD in Linguistics, Associate Professor,

V. N. Karazin Kharkiv National University

(4, Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine);

e-mail: alevtyna.kalyuzhna@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4305-5311>

Iryna Lavrinenko

PhD in Linguistics, Associate Professor,

V. N. Karazin Kharkiv National University

(4, Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine);

e-mail: irina.lavrinenko@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3227-528X>

Olena Radchenko

Senior Lecturer,

V. N. Karazin Kharkiv National University

(4, Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine);

e-mail: o.i.radchenko@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8895-3567>

Article citation: Kalyuzhna, A., Lavrinenko, I., & Radchenko, O. (2023). Presenting grammar through Internet memes in teaching English for specific purposes. *Cognition, communication, discourse*, 26, 68-82. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-04>

Abstract

The article discusses the potential of using Internet memes in teaching a foreign language. We consider an Internet meme to be a set of semiotic signs. This approach explains the potential of Internet memes application in educational process since most of the language learning methods rely on semiotic elements. Internet memes are multimodal structures that can be used as an efficient tool for presenting material in teaching English. Memes are classified into verbal, nonverbal and complex ones (combining image and verbal element). A set of sample memes presenting the combination of images and verbal elements has been selected to demonstrate the process of meaning making, which is an integral part of mastering a foreign language. Due to the importance of visual perception in learning process and the very nature of Internet memes as widespread forms of expression and communication existing in visual format, the use of them is beneficial for both teachers and learners. The elements of the sample memes are analyzed in terms of Roland Barthes' theory of image narrative potential. We provide the evidence that anchorage and relay functions of linguistic messages account for the process of meaning making. In terms of semiotics the effects of text and image combination are examined in detail. Special attention in the article is given to the ways of memes application and the effectiveness of their use in the in-class and out of class learning process for practicing a grammar phenomenon of modality. Memes demonstrate a modal construction in the situation close to real life providing a sample of using it in context and provoking imitation of real-life situation by student. The humorous effect inherent to Internet memes is aimed at achieving a reaction from numerous addressees, thus making memes an efficient tool for teaching/learning a foreign language due to an expected feedback. Special attention has been paid to Internet

memes containing constructions with modal verbs expressing irony and paradox. The article provides tools of teaching English modals via memes as well as experiment results and their analysis. The study reveals positive results of the experiment in terms of efficiency of using Internet memes in educational process that demonstrates better results in learning new material as well as a higher level of students' involvement and creativity.

Keywords: ESP, Internet meme, irony, modals, multimodality, paradox, semiotics.

1. Introduction

Our understanding of the world, making meaning in communication with others, is based on semiotic resources which, if used in systematic ways, form semiotic modes. Such modes can be viewed as multimodal, making, in turn, social communication multimodal as well (Danielsson & Selander, 2021). Approaches that comprehend and analyze communication and message representation beyond language alone are referred to as multimodal. Thus, multimodality examines how people construct meaning using various kinds of modes (Rowell & Walsh, 2011). Various aspects of multimodality have been examined by many scholars, including Ukrainian linguists (Morozova, 2017; Davydenko & Shevchenko, 2018; Kovalenko & Martynyuk, 2021; Krysanova, 2022), from a variety of theoretical perspectives (Kress & Van Leeuwen, 2001; Forceville, 2009; Kress, 2010; Jewitt et al, 2016). On this basis, there has been an increasing interest in multimodal learning strategies based on using multiple modes and their potential to improve student learning and motivation. The impact of multimodality on the educational process and integration of multimodal resources has thus become the focus of interest of many scholars (Lee, 2014; Van Leeuwen, 2015; Ostanina-Olszewska & Majdzińska-Koczorowicz, 2019; Varaporn & Sitthitikul, 2019; etc.) including Ukrainian scientists (Vovk, 2008; Velushhak, 2021).

Taking into account that different resources have different potential for meaning-making, the ways in which content is presented differ for experts and learners, for whom it can be crucial in the learning process (Danielsson, 2021, p. 18). The potential of different modes used in learning has been examined by Danielsson (2016), Kress (2003), Tytler et al. (2013). That is why the focus is on mode as a defining feature of communication in learning contexts, and teachers are urged to include multimodality into their curricula, pedagogy, and practices (Varaporn & Sitthitikul, 2019, p. 83). The reason for doing this is to provide a learning mechanism that is interactive in nature, functions as a catalyst to empower students' thinking, and is tailored to students' unique preferences of communication and representation in order to boost student engagement and improve learning performance (Lee, 2014, p. 56).

Due to trends like globalization and the pervasive adoption of modern communication tools like the Internet in daily life, the use of Internet memes as a visual aid in the learning of other languages is becoming more and more common. This shift to a more extensive use of messages in visual formats in the educational process is not accidental. Memes have become "a central cultural phenomenon in the digital age <...> a prevalent mode of communication across the globe" (Shifman, 2019).

The use of memes in class may serve a variety of teachers' needs. The impressive results of recent studies prove Internet memes to be effective learning assets in different environments. Visual literacy improvement was encouraged through the application of meme-based warmers to master all linguistic skills, both productive and receptive (Dominguez Romero & Bobkina, 2017). The use of memes in vocabulary revision activity also reveals positive results, the assignment promotes students' proficiency level and aroused a lot of interest while memorizing new terminology (Karadeniz & Altuntas, 2021). Memes are excellent tools for creating a good mood and keeping students' attention during the class, as noted above. In our study, memes were used for both in-class and out of class activities for practicing a grammar phenomenon, viz. modal verbs.

Nowadays scholars are looking for approaches to studying memes beyond understanding them as a mere cultural analogue of the biological replicator gene (Bondarenko, 2017, p. 347). Since the definition of the nature of Internet memes is beyond the scope of this paper, we use the following definition – Internet memes are groups of digital items that have common characteristics, are created

with awareness of the existence of other memes and are distributed online by multiple participants (Shifman, 2014; Yus, 2021). They are “new forms of communication and expression in a multimodal, yet predominantly visual online format” (Müller et al., 2019). At the same time, the meme is seen as “a new version of the traditional semiotic concept of the sign” (Kilpinen, 2008). This approach to understanding the nature of memes allows the use of memes for educational purposes since language learning is considered to be a concentrated way of sign learning as “signs are the building blocks of conveying messages” (Şenel, 2007, p. 120). It is important to note that while memes are polycode structures, which comprise verbal, nonverbal and complex ways of expression (Chernikova, 2015), our focus, for obvious reasons, will be on memes with a linguistically expressed verbal part.

Theoretical considerations on Internet memes as sets of semiotic signs applied as a tool for mastering a foreign language suggest the relative novelty of the research.

As has been suggested, the **object** of the article is to study peculiarities of Internet memes as a multimodal tool for mastering a foreign language. Despite increasing interest, Internet memes still remain relatively understudied, so one purpose of our research is to contribute to the study of the theoretical and practical aspects of memes. Theoretically, we **aim** to study the polycode nature of memes as semiotic signs and practically our aim is to identify the various ways in which memes can be applied and demonstrate the effectiveness of their use in the educational process.

Up-to-date Internet memes containing modal verbs serve as the **material** of the study. For our analysis, we first identified a set of Internet memes containing constructions with modal verbs. Following this, we selected the memes with apparent impressive effect conveyed with the help of irony and paradox.

This study, therefore, contributes to research on multimodal phenomena by combining the analysis of Internet memes containing modal verb constructions in terms of semiotics with the possibility of using memes as a tool for teaching these grammatical structures in class. According to the tasks of the research, we applied induction and deduction methods to study elements of memes, contextual analysis to identify the impact of memes on the addressee, while content analysis has also been applied. For the experimental part, the explanatory method was used as well as testing.

In the following sections of this paper, we first give reasons for teaching grammar with the help of Internet memes, then we identify the semiotic nature of memes and demonstrate the meaning-making process using memes with modal constructions conveying humorous meanings. Then, finally, we will present the results of the experiment conducted among students practicing modal verbs.

2. Theoretical background and method

This section of the article addresses multimodal memes and meaning-making in memes as tools for foreign language teaching.

2.1. The potential of Internet memes in teaching foreign languages

The ever-expanding presence of multimodal texts in the world has already had a formative effect on “central” aspects of oral and written speech. A notion can no longer be explained by “words”, but by images or gestures (Kress, 2016, pp. 78-79). An indispensable feature of any cognitive system is striving for the economization of time and energy, which are devoted to information processing (Kowalczyk-Purol, 2015, p. 34). Most language teaching methods have semiotic elements, and varied text-picture combinations will produce different balances of students’ cognitive effects and mental effort (Yus, 2018). Taking into consideration that language and its structure are based on perception (which is mainly visual, as vision is our dominant sense) (Kwiatkowska, 2011), and considering an Internet meme to be a set of semiotic signs, Internet memes represent a broad material for teaching a foreign language and, more particularly, grammar.

As stated by Patsy M. Lightbown & Nina Spada (2013), foreign language teaching methodology provides two basic methods for introducing grammar. These are referred to as the systematic-language or structural method and the functional-semantic method, respectively. In the former,

phonetics, vocabulary, morphology, and syntax are studied independently and in depth. The latter expands on the notion that semantic categories like space, time, subject, object, conditionality, modality, and others exist in nearly every language and have unique, built-in ways of representation. Learners acquire grammatical forms and patterns in the structural approach, where the development and improvement of linguistic information comes first and foremost, but they frequently are unable to employ them successfully in their real-life communication. In contrast, a functional-semantic method to teaching grammar concentrates students' attention on linguistic form in relation to context. When learners participate in communicative exchanges, essential forms and natural patterns are presented and rehearsed, which may ultimately be more effective than decontextualized grammar instruction.

Learning a foreign language is a task-based learning process based on situations and it should proceed in the same manner as the first language acquisition, which is based on 'the observation of how others relate their linguistic output to meaningful situations' (Ruiz de Mendoza Ibáñez & Agustín Llach, 2016). This applies equally to the study of grammatical structures and "the acquisition of many grammatical features of the new language takes place naturally when learners are engaged in meaningful use of the language" (Lightbown & Spada, 2013, p. 105).

We consider the use of Internet memes in the educational process as a way not only to simplify understanding of certain grammatical patterns, but also to turn declarative knowledge into procedural knowledge and overcome the code-communication dilemma when "learners have to pay attention on the one hand to linguistic forms (the code) and on the other to real communication" (Cerezal Sierra, 1995).

Internet memes, currently one of the most widely used forms of entertainment content online, are something that students come across on a regular basis and, consequently, can be successfully incorporated into the educational process. The use of a system of visualization tools in language learning offers plenty of opportunities to convey lexical, grammatical, phonetic, and communicative knowledge in an approachable and easily digestible format, as well as to become familiar with the facts, processes, and events of a foreign culture.

Memes are primarily jokes conveyed using formats like image+text, GIF+text, or just plain text. The optimal processing of the meme relies on the user's ability to retrieve some expected contextual information or background knowledge "to interpret the content of the meme appropriately" (Yus, 2021). The textual patterns in memes are especially helpful for non-native speakers and learners of English, who, through these memes, can see the use of English in real-life scenarios. This could both help extend their vocabulary and increase their understanding of English (Kostadinovska-Stojchevska & Shalevska, 2018). In view of the above, memes may serve the needs of teachers, particularly for teaching constructions with modals.

Since the effectiveness of implicit (asking students to induce rules by looking at examples) and explicit (presenting a specific rule and then having the students practice it) instruction remains debatable (Arnett & Jernigan, 2010), memes provide a plethora of ways to learn grammatical structures in the classroom. Both teachers and students can benefit from using memes if they are applied as a teaching tool in the silent way, situational or communicative methods of teaching or their combinations. The reasons for this are explained by the features of these methods (see Natsir, 2016). The silent way method involves setting up situations and activities for the language learners in which the teacher uses a lot of thought provoking symbols. The situational method involves the use of objects or pictures as semiotic signs to provide a better understanding in the target language, while the communicative method should be based on realistic motives. It exploits text-based, task-based and language-based realia, such as signs, magazines, advertisements and their symbols, graphics and statistics (i.e. maps, pictures, charts, symbols).

The use of real-life language scenarios immerses the learners in simulated communicative situations. Making their own memes following an example (the method we suggest) stimulates the students' retrieval of learned grammatical patterns. In this way, the following principles of practice

in the foreign language classroom may be observed, namely, that practice should be interactive, meaningful and there should be a focus on task-essential forms (Ortega, 2007).

The prototypical structure of memes as multimodal statements is a combination of a visual image with commentary inscriptions (Dancygier & Vandelanotte, 2017). The choice of these means is motivated by the familiarity and recognition in mass culture of the referents, as well as situations and events associated with them. In a meme a new, often ironic “viewpointed construal” emerges, based on “attitudes, beliefs, stereotypes, clichés and the like assumed to be shared by or at least known by the addressee” (ibid). As A. Martynyuk states (2007), stereotypical information is always typified, predictable and perceived automatically, at a subconscious level. “A mismatch with the stereotype, on the contrary, turns on the consciousness and forces the individual to react to what is happening. The playful frame of an anecdote, which implies that the communicants are attuned to the humorous tone of communication, directs the addressee to a laughing reaction to such a mismatch” (Martynyuk, 2007, p. 23). The mismatch factor remains a constant in Internet memes (Zhabotinskaja, 2020). Paradox and irony as a linguistic and literary device in which real meaning is concealed or contradicted (Joshua, 2020) are notable examples of mismatch, and are frequently used in memes intensifying their humorous aspect. They also emphasise the difference between image and the text potentially intensifying the memes’ impact for the study of grammatical structures. Certainly, the effectiveness of Internet memes as a teaching aid depends on the learners’ media consumption and awareness of popular culture (Harshavardhan et al., 2019). It should be noted that apart from their humorous aspect, memes reduce anxiety and can make the learners more attentive (ibid). Irony is also seen as a method in environmental and sustainability education that can facilitate experiences of ironic tension between the essence in educational content and its relevance for the process of self-formation that aims to render it into an essence for the self (Bengtsson & Lysgaard, 2023).

In memes, language and picture blend together and strengthen one another and they should not be analyzed separately (Ostanina-Olszewska & Majdzińska-Koczorowicz, 2019). The visual element of the meme becomes the carrier of the context, which allows the interpretation of the verbal element. The visual part thus seems to be a mandatory element, without which the captions could not be properly interpreted. In this context, the objective of a meme is to cause a mental effect on addressee’s consciousness, and the message may be expressed explicitly or implicitly and developed in the verbal corpus of a meme (Khraban, 2019). The verbal part of the meme most often plays an informative role: it comments on the current situation which the conceptualizer of reality observes from their subjective perspective (mental viewpoint) (Langacker, 1987).

While using Internet memes in the classroom one should bear in mind the necessity of ‘structured input’ (VanPatten, 1996). It demands that the target structure be present in the input (carefully selected) and students should notice it, recognize it, and reproduce it in controlled environments (ibid). A mere enumeration of a construction uses is, therefore, not sufficient (Drożdż, 2011). Teaching should not be about “teaching set patterns of lexical associations” but about teaching “the conventionalised way of matching certain expressions to certain situations, as well as the flexibility of using the available alternatives to express specific semantic nuances” (Achar, 2004, p. 185).

One also should bear in mind that each meme’s content is associated with different situations, because everyone’s experiences are individual and unique, and humour is directly related to creativity (Ostanina-Olszewska & Majdzińska-Koczorowicz, 2019). This seems to be beneficial for students as the process of forming English grammatical competence is organized as a model of real communication, when participants try to solve real and imaginary tasks by means of a foreign language (Vovk, 2008, p. 5).

2.2. Meaning-making in memes as a tool for language learning

Numerous approaches can be used to examine both verbal and visual artifacts, including dimensions of imagery (construal), e.g. specificity, perspective, and profiling (Langacker, 1987, 2008), conceptual blending (Fauconnier & Turner, 2002), conceptual figurative devices, e.g. metaphor and metonymy

(Ostanina-Olszewska & Majdzińska-Koczorowicz, 2019), figures of thought (Ruiz de Mendoza Ibáñez & Agustín Llach, 2016). As a polymodal/creolised/ multimedial formation, combining verbal and non-verbal (visual and auditory components) (Bondarenko, 2017, p. 347), the meme represents a semiotic sign and becomes the subject of research in semiotics.

According to C. S. Pierce's conception of the sign, "A sign is supposed to have an object or meaning", and "any sign, of whatsoever kind, mediates between an Object to some sort of conformity with which it is moulded, and by which it is thus determined, and an effect which the sign is intended to bring about" (Marty, n.d). Here, the semiotic approach is of use, as it allows an examination of the meaning signified by signs and how that meaning is constructed and understood. Using Barthes' Semiotic Theory, in particular, it is possible both to read signs and interpret them through the prism of different cultures or societies (Kavitha, 2018).

If taken as a set of signs, a meme can thus be analyzed with the help of Barthes' theory of the image (Barthes, 1982, pp. 33-39). As memes may contain both image (symbolic message) and text (linguistic message), "the linguistic message no longer guides identification but interpretation" (Barthes, 1982, p. 39).

Similarly to advertising, in memes "the signification of the image is <...> intentional" (Barthes, 1982, p. 33) and the text helps to identify purely and simply the elements of the scene and the scene itself (Barthes, 1982, p. 37). Due to the polysemous nature of images, the reader may choose some and ignore others, while the linguistic message is "intended to fix the floating chain of signifieds" (Barthes, 1982, p. 39). Thus, Barthes identifies two functions of the linguistic message (anchorage and relay) (1982, p. 38). In view of this, memes can be used by students as the means to focus on meaning rather than on mere learning rules or memorizing dialogues as in structure-based approach to learning (Lightbown & Spada, 2013, p. 107).

In the following examples, we are going to show how the meaning is constructed in the chosen memes and the meme's elements, which help students to interpret the intended meaning.

Based on Barthes' methodology, we can identify two layers in the Internet meme – a literal (linguistic) message and a symbolic message, i.e. denoted and connoted message (Barthes, 1982). Denotation refers to the first stage of signification and connotation refers to the second stage which uses the denotative sign (signifier and signified) as its signifier and attaches to it an additional signified (Chandler, 2007).

Figure 1. "I saw it on the Internet – it must be true"

In example (1) above (Figure 1), the literal message of the meme (supported by the captions) contains a modal verb *must*, denoting an example of epistemic modality (an assessment of potentiality, depending either on the speaker's judgement of the reality status of a state of affairs). The symbolic message of the meme provides a connoted message about an animal as a Frankenstein monster consisting of parts of different animals. The combination of the messages provides the humorous and ironic aspects of the meme.

The caption helps us to choose 'the correct level of perception' (Barthes, 1982, p. 39) and permits viewers to focus their understanding. This is the anchorage function. Following this, "the text directs the reader through the signified of the image <...> it remote-controls him towards a meaning chosen in advance" (ibid.). The linguistic message (supported by the captions) can be broken down into two: "I saw it on the Internet" and "It must be true". The variation in readings depends on the different types of knowledge (practical, national, cultural) (Barthes, 1982, p. 46). What we see on the Internet is supposed to be authentic. The visual element conveyed by the photograph reinforces our belief that the object in question is realistic (Barthes, 1982, p. 45), thus, helping students to realize the choice of the modal *must* (in the function of probability).

Example (2) (Figure 2) demonstrates the function of relay. This is the case when meanings cannot be found in the image itself, but the text (usually a snatch of dialogue) and image stand in complimentary relationship. "The words in the same way as the images, are fragments of a more general syntagm and the unity of the message is realized at a higher level, that of a story, the anecdote, the diegesis" (Barthes, 1982, p. 41).

In example (2), the literal message consists of two parts. The first one ('*This meeting could have been an email*') contains a construction *could* + *Perfect Infinitive* which refers to the situation in the past (the structure commonly causing difficulties for students). The second part (the literal message of other speaker) '*Don't forget to send out the minutes*' brings the humorous effect into play, and becomes apparent with the help of the symbolic component of the meme (lots of repetitive words on the board). No doubt, the symbolic part of the meme is informative as it emphasizes the waste of time and an unrealized opportunity (to send an email instead of wasting time in a meeting).

Figure 2. "This meeting could have been an email"

Another example of the realization of the relay function of the linguistic message is demonstrated in meme (3) (Figure 3). In this example the literal message illustrates a case of paradox, which is an apparently contradictory statement presenting two incompatible states of affairs as being true. Paradox is formed via combination of a literal message and a symbolic message. We can see a huge elephant hiding behind a thin pole. Opposite statements (states of affairs) can be reconciled through reframing, i.e. by finding a background context that makes them mutually compatible (Ruiz de Mendoza Ibáñez & Agustín Llach, 2016). The symbolic message implies the game of hide-and-seek where the elephant is trying to hide from the cat, meanwhile the phrase '*Where could he have lurked*' (a typical example of the modal *can/could* usage presenting a common difficulty for students) adds

an apparent humorous effect (the elephant is visible). Here the text and image are in complimentary relationship, both serving the need of interpretation of the meaning.

Figure 3. "Where could he have lurked?"

Thus, we may conclude that memes serve as an effective means of presentation of the material, combining text and visual elements, which makes the interpretation easier.

3. Findings and discussion

We carried out the experiment in October 2022 at V.N. Karazin Kharkiv National University, the School of International Economic Relations and Travel Business in Ukraine. To have homogenous groups throughout the semester, we divided the learners according to their scores on the placement test. The study included third-year students, who are supposed to have reached at least B1 level. We chose two academic groups of 15 students comprising 7 males and 23 females at the age of 19 – 20. Before the experiment, all the students had learned English at the University for more than two years and passed the External testing in English as a part of entry requirements. To teach the aspect of business English, we used *The Business 2.0. B1+ Intermediate Student's Book* (Allison & Emmerson, 2013), while for general English the course book was *Complete First B2* (Brook-Hart, 2014). The practical classes were held via Zoom meeting.

This particular aspect of teaching grammar aimed at practicing the use of the modal verb **COULD** with the Perfect Infinitive, namely, the confusing patterns with their subsequent recognition in the texts and use. The instrument used to evaluate students' results was a multiple choice test.

In the first experimental group, the process of acquiring these rules was standard and conventional. The students learned the grammatical material explained by the teacher, did a series of exercises and all the difficult issues were discussed and clarified in class. Also, as a part of their homework, they had to compose sentences of their own with the patterns learnt, while the learners reproduced their sentences and checked them in the next class. After these activities, the students said that they understood that grammar aspect and had no questions as to the application of the rules.

The students of the second experimental group were exposed to the alternative approach where the last step was creating the memes, however, it was obligatory to use the construction

'*could+Perfect Infinitive*'. Before the experiment, several memes about student's life were shown, discussed and, first, the teacher, then the learners tried to speculate about the possible meme inputs.

As the home assignment, the students had to use the images proposed by the teacher and create their own inputs with the construction under study. In doing this, they were asked to follow the above mentioned examples of meaning-making (relay and anchorage). The objective of a meme was to cause mental effect on addressee's consciousness, and the message was to be expressed in the verbal element of a meme in combination with the given picture.

At the next lesson, after completing the task, students shared the memes with their groupmates and considered the inputs proposed. When finishing this work, every student accepted that they acquired the patterns easily and were ready to apply them.

Below are the examples of memes (4), (5) chosen by the students as the best after voting. These examples (Fig. 4), (Fig. 5) demonstrate the ways students apply ironical statements containing the construction with the modal verb *could* + *Perfect Infinitive*. The meaning making is a result of combination of both the verbal part and the picture.

Figure 4. "I could have been a much better version of myself, but I had more important things to do"

He could have lived with his parents, but he decided to live in a student dormitory in order to experience the full range of emotions of student life.

Or: A poor man could have been at least one size bigger, but no one said it would be easy with the wife on the diet.

Figure 5. "It could have been bigger..."

After the experiment students had to do a test (15 questions – a multiple choice test). The proposed approach to teaching modals with the help of Internet memes proved to be rather efficient. Table 1 shows the results after a multiple-choice test. The received results clearly show that the retention rate

and, consequently, the learning outcomes (excellent and good marks) are 20% higher in the second experimental group. Apart from that, the students' reaction reflects a positive attitude to the given tasks as well.

Table 1

	Task	After-test results (%)	Students' opinion
The first group (15 students)	Compose their own sentences	'3' – 20 '4' – 53 '5' – 27	Neutral No questions
The second group (15 students)	Create memes	'3' – 0 '4' – 40 '5' – 60	Interesting Time consuming Efficient Creative Helpful

The analysis of the memes created by the students shows that such a linguistic device as irony is predominant. The spheres described: a) the student's life; b) a relationship between a man and a woman; c) personal development; d) the war.

The results of the experiment show that using Internet memes for presenting material is a rather efficient technique. It can be extended and applied both to tasks with pre-prepared and 'open' memes (students create the statements on their own). A good outcome demonstrates that learners were able to use the proposed construction *could + Perfect Infinitive* in their own captions and then these statements were perceived correctly by their groupmates. Finally, every student received feedback on their work and gave their opinion about the others. The expected effect was achieved, learners were able to develop analytical thinking and use in practice, and thus, in an unusual way, acquired knowledge.

4. Conclusions and prospects

A more extensive use of multimodal means of teaching/learning a foreign language is becoming a current trend. Access to the Internet is a prerequisite to not only obtaining information, through processing, fixing, and preserving it; but also using the knowledge obtained. The goal is to make language learning easier, particularly by using memes, which combine text with pictures. The text and visual elements of the meme both serve the interpretation of the meaning, thus making the process of acquiring information easier. Due to their viral nature, Internet memes reflect the ideas shared by the language community, which puts the language-learners into real-life scenarios and this, in turn, fosters their mastering of the language. The use of linguistic and literary devices (irony and paradox) forming the memes' content makes them an efficient tool for reaching and getting feedback from the addressees (students).

Teaching /learning constructions with modal verbs in English is quite often confusing and this is where the proposed method may be useful. The findings indicate that the usage of memes with verbal elements improved the recall, subsequent replication, and application of the grammatical patterns under study. Apart from the verbal and visual elements combination that facilitates meaning making, incorporating memes to teaching grammar rules has various benefits, including increasing students' creativity and engagement in their studies. At first, employing memes raises student competency levels: students who worked with memes performed better on tests. Additionally, using images increases learners' participation in the activity. They made an effort to develop original inputs and correctly employed the construction '*could + Perfect Infinitive*'. Importantly, this exercise fosters a favorable teaching and learning environment that allows the students to focus entirely on the learning task and lessens the load of learning a foreign language.

As Internet memes are characterized by fast change and spreading, they provide a plethora of material for teaching other grammatical phenomena with the help of the proposed approach, which could be the focus of further research.

References

- Achard, M. (2004). Grammatical instruction in natural approach: A cognitive grammar view. In M. Achard, & S. Niemeier (Eds.), *Cognitive Linguistics, Second Language Acquisition, and Foreign Language Teaching* (pp. 165-194). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Allison, J., & Emmerson, P. (2013). *The Business 2.0. B1+Intermediate Student's Book*. Oxford: Macmillan Publishers Limited.
- Arnett, C., & Jernigan, H. (2010). Cognitive grammar and its applicability in the foreign language classroom. In G. S. Levine, & A. Phipps (Eds.), *AAUSC Issues in Language Program Direction 2010. Critical and Intercultural Theory and Language Pedagogy* (pp. 198-215). Retrieved from <http://hdl.handle.net/102015/69689>
- Barthes, R. (1982). *Image, music, text*. New York, NY: Hill and Wang.
- Bengtsson, S., & Lysgaard, J. A. (2023). Irony and environmental education: On the ultimate question of environmental education, the universe and everything. *Environmental Education Research*, 29 (4), 659-674. <https://doi/full/10.1080/13504622.2022.2080809>
- Bondarenko, I. V. (2017). Mem i antimem v politicheskoy media-diskurse: opyt kognitivnogo modelirovaniya [Meme and Anti-meme in Political Media Discourse: Cognitive Modeling Experience] In N. V. Petljuchenko (Ed.), *Koncepty i kontrasty* (pp. 347-354). Odessa: Izdatel'skij dom «Gel'vetika».
- Brook-Hart, G. (2014). *Complete First: Student's book*. Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Cerezal Sierra, F. (1995). Foreign language teaching methods: Some issues and new moves. *Encuentro: revista de investigacion e innovacion en la clase de idiomas*, 8, 110-132. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/58902167.pdf>
- Chandler, D. (2007). *Semiotics. The basics*. London: Routledge. Retrieved from <http://www.wayanswardhani.lecture.ub.ac.id/files/2013/09/Semiotics-the-Basics.pdf>
- Chernikova, O. I. (2015). Verbal'ny`j, neverbal'ny`j ta kompleksny`j memy`: klasyfikaciya za sposobom podannya ta spry`jnyattya informaciyi v Internet-seredovy`shhi (na materialy anglo-movny`x kinomemiv) [Verbal, non-verbal and complex memes: classification by the way of presentation and perception of information in the Internet environment (based on the material of English-language film memes)]. *Visnyk KNLU. Seriya Filologiya*. 18(1), 151-156. (in Ukrainian)
- Dancygier, B., & Vandelanotte, L. (2017). Internet memes as multimodal constructions. *Cognitive Linguistics*, 28(3), 565-598. <https://doi/10.1515/cog-2017-0074>
- Danielsson, K. (2016). Modes and meaning in the classroom. The role of different semiotic resources to convey meaning in science classrooms. *Linguistics and Education*, 35, 88-99. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2016.07.005>
- Danielsson, K., & Selander, S. (2021). Semiotic Modes and Representations of Knowledge. In *Multimodal Texts in Disciplinary Education: A Comprehensive Framework* (pp. 17-23). Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-63960-0_3
- Davydenko, I., & Shevchenko, I. (2018). Multimodal representation of the English conceptual duplex HOUSE/HOME. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina*, 88, 19-25.
- Dominguez Romero, E., & Bobkina, J. (2017). Teaching visual literacy through memes in the language classroom. In K. Donaghy & D. Xerri (Eds.), *The Image in English Language Teaching* (pp. 59-70). Malta: Gutenberg Press.

- Drożdż, G. (2011). Cognitive grammar tools in teaching English tenses: The case of present perfect. *Linguistica Silesiana*, 32, 213-228.
- Fauconnier, G., & Turner, M. (2002). *The way we think: Conceptual blending and the mind's hidden complexities*. New York, NY: Basic Books.
- Forceville, C. (2009). Non-verbal and multimodal metaphor in a cognitive framework: Agendas for research. In Ch. Forceville, & E. Urios-Aparisi (Eds.), *Multimodal metaphor* (pp. 19-42). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Harshavardhan, V., Wilson, D., & Kumar, M. V. (2019). Humour discourse in Internet memes: An aid in ESL classrooms. *Asia Pacific Media Educator*, 29(1), 41-53.
- Jewitt, C., Bezemer, J., & O'Halloran, K. (2016). *Introducing multimodality*. New York, NY: Routledge.
- Joshua, S. (2020). A pragmatic analysis of the discourse of humour and irony in selected memes on social media. *International Journal of Language and Literary Studies*, 2(2). <http://doi.org/10.36892/ijlls.v2i2.281>
- Karadeniz, K. N., & Altuntas, A. (2021). Using memes in the language classroom. *Shanlax International Journal of Education*, 9 (3), 155-160.
- Kavitha, G. (2018). A study of memes using semiotics. *Research Journal of Humanities and Social Sciences*. 9(1), 219-224. <https://doi.org/10.5958/2321-5828.2018.00039.6>
- Khraban, T. (2019). Psycholinguistic aspects of the Internet memes' visual components. *Psycholinguistics*, 26(2), 341-357. <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2019-26-2-341-357>
- Kilpinen, E. (2008). Memes versus signs: On the use of meaning concepts about nature and culture. *Semiotica*, 171, 215-237. <https://doi.org/10.1515/SEMI.2008.075>
- Kostadinovska-Stojchevska, B., & Shalevska, E. (2018). Internet memes and their socio-linguistic features. *English Language and Linguistics*, 2(4), 158-168. <http://doi:10.5281/zenodo.1460989>
- Kovalenko, L., & Martynyuk, A. (2021). Verbal, visual, and verbal-visual puns in translation: cognitive multimodal analysis. *Cognition, communication, discourse*, 22, 27-41. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2021-22-02>
- Kowalczyk-Purol, K. (2015). Memes and cognitive schemas. Bridging the gap between memetics and social sciences. *Teksty z Ulicy. Zeszyt memetyczny*, 16, 27-41.
- Kress, G. (2003). *Literacy in the new media age*. London: Routledge.
- Kress, G. (2010). *Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication*. London: Routledge.
- Kress, G. (2016). Social semiotic and the challenge of multimodality. *Political science*, 3, 77-100.
- Kress, G., & van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal discourse: The modes and media of contemporary communication*. London: Arnold Publishers.
- Krysanova, T. (2022). Emergent meaning-making in multimodal discourse: A case for sadness in The Horse Whisperer. *Cognition, communication, discourse*, 24, 37-52. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2022-24-03>
- Kwiatkowska, A. (2011). A plea for a unified cognitive-semiotic approach to the analysis of verbal and visual representations. *Kwartalnik Neofilologiczny*, 58(3), 313-323.
- Langacker, R. (1987). *Foundations of cognitive grammar: Vol. 1. Theoretical prerequisites*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Langacker, R. (2008). *Cognitive grammar: A basic introduction*. New York, NY: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195331967.001.0001>
- Lee, H. C. (2014). Using an arts-integrated multimodal approach to promote English learning: A case study of two Taiwanese junior college students. *English Teaching: Practice and Critique*, 13(2), 55-75. Retrieved from <http://education.waikato.ac.nz/research/files/etpc/files/2014v13n2art4.pdf>

- Lightbown, P. M., & Spada, N. (2013). *How languages are learned*. Fourth edition. Oxford: Oxford University Press.
- Marty, R. (n.d.). *76 Definitions of the sign by C. S. Peirce*. Retrieved from <https://arisbe.sitehost.iu.edu/rsources/76DEFS/76defs.HTM>
- Martynjuk, A. P. (2007). Kognitivnye mehanizmy sozdaniya smehovogo jeffekta v anglojazychnom anekdote [Cognitive mechanisms for creating a laughing effect in an English-speaking anecdote]. *Kul'tura narodov Prichernomor'ja*, 110, 22-24.
- Morozova, O. (2017). Monomodal and multimodal instantiations of conceptual metaphors of Brexit. *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow. The journal of University of SS Cyril and Methodius in Trnava*, II (2), 250-283. <https://doi.org/10.1515/lart-2017-0017>
- Müller, M. G., Barth, C., & Christ, K. (2019). Cybervisuals or the meaning of memes: multimodal perception, emotion and meaning-attribution to digital imagery. *Leibniz Institut für Psychologische Information und Dokumentation (ZPID)*. <https://doi.org/10.23668/PSYCHARCHIVES.2653>
- Natsir, M. (2017). Semiotics and its roles in the teaching of English as a foreign language (TEFL). Retrieved from <http://digilib.unimed.ac.id/449/1/Fulltext.pdf>
- Ortega, L. (2007). Meaningful L2 practice in foreign language classrooms: A cognitive-interactionist SLA perspective. In R. DeKeyser (Ed.), *Practice in a Second Language: Perspectives from Applied Linguistics and Cognitive Psychology* (pp. 180-207). Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Ostanina-Olszewska, J., & Majdzińska-Koczorowicz, A. (2019). A cognitive linguistics approach to Internet memes on selected Polish Internet sites. *Cognitive studies / Etudes cognitives*, 19. <https://doi.org/10.11649/cs.1939>
- Rowell, J., & Walsh, M. (2011). Rethinking literacy education in new times: Multimodality, multiliteracies, & new literacies. *Brock Education Journal*, 21(1), 53-62. <https://doi.org/10.26522/brocked.v21i1.236>
- Ruiz de Mendoza Ibáñez, F. J., & Agustín Llach, M. P. (2016). Cognitive pedagogical grammar and meaning construction in L2. In S. de Knop & G. Gilquin (Eds.), *Applied construction grammar* (pp. 151-184). Berlin, Boston: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783110458268-007>
- Şenel, M. (2007). The semiotic approach and language teaching and learning. *Journal of Language and Linguistic Studies*. 3(1). 117-132. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/jlls/issue/9925/122847>
- Shifman, L. (2014). *Memes in digital culture*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Shifman, L. (2019). Internet memes and the twofold articulation of values. In M. Graham & W. H. Dutton (Eds.), *Society and the Internet: How Networks of Information and Communication are Changing Our Lives* (pp. 43-57). <https://doi.org/10.1093/oso/9780198843498.003.0003>
- Tytler, R., Prain, V., Hubber, P., & Waldrip, B. (Eds.). (2013). *Constructing representations to learn science*. Rotterdam: Sense Publishers University Press.
- Van Leeuwen, T. (2015). Multimodality in education: Some directions and some questions. *Tesol Quarterly*, 49(3), 582-589.
- VanPatten, B. (1996). *Input processing and grammar instruction in second language acquisition*. Norwood: Ablex.
- Varaporn, S., & Shitthitikul, P. (2019). Effects of multimodal tasks on students' critical reading ability and perceptions. *Reading in a Foreign Language*, 31(1), 81-108. Retrieved from http://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/66751/1/31_1_10125_66751_varaporn.pdf
- Velushhak, M. (2021). Mul'ty`modal`ni metody` navchannya anglijs`koyi movy` studentiv ekonomichny`x special`nostej u vy`shhy`x navchal`ny`x zakladax [Multimodal methods

- of teaching English for students majoring in economics at higher educational institutions]. *Innovacijna pedagogika*, 34(2). <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/34-2.6>. (in Ukrainian)
- Vovk, O. (2008). Suchasna strategiya formuvannya angломovnoyi gramatychnoyi kompetenciyi u studentiv-filologiv [Modern strategy of forming English grammatical competence of philology students]. *Psy'xologo-pedagogichni problemy`sil`s'koyi shkoly*, 27, 5-10. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2008_27_3 (in Ukrainian)
- Yus, F. (2018). Multimodality in memes: A cyberpragmatic approach. In P. Bou-Franch & P. Garcés-Conejos Blitvich (Eds.), *Analyzing Digital Discourse: New Insights and Future Directions* (pp. 105-131). Cham: Palgrave Macmillan. https://doi:10.1007/978-3-319-92663-6_4
- Yus, F. (2021). Pragmatics of humour in memes in Spanish. *Spanish in Context*, 18(1), 118-140. Retrieved from <https://personal.ua.es/francisco.yus/site/SiC.pdf>
- Zhabotinskaja, S. A. (2020). Narrativnyj mul'timedijnyj koncept: algoritm analiza (na material Internet-memov o COVID-19) [The narrative multimedia concept: an algorithm for the analysis (Internet- memes about COVID-19)]. *Cognition, communication, discourse*, 20, 92-117. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2020-20-06>

**ПОДАННЯ ГРАМАТИКИ
ЧЕРЕЗ ІНТЕРНЕТ-МЕМ
У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ**

Алевтина Калюжна

кандидат філологічних наук, доцент,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
(майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна);
e-mail: alevtyna.kalyuzhna@karazin.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4305-5311>

Ірина Лавріненко

кандидат філологічних наук, доцент,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
(майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна);
e-mail: irina.lavrinenko@karazin.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3227-528X>

Олена Радченко

старший викладач,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
(майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна);
e-mail: o.i.radchenko@karazin.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8895-3567>

Анотація

У статті розглянуто потенціал використання інтернет-мемів у викладанні іноземної мови. Ми розглядаємо інтернет-мем як набір семіотичних знаків. Такий підхід розкриває потенціал використання інтернет-мемів у освітньому процесі оскільки більшість прийомів навчання покладається на семіотичні елементи. Інтернет-меми це мультимодальні структури, які можуть використовуватися як ефективний інструмент для представлення матеріалу у викладанні англійської мови. Меми класифікують на вербальні, невербальні та комплексні (такі, які поєднують зображення та вербальний елемент). Ряд мемів-зразків, які представляють собою поєднання зображення та вербального елементу було відібрано для демонстрації процесу створення смислів, що є невід'ємною частиною опанування іноземної мови. Завдяки важливості візуального сприйняття у процесі навчання і самої природи інтернет-мемів

як поширених форм вираження і комунікації, які існують у візуальному форматі, їхнє використання є вигідним як для викладачів, так і для студентів. Елементи мемів-зразків було проаналізовано з точки зору наративного потенціалу образу в теорії Ролана Барта. Ми наводимо підтвердження того, що функції закріплення та зв'язування, які виконують мовні повідомлення, пояснюють процес створення смислів. Результат поєднання тексту та зображення детально розглянуто з точки зору семіотики. Особливу увагу у статті було приділено способам застосування мемів та ефективності їхнього використання у класному та позакласному освітньому процесі для опрацювання граматичного феномену модальності. Меми демонструють модальні конструкції у ситуаціях наближених до реальних, що надає зразок їхнього використання у контексті та спонукає студента наслідувати ситуації реальної комунікації. Гумористичний ефект притаманний інтернет-мемам спрямований на отримання реакції від численних адресатів, таким чином це робить меми ефективним знаряддям викладання/вивчення іноземної мови завдяки очікуваному зворотному зв'язку. Особливу увагу було приділено інтернет-мемам, які містять конструкції із модальними дієсловами та виражають іронію та парадокс. У статті наведено інструменти для викладання англійських модальних дієслів через результати експерименту із мемами та їхній аналіз. Дослідження виявляє позитивні результати експерименту з точки зору ефективності використання інтернет-мемів у освітньому процесі, що продемонстровано кращими результатами опанування нового матеріалу, а також більш високим рівнем залучення та креативності студентів.

Ключові слова: англійська мова для спеціальних цілей, інтернет-мем, іронія, модальні дієслова, мультимодальність, парадокс, семіотика.

Cognition, communication, discourse, 2023, 26: 83-108

<https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse>

<http://sites.google.com/site/cognitiondiscourse>

<http://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-05>

Received 17.04.2023; revised and accepted 18.05.2023

МУЛЬТИМОДАЛЬНЕ СМИСЛОТВОРЕННЯ АГРЕСІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ПІСЕННОМУ НАРАТИВІ: КОГНІТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ

Тетяна Крисанова*

доктор філологічних наук, професор

Волинський національний університет імені Лесі Українки (Україна);

e-mail: krysanova@vnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9456-3845>

Олександра Герезун

магістр філології, Університет Фехта (Німеччина)

e-mail: oleksandragerezun@gmail.com

Article citation: Krysanova, T., & Herezhun, O. (2023). Mul'tymodalne smyslotvorennia ahresii v anhlomovnomu pisennomu naratyvi: Kohnityvno-prahmatychnyi aspekt [Multimodal meaning-making of aggression in English song narrative: A cognitive-pragmatic perspective]. *Cognition, communication, discourse*, 26, 83-108. <http://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-05>

Анотація

Стаття присвячена виявленню когнітивно-прагматичних аспектів мультимодального смислотворення АГРЕСІЇ в англомовному пісенному наративі. Когнітивно-прагматичні засади дослідження інтегрують когнітивно-лінгвістичний і прагматичний аспекти з мультимодальним, що дозволяє пояснити як знаки різних модусів і семіотичних ресурсів актуалізують концепт та які когнітивні ознаки є вирішальними для (ре)конструювання смислу виконавцями і глядачами в певній комунікативній ситуації. Когнітивні ознаки АГРЕСІЇ мають вербальну й невербальну реалізацію за посередництвом візуального й аудіального модусів. Вербальний семіотичний ресурс, реалізований аудіальним і візуальним модусами, уміщує лексичні та прагматичні засоби прямої/непрямої актуалізації агресії. Лексичні засоби включають слова, які називають/описують/виражають агресію, а також лексеми, котрі набувають агресивного значення в певному контексті. Прагматичні засоби репрезентовано висловленнями експресивного типу з пропозиційним змістом погрози, наказу, докору і звинувачення. Невербальний семіотичний ресурс також представлений обома модусами та відрізняється семіотичною неоднорідністю, уключаючи просодичні/мімічні/жестові особливості виконавців, різні аспекти їх зовнішнього вигляду, музичне оформлення кліпу та світлові ефекти. Серед них характерними є хриплий голос /високий екзальтований вокал/скримінг виконавців; погляд «з-під лоба»/вирячені очі/широко відкритий рот/напружене спотворене обличчя; активні рухи/бійка; сценічний одяг темного кольору/макіяж в темних кольорах/татуювання. Музичний компонент актуалізації агресії характеризується звучанням у нижньому регістрі з великою кількістю басів, чергуванням консонансу і дисонансу та швидким темпом. Світлові ефекти вирізняються грою світла та тіні й спалахами яскравого світла. Конструювання агресії відбувається в результаті інтеграції семіотичних елементів у мультимодальний бленд, котрий є емерджентним утворенням. Семантичні зв'язки між компонентами бленду базуються на відносинах комплементарності або контрадикторності, що спричиняє виділення конвергентної і дивергентної моделей конструювання агресії.

Ключові слова: агресія, когнітивна прагматика, концепт, мультимодальність, музичний кліп, наратив, смислотворення.

1. Вступ

Історія людства протягом усього періоду його розвитку включно з сьогоднішнім відмічена різноманітними проявами агресії, котра сприяє виникненню ворожості та часто призводить до жорстокості та насильницької дії у міжособистісному та міжетнічному спілкуванні. Агресія виходить за межі інстинкту і постає як соціальне явище, що має прояв у вербальній і невербальній комунікації (Baron, 1977, p. 3). Вона присутня у всіх сферах людської діяльності: у побутовому спілкуванні, політичному дискурсі, художніх творах мистецтва, соціальних медіа, спортивних подіях, музичних творах тощо. Агресія має специфічні форми прояву: від прямої агресії, реалізованої вербальним або невербальним насильством, до прихованої, котра виявляється через сарказм або зневагу.

Лінгвістичні розвідки агресії торкалися виявлення мовних засобів агресії в Інтернет-дискурсі (Yermolenko et al., 2022), номінацій агресії в англійських медіа (Shevchenko, Morozova, Shevchenko, 2022), виділенню «мови ворожнечі» (hatespeech), котру також називають риторикою ненависті (Watanabe, Bouazizi, & Ohtsuki, 2018), взаємозв'язку вербальної агресії та невічливості (Archer, 2008) тощо. Оскільки сучасна музика завжди реагує на суспільні зміни, конструюючи соціальні відносини, тема агресії є актуальною в сучасному англійському пісенному наративі.

Виділення пісенного наративу пов'язано зі здатністю пісні розказувати певні історії за допомогою синергійного поєднання вербального тексту, музики, динамічного зображення, занурюючи слухачів і глядачів у ці історії та змушуючи їх переживати події та відчувати емоції. Ці історії є уявними й існують у свідомості його авторів та виконавців, але, сконструйовані на сцені чи на екрані через мелодійну та метро-ритмічну організацію, темпові та темброві характеристики, словесні образи тощо, набувають матеріальної форми через залучення візуального і аудіального модусів та вербальних й невербальних семіотичних ресурсів. Наратив, на думку Г. Кресса і Т. ван Льовена (Kress & Leuwen, 2001, p. 22) є особливим видом взаємодії між комунікантами, чия комунікація опосередкована різними видами медіа.

Когнітивно-прагматичні аспекти акцентують увагу на смислотворенні концептів у певному контексті (meaning-in-context) та у певних комунікативних ситуаціях, підкреслюючи інтерсуб'єктивну взаємодію комунікантів та їхні спільні знання (shared knowledge). Інтеракційно-динамічний підхід дозволяє розглядати творців та реципієнтів пісенного наративу як учасників, котрі спільно беруть участь у смислотворенні, що підкреслює сконструйований та інтерпретаційний характер смислів. Поєднання когнітивного і прагматичного дозволяє не тільки дослідити ментальні стани учасників комунікації (Bara, 2010), оскільки конструювання смислів ґрунтується на когнітивних передумовах (Shevchenko, 2019, p. 171), але й залучити позамовні (соціальні, культурні, ситуативні) явища до аналізу процесу смислотворення (Schmid, 2012, pp. 8-10).

Мета статті полягає у виявленні когнітивно-прагматичних аспектів мультимодального смислотворення концепту AGGRESSION/АГРЕСІЯ в англійському пісенному наративі. Мультимодальна перспектива зазначає роль аудіальних і візуальних модусів у динамічному процесі конструювання агресії в пісенному наративі.

Мультимодальність в роботі розуміємо як інтегральне використання модусів та семіотичних ресурсів у процесі соціального семіозису, що забезпечує інтерпретацію відносин, які можуть бути встановлені між ними для досягнення комунікативної мети. Мультимодальність, «закорінена в семіотиці та лінгвістиці» (Jewitt et al., 2021, p. 4), дозволяє аналізувати мовленнєві явища у взаємодії з «соціальним ландшафтом інтеракції та комунікації (Jewitt et al., 2021, p.4)», оскільки семіотичні ресурси, відмінні від мови, здатні служити для репрезентації та комунікації (Kress & Leuwen, 2001, p. 46).

Пісенний наратив як мультимодальний феномен містить знаки різної семіотичної природи: слова, мелодіку, темп і тембр музики, жести співаків, світлові ефекти тощо, котрі

залучені для комунікації з аудиторією, і, відповідно, володіють смислотвірним потенціалом. Вони існують у нерозривній єдності, створюючи смисл, котрий можливо пояснити тільки через їх взаємодію в процесі соціального семіозису.

Розуміючи музичний твір як інтегральне поєднання мовлення, музики і шумів, Т. ван Льовен (Leeuwen, 1999) пропонує розглядати їх як семіотичні ресурси смислотворення, заперечуючи вживання поняття «коду» по відношенню до них, оскільки код є стійким набором правил. Попри неможливість виділити чіткі правила конструювання смислу в пісенних наративах, існують певні закономірності, пов'язані з культурними та соціальними контекстами їх уживання (Leeuwen, 1999, pp. 4-15). Смислотворення в пісенному наративі є динамічним та інтерсуб'єктивним, зумовленим суб'єктивним досвідом авторів та реципієнтів твору (Leeuwen, 1999, pp. 194-195).

Мультиmodalьне дослідження когнітивно-прагматичних аспектів смислотворення агресії в англomовному пісенному наративі є актуальним через низку причин. Англomовні пісні є впливовим культурним артефактом, що транслює і поширює серед значної кількості прихильників систему соціальних цінностей, здійснюючи постійний вплив на формування їхнього світогляду. Присутня в сучасному суспільстві агресія набуває нових форм, інколи отримує меншого засудження суспільства та здатна інтегруватися в різні соціальні контексти. Концепт AGGRESSION/АГРЕСІЯ є одиницею інформаційної структури, котра відображає знання і досвід людини про різні прояви вербальної та невербальної агресії. Актуалізація агресії відбувається поєднанням різносеміотичних засобів, що потребує комплексного міждисциплінарного підходу до аналізу. Це органічно інтегрується в сучасний мультиmodalьний підхід, котрий ґрунтується на соціально-семіотичній теорії М. Геллідея і розглядає соціальний аспект процесу смислотворення як визначальний чинник успішної комунікації, закріплений у соціальній взаємодії комунікантів.

Мета дослідження та обраний комплексний підхід зумовлюють структуру статті. На першому етапі визначаємо теоретичні передумови дослідження та зазначаємо методика та матеріал аналізу. У подальшому виділяємо когнітивні ознаки концепту AGGRESSION/АГРЕСІЯ та зазначаємо характерні вербальні та невербальні засоби актуалізації концепту в пісенному наративі. Надалі визначаємо смислотвірний потенціал різносеміотичних елементів та пояснюємо способи їх інтеграції у процесі смислотворення.

2. Теоретичні передумови дослідження та методика аналізу

Теоретичні передумови пов'язані з тлумаченням поняття агресії в гуманітарних студіях та визначенням основних характеристик англomовного пісенного наративу, необхідних для подальшого аналізу механізму смислотворення.

2.1. Поняття агресії в гуманітарних студіях

Агресію розуміють як потенційно небезпечну поведінку, котра спрямована на спричинення фізичної або моральної шкоди іншим (Berkowitz, 2000), що суперечить нормам і правилам співіснування людей в суспільстві. Агресія, не дивлячись на інстинктивну природу (Freud, 1998) і зв'язок з фрустрацією, закорінена в соціальній діяльності індивіда (Baron, 1977, pp. 36-37). Вона пов'язана з емоціями гніву, відрази та зневаги, які за К. Ізардом, формують так звану «тріаду ворожості» (Izard, 1991).

Агресія може бути спричинена ситуацією, в якій присутній елемент реальної або уявної несправедливості (Fromm, 1973, p. 74), що слугує певним тригером до деструктивної поведінки. Однак, прояви агресії не можуть оцінюватись як реакція на певний стимул через своє розмаїття, а, отже, їх не можна розглядати як реакцію на подразнюючий фактор. Тому, агресію переважно розглядають як «засвоєну форму соціальної поведінки» (Baron, 1977, p. 38), котра пов'язана з чинниками, що сприяють її виникненню та моделями соціальної поведінки, характерними для проявів агресії. Люди здатні набувати моделі агресивної поведінки,

поширені в певному суспільстві, котрі мають своє втілення в художніх проявах: у фільмах, піснях, телевізійних шоу тощо (Baron, 1977, p. 34).

Розмежовуючи різні види агресії, дослідники виділяють її чотири основних типи: фізична, сексуальна агресія, агресія, котра становить загрозу ідентичності особи (наприклад, гендерна, політична, кастова, расова тощо) і агресія без загрози (Kumar, 2020, p. 290). Різноманіття форм агресії свідчить про її поширений характер у сучасному суспільстві і наявність у всіх сферах соціального життя. Ця властивість знаходить свій прояв у засобах, що належать до різних семіотичних ресурсів: зображенні, музиці, зовнішньому вигляді, жестах, а також у вербальній формі.

Лінгвістичні розвідки агресії трактують її як форму спілкування, що регулює взаємини комунікантів. Вербальна агресія розглядається як форма мовленнєвої поведінки, котра негативно впливає на комунікативну взаємодію людей, оскільки вона завжди спрямована на певну деструкцію мовленнєвої особистості адресата, на його підкорення або маніпулювання (Archer, 2008). Однією з особливостей вербальної агресії є порушення конвенційних норм мовленнєвої поведінки, що має експліцитну та імпліцитну форми. Експліцитна агресія пов'язана з демонстрацією ворожості мовця за допомогою інвективної лексики та висловлень погрози або образи тощо. Імпліцитна агресія отримує свою реалізацію в певному контексті комунікативної ситуації через актуалізацію натяків, іронічних зауважень, сарказму тощо.

Крім вербальної агресії, є значна кількість невербальних засобів, які можуть бути віднесені до класу агресивних. Серед них виділяють агресивний погляд, відповідну міміку і пантоміміку, фонаційні засоби, що включають підвищення голосу; тональність і тембр (Nolting, 1997). Серед факторів, здатних актуалізувати агресію, виділяють одяг та його забарвлення. Речі червоного кольору асоціюються із агресією та домінуванням, оскільки підвищують впевненість людей. Чорний колір пов'язаний з багатьма негативними емоціям, серед яких сум, страх та агресія, а люди, одягнені в чорне, зазвичай вважаються більш агресивними (Tedeschi, 2002).

Отже, агресія постає як поширена форма соціальної поведінки, котра характерна для різних аспектів людського буття й має вербальні та невербальні форми прояву. Не дивлячись на значну кількість робіт, спрямовану на вивчення агресії в різних типах дискурсу, вона не була об'єктом дослідження в сучасному пісенному наративі.

2.2. Англомовний пісенний наратив як мультимодальний феномен

Сучасний пісенний наратив є складним і багатоаспектним феноменом культури, що конструює соціальні відносини, характерні для певного суспільства. Подієвість та комунікативність пісні спричиняє її трактування як наративу, оскільки «з одного боку, наратив постає актом художньої комунікації (нарація), а з іншого – власне самою історією, репрезентованою як лінійна або нелінійна послідовність подій» (Tsapiv, 2020, p. 108). Пісенні наративи соціально зумовлені та завжди спрямовані на адресата, забезпечуючи опосередковану і нелінійну комунікацію. Вони є культурними артефактами, оскільки, породжені певною культурою, конструюють смисли, властиві саме їй. Пісенний наратив, на думку дослідника музики П. Тагга (Tagg, 1982), здатен конструювати афективні ідентичності та моделі поведінки соціально визначених груп. Він миттєво викликає емоційний відгук, мобілізує психіку та захоплює увагу, перетворюючи пісенний наратив на об'єкт тяжіння для адресата (Tagg, 1982, p. 4).

Однією з найбільш поширених форм пісенного наративу є музичні кліпи, котрі містять аудіовізуальну сюжетну лінію подієвої історії пісні. Музичний кліп – це аудіовізуальна короткометражна постановка, що включає, окрім вербальної, вокальної та інструментальної складових, яскраві та динамічні зображення (Stanislavska, 2016). Серед основних характеристик музичних кліпів виділяють його обмежену тривалість (3-4 хвилини), ритмічне співвіднесення відеоряду з музичною композицією, повторюваність звукових і візуальних форм, динамічність відеоряду та присутність на екрані виконавців. Однією з найголовніших

ознак музичного кліпу є специфічний «кліповий монтаж», для якого характерна швидкість (тривалість кадру 1-3 секунди), ритмічність (співвіднесення зображення з ритмом музики) та різкість, пов'язана з порушенням правил класичного монтажу (Stanislavska, 2016, pp. 249-250). Поєднання цих характеристик робить музичний кліп іманентно експресивним, оскільки ця експресивність закорінена в технічних та мультимодальних властивостях цього виду мистецької аудіовізуальної форми.

Вербальний текст музичного кліпу забезпечує змістове наповнення, містить специфічні мотиви та образи – від філософських міркувань про життя і смерть, до соціальних аспектів справедливості, свободи, рівності тощо. Відеоряд розкриває зміст пісні, доповнює конструювання історії й супроводжує смислове наповнення музичної композиції, а кліповий формат відео – робить ролик привабливим для глядачів та відповідним потребам суспільства (Stanislavska, 2016, pp. 7-8). Музичний компонент забезпечує естетичність й експресивність пісні, оскільки володіє значним потенціалом впливу на емоційну сферу глядачів.

Музичний відеокліп є мультимодальним і поєднує властивості художнього поетичного тексту з медійним, що свідчить про його гетерогенну природу. У відеокліпі вербальні, візуальні та музичні елементи створюють одне структурне, смислове та функційне ціле, спрямоване на здійснення прагматичного впливу на адресата. Істотною відмінністю кліпу виступає хронометраж, що, на думку Т. ван Льовена, має смислотвірний потенціал, який виникає в певному вербальному контексті (Leeuwen, 1999, p. 46). Засобами монтажу, рухом камери, використанням спецефектів досягається виразність, зосереджена в обмеженому за часом відеосюжеті. Музичний відеокліп може «зробити видимими» настрої, емоції, психологічні стани, використовуючи як «інструмент» жести, колір, особливості оптики тощо. Вони здатні «розказувати» історію за допомогою кінематографічних засобів, тексту та поведінки виконавців у кадрі.

Для дослідження актуалізації агресії в пісенному наративі ми залучаємо англомовні музичні кліпи сучасних американських рок-гуртів. Рок-музика володіє значним впливом на глядачів саме через залучення енергійного ритму і динаміки руху, звукового діапазону та спецефектів, які демонструють значний потенціал виразності. Для сучасних кліпів рок-музики характерна агресивна спрямованість, які полягає у зміні моделі навколишньої дійсності, що спричиняє трансформацію системи особистісних поглядів учасників комунікації (Vasilyeva, 2016). «Синтез музики, поезії, театральної драматургії, пантоміми, танцю, полісемантичність вербальних текстів, драматичний малюнок їх сценічного відтворення призводять до багатозначності композиції» (Vasilyeva, 2016, pp. 71-72) та складності реконструювання смислу. Смысл постає як складне мультимодальне емерджентне утворення, оскільки «те, чого не можна виразити словами, – «грається», що не підлягає вираженню музичною мовою, – доповнюється мімікою, пластикою тощо» (Vasilyeva, 2016, p. 72).

Вербальний текст рок-пісні неоднорідний, оскільки містить в собі риси розмовно-повсякденного (жаргонізми, вульгаризми, скорочення тощо) та поетичного (епітети, порівняння, метафори тощо) стилів. Ця стилістична неоднорідність створює неповторну «мову», в яку «вбудована» агресія як характерна риса рок-музики. Виклад тексту здійснюється від першої особи («я») або від двох рівнозначних героїв («я» і «ти»). Серед персонажів виділяються «вона» та «інші» (наприклад, друзі, опоненти, суспільство). Як правило, головний герой страждає через нерозділене кохання, економічні чи політичні причини, природні катаклізми тощо, які він прагне змінити через актуалізацію агресії (Vasilyeva, 2016).

Хоча кліпам рок-музики не характерна наявність ситуацій особистого конфлікту комунікантів, вони залучають поведінкові та емоційні патерни агресивної спрямованості. Агресія постає як інтендована перформативна дія, сконструйована елементами різної семіотичної природи в пісенному наративі, що слугує засобом інтенсифікації прагматичного впливу на глядачів.

2.3. Матеріал та методика дослідження

Матеріал дослідження становлять 230 пісень американської рок-музики періоду 1994-2023 років та відповідних відеокліпів до них, що містять 580 фрагментів вербальної та невербальної актуалізації агресії. Рок-музика реалізує втілення соціальних настроїв через синтез своєрідних музичних прийомів, виразного стилю сценічної поведінки, яскравих костюмів та гостросоціальних текстів, що є вагомим елементом впливу на формування суспільної думки.

Дослідження мультимодального смислотворення концепту AGGRESSION/АГРЕСІЯ в пісенному наративі ґрунтується на когнітивно-прагматичному підході. Когнітивно-прагматичні засади інтегрують когнітивно-лінгвістичний і прагматичний аспекти з лінгвосеміотичними, що дозволяє пояснити як знаки різних семіотичних систем актуалізують концепт та які когнітивні ознаки є вирішальними для (ре)конструювання смислу виконавцями і глядачами в певній комунікативній ситуації. Це зумовлює логіку проведення аналізу.

На першому етапі ми визначаємо когнітивні ознаки агресії. В основі процесу смислотворення перебуває концепт як одиниця ментальних ресурсів нашої свідомості. Концепт AGGRESSION/АГРЕСІЯ відображає знання і досвід людини про прояви агресії, причини її виникнення та особливості її вербалізації мовними засобами, характерними для англомовної лінгвокультури. Когнітивні ознаки концепту встановлюються через дефініційний аналіз лексеми *aggression*, котрий не лише розкриває логіко-предметний зміст, але й відображає усталену у свідомості образ-схему концепту.

Оскільки пісенний наратив є мультимодальним феноменом, концепт AGGRESSION/АГРЕСІЯ може бути актуалізований знаками різної семіотичної природи. Не тільки слово як вербальний знак, але й жест, колір, звук, яскравість освітлення, зовнішній вигляд співака, татуювання на його тілі тощо актуалізують агресію, відображаючи «здатність людини мислити образами» (Damasio, 2005, pp. 90-96), як візуальними, так і аудіальними. На цьому етапі виділяємо елементи семіотичних ресурсів візуального і аудіального модусів, характерні для музичних відеокліпів рок-музики, залучаючи лінгвосеміотичний та прагмасемантичний аналіз. У теорії мультимодальності аудіальний і візуальний модуси розглядаються як перцептивні канали, пов'язані з тим, як людина сприймає матеріальні об'єкти через слух, візуальне спостереження або відчуття (Bateman & Schmidt, 2012). Модуси вміщують семіотичні ресурси, котрі трактують як соціально зумовлені комунікативні ресурси конструювання соціальних, індивідуальних, афективних тощо смислів, визначені потребами конкретної спільноти (Leeuwen, 1999). Кожен семіотичний ресурс у відеокліпі характеризується набором специфічних засобів, властивих лише йому.

Вибір модусів та семіотичних ресурсів не є довільними і залежить від інтенції виконавців у процесі конструювання смислу та здатності глядачів реконструювати інтендований смисл. Музичні кліпи належать до перформативного мистецтва, котре передбачає здійснення впливу на глядачів. Музичні кліпи завжди створюються для адресата і з урахуванням імовірної картини світу адресата. Перформативний аспект є одним із визначальних для смислотворення у відеокліпах, оскільки глядачі «відчувають себе під час перформансу як суб'єкти, здатні спільно впливати на дії та поведінку інших, і чий власні дії та поведінка так само перебувають під впливом інших» (Fischer-Lichte, 2008, p. 74). Музичний відеокліп можна розглядати як комунікативну подію, оскільки все, що відбувається на екрані впливає на емоційно-чуттєву сферу глядачів, змушуючи їх співпереживати. Смислотворення у ньому є емерджентним і постає як перформативний акт, котрий ґрунтується на інтерсуб'єктивній взаємодії авторів та адресатів (Krysanova, 2022, p. 42).

Перформативність пов'язана з мультисеміотичністю музичного кліпу, котра полягає у залученні знаків різної семіотичної природи. Вони перебувають у постійній взаємодії, утворюючи семантичні комбінації, котрі можна проаналізувати тільки в їх динаміці. Ці комбінації не є довільними; вони інтендовані музикантами як такі, що володіють здатністю

конструювати смисл агресії. Відповідно, наступний етап полягає у виявленні закономірностей інтеграції різносеміотичних елементів за посередництвом візуального і/або аудіального модусів.

Матеріал та обрана методика дослідження визначають вирішення завдань наукової праці, які можна сформулювати у вигляді дослідницьких питань: 1) які когнітивні ознаки концепту AGGRESSION/АГРЕСІЯ є визначальними для його актуалізації в англomовному пісенному наративі? 2) Які вербальні засоби залучені для актуалізації зазначеного концепту та яка їх лінгвальна та мультимодальна специфіка? 3) Які семіотичні елементи включають невербальні засоби актуалізації агресії в англomовному пісенному дискурсі? До яких семіотичних систем вони належать? У чому полягає їх смислотвірний потенціал? 4) Яким є механізм взаємодії різносеміотичних елементів у процесі смислотворення агресії?

3. Результати і дискусія

Для того, щоб пояснити конструювання АГРЕСІЇ в пісенному наративі, ми виявляємо когнітивні ознаки концепту, виділяємо елементи вербальної та невербальної семіотичних ресурсів, визначаємо їх смислотвірний потенціал та пояснюємо особливості їх інтеграції в мультимодальний бленд.

3.1. Когнітивні ознаки АГРЕСІЇ

Дослідження смислотворення концепту AGGRESSION/АГРЕСІЯ потребує виявлення його когнітивних ознак, котрі лежать в основі його вербальної та невербальної актуалізації в пісенному наративі.

Поняття агресії в англійській мові вербалізовано іменником *aggression*, що разом із похідними словами становить ядро семантичного поля номінації агресивної поведінки. Відповідно до семного (компонентного) аналізу в поняттєвому змісті лексеми *aggression*, можна виділити поєднання емотивних та оцінних сем. Дефініційний аналіз свідчить, що сукупність поняття агресії в англійській мові утворюють п'ять сем, представлених іменником *aggression*. Відповідно до аналізу лексикографічних джерел, дефініції іменника *aggression* мають такі семи: 1) ворожа, образлива чи деструктивна поведінка, часто викликана розчаруванням (*hostile, injurious, or destructive behavior especially when caused by frustration* (Merriam-Webster Dictionary and Thesaurus); 2) словесна поведінка або фізичні дії, що є загрозливими та спрямованими на заподіяння шкоди (*spoken or physical behaviour that is threatening or involves harm to someone or something* (Cambridge Learners Dictionary); 3) свідомо недружня поведінка (*deliberately unfriendly behavior* (WordNet Search); 4) почуття гніву та ненависті, котрі знаходять свою реалізацію в загрозливій або ворожій поведінці (*feelings of anger and hatred that may result in threatening or violent behavior*) (Collins English Dictionary and Thesaurus); 5) схильність до агресивної поведінки (*a disposition to behave aggressively*) (WordNet Search).

Словникові дефініції розкривають не лише логіко-предметний зміст АГРЕСІЇ, але й відображають усталену у свідомості образ-схему концепту, що охоплює причини виникнення агресивної поведінки: *hostile, injurious, or destructive behavior or outlook especially when caused by frustration*, зв'язок агресії з негативними емоціями, такими як гнів, відраза та зневага, що знаходить свою реалізацію в агресивній поведінці: *feelings of anger or antipathy resulting in hostile or violent behaviour; readiness to attack or confront*; і виявлення вербальних і невербальних проявів агресії: *spoken or physical behaviour that is threatening or involves harm to someone or something*.

Аналіз визначень також дає можливість виділити родову ознаку АГРЕСІЇ, що вказує на відповідну денотативну сферу свідомості людини – «поведінка». Видові ознаки слугують для конкретизації значення лексеми *aggression* і включають:

– аксіологічну ознаку – «негативна оцінка» (*very severe; fierce; high-pressure; hostile; purposely unfriendly behaviour that can sometimes be violent*): агресія негативно оцінюється і пов'язується з такими негативними емоціями як злість, жорстокість та лють.

– каузативну ознаку – «причина агресії» (*a natural response to stress, fear, or a sense of losing control; have trouble coping with painful and overwhelming emotions*): причиною агресивної поведінки є реакція людини на стрес, страх та неможливість справитися з негативними емоціями.

– ідентифікаційну ознаку – «об'єкт агресії» (*angry or violent behaviour towards someone*): агресія спрямована на об'єкт, дії якого слугують причиною його виникнення;

– акціональну ознаку – «агресія пов'язана з дією» (*feeling or displaying eagerness to fight; violent action that is hostile and usually unprovoked*): суб'єкт агресивної поведінки знаходиться у стані, що характеризується імпульсивними проявами гніву, спрямованими на спричинення насильницьких дій.

– градуальну ознаку – «інтенсивність агресії»: агресія можна мати різну ступінь інтенсивності прояву – від бажання спричинити шкоду та погрози до активних насильницьких дій.

Отже, агресію можна визначити як вербальну чи невербальну комунікативну дію, викликану негативними емоціями та спрямовану на спричинення фізичної чи моральної шкоди. Когнітивні ознаки АГРЕСІЇ, а саме аксіологічна, каузативна, ідентифікаційна, акціональна й градуальна, є визначальними для мультимодального смислотворення агресії.

3.2. Вербальний семіотичний ресурс конструювання агресії в англomовному пісенному наративі

Вербальна агресія є схильністю людини «атакувати» самосприйняття співрозмовника (Bekiarı et al., 2017) і розглядається як деструктивна риса та вияв ворожнечі (Tedeschi, 2002). Мовностилістична неоднорідність пісенного наративу зумовлює вербальні особливості актуалізації агресії. Вербальний семіотичний ресурс може бути реалізований аудіальним модусом через пісенний вербальний текст і візуальним модусом, репрезентованим текстовими фрагментами пісні на екрані. Аудіальний модус є домінуючим, оскільки всі вербальні тексти мають вокальну форму, у той час, як аудіальний модус залучається з метою інтенсифікації смислу.

Серед вербальних засобів актуалізації агресії виділяємо лексичні та прагматичні засоби, котрі здатні експліцитно та імпліцитно актуалізувати агресію.

Лексичними засобами прямої актуалізації агресії можуть виступати слова, які містять сему агресії у семантичній структурі та називають агресивну поведінку: *aggression, aggressiveness, rage, hate, wrath, spite, fury, destruction, destructiveness, anger* тощо. У пісні *You Make Me Sick* рок-гурту Anti-Flag ліричний герой та його суперник демонструють агресивне ставлення один до одного, апелюючи до почуття ненависті, котре притаманне кожному з них:

(1) *The waste of your skin The hate in your eyes The spite of your kin Just goes on and of It just never ends* (Good, 2020).

У наступному прикладі агресія, актуалізована лексемами *aggressiveness* і *destructiveness* у вербальному тексті через аудіальний модус, знаходить свою реалізацію і на екрані (Рис. 1), що демонструє залучення візуального модусу. У музичній композиції *Death of a Nation* автор засуджує політику президента Дж. Буша (мол.), пов'язану з участю американських військових у збройних конфліктах. Ліричний герой іронізує щодо позитивного впливу агресивності на суспільство:

- (2) *Aggressiveness is godliness Combativeness is holiness Destructiveness is faithfulness Deadliness is devoutness* (DiDia & Morello, 2003).

Рис. 1. Death of a Nation (DiDia, Morello, 2003, 1.41)

До лексем, які прямо актуалізують агресію можна віднести й ті, що містять сему агресії у своїй семантичній структурі й описують агресивну поведінку: *mad, aggressive, inflamed, irate, savage, angry, outraged, furious* тощо. Зазвичай автори пісень використовують прикметники, що негативно описують ліричного героя або його опонента та демонструють таким чином агресивне ставлення. У пісні *F.A.F* лексема *savage* актуалізує агресивне ставлення ліричного героя до кохання, яке змушує його втрачати здоровий глузд:

- (3) *Yeah I been savage, won't leave you on read Responding wit action you know who I be* (Ginseng, n.d.).

До лексичних засобів прямої актуалізації агресії відносимо вигуки, які містять сему негативної оцінки та виражають агресію: *huh, hey, grr, uh, ooh, uhm, um, oh God, oh jeez* тощо. Вигуки виконують дискурсивно-релевантні функції актуалізації емоцій та почуттів, а також реалізують заклик до адресата, що пов'язано з бажанням суб'єкта привернути увагу до соціальної проблеми з метою зміни існуючого порядку речей. Прикладом уживання агресивних вигуків може слугувати пісня *American Idiot* американського рок-гурту Green Day. Музичний твір конструє негативне ставлення агресивно налаштованого юнака до економічної та політичної ситуації в США. Використовуючи вигуки *hey* та *ooh*, ліричний герой актуалізує свій емоційний стан і реалізує заклик до глядачів:

- (4) *City of the dead (Hey! Hey!) At the end of another lost highway (Hey! Hey!)* (Green Day & Cavallo, 2004).
 (5) *And I leave behind (ooh, ooh) This hurricane of f*cking lies (ooh, ooh) And I've walked this line (ooh, ooh) A million and one f*cking times (ooh, ooh)* (Green Day & Cavallo, 2004).

До цієї групи відносимо також лайливі слова: *fuck, whore, pussy, bullshit, ass, faggot, bitches, mother fuckers, motherfucking, shit*; вульгаризми: *nigga, underdogs, goons, maggots* та прокльони: *goddamn hell, damn*. Уживання лайливих слів та прокльонів є актом бажання зла іншій людині, що розглядають як вияв негативних емоцій, ворожнечі та агресії (Jay, 2000, p. 107). Семантичне значення зазначених лексем уміщує сему агресії, ненависті або гніву. Розглянемо приклад уживання зазначеної лексики в пісні *Break Stuff* гурту Limp Bizkit. Ліричний герой налаштований агресивно до оточуючих його людей, що актуалізовано лайливою лексикою і прокльонами *damn right, f*ck up, motherf*cker*, спрямованими на свого опонента:

- (6) *Damn right, I'm a maniac You better watch your back 'Cause I'm f*ckin up your program And if you're stuck up Your just lucked up Next in line to get f*cked up Your best bet is to stay away, motherf*cker It's just one of those 2 days* (Date, 2000).

До лексичних засобів непрямой реалізації агресії відносимо лексичні одиниці різної частиномовної приналежності, що містять сему негативної оцінки та набувають агресивного значення в певних контекстах: *sadist, killer, murderer, idiot, maniac, butcher, masochistic, suicidal, homicidal* тощо. Психологічна наука пов'язує агресію з деструктивною поведінкою, котра може привести до смертельних наслідків, оскільки агресія виникає зі «спрямування саморуйнівного інстинкту смерті від індивіда і назовні до інших» (Freud, 1998). Тому лексеми на позначення смерті – *death, die, mortal, deadly, destruction, fatality, end* тощо, також можна розглядати як такі, що непрямі актуалізують агресію в рок-піснях. У наступному прикладі ліричний герой прагне позбавитись від суспільних обмежень, які змушують його страждати. Його внутрішній біль спонукає його до агресії, актуалізованої непрямі в приспіві:

- (7) *Masochistic, anti-social All these things say, make me loco Masochistic, suicidal All these things make me homicidal* (Cult to follow, 2004).

Засобам непрямой актуалізації агресії можуть слугувати дієслова на позначення дії (*action verbs*), котрі здатні викликати знання, пов'язані з певними емоційними станами. Так, емоції гніву і відрази пов'язані з дієсловами *fight, protest, struggle, clench, beat, hit, kick, punch, scream, shake, shout, throw, yell, vomit, ignore* тощо (Portch et al., 2015). Непряма агресія може бути актуалізована також дієсловами, котрі мають в своєму семантичному значенні семи руйнування, пошкодження або насильницьких дій: *break, kill, shoot, crush, cut, slit, blow, hang, wound, blood, murder* тощо. У наступному прикладі ліричний герой закликає інших до агресії стосовно нього, використовуючи характерні для негативних емоцій дієслова дії:

- (8) *Slit my f*cking throat, throw me in a shark tank Either that or you can leave my bloody body in the motherf*ckin' boat F*ck everything and f*ck myself F*ck what you think, leave me hanging by a belt* (Dwyer, 2015).

Дискурсивні засоби актуалізації агресії репрезентовано висловленнями експресивного типу з пропозиційним змістом погрози, наказу, докору і звинувачення.

Погроза як обіцянка заподіяти зло є демонстрацією агресивної поведінки та свідчить про інтенцію мовця завдати адресату психологічної чи фізичної шкоди (Tsohazidis, 1993). У текстах пісень погрози часто поєднуються з директивними висловленнями, що реалізують інтенцію наказу. Вони спрямовані на позбавлення ліричного героя від причини, яка викликала його агресію. У наступному прикладі з пісні *Disguise* рок-гурту Motionless In White ліричний герой актуалізує агресію, викликану необхідністю приховувати свої думки та емоції через осуд суспільства. Він сприймає оточуючих як своїх опонентів, які змушують його «носити маску» і зраджувати собі. Тому він погрожує смертю, спонукаючи уявного опонента до дій, що загрожують його життю.

- (9) *Sick of every motherf*cker that is in my way Sick of digging for answers While you bury the truth F**k your method to my sadness, I will bury you Dig!* (Fulk & Motionless, 2019).

Характерною формою актуалізації вербальної агресії слугують риторичні запитання, що здатні реалізувати непряму погрозу. Привертаючи увагу адресата до предмета мовлення, мовець посилює емоційний тон висловлення, викликаючи негативні емоції, пов'язані з агресією. Риторичні запитання пом'якшують негативність висловлення, залучаючи глядача до діалогу

щодо вирішення соціальної проблеми. У прикладі (10) ліричний герой використовує риторичне запитання “*Why they still alive?*” по відношенню до афро-американців, чим реалізує своє агресивне ставлення до них. Залучення вульгаризму інтенсифікує негативно-оцінний смисл висловлення.

- (10) *It ain't nothing really, ayo, dun, spark the Philly, So I can get my mind off these yellow-backed n*ggas. Why they still alive? I don't know, go figure* (Havoc, 1994).

У пісні *Fight fire with fire* гурту Metallica за допомогою риторичного запитання ліричний герой демонструє агресивне ставлення до оточуючих та несприйняття сучасного суспільства. Наказове висловлення, котре слідує за риторичним запитанням, містить заклик до фізичного знищення світу та уточнює моральну позицію мовця.

- (11) *Do unto others as they've done to you. But what in the hell is this world coming to? Blow the universe into nothingness Nuclear warfare shall lay us to rest* (Rasmussen, 1994).

Риторичні запитання можуть конструювати агресію, реалізуючи докір. Докір розглядають як приховану агресію (Baron, 1977), оскільки він містить негативно оцінене твердження про якості індивіда. У пісні *The Kill* рок-гурту Thirty Seconds to Mars ліричний герой актуалізує своє агресивне ставлення до колишньої коханої, дорікаючи їй через розрив стосунків:

- (12) *What if I wanted to break Laugh it all off in your face? What would you do? What if I fell to the floor Couldn't take this anymore? What would you do, do, do?* (Abraham, 2005).

Агресивність звинувачень характеризується їхньою надмірною емоційністю, акцентуванням уваги на дії та спонуканням реципієнта до зміни існуючого стану речей. Аналіз емпіричного матеріалу свідчить, що пісня може містити референцію до причини агресії через звинувачення. У наступному прикладі з пісні *Nothing* рок-гурту From Ashes to New нерозділене кохання стало причиною агресії ліричного героя. Він втратив довіру до своєї коханої та намагається переконати слухачів, що саме колишня кохана винувата у розриві.

- (13) *You make me die, die, die, and I'm walking dead Because you lie, lie, lie to my face like that And when we try, try, try to make amends I feel nothing, nothing, nothing!* (Brittain, 2020).

Характерною рисою вербальної актуалізації агресії є використання різних видів повторів, які слугують засобом фокалізації у пісенному наративі. Як відомо, фокалізація є організацією точки зору в наративі та її донесення до реципієнта (Genette, 1982). Повтор окремих лексем/словосполучень/висловлень/фрагментів, що актуалізують агресію, підкреслюють точку зору ліричного героя й привертають увагу глядачів до його емоційного стану. У попередньому прикладі (13), простий контактний повтор лексем *die, lie, try, nothing* підкреслює агресивне ставлення героя до брехні та спроб налагодити стосунки.

Фрагмент пісні (приклад 14) *Protest song* із закликом протестувати проти несправедливості зовнішньої політики президента США Дж. Буша актуалізує агресію, а його багаторазове повторення робить цей смисл ключовим у пісенному творі.

- (14) *Protest against: injustice, state terror, On the streets of the world for the dis-empowered. Protest (protest) against (against): injustice, state terror, On the streets of the world for the dis-empowered. Protest (protest) against (against): injustice, state terror, On the streets of the world for the dis-empowered* (Anti-Flag, 2003).

Отже, вербальний семіотичний ресурс конструювання агресії, реалізований через аудіальний та візуальний модуси, уміщує лексичні та прагматичні засоби прямої/непрямої актуалізації агресії.

3.3. Невербальний семіотичний ресурс конструювання агресії в англомовному пісенному наратив

Вербальний пісенний текст перебуває в смисловому «зчепленні» з невербальними компонентами, характерними для музичного кліпу рок-пісні. «Синтез музики, поезії, театральної драматургії, пантоміми, танцю» (Vasilyeva, 2016, p. 71), присутні в рок-музиці, створюють синергійну комбінацію з вербальним текстом, що визначає потужну експресивність музичного кліпу в процесі конструювання смислу агресії. Невербальний семіотичний ресурс уключає смислотвірні елементи, котрі актуалізують агресію через тілесні прояви (голос, міміку, жести виконавців), зовнішній вигляд виконавців, музичні характеристики пісні, світлові та звукові ефекти кліпу. Ці елементи є смислотвірними, оскільки залучені для опосередкованої комунікації з глядачами.

3.3.1. Просодичні, мімічні та жестові засоби. У центрі кліпу рок-музики як аудіовізуальної форми мистецтва перебуває ліричний герой, його моральні переживання, пошуки, несприйняття оточуючої реальності, котрі можуть бути реалізовані через його тіло. Це зумовлює антропоморфічність пісенного наративу, де всі події розглядають через рухи тіла людини, утілюючи їх. Утілення агресії базується на сенсорному сприйнятті світу, коли тіло реагує на емоційне збудження фізіологічними та сенсорно-моторними реакціями. Тілесність лежить в основі формування ментальних образів з подальшим їх візуальним і аудіальним конструюванням на екрані (Krysanova, 2022, p. 43). Тілесний акт комунікації, на думку Дж. Златева, залучає крос-модальне мапування між сприйняттям оточуючого світу і сприйняттям тіла і відповідає – іконічно або індексально – певній дії, об'єкту або події, одночасно будучи диференційованим від нього суб'єктом (Zlatev, 2008, p. 228). У пісенному відео рухи тіла постають як знаки, які утворюють репрезентативні зв'язки з іншими семіотичними елементами. Агресія може мати невербальний прояв у просодичних, мімічних і жестових характеристиках виконавців на екрані, а також їх зовнішньому вигляді – зачісках, одязі, татуваннях тощо.

Просодичні компоненти є компонентами аудіального модусу й становлять комунікативно значуще інтонаційне оформлення вербальних висловлень. Іллокуції конвенційно пов'язані зі звучанням голосу, і зміни голосу маркують зміни психологічного стану (Jay, 2000). Оскільки в пісенному наративі вокал виконавця відіграє значну роль, голос виконує експресивну, естетичну та прагматичну функції.

Просодичні прояви агресії у пісенному наративі представлені змінами в гучності голосі (підвищення/крик), його тону (гнівний/сердитий тощо), темпу мовлення (швидкий) і тембру (низький/хрипкий). Емпіричний матеріал свідчить, що виконавці співають хриплим голосом, високим екзальтованим вокалом (у першій або другій октаві) або кричать. Прикладом може слугувати пісня *F*ck the Flag* рок-гурту Anti-Flag, у якому виконавці рефреном повторюють приспів *F*ck the flag and f*ck you* (RadioRin, 2019), актуалізуючи агресивне ставлення до американського прапора через зовнішню політику США. Його фонаційне оформлення відрізняється різким підвищенням голосу, що переходить в крик і робить звучання голосу нестабільним і немелодійним. Виконавці гнівно вигукують початок приспіву, фонаційно акцентуючи увагу на вульгаризмах, тембр голосів низький і хрипкий.

Коли в кліпі присутні декілька виконавців, відбувається чергування сольного та колективного співу, гучне промовляння окремих фраз, хорове скандування або контрастний спів виконавців, що інтенсифікує конструювання агресії.

Кричущий вокал або скримінг є ще одним просодичним засобом актуалізації агресії в рок-піснях. Під час залучення цього прийому вокального виконання, до звуку, що

втягується голосом, додається частка немuzичного звуку – шумного крику, що і створює складне й агресивне звучання. Характерним для рок-співу є також гроулінг, вокальний прийом, котрий нагадує черевне гарчання, що виходить із нутра вокаліста, і є дуже низьким за висотою (Jay, 2000). Прикладом використання гроулінгу для актуалізації агресії є відеокліп пісні *Brotherhood of the Snake* групи Testament (Nuclear Blast Records, 2016).

Мімічні засоби, реалізовані через візуальний модус, зосереджують увагу на виразі обличчя і рухах частин обличчя. Обличчя людини – це місце симптоматичного вираження почуттів, внутрішнього стану і міжособистісних відносин. Міміка складається з дискретних виразів обличчя, а фізіологічна дискретність міміки відповідає мовній (Baron, 1977). Аналіз емпіричного матеріалу свідчить, що для актуалізації агресії в пісенних відео характерними є погляд «з-під лоба», вирячені очі, роздуті ніздрі, зсунуті до перенісся брови, широко відкритий рот, напружене спотворене обличчя.

У прикладі з пісні *The Kill (Bury Me)* рок-гурту Thirty Seconds to Mars ліричний герой дивиться на опонента «з-під лоба», демонструючи своє бажання завдати удару. Причиною агресії є нерозділене кохання і небажання змінюватися заради збереження стосунків. У героя на екрані роздуті ніздрі та напружене обличчя (Рис. 2). Дослідники зазначають, що роздуті ніздрі є результатом агресивної поведінки людини та прихованим бажанням заподіяти шкоду опоненту (Berkowitz, 2000). Одночасно з невербальною актуалізацією, агресія у тексті пісні вербалізована лексемами *kill*, *bury*, директивними висловленнями, які спонукають до агресивних дій та висловленнями з інтенцією докору, адресованими колишній коханій:

- (15) *Come, break me down Bury me, bury me I am finished with you, you, you Look in my eyes You're killing me, killing me All I wanted was you* (Thirty Seconds To Mars, 2001).

Рис. 2. The Kill (Bury Me) (Thirty Seconds To Mars, 2001, 3.18)

У наступному прикладі з пісні *Disguise* агресію актуалізують спотворені обличчя виконавців з виряченими очима та широко роззявленими ротами (Рис.3) у комбінації з вербальним текстом, що містить вульгаризми та експресивні висловлення.

- (16) *Sick of every motherf*cker that is in my way Sick of digging for answers While you bury the truth F*ck your method to my sadness, I will bury you* (Fulk & Motionless, 2019).

Рис. 3. Disguise (Motionless in White, 2019, 2.22)

Жестова актуалізація агресії ґрунтується на фізіологічних особливостях прояву певного емоційного стану, пов'язаними з активізацією рухової діяльності людини. Жестові засоби включають характерні позу, специфічні рухи руками, плечима, головою, ногами, всім тілом. Ілюстративний матеріал свідчить, що проявами агресії в пісенному наративі є активні рухи, бійка, штовхання, замахування, специфічна постава, коли голова втягнута в плечі, а людина злегка нахилена уперед, міцно тримаючись на ногах. Агресивній сценічній поведінці властиве інтенсивне пересування сценою, синхронне розмахуванню головою і гривною волосся, енергійне похитування головою та тілом. Характерними для агресії жєстами також є стиснуті кулаки (у пісні *The Kill*), вказівний палець, направлений на глядачів (в епізоді з пісні *Break Stuff* гурту Limp Bizkit), піднятий середній палець, який вважають прямою невербальною образою (в епізоді з пісні *Down With The Sickness* (Disturbed, 2000) рок-гурту Disturbed) тощо.

У наступному прикладі із пісні *Jesus of Suburbia* виконавці актуалізують агресію, розмахуючи руками, штовхаючись та вступаючи у бійку один з одним. Вербальні компоненти, котрі супроводжують події на екрані, маркують агресію в пісенному тексті через залучення вульгаризму і слів з негативною конотацією.

- (17) *Everyone's so full of shit Born and raised by hypocrites Hearts recycled, but never saved From the cradles to the grave* (Green Day & Cavallo, 2004).

Рис. 4. *Jesus of Suburbia* (Pucci, Garner, & Unger, 2011, 6.26)

Специфічним для актуалізації агресії є насильницькі дії ліричного героя, сконструйовані на екрані через спричинення фізичної шкоди самому собі: суїцидальні спроби, порізи та поранення. В епізоді пісні *Jesus Of Suburbia* ліричний герой перебуває в стані конфлікту з оточуючими його близькими і друзями. Після сварок і бійок з ними, він спрямовує свою агресію на себе, перерізаючи лезом бритви свої руки, що зображено на екрані крупним планом. Цей епізод супроводжено вербальним текстом, в якому агресія актуалізована лексемами на позначення смерті та вульгаризмами:

- (18) *To live and not to breathe Is to die in tragedy To run, to run away To find what you believe And I leave behind (ooh, ooh) This hurricane of f*cking lies (ooh, ooh)* (Green Day & Cavallo, 2004).

Невербальні аспекти особистості виконавців, залучені для конструювання агресії, уключають також специфічний зовнішній вигляд, котрий ми вважаємо інтегральним елементом смислотворення в кліпах рок-музики.

3.3.2. Зовнішній вигляд. Невербальні компоненти актуалізації агресії включають елементи театралізації, котра має вияв у виразному стилі сценічної поведінки, одягу, зовнішньому вигляді тощо. Для цього залучають зображення монстрів (наприклад, у кліпі пісні *Disguise*), закривавлених тіл або характерного макіяжу корпспейнт (*corpse paint, corpsepaint*) на обличчях виконавців з комбінацією червоних, чорних та білих кольорів, як у кліпі пісні *The Kill (Bury Me)*, татуювання у вигляді черепа (Рис.4), котрий символізує

прагнення домінування та агресивних намірів (Vasilyeva, 2016), одягу темного або червоного кольору, масивних прикрас із металу, шкіряного одягу, а також агресивних масок та костюмів виконавців.

На Рис. 5 зображено фрагмент відеокліпу пісні *Disguise*, де виконавець має макіяж у червоних, сірих і чорних кольорах, котрий нагадує маску. Фрагмент пісні, котрий супроводжує зображення, акцентує увагу на внутрішній боротьбі героя, пов'язаною зі спробою позбавитись маски, котру він 'одягає' в суспільстві, й прагненням «знайти себе» в житті.

- (19) *I am locked within the box I built from the inside out Reassured by my doubt, I I don't want this f*cking co-dependent vice But desperate measures call for desperate lies (Desperate lies)* (Motionless in White, 2019).

Рис. 5. *Disguise* (Motionless in White, 2019, 0.59)

У пісні *Psychosocial* гурту Slipknot учасники відеокліпу мають на обличчі потворні маски, прагматична спрямованість яких полягає у прихованні особистих емоцій виконавців, інтенсифікації агресивності зображення та зануренні глядачів у текст пісні. Вони одягнуті в костюми чорного і темно-сірого кольорів, котрі символізують душевний неспокій ліричного героя. Ліричний герой страждає через внутрішню боротьбу, що має прояв у агресивній поведінці, актуалізованій на екрані через зовнішність героя. Приводом для агресії у пісенному наративі є брехня колишньої коханої.

- (20) *You make me die, die, die, and I'm walking dead Because you lie, lie, lie to my face like that* (Fortman & Slipknot, 2008).

Рис. 6. *Psychosocial* (Slipknot, 2008, 3.30)

Смислотвірна роль музики в конструюванні агресії полягає у залученні певних інструментів та якості їх інструментального звучання, сили звучання, ритмічного оформлення відеокліпу. Мелодійний звук, «занурений» у вербальний контекст пісні, та увиразнений візуальною маніфестацією, дозволяє уникнути багатозначності інтерпретацій та виявити інтендовану агресію.

3.3.3. Музика та звукові ефекти. Смыслові роль музики, реалізована за посередництвом аудіального модусу, була відмічена багатьма дослідниками семіотики та мультимодальності (наприклад, див. Leeuwen 1999), оскільки музика як семіотичний ресурс є системою знаків і правил їх комбінацій між собою. На думку Т. ван Льовена (Leeuwen, 1999), такі «матеріальні» аспекти звуку, як параметри тону, гучності та тембру, спільні для музики та мови, здатні структурувати та актуалізувати аспекти смислу. Він підкреслює емоційну значимість зміни висоти тону (висхідний, спадний), рівня тону (високий, низький) та діапазону висоти тону (широкий, вузький) та зазначає афективний потенціал темпу (швидкий, повільний) та ритму мелодії (стакато, легато) (Leeuwen, p. 190).

Музика нерозривно пов'язана з емоціями: вона поглиблює емоційну виразність образу, стимулює виникнення певних емоцій у слухачів, робить внесок у відчуття реальності наративу, створює певні смислові акценти та «звучить так, як ми відчуваємо емоції» (Farnsworth, 1964, p.95) Важливими є також аспекти, пов'язані з параметрами тональності (мажор, мінор) та гучності (голосно, тихо). Діапазон висоти є якістю, що відрізняє один музичний інструмент від іншого і може бути використаним для створення емоційного тону дії на екрані, наприклад, скрипки використовують для позначення романтики, барабани – для занепокоєння або агресії (Kalinak, 1992, p. 101).

Для інтерпретації музики важливим є контекст її вживання, що конструює смисл через конотацію (Leeuwen, 1999), оскільки одна і та ж комбінація звуків в різних контекстах може набувати різний смисл. Наприклад, високий висхідний рух може означати радість в одному контексті, гнів в іншому контексті. Конструювання смислу музикою залежить від комбінації мелодії, гучності, ритму, тембру тощо, що 'занурені' в контекст певного пісенного наративу, створюючи з ним смислове ціле.

Для аналізу музичних особливостей актуалізації агресії були залучені епізоди рок-пісень, котрі містять вербальні маркери агресії, що дозволяє об'єктивно стверджувати про смислотворення агресії в пісенному наративі.

Для актуалізації агресивного стану ліричного героя характерною є музика, яку дослідники описують за допомогою прикметників «хвилююча, поривчаста, енергійна, бентежна» (Farnsworth, 1964, p. 100). Це досягається, якщо музика швидка за темпом, чітка за ритмом, низька за висотою тону, складна за гармонією й спадна за мелодикою (Farnsworth, 1964, p. 100). Характеризуючи музику в рок-піснях, що актуалізують агресію, можна зазначити, що вона звучить у нижньому регістрі з великою кількістю басів. Звуки в нижньому регістрі мають похмуре, важке, об'ємне звучання, що створює напружену атмосферу. Звучання дуже гучне, зі звуками скреготу, стукотом та різкими перепадами гучності.

Музичний розмір у таких піснях часто складний, як, наприклад, шість восьмих (у 75% проаналізованих фрагментів). Він характеризується швидким темпом та складністю виконання. Інтервали між нотами у піснях критично великі, або ж надто малі. Чергування консонансу та дисонансу створює ефект нагромадження і при цьому музика видається тяжкою, як, наприклад, у пісні *Smells Like Teen Spirit* (Nirvana, 1999), де актуалізація агресії досягається чергуванням консонансу та дисонансу та великою кількістю басів. Прикладом створення агресивного звучання музики є відеокліп до пісні *Nothing* (Better Noise Music, 2019) гурту From Ashes to New, де були використані барабани та електрогітари для створення гучної динаміки та дисонансу.

У піснях, котрі містять конструювання агресії, закінчення зазвичай відбувається не за допомогою основного тону, а навпаки, неочікувано, в іншій тональності. Тональність, як правило, мінорна; для позначення кульмінації пісні висхідна мелодика може бути у мажорі. Ритм пісні досить часто містить елементи стакато (нерівномірний) (у 65% проаналізованих фрагментів) або використовується рітенуто (заповільнення) (у 45% проаналізованих фрагментів), що веде за собою раптову зміну темпу. Найбільш поширеними інструментами є гітари та барабан, що разом створюють важке звучання.

У пісні *Angel Blue* (Green Day, 2012) рок-гурту Green Day ліричний герой страждає через нерозділене кохання та конфлікт з оточуючим світом. Музичному твору характерний швидкий темп та складний розмір. Виконавці грають на гітарах та барабанах, створюючи при цьому емоційне напруження у слухачів. Емоційний стан героя реалізовано також у вербальному тексті через агресію до себе і заклик до самоушкодження.

(21) *Stab my heart like a stick in the mud Cut my chest just to see the blood Now I'm singing out the alphabet As the tears are putting out my cigarette* (Green Day, Cavallo, & Armstrong, 2012).

Швидкий темп характерний для пісні *Teenagers* гурту My Chemical Romance. Соліст гурту співає хриплим голосом, вигукуючи кульмінаційні фрази пісні. Висхідна мелодика в мажорі, властива наративній структурі цього музичного твору, фокалізує емоційний стан ліричного героя. На лексичному рівні у фрагменті присутні лайливі слова та лексеми на позначення агресії:

(22) *They said all teenagers scare the living shit out of me They could care less as long as someone 'll bleed So darken your clothes or strike a violent pose Maybe they 'll leave you alone, but not me* (My Chemical Romance, 1999).

Музичні та екранні образи, вступаючи у взаємодію, спроможні створювати емотивні смисли та викликати емоційний відгук у глядачів. Важливу роль у цьому відіграє світлове оформлення музичного кліпу.

3.3.4. Світлові ефекти. Світло є дієвим засобом створення емотивних смислів у музичному кліпі, оскільки кліп – це, передусім, світло-тональне або світло-кольорове зображення. Світлові ефекти дозволяють створити певну атмосферу, розставити акценти і реалізувати різні відтінки емоцій. Експресивність і емоція кадру залежать від кольору, його яскравості й насиченості (Krysanova, 2014), тому світло відіграє важливу роль у реалізації агресії. Агресивна поведінка ліричного героя та його емоції підсилюються за допомогою темного освітлення та мерехтіння світла, що дозволяє акцентувати увагу на емоційному стані персонажа. Серед світлових ефектів, характерних для актуалізації агресії, виділяємо застосування вогню і спалахів світла, як у відеокліпі до пісні *Bleed It Out* (Linkin Park, 2017)) рок-гурту Linkin Park. Світлові ефекти метонімічно актуалізують імпульсивність агресії ліричного героя, який виражає протест проти оточуючих, інтенсифікований фонаційно – агресивним тоном і криком та візуально – зображенням колективної бійки:

(23) *I bleed it out, diggin' deeper just to throw it away I bleed it out, diggin' deeper just to throw it away I bleed it out, diggin' deeper just to throw it away Just to throw it away... Just to throw it away...* (Shinoda & Rubin, 2017).

Використання гри світла й тіні актуалізує деструктивний характер негативної емоції, котру відчуває ліричний герой. Таким чином виконавці намагаються реалізувати внутрішній стан героя – темна сторона метонімічно реалізує емоцію зі знаком мінус, світла – демонструє сподівання подолати перешкоди на шляху до гармонізації внутрішнього стану. Гра світла і тіні характерна для відео кліпу пісні *Disguise* рок-гурту Motionless in White (Рис. 5).

Оскільки музичний кліп належить до синтетичного виду мистецтва, смисл агресії завжди утворений поєднанням різних семіотичних елементів. Це поєднання не має чітких правил, і смисл, реалізований мультимодальною комбінацією, залежить від особливостей семіотичних елементів та інтенції виконавців.

3.3.5. Мультимодальні бленди конструювання агресії. Смыслотворення в мультимодальних дискурсах завжди ґрунтується на взаємодії елементів різних семіотичних систем, а конфігурації цих знаків пов'язані з контекстуальними властивостями концептів. Музична і звукова складова кліпів, котра поєднує вокал виконавців, пісенний вербальний текст й інструментальну музику, існує в акустично-темпоральному просторі та транслюється через аудіальний модус, в той час як просторово-темпоральні аспекти драматургії кліпу реалізуються через візуальний модус. Семіотичні елементи візуального та аудіального модусів перебувають у постійному смисловому зчепленні, утворюючи смисл агресії в результаті процесу концептуальної інтеграції. Ґрунтуючись на цій теорії, кожен семіотичний ресурс можна розглядати як окремий ментальний або вхідний простір, оскільки смисли в них утворюються по-різному (Krysanova & Shevchenko, 2021). Конструювання агресії відбувається в результаті перехресного мапування значення кожного ментального простору, що сприяє утворенню мультимодального бленду, зміст якого, хоча й базується на значеннях вхідних просторів, але має якісно новий смисл.

На думку М. Тернера (2016), «базова техніка конструювання смислу в розширеній ментальній мережі полягає в тому, щоб використовувати стислі та споріднені поняття як вхідні дані для цієї мережі, що забезпечить компресовану і подібну структуру бленду» (р. 2). Мультимодальні бленди мають емерджентний характер і «є динамічними інтегрованими сутностями, які, хоч і побудовані шляхом інтеграції своїх складових елементів, але набувають свою власну ідентичність» (Krysanova, 2022, р. 40). Утворення мультимодальних блендів є динамічним процесом, зумовленим їх здатністю адаптуватися до семіотичного середовища, виконуючи певну функцію.

Семіотична множинність робить мультимодальний бленд складним синкретичним утворенням, здатним поєднувати різні за смислотвірним потенціалом семіотичні елементи. Комбінації цих елементів постійно змінюються в часі й просторі кліпу, доповнюючи, протиставляючи або інтенсифікуючи один одного.

Вербальний пісенний текст виконує основне смислове навантаження, вербально маркуючи агресію. Вербалізований смисл утілюється в поведінці та зовнішності виконавців, а також знаходить своє втілення в музичному супроводі. Ці елементи перебувають у відносинах комплементарності або контрадикторності. У випадку комплементарності мультисеміотичні компоненти розширюють смисл агресії, у той час як контрадикторні відносини призводять до амбівалентності смислу, послаблюючи актуалізацію агресії. Оскільки інтенція виконавців спрямована більшою мірою на здійснення емоційного впливу на публіку, що визначає експресивність рок-музики, мультимодальні бленди є багатокомпонентними.

У випадку смислової комплементарності, комбінація мультисеміотичних елементів відповідає конвергентній моделі (Krysanova & Shevchenko, 2021), компоненти якої актуалізують однаковий емотивний смисл, що уточнює, доповнює і/або інтенсифікує актуалізовану емоцію. Аналіз емпіричного матеріалу свідчить, що для актуалізації агресії найбільш частотною є комбінація, у якій присутні елементи всіх семіотичних систем (244 фрагментів, що складають 42 %). Найбільш поширеними є комбінації, де всі елементи бленду спрямовані на актуалізацію агресії та містять вульгаризми/лайливі слова, крик/спотворене обличчя/енергійні рухи тіла, макіяж/татування, швидкий темп/чергування дисонансу і консонансу/стакато, гра світла та тіні. Необхідно відмітити поодинокі випадки залучення мультимодальних комбінацій, котрі не містять вербального компоненту при наявності всіх невербальних елементів, як, наприклад, у кліпі *Death March* (Slipknot, 2023) групи Slipknot. Актуалізація агресії досягається комбінацією невербальних елементів візуального і аудіального модусів.

Розглянемо приклад конструювання агресії за допомогою елементів усіх семіотичних ресурсів, характерних для пісенного наративу.

Пісня *Duality* групи Slipknot актуалізує агресію через оспівування боротьби ліричного героя з внутрішніми стражданнями. Для того, щоб зменшити моральний біль, герой завдає собі фізичного болю. Агресія виступає основною темою музичного кліпу, певною «точкою зору» автора. Конструювання смислу агресії відбувається непрямо через дієслова, що утілюють емоційний стан: *scream, collapse*, актуалізують насильство: *kill*, номінують біль: *pain, ache*. Вербалізація фізичних тортур (*push my fingers into my eyes, my veins collapsed, separate the skin from bone*) досягається залученням дієслів дії. Якщо в статичному образі, на думку Г. Кресса і Т. ван Льовена (2001), дієслова дії (action verbs) візуально відповідають вектору, що реалізує спрямованість погляду глядача (р. 46), то в динамічному образі, характерному для музичного кліпу, вони знаходять свою візуальну реалізацію в активних рухах виконавців, котрі бігають, намагаючись перемогти в перегонах, метушаться, влаштовують бійки, перестрибують перешкоди, штовхаються, розбивають вікна, руйнують меблі. Активні дії індексально пов'язані з вербалізованою агресією, демонструючи таким чином внутрішній неспокій.

Агресія ліричного героя актуалізована експресивними висловленнями, що реалізують спонукування до агресивних дій, котрі спрямовані на спричинення насильства, наприклад:

- (24) *I push my fingers into my eyes It's the only thing that slowly stops the ache
But it's made of all the things I have to take Jesus, it never ends, it works its way inside
If the pain goes on
I have screamed until my veins collapsed I've waited as my time's elapsed
Now all I do is live with so much fate I've wished for this, I've bitched at that
I've left behind this little fact You cannot kill what you did not create* (Rubin, 2004).

Зазначений фрагмент візуалізовано скривавленим забинтованим обличчям одного з героїв на екрані і спотвореними агресивними обличчями учасників кліпу (Рис. 7).

Рис. 7. *Duality* (The Pit, 2018, 2.13)

Мімічні компоненти були реалізовані також агресивними масками на обличчях виконавців (Рис. 8), жестові – синхронним розмахуванням головою і гривною волосся, енергійними рухами тілом. Фонаційно конструювання агресії досягалося чергуванням мелодійного вокалу і різким підвищенням голосу, що переходило в крик, а також гроулінгом. Хоровий вокал був залучений для виконання приспіву

- (25) *I push my fingers into my eyes It's the only thing that slowly stops the ache* (Rubin, 2004),

котрий реалізує фокалізацію пісенного твору.

Рис. 8. Duality (The Pit, 2018, 2.24)

Музичний семіотичний ресурс конструювання агресії представлений музикою барабанів, клавішних та електрогітар, що створює чергування консонансу та дисонансу. Вихідний звук підвищується за допомогою електронних підсилювачів. Ритм пісні нерівномірний і містить елементи стакато. Музичному твору характерний складний розмір та швидкий темп. Світлові ефекти полягають у залученні комбінації яскравого і темного світла у кадрі, що метафорично позначає внутрішню боротьбу ліричного героя.

Оскільки вербальні засоби непрямо реалізують агресію, кліп має конвенційну візуальну складову. Елементи візуального модусу конкретизують і розширюють смисл емоції. Музичні та світлові елементи є характерними для агресивного тону рок-музики, інтенсифікуючи емоційність пісенного твору. Усі семіотичні елементи володіють різним смислотвірним потенціалом, але певним ступенем семантичної тотожності, та утворюють когерентні смислові сутності – мультимодальні бленди агресії, залучені виконавцями для оповідання певної історії.

Контрадикторність певних елементів мультимодального бленду спричиняє функціонування дивергентної моделі (Krysanova & Shevchenko, 2021), компоненти якої вступають у певне протиріччя, актуалізуючи різний емотивний смисл, що слугує зниженню інтенсивності агресії та поєднання з іншим смислом. Аналіз емпіричного матеріалу свідчить, що контрадикторність може бути створена вербальним текстом, музичним компонентом або просодичним/мімічним/жестовим компонентами. Розглянемо приклад залучення вербального тексту для створення дивергентного смислу в епізоді з пісні *Jesus of Suburbia* рок-гурту Green Day. Ліричний герой, котрий стикається з вадами сучасного американського суспільства, страждає через почуття самотності. Він відчуває ненависть до свого невеликого містечка і прагне жити бурхливим життям у великому місті. Візуально, його агресія актуалізована бійками з опонентами, татуванням у вигляді черепа, червоно-чорним кольоровим оформленням епізоду та яскравими спалахами світла. Музичне оформлення відрізняється підсиленням звуком бас-гітари та барабанів, які створюють чіткий і динамічний ритм, у той час як вокал виконавців переходить в скримінг. Вербальний текст, котрий супроводжує цей епізод, експлікує байдужість ліричного героя, що суперечить смислу, сконструйованому комбінацією невербальних елементів візуального та аудіального модусів:

(26) *And I don't care I don't care* (Green Day & Cavallo, 2004).

Рис. 9. Jesus of Suburbia (Pucci, Garner, & Unger, 2011, 6.24)

Наступний приклад ілюструє залучення невербальних компонентів візуального модуса для конструювання дивергентного смислу агресії в епізоді пісні *The Kill (Bury Me)*. Ліричний герой перебуває в конфлікті з самим собою, що знаходить своє втілення в агресії до навколишнього оточення. Його негативний емоційний стан вербалізовано в пісенному тексті через заклик до насильства:

(27) *Come, break me down Bury me, bury me I am finished with you* (Abraham, 2005).

Музичний супровід має характерні елементи агресивного звучання електричних гітар та барабанів: музичний розмір шість восьмих, швидкий темп, різкі перепади гучності з елементами стакато. Мелодійний вокал виконавця поступово переходить на крик, котрий інтенсифікує агресивний смисл пісні. Чорно-біле оформлення епізоду доповнює конструювання агресії. Мімічні та жестові характеристики для негативного емоційного стану – герой дивиться з-під лоба, його тіло нахилено вперед, демонструючи готовність до бійки.

Рис. 10. *The Kill (Bury Me)* (Thirty Seconds To Mars, 2001, 1.45)

Проте, зовнішній вигляд виконавця утворює контрадикторні зв'язки з елементами вербального та музичного семіотичних ресурсів. Виконавець одягнений у смокінг, семіотичність якого пов'язана з високим соціальним статусом та урочистістю події. Білі рукавички та вишукана біла краватка надають образу аристократичності. Відповідно, зовнішній вигляд виконавця вступає в протиріччя з іншими семіотичними елементами, створюючи амбівалентність смислу.

4. Висновки

Дослідження мультимодальних особливостей конструювання АГРЕСІЇ в англomовному пісенному наративі уможливило виявлення смислотвірного потенціалу мультисеміотичних елементів та характеру їх інтеграції в смислову єдність. Залучений когнітивно-прагматичний підхід поєднав когнітивні й комунікативні аспекти актуалізації АГРЕСІЇ. Когнітивні ознаки АГРЕСІЇ є визначальними для її мультимодального смислотворення в пісенному наративі. Негативна аксіологічність агресії, її облігаторна каузативність та акціональність мають вербальну й невербальну реалізацію за посередництвом візуального й аудіального модусів у музичних відеокліпах, що характеризується різним ступінем інтенсивності прояву: від докору і звинувачення до насильницьких дій.

Семіотичні елементи візуального та аудіального модусів не відтворюють, а конструюють реальність, пов'язану з соціальними відносинами, котрі, в свою чергу, ґрунтуються на відповідних образах реальності. Різні модуси і семіотичні ресурси володіють характерними засобами актуалізації агресії, які демонструють різні аспекти цих образів. Їх поєднання втілює семантичні зв'язки, котрі забезпечують конструювання агресії в пісенному наративі.

Вербальний семіотичний ресурс, реалізований аудіальний і візуальним модусами, уміщує лексичні та прагматичні засоби прямої/непрямої актуалізації агресії. Лексичні засоби

включають слова, які містять сему агресії у семантичній структурі та називають/описують/виражають агресивну поведінку, вульгаризми та прокльони, а також лексеми, котрі набувають агресивного значення в певному контексті. Прагматичні засоби актуалізації агресії репрезентовано висловленнями експресивного типу з пропозиційним змістом погрози, наказу, докору і звинувачення. Невербальний семіотичний ресурс також представлений обома модусами та відрізняється семіотичною неоднорідністю, уключаючи просодичні/мімічні/жестові особливості виконавців, різні аспекти їх зовнішнього вигляду, музичне оформлення кліпу та світлові ефекти. Найбільш характерними невербальними елементами є хриплий голос виконавців/високий екзальтований вокал/скримінг; погляд «з-під лоба»/вирячені очі/широко відкритий рот/напружене спотворене обличчя; активні рухи/бійка; сценічний одяг темного кольору/макіяж в темних кольорах/татування. Музичний компонент актуалізації агресії характеризується звучанням у нижньому регістрі з великою кількістю басів, чергуванням консонансу і дисонансу та швидким темпом. Світлові ефекти вирізняються грою світла та тіні й спалахами яскравого світла.

Не дивлячись на смислотвірний потенціал усіх семіотичних елементів, конструювання агресії відбувається в результаті їх інтеграції. Мультимодальний бленд, утворений в процесі концептуальної інтеграції, являє собою емерджентне утворення, яке не тільки володіє властивостями його складових компонентів, але й набуває нових у певному контексті. Мультимодальні бленди актуалізації агресії в музичних кліпах є багатокомпонентними, що пов'язано з синтетичною природою пісенного нарративу. Вони містять інтеграцію пісенного вербального тексту, компонентів, пов'язаних із особистісними проявами виконавців, тонально-ритмічного та інструментального оформлення кліпу, світлових ефектів. Семантичні зв'язки між компонентами бленду базуються на відносинах комплементарності або контрадикторності. У першому випадку це дає можливість виділити конвергентну модель смислотворення агресії, у другому – дивергентну.

Смислотворення агресії в пісенному нарративі постає як перформативний акт, котрий ґрунтується на інтерсуб'єктивній взаємодії виконавців та глядачів. Інтендований виконавцями смисл агресії спрямований вплинути на емоційно-чуттєву сферу глядачів, що поєднує картини світу виконавців та глядачів, котрі залучені в спільне смислотворення.

Перспектива подальших наукових розвідок полягає у виявленні особливостей мультимодального смислотворення в інших жанрах пісенного нарративу та виділенні спільних та відмінних характеристик з урахуванням специфіки комунікативної взаємодії виконавців та глядачів.

Література

- Aggression. (n.d.). In *Cambridge Learners Dictionary*. Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/learner-english/aggression>
- Aggression. (n.d.). In *Collins English Dictionary and Thesaurus*. Retrieved from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/aggression>
- Aggression. (n.d.). In *Merriam-Webster Dictionary and Thesaurus*. Retrieved from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/aggression>
- Aggression. (n.d.). In *WordNet Search* – 3.1. Retrieved from <http://wordnetweb.princeton.edu/perl/webwn?s=aggression>
- Archer, D. E. (2008). Verbal aggression and impoliteness: Related or synonymous? In D. Bousfield & M. Locher (Eds.) *Impoliteness in Language. Language, Power and Social Processes Series* (pp. 181-207). Berlin: Mouton de Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110208344.3.181>
- Bara, B. (2010). *Cognitive Pragmatics. The Mental Processes of Communication*. Translated from Italian by John Douthwaite. Cambridge, MA : MIT Press.
- Baron, R. A. (1977). *Human aggression*. New York, NY: Plenum Press.

- Bateman, A., & Schmidt, K.-H. (2012). *Multimodal film analysis. How films mean*. London, New York: Routledge.
- Bekiari, A., Deliligka, S. & Koustelios, A. (2017). Examining relations of aggressive communication in social networks. *Social Networking*, 6(1), 38-52. <https://doi.org/10.4236/sn.2017.61003>
- Berkowitz, L. (2000). *Causes and consequences of feelings*. Madison: Cambridge University Press.
- Damasio, A. (2005). *Descartes' error: Emotion, reason, and the human brain*. New York, NY: Penguin Books.
- Farnsworth, P. R. (1969). *The social psychology of music*. Ames, IA: The Iowa University Press.
- Fischer-Lichte, E. (2008). *The transformative power of performance: A new aesthetics*. London & New York: Routledge.
- Freud, Z. (1998). *Vstup do psykhoanalizu* [Introduction to psychoanalysis]. Kyiv: Osnovy (in Ukrainian).
- Fromm, E. (1973). *The anatomy of human destructiveness*. Michigan, MI: Rinehart and Winston.
- Genette, G. (1982). *Figures of literary discourse*. New York, NY: Columbia University Press.
- Izard, C. (1991). *The psychology of emotions*. New York, NY: Plenum Press.
- Jay, T. (2000). *Why we curse: A neuro-psycho-social theory of speech*. Philadelphia, PA: John Benjamins Publishing.
- Jewitt, C., Adami, E., Archer, A., Bjorkvall, A., & Lim, F.V. (2021). Editorial. *Multimodality & Society*, 1(1), 3-7. <https://doi.org/10.1177/2634979521992902>
- Kalinak, K. (1992). *Settling the score: Music and the classical Hollywood film*. Madison, WI: University of Wisconsin Press.
- Kress, G., & Leeuwen, T. van (2001). *Multimodal discourse. The modes and media of contemporary communication*. London: Arnold Publishers.
- Krysanova, T. (2014). Pryroda ekspresyvnosti v kinodyskursi [The nature of expressiveness in cinematic discourse]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Serii: Romano-hermanska filolohiia. Metodyka vykladannia inozemnykh mov*, 1103(78), 87-91 (in Ukrainian).
- Krysanova, T. (2022). Emergent meaning-making in multimodal discourse: a case for sadness in the Horse Whisperer. *Cognition, communication, discourse*, 24, 37-52. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2022-24-03>
- Krysanova, T., & Shevchenko, I. (2021). Conceptual blending in multimodal construction of negative emotions in film. In A. Pawelec, A. Shaw, & G. Szpila (Eds.), *Text-Image-Music: Crossing the Borders. Intermedial Conversations on the Poetics of Verbal, Visual and Musical Texts. In Honour of Prof. Elzbieta Chrzanowska-Kluczevska. Series: Text – Meaning – Context: Cracow Studies in English Language, Literature and Culture* (pp. 357-371). Berlin: Peter Lang. <https://doi.org/10.3726/b18012>
- Kumar, R. (2021). Verbal aggression on social media: How, why and its automatic identification. In Khan, T. (Ed.) *Alternative horizons in linguistics: A festschrift in honour of Prof. Panchanan Mohanty* (pp. 287-310). Munich: Lincom Europa.
- Leeuwen, T. van (1999). *Speech, music, sound*. London: Macmillan Education.
- Nolting, H.-P. (1997). *Lernfall Aggression. Wie sie entsteht – wie sie zu vermindern is* [Learning case aggression. How it arises – how to reduce it]. Hamburg: Psychology.
- Portch, E., Havelka, J., Brown, C., & Giner-Sorolla, R. (2015, July 28). Using affective knowledge to generate and validate a set of emotion-related, action words. *PeerJ*, 2015 Jul 28; 3: e1100. <https://doi.org/10.7717/peerj.1100>
- Schmid, H.-J. (2012). Generalizing the apparently ungeneralizable. Basic ingredients of a cognitive-pragmatic approach to the construal of meaning-in-context. In H.-J. Schmid (Ed.), *Cognitive pragmatics. Handbooks of pragmatics* (pp. 3-22). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Shevchenko, I., Morozova, I., & Shevchenko, V. (2022). Nominatsii ahresii Rosii proty Ukrainy v anhlomovnykh media: kohnityvno-prahmatychnyi analiz [Nominations of Russia's aggression

- against Ukraine in the English media: a cognitive-pragmatic study]. *Visnyk KhNU imeni V. N. Karazina. Serii: Inozemna filolohiia. Metodyka vykladannia inozemnykh mov*, 95, 70-77 (in Ukrainian). <https://doi.org/10.26565/10.26565/2227-8877-2022-95-09>
- Shevchenko, I. S. (2019). Cognitive pragmatics: approaches and perspectives. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii hermanistyka ta mizhkulturna komunikatsiia*, 169-173. <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2019-2-26>
- Stanislavska, K.I. (2016). *Mystetsko-vydovyshchni formy suchasnoi kultury* [Artistic and performing forms of modern culture]. Kyiv: NAKKKiM (in Ukrainian).
- Tagg, P. (1982). Analysing popular music: Theory, method and practice. *Popular Music*, 2, 37-67.
- Tedeschi, J. (2002). Die Sozialpsychologie von Aggression und Gewalt [The social psychology of aggression and violence]. In W. Heitmeyer & J. Hagan (Eds.). *Internationales Handbuch der Gewaltforschung* (pp. 573-597). Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Tsapiv, A. (2020). *Poetyka naratyvu anhliiskomovnykh khudozhnykh tekstiv dlia ditei* [Poetics of the narrative of English fiction texts for children]. Unpublished doctor of sciences dissertation, Kharkivskiy natsionalnyi universytet imeni V. N. Karazina, Kharkiv, Ukraine (in Ukrainian).
- Tsohazidis, S. L. (1993). Scenes and frames for orders and threats. In R. Geiger (Ed.), *Conceptualizations and mental processing in language* (pp. 731-739). Berlin, New York: de Gruyter.
- Turner, M. (2017). Multimodal form-meaning pairs for blended classic joint attention. *Linguistics Vanguard*, 3, 1-7. <https://doi.org/10.1515/lingvan-2016-0043>
- Vasilyeva, L. L. (2016). *Rok-muzyka yak faktor rozvytku kultury druhoi polovyny XX stolittia* [Rock-music as a factor of cultural development in the second half of the 20th century]. Mykolajiv: Ilion (in Ukrainian).
- Watanabe, H., Bouazizi, M., & Ohtsuki, T. (2018). Hate speech on twitter: A pragmatic approach to collect hateful and offensive expressions and perform hate speech detection. *IEEE Access*, 6, 13825-13835. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2018.2806394>
- Yermolenko, S., Kravets, L., Siuta, H., & Kozlovska, L. (2022). Ukrainian political internet discourse: Signs of language aggression. *Studies in Media and Communication*, 10(3), 217-225. <https://doi.org/10.11114/smc.v10i3.5854>
- Zlatev, J. (2008). The co-evolution of intersubjectivity and bodily mimesis. In J. Zlatev, T. P. Racine, C. Sinha & E. Itkonen (Eds.), *The Shared Mind: Perspectives of Intersubjectivity* (pp. 215- 244). Amsterdam: John Benjamins.

Джерела ілюстративного матеріалу

- Abraham, J. (2010). *The Kill (Bury Me)* [Video]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=8yvGCAvOAFM>
- Abraham, J. (Producer). (2005). *The Kill (Bury Me)*. Retrieved from <https://genius.com/Thirty-seconds-to-mars-the-kill-lyrics>
- Anti-Flag. (2003). *Protest song*. Retrieved from <https://www.azlyrics.com/lyrics/antiflag/protestsong.html>
- Better Noise Music. (2019). *Nothing* [Video]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=ZpcfTebcNkk>
- Brittain, C. (Producer). (2020). *Nothing*. Retrieved from <https://genius.com/From-ashes-to-new-nothing-lyrics>
- Cult to follow. (2009). *Murder melody*. Retrieved from <https://genius.com/Cult-to-follow-murder-melody-lyrics>
- Date, T. (Producer). (2000). *Break stuff*. Retrieved from <https://genius.com/Limp-bizkit-break-stuff-lyrics>
- DiDia, N., & Morello, T. (Producers). (2003). *Death of a nation*. Retrieved from <https://genius.com/Anti-flag-death-of-a-nation-lyrics>

- Disturbed. (2000). *Down with the sickness* [Video]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=09LTT0xwdfw>
- Dwyer, B. (Producer). (2015). *Rag round my skull*. Retrieved from <https://genius.com/Uicideboy-rag-round-my-skull-lyrics>
- Fortman, D., & Slipknot. (Producers). (2008). *Psychosocial*. Retrieved from <https://genius.com/Slipknot-psychosocial-lyrics>
- Fulk, D., & Motionless, C. (Producers). (2019). *Disguise*. Retrieved from <https://genius.com/Motionless-in-white-disguise-lyrics>
- Ginseng. (Producer). (n.d.) *F.A.F.* Retrieved from <https://genius.com/Auxxk-faf-lyrics>
- Good, M. (Producer). (2020). *You make me sick*. Retrieved from <https://genius.com/Anti-flag-you-make-me-sick-lyrics>
- Green Day, & Cavallo, R. (2004). *Jesus of Suburbia*. Retrieved from <https://genius.com/Green-day-jesus-of-suburbia-lyrics>
- Green Day, & Cavallo, R. (2004). *American idiot*. Retrieved from <https://genius.com/Green-day-american-idiot-lyrics>
- Green Day, Cavallo, R., & Armstrong B. J. (Producers). (2012). *Angel blue*. Retrieved from <https://genius.com/Green-day-angel-blue-lyrics>
- Green Day. (2012). *Angel blue* [Video]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=eb1OdIVLvkQ>
- Havoc (Producer). (1994). *Shook ones, part I*. Retrieved from <https://genius.com/Mobb-deep-shook-ones-part-ii-lyrics>
- Limp Bizkit. (2000). *Break stuff* [Video]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=ZpUYjpKg9KY>
- Linkin Park. (2017). *Bleed it out* [Video]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=PlidgyI8U9s>
- Motionless in White. (2019). *Disguise*. Retrieved from <https://genius.com/albums/Motionless-in-white/Disguise>
- Motionless in White. (2019). *Disguise* [Video]. Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=cIEc_11Aycd
- My Chemical Romance. (1999). *Teenagers* [Video]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=k6EQA0mJrbw>
- Nirvana. (1999). *Smells like teen spirit* [Video]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=hTWKbfoikeg>
- Nuclear Blast Records. (2016). *Brotherhood of the Snake* [Video]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=OeIgfS0U0x4I>
- Pucci, L. T., Garner, K., & Unger, D. K. (2011). *Jesus Of Suburbia* [Video]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=fZFmaMbkUD4>
- RadioRin. (2019). *Fuck the flag* [Video]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=BUolxSmGJeA>
- Rasmussen, F. (Producer). (1994). *Fight fire with fire*. Retrieved from <https://genius.com/Metallica-fight-fire-with-fire-lyrics>
- Rubin, R. (Producer). (2004). *Duality*. Retrieved from <https://genius.com/Slipknot-duality-lyrics>
- Shinoda, M., & Rubin, R. (Producers). (2017). *Bleed it out*. Retrieved from <https://genius.com/Linkin-park-bleed-it-out-lyrics>
- Slipknot. (2008). *Psychosocial* [Video]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=5abamRO41fE>
- Slipknot. (2023). *Death March* [Video]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=4DohmKsFXO4>
- The Pit. (2018). *Duality* [Video]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=1UZsvm8RVAQ>

Thirty Seconds To Mars. (2001). *The Kill (Bury Me)* [Video]. Retrived from <https://www.youtube.com/watch?v=8yvGCAvOafM>
Warner Records Vault. (2004). *Jesus of Suburbia* [Video]. Retrived from <https://www.youtube.com/watch?v=Pg6Oqp18M2c>

**MULTIMODAL MEANING-MAKING OF AGGRESSION
IN ENGLISH SONG NARRATIVE:
A COGNITIVE-PRAGMATIC PERSPECTIVE**

Tetiana Krysanova

Doctor of Sciences (Linguistics), Professor,
Lesya Ukrainka Volyn National University
(13 Voli Ave., Lutsk, Ukraine, 43025);

e-mail: krysanova@vnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9456-3845>

Oleksandra Herezhun

Master of Philology,
University of Vechta
(Driverstraße 22, Vechta, Germany, 49377);

e-mail: oleksandragerzun@gmail.com

Abstract

This article addresses cognitive and pragmatic aspects of the multimodal meaning-making of AGGRESSION in the English song narrative. The cognitive-pragmatic foundations integrate cognitive and pragmatic aspects with multimodal ones, which allows to explain how signs of different modes and semiotic resources instantiate the concept and which cognitive features are decisive for (re)construction of meaning by performers and viewers. Cognitive features have verbal and non-verbal implementation through visual and auditory modes. The verbal semiotic resource, implemented through auditory and visual modes, contains lexical and pragmatic means of direct/indirect realization of aggression. Lexical means include words that name/describe/express aggression, as well as lexemes that acquire the aggressive meaning in a certain context. Pragmatic means are represented by expressive statements realizing threat, order, reproach, and accusation. The non-verbal semiotic resource is also represented through both modes and is characterized by semiotic heterogeneity, including prosodic/mimic/gestural features, various aspects of performers' appearance, music clip design and lighting. They include hoarse voice/high exalted vocals/screaming; aggressive look/bulging eyes/wide open mouth/tense distorted face; active movements/fight; dark clothes/ dark make-up/tattoos. The musical component is characterized by the lower register, alternating consonance and dissonance, and a fast tempo. The lighting includes the play of light and shadow, and flashes. The construction of aggression appears as a result of the integration of semiotic elements into a multimodal blend, which is an emergent entity. Semantic relations between the blend components are based on the complementarity or contradiction of their elements, which makes it possible to single out convergent and divergent constructive patterns.

Key words: aggression, cognitive pragmatics, concept, multimodality, musical clip, narrative, meaning-making.

Cognition, communication, discourse, 2023, 26: 109-122

<https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse>

<http://sites.google.com/site/cognitiondiscourse>

<http://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-06>

Received 20.03.2023; revised and accepted 18.05.2023

PATTERNS OF EVIDENTIALS USE IN DREAM NARRATIVES

Valeriia Nikolaienko

PhD Student

(V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine,
currently hosted at the Université Grenoble Alpes, France);

e-mail: v.o.nikolaienko@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5056-271X>

Article citation: Nikolaienko, V. (2023). Patterns of evidentials use in dream narratives. *Cognition, communication, discourse*, 26, 109-122. <http://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-06>

Abstract

The article presents a study on evidentials use in dream reports collected from online dream journals. First, I discuss the relation between the categories of stance and evidentiality. Specifically, I define evidentiality for the needs of this research as a semantic category that labels the source of information in the English language. Evidentiality encompasses perception, reportative evidentiality, and inferential judgment. The role of evidentials in rendering the dream experience is considerable due to the quasi-perceptual and specific experientiality of dreaming. Therefore, the core categories of evidentiality were singled out for this study, such as revelative, sensory and sensory-inferential, reportative, non-sensory inferential and mirative (marking unexpected information). The sample was then manually processed to count the relative frequencies of the means rendering these subcategories of evidentiality. The main findings reside in the role of revelative evidentials in marking the status of dream vs. real narrative spaces. Additionally, the classic assumption about the visuality of dreams was confirmed by the high number of visual perceptual evidentials, while aural and other perceptual mode instances are much fewer in the sample. Finally, the choice of evidential subcategories in dream reports is conditioned by the narrators' need to account for vague recollection of dreaming experience with the preference for simpler inferential forms. In turn, the category of mirativity (i.e. labeling of unexpected information) is discussed as a prospective research avenue due to its rich potential in subtle yet informative marking of the speaker's reaction to the information communicated or to the channel of obtaining it.

Key words: evidentiality, evidentials, stance, dream reports, narrative.

1. Introduction

The linguistic characteristics of dream reports reflect the subjective nature of the dream experience that is neither real nor created deliberately. Formally, retold dreams are narratives of personal experience. In the latter, the narrator recounts and evaluates events that (allegedly) happened to them (Fludernik, 2002, p. 239). Dreaming (and remembering a dream) constitutes the narrated event that accounts for the narratives eventfulness. At the same time, dream narratives expound the dreaming mind's production, which constitutes subjective psychological reality but not the consensus reality (the state of affairs generally accepted as reality). Dreaming is a mental state that occurs periodically during a person's sleep and is characterized by hallucinations, delusions, cognitive distortions, emotional bursts and amnesia (Hobson, 1988). This experience diverges from known scenarios that can be expressed by linguistic means without particular difficulty (Blechner, 2001, p. 9, 25). Specifically, dream narrative should be distinguished from an arbitrary fantasy since the dream events

are subjectively perceived as real in dreaming but not anymore in retelling. Therefore, dream narrative renders a specific epistemological status of events in that the state of dreaming is “real” while the dreamed scenario belongs to the subjective reality. The epistemology of dreaming prompts a selection of evidential means and patterns that narrators employ to render their reality-dream perception and mark the status of the events.

The linguistic research in the latest decades has seen an interest to the means of expressing subjectivity and positioning the agent in discourse. The researchers use the term ‘stance’ (Englebretson, 2007; Du Bois, 2007; Baynham, 2011; Ushchyna, 2016, 2018, 2020; Morozova, 2011; Georgakopoulou, 2013; Johnstone, 2009; Kärkkäinen, 2003) to refer to a broad conceptual model that may encompass subjectivity, evaluation, affective and attitudinal components, and epistemic position of the agents in discourse (Englebretson, 2007; Du Bois, 2007). For this study, the epistemic positioning is the primary area of interest, with a specific emphasis on evidential positioning means that denote the source of information or the epistemological status of events described (Mushin, 2001, p. xi). Evidentials and means of epistemic positioning of the narrator found in dream reports constitute the **subject** of the research. In the first place, the **relevance** of the study of evidentials in dream reports is due to the need to fill in the current gaps in research on the means of evidentiality markers in languages that do not have a grammatical category of evidentiality. English has no morphological means of encoding evidentiality; it is expressed exclusively lexically. Secondly, the study’s **novelty** is conditioned by the special status of dreaming events that determines the unique discursive stance of the speaker retelling them and prompts them to select evidential and epistemic means, accordingly.

The aim of the study is to identify the patterns in the use of evidential and epistemic means employed to render the dreaming experience. Achieving this aim involves the following **objectives**: 1) to pinpoint the evidentials that mark the oneiric nature of the narrated experience and 2) to compare the frequency of different groups of evidentials/epistemic markers in dream narratives. **The material** of the study is a corpus of 65 narratives of dreams (19859 words) randomly sampled from the dream journals published in the public domain on the website dreamjournal.net (DreamJournal).

2. Theoretical background of the study

Given the existing prolific research on the category of evidentiality in different languages, the next section discusses the scope and definition of the category in the English language, explaining how the category is approached in this study.

2.1. Correlation of the concepts of stance and evidentiality

In this present study, the category of evidentiality is interpreted broadly as the English language semantic category that contains information about the source of the message and its epistemic evaluation by the speaker (in other words, the degree of confidence in the truth/valid status of the information reported) (Arrese, Haßler & Carretero, 2017; Chafe, 1986, p. 262; Langacker, 2017; Mushin, 2001; Englebretson, 2007; Du Bois, 2007; Biber & Finegan, 1988, 1989; Kärkkäinen, 2003). In the recent studies, linguists define evidentials as grammatical and lexical means that encode information about the way knowledge was obtained, the relation of this information to the speaker’s knowledge about the world, and the speaker’s assessment of this information as true or reliable (Mushin, 2001, p. xi; Arrese, Haßler, & Carretero, 2017). This definition makes the category of evidentiality operationally independent and yet theoretically close to the concept of stance.

In turn, the concept of “stance” covers a wide range of phenomena, including the evidentials. Multiple phenomena such as subjectivity or epistemicity may be studied under the umbrella model of stance, which makes an all-encompassing definition of stance problematic. According to the researchers, stance should be considered as a dynamic discursive action (stancetaking) (Englebretson, 2007, p. 3), taking a position on the content or manner of expression (Du Bois, 2007). Such action may include the expression of views, attitudes, evaluative judgments, affective or epistemic positions (the degree of confidence in a statement) by grammatical or lexical means (Englebretson, 2007,

pp. 14-17) or contextually (Du Bois, 2007). Means of subjective positioning include markers of epistemic modality and evidentiality, vocabulary with evaluative connotations, and affective markers (Du Bois, 2007). Conceptual and pragmatic bases of evidential and epistemic coding of information give grounds to consider the latter as manifestations of stance (Kärkkäinen, 2003; Mushin, 2001, p. 29). The fact that stance is studied as a dynamic discursive action correlates with the cognitive approach to the study of dream retelling, which requires taking into account the process of conceptualization of this complex subjective experience and its integration with the speaker's knowledge of the 'real' world.

2.2. Definition and classification of evidentiality subcategories

While there is a limited classic interpretation of the concept of evidentiality as an exclusively grammatical category present in a small number of languages of the world, a broader approach to evidentiality now gains popularity. It postulates that evidentiality should be considered a semantic category that can be expressed grammatically, lexically, and paraphrastically (Mushin, 2001, p. 17). In this study, I depart from a broad definition of evidentiality.

As a linguistic category, evidentiality reflects the status of knowledge and is directly related to epistemic assessment/stance. The basis of evidentiality resides in the speaker's identification of the source of the reported information, but the vast majority of modern researchers recognize that, as a linguistic category, evidence is closely related to epistemic modality and also accounts for the subjective positioning of the speaker/narrator (Arrese, Haßler, & Carretero, 2017; Boye, 2012; Cornillie, Arrese & Wiemer, 2015; Langacker, 2017, pp. 18-19; Mushin, 2001). Evidentiality reflects the subjective perspective, "speaker's imprint" in the discourse, and allows the positioning of information in the context and in relation to the speaker (Mushin, 2001, pp. 1-15). Consequently, the category of evidentiality includes both the indication of the source of information (direct perceptual or reporting (reported from the words of a third person) evidentiality) and the expression of an epistemic assessment (Chafe, 1986; De Haan 1999, 2001; Langacker, 2017, pp. 18-19; Willett, 1988, p. 57; Aikhenvald, 2004), which is the approach this study embraces.

The category of evidentiality is semantic in English. Classical evidentiality subcategories are a) direct (attestative) evidentials – visual, auditory or other sensory, b) indirect evidentials – reportative, and c) inferential evidentials (judgment, probability assessment or deductive assessment of the status of information) (Willett, 1988, p. 57). Aikhenvald identifies visual and other sensory (direct), inferential and deductive (indirect), reporting, and quotative (which conveys a third person's speech verbatim) evidentials (Aikhenvald, 2004). These subcategories are the key ones, while the debate among scholars is mostly about inferential subcategory and the possibility to classify it under evidentiality⁽¹⁾, modality⁽²⁾, or epistemicity⁽³⁾ (see Notes for definitions).

3. Method

For the purposes of this study, I combined the classifications of the evidentiality subcategories suggested in the literature (Aikhenvald, 2004; Chafe, 1986; Rooryck, 2001a). As a result, I single out the following key **categories of evidentiality**: **revelative**⁽⁴⁾, **sensory**⁽⁵⁾ and **sensory-inferential**⁽⁶⁾, **non-sensory inferential**⁽⁷⁾ (which splits into speculative (personal assumptions) and modal inductive and deductive (Chafe, 1986), **reportative**⁽⁸⁾, and **mirative**⁽⁹⁾ (marking unexpected information (Aikhenvald, 2012; De Haan, 2012)). The selection and grouping of categories is conditioned by the material that demonstrated the contextual sensitivity and ambiguity of most markers, which required manual annotation of all categories.

4. Discussion

The following section presents the relative frequencies of the evidential subcategories found in the dream reports sampled for this study and discusses the implications of the evidential patterns for the conceptualization of the dreaming experience.

4.1. Revelative evidentiality

The central evidentiality subcategory for dream narratives is revelative evidentiality, which encompasses direct mentions of the oneiric source of information. Revelative evidentiality (a term introduced by Jakobson) is defined as information linguistically marked as created in the mind of a subject without directly obtaining information from the outside world, which includes dreams, visions/revelations, hallucinations, inspirations, etc. (Kratschmer & Heijnen, 2010, p. 333). In this study, this category includes expressions with the lexeme *dream* (*in the dream, this/the dream, to dream of*), which quantitatively constitute the most common evidentiary marker (11.9% of all identified evidential groups in our corpus).

This high number is unsurprising even considering that many entries in the dream journal omit an opening commentary stating that the narrated story is a dream. Such a prerequisite would be more common in oral communication, but with dream journal entries, the status of the narrative is evident from the profile of the platform hosting the story. The narrators' choice of evidentiality means is conditioned by pragmatic factors (Mushin, 2001, p. xi), therefore, the lack of need for a dream journal to indicate the oneiric nature of the experience makes the revelative evidentiary markers excessive. However, the high frequency of the lexeme *dream* also accounts for this narrative genre. In support of our assumption, Mushin draws attention to the conventionality in opting for an epistemic position to discuss the experience of a certain type among representatives of the linguistic community (Mushin, 2001, p. 57). Secondly and more importantly, the labeling of certain information as oneiric experience is caused by the need to juxtapose it to the comments about real life. Such evidential markup helps to construct and interpret an oneiric narrative.

Conversely, in dream narrative, some information is marked as real. A typical way to label it as such is by the expression *in real life* or extra-narrative commentary (often in brackets) frequently featuring words *actually* and *true*. In the sample of dream reports analyzed in this study, 4.5% of markers distinguish dream events from comments that emphasize their difference from the real life of the narrator:

- (1) *I really liked the fact that I had a cat and it kinda scared me. I thought about the responsibility of having so many of them under my care (in real life, the only pets I ever had were some bombyx mori my mom's coworker got her when I was like, 8). (DreamJournal, n.d.).*

In example (1), the narrator comments on the absence of cats as pets, and resorts to an explicit indication of the status of events for easy understanding of the narrative.

Hence, the markers of revelative evidentiality in dream narratives serve to signal the status of experience and to distinguish information about sleep and reality. Without references to the latter, a dream narrative is often impossible. Furthermore, Ronald Langacker sees evidentiary means as propositional grounding strategies that account for the epistemic assessment of the existential status of a profiled event and epistemic control (Langacker, 2017, p. 20). This definition may be applied to characterize the process of conceptualization and verbalization of the dreaming experience as the narrator always relies on their knowledge of the real state of events and the assumed knowledge of the world of the addressee. Therefore, comments about real life are indispensable in dream reporting.

4.2. Sensory and sensory-inferential evidentiality

Sensory evidentiality constitutes an important category for the oneiric narrative because the experience of dreaming is sensorily specific. Subjectively, dreams are perceived as if a person sees, hears, or feels them; however, the dreaming experience is not perceptual (Blechner, 2001). This paradox inspires the interest in typical means of describing the dreaming experience.

4.2.1. Visual sensory evidentiality. The results from our sample confirm the classic perception of dreaming as a predominantly visual experience. **Visual sensory** evidentiality dominates dream reports: direct references to a visual source (*see, notice, spot; I look at . . . and /*

when I look at ... there's) account for 8.9% of cases in affirmative predicates and 2.5% of cases in negative predicates. Similarly, the structure *X looks + adj, past participle, like* is common (10.4%) in the sample.

The visually marked dream experience can constitute both schematic and detailed, vivid imagery. The finding is well-situated in the context of a recent discussion of dream imagery schematicity by Fortescue (2017). The author points out to the dream imagery operating the perceptual information stored in memory in the form of *gestalts* of phenomena, for instance, faces and voices, or as their specific fragments or characteristics (Fortescue, 2017, p. 83). However, dreams do not only operate schematic *gestalt* items but also produce vivid mental imaginary. In waking, perceptual information stored can be visualized “in the mind’s eye” (p. 83), and the detailed descriptions from our sample allow hypothesizing that it is fair for dreaming as well.

Indeed, schemas abstracted from experience and stored in memory blend and morph in dreaming (Fortescue, 2017), which is widely referred to by the narrators retelling their dreams. Researchers since Freud have drawn attention to dream-typical mixed representations of concepts (‘condensations’ (Freud, 1900/1996; Blechner, 2001) and ‘interobjects’ (Blechner, 2001)). Such elements suggest that the visual component of dreams is schematic, and that a person’s holistic *gestalt* perception of dream elements take over individual visual details of the image that could be recalled, as in (2):

- (2) *I guess the lady was right because a new movie started, and I was both observing the film and a part of it. The film starred these two men who were friends. One looked like a mix of a younger Tom Baker (from his Doctor Who days) with an older Keanu Reeves to me, so I will call him Keanu Baker (DreamJournal, n.d.).*

However, other examples suggest that mixed objects/concepts (‘interobjects’ according to (Blechner, 2001)) may also exhibit a high degree of detail in visual descriptions, such as (3):

- (3) *The first one was like a bear but it looked feline. It had long fur the color of a lion’s but sometimes the way the sun incided on it made it look colorful like a prism. Sometimes it was like it came from a 6-year-old’s drawing but the fur always looked real and shiny (DreamJournal, n.d.).*

Thus, the presentation of oneiric experience by means of visual evidentiality dominates the English-language narratives of the dream experience. This finding might appear quite intuitive from within the European cultural standpoint. However, typical evidentiality means for describing dreaming experiences are conventional and specific for individual linguistic communities and differ across the world. The divergence is rooted in the variation of the social interpretation of dreaming in different cultures (Aikhenvald, 2018, p. 173). In particular, for the speakers of the Amazon languages that have grammatical evidentiality systems, it is characteristic to avoid direct perceptual (visual) evidence for talking about the dream, since the dreaming experience is thought to be an indirect, third-party-inspired vision that requires the use of reporting evidentials (Aikhenvald, 2018, p. 344). This perception of the dreaming experience by the linguistic community is rooted in the idea that dreaming is a message from an unknown source, not a personal experience (Kracke, 2009, p. 73). However, it is widely known that dreams in Western culture are conventionally perceived as a (quasi-)visual experience (Scioli, 2015, p. 6), and the results of our study support this assumption.

4.2.2. General sensory evidentiality. General sensory evidentiality (subjective feelings with an indefinite source) is another statistically significant category in dream reports. In the sample, 4.2% of evidential marking instances include *feel* and *sense* lexemes in the sense of a general feeling about the situation: (*feel (like), sense, have a sense, get the feeling, have a (bad) feeling, I/it feels (like/that/adj), the feeling is that when*); and several indications of physical feelings (*feel (well, weak),*

a suffocating feeling, It's like I'm floating, felt our entire house being carried away, feel his weigh on top of me, felt soft).

Narrators describe ambiguous perception by general sensory evidentiality markers:

- (4) *The **feeling** is that when your parents are coming to pick you and you're having a cheerful conversation with people you like (I've been walking home from school, even though the places are not that close to each other, **but I remember the feeling well**)* (DreamJournal, n.d.)

Similarly, references to general sensory evidentiality allow storytellers to label subjective information access to which is untypical outside dreaming, as in example (5):

- (5) *I could feel what all of them were feeling, like I was the whole room at once* (DreamJournal, n.d.).

General sensory evidentiality in dream narratives is the second most frequent evidentiality group of markers that offers flexible labels to render subjective experiences.

4.2.3. Auditory and olfactory sensory evidentiality. Auditory and olfactory evidentials are less frequent than visual ones, accounting in the sample for 1.5% and 0.2%, respectively. Nominal references to auditory experience (*voice, music, noise*) were included into the study to allow for a more definite interpretation of the finding and were also found to be rare. Such frequency allows to conclude that dreams are predominantly visual with rare auditory or olfactory effects. Additionally, example (6) demonstrates that auditory impressions in dreams are also often perceived as abnormal:

- (6) *I hear the voice of a black woman in my head* (DreamJournal, n.d.).

In general, auditory and olfactory evidentials are scarcely represented in the sample.

4.3. Reportative evidentiality

Reportative evidentiality is widely represented in English dream reports. Reportative evidentiality (*x told me, let me know, said, made a comment, warned, texted*) accounts for 9.7% of all evidentials in the sample. Quotative evidentiality, which consists in rendering the direct speech of the characters (*X said /replied/screams: / He's like ". . ."* / *It goes:*) stands for 5.2%. These results are poorly correlated with a low number of auditory evidentiality markers (*hear*), and therefore suggest that for narrators, quotations may be a simpler form of describing the interactions with dream characters rather than reporting direct speech, while their aim is to render the general scenario of events.

There remains the question of whether to consider the narrator's own lines as reportative evidentiality. In my research of dream narratives, I consider the narrator's agency and its perspective different from the "I-perspective/agency" of dreaming. Indeed, what the narrators said in the dream is often described as an unexpected, external experience for the "waking agency" retelling the dream. Therefore, I propose to consider self-reportative evidentiality as one of the subcategories of evidentials in dream reports, accounting for 9.2% of evidentiality markers.

Reportative evidentiality in dreams is conspicuously marked by the narrators' confidence in the information communicated by dream characters. Narrators are not generally inclined to doubt the truthfulness of characters' messages, or, in rare cases, immediately label messages as lies. It is specific to dreams because for a conceptualizer who recounts dreams, it is not relevant whether the characters told the truth or lies, since they do not have their own agency and are only projections of the narrator's oneiric (sub-)consciousness. This clearly distinguishes the narrative of dreaming from the narrative of personal experience, where reportative evidentiality usually needs to be either robust or render doubts about the veracity of a third party's message.

4.4. Non-sensory inferential evidentiality

Non-sensory inferential evidentiality occupies a special place in the system of evidential coding of the dreaming experience since it allows one to indicate the degree of confidence in the information or the narrator's guesses or assumptions. Dreaming experience tends to be fragmented and blurred in the narrators' memory, which conditions their use of a wide range of means rendering inferential evidentiality. Indeed, speculative subjective evidentiality verbalized by verbs with the meaning of "reliability of knowledge" such as *believe, think, guess, assume, suppose* (markers of personal confidence according to Chafe) makes 10.6%. Adverbial markers of inferential evidentiality (*maybe, probably, certainly, possibly, undoubtedly, surely, likely, apparently*) are 4.5% in the sample.

I'm not sure (2.2%) and *I'm (pretty) sure* (0.7%) are the most conspicuously recurrent markers of non-sensory inferential evidentiality. In general, these tools serve narrators to signal the blurring of dream memories or the obscure nature of dream events.

Modal inductive and deductive (*must* and *might, could* according to W. Chafe) evidentiality is scarcely presented in the narratives of dreams – 2.5%. These means may indicate a lack of confidence in the interpretation of dreaming events by the narrator both at the time when they subjectively experienced this mental experience (*but then we were concerned that my grandma **might have gotten** too close to the COVID patient*) and later during the recollection, conceptualization and narrativization of this experience (*It **must have been** by the ocean because I saw out of my peripheral vision on the left, a huge wave coming*).

Situational inferential evidentiality represented by phrases *It seems, it appears, it turns out, I could tell* accounts for 5%, which also indicates the narrator's need to refer to an indefinite source when they do not understand the source of certain information in the dream. Situational inferential evidentiality based on memory or previous experience is presented by the verbs of the corresponding meanings (*I realize/figure*) and accounts for 2.2%.

Among the means of expressing inferential evidentiality in dream narratives, simpler forms dominate (namely, there is the predominance of adverbial forms or phrases like *I think* over modal constructions). Such means allow narrators to build a subjective perspective and conceptualize the fantastic mental experience of dreaming that is often recollected in a disorganized incoherent form. Mushin approaches the concept of subjectivity as a fundamental element of the linguistic structure from the standpoint of Langacker's cognitive grammar, the main postulate of which is that linguistic expression is a product of conceptualization, and not a direct reflection of reality (Mushin 7). Mushin notes that the discrepancy between perceptual experience and inference and deductive judgments concerns less the difference in the channel of obtaining of knowledge, and it is rather about the degree of assimilation and integration of different types of information by the speaker (labeling information as reliable or unreliable) (Mushin, 2001, pp. 29-30). Langacker believes that the mental pursuit of a person for epistemic control is their desire to conceptually recreate reality and maintain the relevance of this concept to a new experience (Langacker, 2017, p. 20). Accordingly, the means of encoding evidentiality belong to the means of epistemic control and help to maintain more accurate ideas about reality through the involvement of information about the source and markers of accuracy or confidence in knowledge (Langacker, 2017, p. 29). Consequently, constant indications of uncertainty or unreliability of judgments in dream reports should be interpreted as attempts to establish epistemic control, while the narrated experience has a special existential status as a subjective mental reality.

4.5. Mirativity

The evidential subcategory of mirativity is widely represented in dream narratives. Mirativity is rendered as labelling unexpected information. It is a relatively novel category that is either considered as a subcategory of evidentiality or a category in its own right, but close to that of evidentiality (De Haan, 2012). Mirativity is rendered by a large range of means (Lau & Rooryck,

2017; Peterson, 2017). Annotating for the mirative expressions was particularly challenging due to the need to determine its markers for a study. Such selection would presuppose a large volume of literary review and structuring work worth of a separate study. Furthermore, one would need to methodologically account for the mirative items' contextual sensitivity, which makes it a prospect for further research. Finally, being an evidential category, it does not appear heterogeneous enough in relation to other categories to compare them. Mirativity marks surprise while core evidentiality categories discussed in the study label information according to the source of its retrieval. Therefore, in this paper, I discuss the category of mirativity separately and only single out some of its realization means. Mirative juxtapositions of the new experience with previous experience or knowledge are common in dream narratives (such words and expressions as *of course*, *in fact*, *actually*, *at least*, *even*, *only*, *but*, *nevertheless*, *for some reason*). Markers of mirativity serve to compare dreaming and real experience:

- (7) *Then I'm walking around upstairs to different rooms, which **of course** looks totally different and bigger* (DreamJournal, n.d.).
- (8) *I swore up and down Tom Cruise was in *The Outsiders*, but I couldn't find information online (It's true **of course**)* (DreamJournal, n.d.).
- (9) ***And of course** the house didn't really look like my house* (DreamJournal, n.d.).
- (10) (from a Star Trek dream) . . . *the ship went through a wormhole, and I got to experience it from a first person perspective. I said, "Whoa." **Of course** the effects of the wormhole looked like not so high resolution computer graphics* (DreamJournal, n.d.).
- (11) *What they're calling a tobaggan is **actually** a row a canoes* (DreamJournal, n.d.).
- (12) *In my dream, she lived in a house in a small town (she **actually** lives in an apartment), and I went to pick her up at her home. I probably talked to her mother at some point or something* (DreamJournal, n.d.).

The examples illustrate that *of course* and *actually* are used by narrators to correlate dreaming experiences and understand the real state of things. In examples (7, 8, 12), *of course* and *actually* are used in brackets for extra-narrative commentary on real life and its similarity or difference from dreaming. Example (9) also demonstrates the expectations from the dreaming experience, where familiar objects are perceived as such, but are visually different.

The subcategory of mirativity represented by the juxtaposition of *of knowledge with verbal resources* (*sort of* (*sorta*), *kind of* (*kinda*), *something on the line of*, *like*) is widely presented in dream narratives due to the complexity of rendering subjective oneiric experience and the attempts of narrators to adapt the conceptualization to the available linguistic means. Only the identified means of mirativity markers of this type account for 156 cases in the sample. Indeed, the narrators are often uncertain about the way to identify objects or intents in a dream, and use varied linguistic means to render this uncertainty.

4.6. Knowledge of an unknown origin

The study of the evidentiality means in the sample reveals the presence of explicit or contextual references to an unknown source of knowledge in dreams that cannot be classified according to the classic subcategories of evidentiality and epistemicity. In 3.5% of cases, narrators refer to the general knowledge they had when dreaming, which often contradicts perceptual information. I suggest calling such evidence "zero evidentiality" due to the absence of an indication of the source of information but an emphasis on the zero markedness of such knowledge in the mind of the narrator at the time of experiencing the dream:

- (13) *I was in my sister's apartment except it was mine and the exterior was different. Like a tropical hotel but I **knew** we were in LA apparently* (DreamJournal).

“Zero evidentiality” is inherent in dream reports and relies on the human universal experiential knowledge of dreaming.

(14) *And she **was actually** an alien taking the form of a human* (DreamJournal).

Although the *actually* marker was interpreted as a marker of mirativity, in example (14) it signals new information without any reference to the source of such sense. The narrator simply has this piece of knowledge in their sleep – the fragment does not contain any reportative references and indicates that the woman looked like a person.

Such knowledge may be visual in nature, but is not perceptual in terms of the channel of its obtaining:

(15) *I'm pretty sure he looked like the drawing of a circus presenter. **However, I don't remember actually seeing** him in the dream, and from this point on even his voice wasn't heard no more* (DreamJournal).

Formally, example (15) coincides with speculative non-sensory inference (*I'm pretty sure*) and visual experience (*he looked like*). However, the narrator indicates that he did not *see* the character, but just *knew* what he looked like.

Opposite to the means of perceptual tagging of the source of information, the revelative, reportative, inferential, mirative, and “zero” evidentiality involve the processes of analysis, inference and conceptualization of subjective experience. They reflect how the narrator tries to recall, reproduce, and render their dreams by available means of language. The purpose of the narrator in the use of such means is to establish epistemic control and create relatively coherent construction of experience.

4.7. Summary

The frequencies of the evidential subcategories is presented below in Table 1, expressed as percent values calculated against the number of all evidentials identified in the sample. The percent numbers were counted to represent the result in relation to the whole sample and to compare the frequency of the categories against other evidential types. For the category of mirativity, the category marking the unexpected information, either no data or a raw number is provided as it was impossible to pinpoint all instances of this novel category that still requires elaboration.

Table 1

**Relative frequency of the use
of evidentiality subcategories in dream reports**

Sub-categories of evidentiality		Markers	Qty.
Revelative		<i>to dream, in this dream</i>	11.9%
		vs. <i>real life, RL, parentheses+ actually, true</i>	4.5%
Sensory and sensory-inferential	General sensory	<i>feel (like), sense, have a sense, get the feeling, have a (bad) feeling, I/it feels (like/that/adj), the feeling is that when</i>	4,2%
	Visual sensory	<i>see, notice, spot ; I look at . . . (and) / when I look at . . . there's</i>	8.9%
		NEG <i>see / notice</i> <i>X looks</i>	2,5% 10.4%
	Auditory sensory	<i>hear</i>	1.5%
	Olfactory sensory	<i>smell</i>	0.2%
	Sensory, inferential, visual deduction	<i>I see</i> <i>(to see if he needed help</i> <i>see this outfit was placed)</i>	0.5%
	Sensory, inferential, auditory deduction	<i>sounded familiar</i>	0.2%
Reportative	Sensory-reportative	<i>I hear/ they say / I'm told / I've been told, x told me, x let me know, makes a comment / warn / texted</i>	9.7%
	Quotative	<i>X says / replies / screams: / He's like ". . ." / It goes:</i>	5.2%
		<i>I say/tell*</i>	9.2%
Non-sensory inferential	Speculative/reliability of knowledge	<i>I believe/ think / guess / assume / suppose</i>	10.6%
		<i>I'm not sure</i>	2.2%
		<i>I'm (pretty) sure</i>	0.7%
		<i>maybe, probably, certainly, might, may, possibly, undoubtedly, surely, likely /apparently</i>	4.5%
	Modal inductive and deductive	<i>must, might, could</i>	2.5%
Situational inferential evidentiality: an indefinite source of knowledge	<i>It seems, it appears, it turns out, X seem(s), I could tell</i>	5%	
	Situational inferential: memory, previous experience	<i>realize/ figured</i>	2.2%
Mirativity	Comparison with experience/ knowledge	<i>of course, in fact, actually, at least, even, only, but, however, nevertheless, for some reason</i>	*
	Matching knowledge to verbal resources	<i>sort of (sorta), kind of (kinda), something on the line of like</i>	*30 *126
Zero evidentiality		<i>I know; it was known that</i>	3.5%

In turn, Figure 1 features only main subcategories of evidentials with fewer details regarding their subtypes, which facilitates visual perception of the frequency comparison.

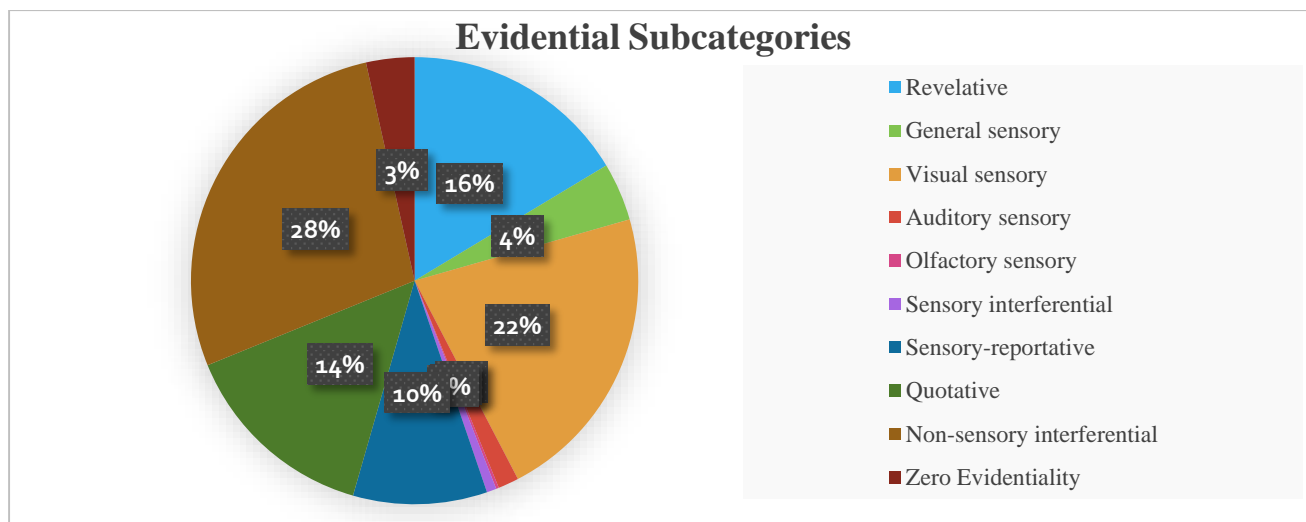

Figure 1. Visual aid for Table 1 representing only major subcategories of evidentials

5. Conclusions and prospects for future research

The study focused on the means of evidential tagging in rendering dreams, for which markers for the evidential subcategories were identified and their frequency ratio was calculated.

In terms of frequency, the main groups of evidentiality markers that speakers use to tell about the dreaming experience, are that of explicit revelative, sensory visual, and inferential evidentiality.

The key evidential subcategory is the revelative evidentiality, defined for English as the explicit labelling of certain information about the oneiric experience using the *dream* lexical unit. The use of revelative evidentials in dream reports is accounted for by the need to contrast the oneiric experience with the knowledge of the narrator about real life.

In addition to revelative evidentiality, it is conventional for English-speaking narrators to talk about their dreaming experience using direct sensory visual evidentiality and morphologically simple forms of inferential evidentiality to indicate uncertainty in the recollected oneiric details (such as, for example, *I think, I am not sure, maybe, probably*). Reportative evidentiality in dreams has no valence of reliability or doubt, and does not include the narrator's subjective assessment, characterizing the waking narrator's perception of dreams as a passive experience that does not require their assessment of the actions of characters. Finally, a specific evidential type for dream narratives is "zero evidentiality" that stands for a reference to unexpected knowledge about the dream scenario or characters (*I knew*) without indicating the source of knowledge.

The **prospects** of the study include building a wider sample to produce a more accurate calculation of the frequency of the use of subcategories of evidentiality in dream narratives and a detailed analysis of individual groups of evidentiality means employed for rendering the dreaming experience.

Notes

- ¹ **Evidentiality** is a category that labels the source of information and is semantic in the English language unlike some language in the world where it is grammaticalized (the broad definition used in this paper; see Mushin, 2001; Chafe, 1986).
- ² **Epistemic modality** labels the degree of confidence in the information communicated that the speaker expresses (De Haan, 2001).
- ³ **Epistemicity** is defined by researchers as a superordinate category that comprises both expressions of degree of certainty and expressions of information source (Aikhenvald, 2018).
- ⁴ **Revelative** evidentiality is an evidential subcategory that consists in marking the information as obtained during a dream or a vision (see Kratschmer & Heijnen, 2010).

- ⁵ **Sensory** evidentiality (also called direct or attestative (Willett, 1988) is an evidential subcategory that refers to a direct sensory perception as the source of information (see Aikhenvald, 2018).
- ⁶ **Sensory-inferential** evidentiality marks the information communicated as an inference from the sensory material (e.g. *sounds like*, see Whitt, 2009).
- ⁷ **Non-sensory inferential** is an umbrella term that include evidential/epistemic/modal subcategories that mark information as inferred logically rather than obtained by senses, and render the degree of confidence in the information communicated. Non-sensory inferential evidentiality falls into **speculative** (personal assumptions) and **modal inductive and deductive** (Chafe, 1986) subcategories.
- ⁸ **Reportative** evidentiality marks information that was obtained from a third party (see Mushin, 2001). In turn, **quotative** evidentiality marks passages that render the third-party message verbatim.
- ⁹ **Mirative** marking refers to discursive signaling of the unexpected status of the information (Aikhenvald, 2012; De Haan, 2012) and was characterized as borderline evidential with a broad spectrum of discursive means.

References

- Aikhenvald, A. Y. (2012). The essence of mirativity. *Linguistic Typology*, 16(3), 435-485. <https://doi.org/10.1515/lity-2012-0017>
- Aikhenvald, A. Y. (Ed.). (2018). *The Oxford handbook of evidentiality*. Oxford: Oxford University Press.
- Aikhenvald, A. Y. (2004). *Evidentiality*. Oxford: Oxford University Press.
- Arrese, J. I. M., Haßler, G., & Carretero, M. (2017). Introduction. Evidentiality revisited. In J. I. M. Arrese, G. Haßler, & M. Carretero (Eds.), *Evidentiality Revisited* (pp. 1-9). Amsterdam: John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/pbns.271.01mar>
- Baynham, M. (2011). Stance, positioning, and alignment in narratives of professional experience. *Language in Society*, 40(1), 63-74. <https://doi.org/10.1017/S0047404510000898>
- Biber, D., & Finegan, E. (1988). Adverbial stance types in English. *Discourse Processes*, 11(1), 1-34.
- Biber, D., & Finegan, E. (1989). Styles of stance in English: Lexical and grammatical marking of evidentiality and affect. *Text-interdisciplinary Journal for the Study of Discourse*, 9(1), 93-124.
- Blechner, M. (2001). *The dream frontier*. London: The Analytic Press.
- Boye, K. (2012). *Epistemic meaning: A crosslinguistic and functional-cognitive study*: Berlin: De Gruyter Mouton.
- Chafe, W. (1986). Evidentiality in English conversation and academic writing. In W. Chafe & J. Nichols (Eds.), *Evidentiality: The linguistic coding of epistemology* (pp. 267-272). Norwood, N.J.: Ablex.
- Cornillie, B., Arrese, J. I. M., & Wiemer, B. (2015). Evidentiality and the semantics-pragmatics interface: An introduction. *Belgian Journal of Linguistics*, 29(1), 1-18.
- De Haan, F. (1999). Evidentiality and epistemic modality: Setting boundaries. *Southwest Journal of Linguistics*, 18(1), 83-101.
- De Haan, F. (2001). The relation between modality and evidentiality. *Linguistische Berichte*, 9, 201-216.
- De Haan, F. (2012). Evidentiality and mirativity. In R. I. Binnick (Ed.), *The Oxford handbook of tense and aspect* (pp. 1020-1046). Oxford: Oxford University Press.
- Du Bois, J. (2007). The stance triangle. In R. Englebretson (Ed.), *Stancetaking in discourse: Subjectivity, evaluation, interaction* (pp. 139-182). Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Englebretson, R. (2007). Stancetaking in discourse: An introduction. In R. Englebretson (Ed.), *Stancetaking in discourse: Subjectivity, evaluation, interaction* (pp. 1-25). Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Fludernik, M. (2002). *Towards a 'natural' narratology*. London: Routledge.

- Fortescue, M. (2017). *The abstraction engine: Extracting patterns in language, mind and brain*. (Advances in Consciousness Research, Vol. 94). Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.
- Freud, S. (1996). *The interpretation of dreams* (J. Strachey, Trans.). New York, NY: Gramercy Books (Original work published 1900).
- Georgakopoulou, A. (2013). Small stories research and social media practices: Narrative stancetaking and circulation in a Greek news story. *Sociolinguistica*, 27(1), 19-36. <https://doi.org/10.1515/soci.2013.27.1.19>
- Hobson, J. A. (1988). Dreaming. In J. A. Hobson (Ed.), *States of brain and mind* (pp. 31-33). Boston, MA: Birkhäuser.
- Johnstone, B. (2009). Stance, style, and the linguistic individual. In A. Jaffe (Ed.), *Stance: Sociolinguistic perspectives* (pp. 29-52). Oxford: Oxford University Press.
- Kärkkäinen, E. (2003). *Epistemic stance in English conversation: A description of its interactional functions, with a focus on I think*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Kracke, W. H. (2009). 'Dream as deceit, dream as truth: The grammar of telling dreams', *Anthropological Linguistics*, 51, 61-77. <http://www.jstor.org/stable/40730832>
- Kratschmer, A., & Heijnen, A. (2010). Revelative evidentiality in European languages: Linguistic marking and its anthropological background. In G. Diewald & E. Smirnova (Eds.), *Linguistic Realization of Evidentiality in European Languages* (pp. 331-368). Berlin, New York: De Gruyter Mouton.
- Langacker, R. W. (2017). Evidentiality in cognitive grammar. In J. I. M. Arrese et al. (Eds.), *Evidentiality revisited* (pp. 13-55). Amsterdam: John Benjamins.
- Lau, M. L., & Rooryck, J. (2017). Aspect, evidentiality, and mirativity. *Lingua*, 186, 110-119. <https://doi.org/10.1016/j.lingua.2016.11.009>
- Morozova, O.I. (2011). Stance: pozitsiya sub'yekta dyskursyvnoyi diyalnosti [Stance: position of the discourse activity subject]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Seriya filologiya*, 14(1), 87-93.(in Ukrainian)
- Mushin, I. (2001). *Evidentiality and epistemological stance: Narrative retelling*. Amsterdam: John Benjamins.
- Peterson, T. (2017). Problematizing mirativity. *Review of Cognitive Linguistics*, 15(2), 312-342. <https://doi.org/10.1075/rcl.15.2.02pet>
- Rooryck, J. E. C. V. (2001a). State-of-the-article: Evidentiality, Part I. *Glott International*, 5(4), 3-11. <https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/access/item%3A2859546/view>
- Rooryck, J. E. C. V. (2001b). State-of-the-article: Evidentiality, Part II. *Glott International*, 5(5), 161-168. <https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/access/item%3A2859608/view>
- Scioli, E. (2015). *Dream, fantasy, and visual art in Roman elegy*. Madison, WI: University of Wisconsin Press.
- Ushchyna, V. (2018). Manipulative use of risk as a stance in political communication. *Discourse & Society*, 29(2), 198-221. <https://doi.org/10.1177/0957926517734424>
- Ushchyna, V. (2020). From stance to identity: Stancetaking in contemporary English risk discourse. *Cognition, communication, discourse*, 20, 73-91. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2020-20-05>
- Ushchyna, V. A. (2016). Pozytsiyuvannya sub'yekta v suchasnomu anhlomovnomu dyskursi ryzyku. [Stancetaking in contemporary English risk discourse]. Unpublished doctor of sciences dissertation, Kyiv National Linguistic University, Kyiv, Ukraine (in Ukrainian).
- Willett, T. (1988). A Cross-linguistic survey of the grammaticalization of evidentiality. *Studies in Language*, 12, 51-97. <https://doi.org/10.1075/sl.12.1.04wil>
- Whitt, R. J. (2009). Auditory evidentiality in English and German: The case of perception verbs. *Lingua*, 119(7), 1083-1095. <https://doi.org/10.1016/j.lingua.2008.11.001>

Sources for illustrations

DreamJournal (n.d.) <http://dreamjournal.net/>

ЕВІДЕНЦІЙНЕ МАРКУВАННЯ У НАРАТИВАХ СНОВИДІНЬ

Валерія Ніколаєнко

Аспірантка

(Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна /
стажер в Університеті Гренобль-Альпи, Франція);

e-mail: v.o.nikolaienko@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5056-271X>

Анотація

Дослідження присвячене евіденційному маркуванню у переказах сновидінь, зібраних з онлайн-щоденників сновидінь. На початку статті обговорюється співвіднесеність понять постави та евіденційності. Зокрема, для потреб цього дослідження евіденційність визначено як семантичну категорію в англійській мові, що позначає джерело інформації. Евіденційність охоплює пряму сенсорну, репортативну та інференційну евіденційність. Роль евіденційності у вербалізації досвіду сновидінь є значною через квазіперцептивну та специфічну природу досвіду сновидіння. Отже, для цього дослідження було виокремлено основні підкатегорії евіденційності, такі як ревелативна, пряма сенсорна та сенсорно-інференційна, репортативна, несенсорна інференційна та міративна (позначення неочікуваної інформації). В ході дослідження вибірка була оброблена вручну для підрахунку відносних частот евіденційних засобів за підкатегоріями. Основні результати стосуються ролі ревелативної евіденційності у маркуванні статусу наративних просторів сну та реальності. Крім того, класичне спостереження про візуальність сновидінь підтверджується великою кількістю маркерів візуальної сенсорної евіденційності, тоді як згадок про аудіальні та інші перцептивні способи сприйняття у вибірці значно менше. Нарешті, вибір підкатегорій евіденційності у переказах сновидінь зумовлений потребою оповідачів вербально передати нечіткі спогади про досвід сновидінь; при цьому, вони надають перевагу більш простим формам маркування. У свою чергу, категорія міративності (тобто маркування несподіваної інформації) розглядається як перспективний напрям дослідження через її багатий потенціал для глибоко контекстуального, проте інформативного маркування реакцій мовця на повідомлювану інформацію або на канал її отримання.

Ключові слова: евіденційність, засоби евіденційного маркування, постава, сновидіння, наратив.

Cognition, communication, discourse, 2023, 26: 123-139

<https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse>

<http://sites.google.com/site/cognitiondiscourse>

<http://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-07>

Received 10.04.2023; revised and accepted 18.05.2023

КОГНІТИВНО-ЕВОЛЮЦІЙНА ТЕОРІЯ МОВИ: ОБҐРУНТУВАННЯ

Сергій Попов

доктор філологічних наук, професор,
інструктор з викладання іноземних мов,
Університет імені Сунь Ятсена
(Західна Сінганська дорога, 135, район Ханжу,
Гуанчжоу, провінція Гуандун, Китай);
e-mail: s.leon.popov@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3257-6245>

Як цитувати: Попов, С. (2023). Когнітивно-еволюційна теорія мови: обґрунтування. *Cognition, communication, discourse*, 26, 123-139. <http://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-07>

Анотація

Стаття присвячена обґрунтуванню когнітивно-еволюційної теорії мови, яка пропонується в межах когнітивної лінгвістики та принципом якої є головний принцип когнітивної лінгвістики «пояснення». Доводиться, що когнітивнолінгвістична потреба в цій теорії зумовлена такими негативними тенденціями в сучасній когнітивній лінгвістиці, як надмірне захоплення вивченням концептів за відсутності єдиного розуміння терміна «концепт» і підміна об'єкта когнітивнолінгвістичних досліджень вивченням не мови за допомогою мислення, а мислення за допомогою мови. У статті пропонується обґрунтування нової для когнітивної лінгвістики теорії, яка могла б пояснити механізм впливу якості мислення на якість мови, показати, чим, у свою чергу, обумовлюється якість мислення, та виявити причини відмінностей у розвитку не тільки мов, а й пов'язаних з мовами мислення та культур. У якості методологічної бази такої теорії пропонується міждисциплінарність, з чого випливає залучення до обґрунтування теорії даних антропонаук: філософії, логіки, когнітивної психології, онтопсихології, етнопсихології, психолінгвістики, нейрофізіології, нейролінгвістики, онтолінгвістики, етнолінгвістики та приматології. Доводиться переважна позитивність біологічної та, як наслідок, когнітивної еволюції. Оскільки відома теза про вплив мислення на мову виглядає не цілком доведеною, виявляється когнітивна структура, яка забезпечує якість мислення: сприйняття. Відповідно до ідеї впливу якості сприйняття на якість мислення, яка у свою чергу впливає на якість мови, виявляються три ступені сприйняття: синкретичне, поверхнєве та альтернативне. Опис кожного ступеня сприйняття супроводжується мовними та ментальними характеристиками людиноподібних мавп, дітей, сучасних первісних та давніх цивілізованих людей, а також сучасних цивілізованих людей. Доводиться, що різниці між мовами (і між культурами) обумовлені якістю сприйняття можливостей їх розвитку. Пропонується когнітивно-еволюційний алгоритм «сприйняття: синкретичне, поверхнєве або альтернативне → відповідна логічність мислення → відповідна логічність мови (відповідна логічність культури)».

Ключові слова: когнітивна лінгвістика, когнітивно-еволюційна теорія мови, міждисциплінарність, антропонауки, мислення, мова, культура, сприйняття.

1. Вступ

Добре відомо, що, коли кілька десятиліть тому в західній, перш за все американській, психології стався відхід від кількадесяти років біхевіоризму, що панував у ній, і з'явилася

когнітивна психологія, в лінгвістиці намітився поворот від структуралізму, який до того часу вже майже не знаходив собі застосування (принаймні, щодо вивчення найбільш відомих мов світу), до когнітивізму як частини більш загальної когнітивної науки і, в широкому значенні, до антропоцентризму. І, звичайно, такий поворот був не випадковим (Mel'ny'chuk, 1981, s. 25). У когнітивній науці навіть проявився деякий нахил у бік біології, оскільки природа когніції пов'язується з функцією організму як біосистеми (Järvilehto, 1998, pp. 321-334).

Однією з головних відмінностей когнітивної лінгвістики від лінгвістичного структуралізму стала серйозна зміна напрямку пізнання: структуралістське питання «як?» змінилося когнітивним питанням «чому?». Так принцип пояснювальності став головним принципом когнітивної лінгвістики.

У цей час свого народження когнітивна лінгвістика мала перед собою низку альтернатив розвитку, але, на жаль, у значній частині лінгвістів цей розвиток пішов у напрямку, зворотному розмаїттю. По-перше, склалося так, що багато дослідників зосередилися тільки на одній царині: царині вивчення концептів, причому, як добре відомо, за відсутності, що досі зберігається, єдиної думки про те, що таке концепт. Тому не дивно, що багатьма вченими допускається ототожнення когнітивного та концептуального, хоча поняття когнітивного ширше за поняття концептуального. По-друге, не менш добре відомо, що дуже часто в дослідженнях концептів мова розглядається як допоміжний засіб, який застосовується в процесі вивчення ментальних структур, що означає підміну об'єкта досліджень когнітивної лінгвістики: наука про мову бачить своє завдання у вивченні мислення, а не належної їй за статусом мови. При цьому такі вчені, вважаючи, що зрозуміти особливості мислення можна тільки через мову, ясна річ, не ставлять питання якості мислення, яка невблаганним чином позначається на якості мови.

У той же час деякі лінгвісти публікують науково-популярні книги з назвами на кшталт «Чому мови є такими різними?», в яких немає навіть спроб відповісти на це питання і вся розповідь зводиться до звичайного опису міжмовних відмінностей.

Мета цієї статті – обґрунтування теорії, яка може пояснити механізм впливу якості мислення на якість мови, показати, чим, у свою чергу, обумовлюється якість мислення, та виявити причини відмінностей у розвитку не тільки мов, а й пов'язаних з мовами мислення та культур.

2. Лінгвокогнітивний принцип уваги

до даних суміжних наук: міждисциплінарність

Когнітивно-еволюційний аспект, обраний нами для обґрунтування відповідної теорії, співвідноситься з когнітивно-еволюційним підходом у такому напрямку філософії, як епістемологія, де цей підхід отримав назву «еволюційна епістемологія». Родоначальником цього напрямку в епістемології є відомий філософ ХХ століття К. Р. Поппер.

Головним принципом еволюційної епістемології є міждисциплінарність. Міждисциплінарний когнітивно-еволюційний підхід можна застосувати і до проблем лінгвістики. Навіть Ф. де Соссюр свого часу зауважував, що діяльність того, хто говорить, повинна вивчатися цілою сукупністю дисциплін, що мають право на місце в лінгвістиці лише тому, що вони пов'язані з мовою. Дж. Лакофф у свою чергу заявляє, що важливою частиною його наукової роботи є «когнітивне зобов'язання», тобто «зобов'язання узгоджувати свої пояснення людської мови з тим, що відомо про розум і мозок як з інших дисциплін, так і з нашої власної» (Lakoff, 1990, p. 40).

Звичайно, неможливо відволіктися від факту, що кожна наука має свої, тобто неуніверсальні, методи, але з цього зовсім не випливає неможливість використання лінгвістами результатів застосування таких методів.

Коли ми говоримо про мислення та мову, насамперед думаємо про такі антропонауки, як логіка та психологія. При цьому психологія розуміється в широкому сенсі, що включає науки,

похідні від неї, наприклад когнітивну психологію, онтопсихологію, етнопсихологію, і результати суміщення з нею інших наук, наприклад психолінгвістику. Ми також звертаємося до відомостей деяких інших галузей знання. Оскільки в останні десятиліття великих успіхів досягли науки, об'єктом яких є людський мозок, особливо функціональна асиметрія мозкових півкуль, що відповідають за різні когнітивні, у тому числі лінгвокогнітивні, процеси, ми залучаємо дані нейрофізіології та нейролінгвістики. З відомостей наук, які походять від лінгвістики та які виникли на стику лінгвістики з іншими науками, ми використовуємо відомості онтолінгвістики та етолінгвістики. Наводячи відомості про когнітивні особливості людиноподібних мавп, ми використовуємо дані приматології.

Слідом за переважною більшістю вчених ми визнаємо доведеною правильність гіпотези про те, що так само, як ембріональний розвиток плода повторює в основних рисах у стислому вигляді філогенетичну історію виду, розвиток мови у філогенезі повторюється в стислому вигляді в основних рисах у розвитку мови дитини. До цієї відповідності слід додати два інші показові вектори еволюції: вектор еволюції первісної людини, рівень перцептивно-логічного розвитку якої можна порівняти з передпідлітковим, і вектор еволюції когнітивно найбільш близьких до людини великих людиноподібних мавп, насамперед шимпанзе як найбільш розвинених у лінгвокогнітивному відношенні, які, як відомо, у лінгвістичному відношенні досягають рівня розвитку дворічної дитини, а в когнітивному відношенні – трирічної.

Крім того, ми продовжуємо спиратися на відомості еволюційної епістемології.

3. Еволюційна епістемологія та питання еволюції людини й мови

У цьому розділі розглянемо питання біологічно-когнітивної еволюції людини у їх відношенні до питань еволюції мови.

3.1. Від загальнобіологічного до когнітивного розуміння еволюції

Як відомо, наукове поняття еволюції – насамперед біологічне, і воно міцно асоціюється з назвою «еволюційна теорія Дарвіна». Поняття біологічної еволюції тісно пов'язане з поняттям когнітивної еволюції. За єдиною думкою епістемологів, поява на Землі близько 700 млн років тому організмів не просто багатоклітинних, а таких, що складаються з клітин різних типів, у тому числі нервових клітин і клітин головного мозку, призвела до їхньої спеціалізації на виконанні певних адаптивно цінних функцій, у тому числі когнітивних. Ці події викликали прогресивні зміни у функціях отримання, обробки та зберігання когнітивної інформації, що зазнають впливу навколишнього середовища та вдосконалюються в ході природного відбору. Ця думка зумовлює констатацію позитивності еволюції. Однак ця позитивність очевидна не для всіх.

3.2. Вирішення питання про можливість/неможливість перманентної позитивності біологічно-когнітивної еволюції

Обґрунтування нашої теорії передбачає чітке розуміння суттєвих ознак еволюції, і перманентна/неперманентна позитивність еволюції – одна з її ознак, що потребує ясності. Непозитивність еволюції часто доводиться тим, що еволюція не завжди є успішною, проте неуспішність еволюції – лише одна її сторона, і питання у тому, наскільки ця неуспішність частотна.

Не багато вчених намагаються відстоювати непозитивність еволюції як її аксіологічну нейтральність, оскільки для більшості біологів очевидно, що конкретні прояви еволюції, як правило, є позитивними. Навіть У. Матурана та Ф. Варела, які намагаються скасувати еволюційну теорію Дарвіна доведенням того, що в природі спостерігається не прогресивна еволюція, а повна пристосування адаптація (Maturana & Varela, 1992), не можуть не визнати, що адаптація покращує якість життя та, як наслідок, в цілому зберігає його, а отже, теж є

позитивною. Таким чином, еволюцію коректно визнати потенційно позитивною, що характеризується високим ступенем позитивної реалізації.

3.3. Від біологічно-когнітивної еволюції до еволюції мови

У 1983 році, тобто після 60-ти років досліджень, К. Р. Поппер заявив, що, на його переконання, першою проблемою еволюційної епістемології є еволюція людської мови та роль, яку вона відігравала і продовжує відігравати у зростанні людського знання. Слід погодитися з вченим у критиці ним традиційної теорії пізнання. На його переконання, обсерваціонізм, або бадейна теорія, – це теорія, яка стверджує, що знання можуть вливатись у баддю зовні через органи почуттів, але насправді самі організми є надзвичайно активними у придбанні знань, тому це не інформація вливається в них із навколишнього середовища, а вони самі досліджують навколишнє середовище й активно висмоктують із нього інформацію, як і їжу (Popper, 1972). З теорією К. Р. Поппера є співвідносною перцептивна концепція когнітивного психолога, основоположника екологічного підходу до перцептивної активності Дж. Дж. Гібсона, де сприйняття розуміється як безперервне вилучення інформації з довкілля (Gibson, 2014). Нескладно зрозуміти, що основна відмінність між обсерваціонізмом (бадейною теорією) та еволюційною епістемологією полягає у визнанні пасивності чи активності суб'єкта пізнання, еволюція пізнавальних здібностей якого безпосередньо пов'язана з еволюцією його мови. Проте ідея позитивної еволюції мов поділяється не всіма лінгвістами.

3.4. Подолання ідеології заперечення еволюції мов

Неприйняття ідеї мовної еволюції зумовлено щонайменше трьома причинами.

По-перше, заперечення цієї ідеї у такому її різновиді, як неприйняття ідеї подальшої (від поточного моменту) еволюції мови, зумовлено складністю сприйняття змін у такій повільній системі, як мова (особливо в частині її структури). Кожне покоління носіїв мови в основній своїй масі схильно вважати, що саме за його життя мова досягла ідеального і тому остаточного розвитку. Наприклад, як відомо, Французька Академія, створена за ініціативи кардинала А. Рішельє в 1635 році, починаючи розробку першого в історії лінгвістики нормативного словника, ставила перед собою нездійсненне завдання «впорядкувати мову раз і назавжди». У ХХ столітті ситуація покращала, але не повсюдно.

По-друге, неприйняття ідеї еволюції мов пояснюється категоричним невизнанням відмінностей між їх рівнями розвитку, оскільки це нібито може зачепити почуття носіїв тих мов, які в деяких аспектах можуть здаватися недосконалішими за інші мови. Як із жалем зауважує французький лінгвіст, президент Міжнародного товариства походження мови Б. Бічакджан, говорити про еволюцію в лінгвістиці неpolitкоректно. Вчений нагадує, що в біології цілком коректно і цілком прийнятно говорити, що придбання постійної температури тіла було великим кроком уперед з точки зору еволюції і що адаптивні переваги теплокровності переважають вигоди попереднього стану холонокровності, але якщо в лінгвістиці хтось скаже, що перехід від ергативності до номінативності є великим кроком уперед з погляду еволюції і адаптивні переваги номінативного синтаксису переважають вигоди ергативної моделі, його негайно піддадуть ніщивній критиці. Очевидно, лінгвіст має на увазі явища західної политкоректності, що є характерними насамперед для країн, які мали колонії або починалися як колонії, в яких європейська частина довгий час дискримінувала аборигенне населення, внаслідок чого за наших часів приділяє не тільки підвищену, а й нерідко перебільшену увагу неповторенню бодай у якомусь вигляді свого непривабливого минулого.

По-третє, невизнання ідеї мовної еволюції пов'язане з ще більшими та з сучасної точки зору несподіваними помилками. Так, одні з перших представників порівняльного мовознавства Ф. Бопп і потім А. Шлейхер були переконані в тому, що кожна жива мова пережила період розквіту в давнину, після чого деградує. Представники соціологічного напряму, наприклад Ж. Вандрієс, порівнювали змінну морфологію з калейдоскопом, що

нескінченно струшується. Молодограматики, а потім основоположник структуралізму Ф. де Соссюр визнавали історичні зміни мов хаотичними і, отже, випадковими, що було спростовано праякими структуралістами.

Як можна переконатися, жодна з наведених причин не може вважатись навіть в якійсь мірі вагомою для невизнання еволюції мов. І така еволюція має цілком когнітивну сутність.

4. Логіка та мова у когнітивно-еволюційному уявленні

У цьому розділі розглянемо абсолютність та відносність логічності і когнітивно-еволюційний алгоритм «сприйняття → логічність мислення → логічність мови».

4.1. Абсолютність та відносність логічності як якості логіки

Неважко помітити, що логічність мислення може бути абсолютною та відносною. Відносність логічності спостерігається при помилковості суджень, яка, однак, не означає, що сам механізм міркування виявився не силогізмом, як не означає, що зведений на пливуні будинок впав тому, що він будувався не за правилами: не за правилами було обрано місце для його будівництва, але сам будинок зводився відповідно до прийнятих стандартів, тобто згідно з прийнятою логікою будівництва. По-своєму логічною є дитяча переконаність у тому, що новорічний подарунок під ялинку кладе Дід Мороз. Загалом логічним є визнаний наївним висновок про обертання Сонця навколо Землі.

Посилена обмеженістю обсягу пам'яті відносність логічності мислення відбивається і в семантиці мови. Як відомо, лінгвістична семантика – через своє антропологічне походження та інертність розвитку – відображає наївну картину світу. Саме тому, з донаукової, наївної, точки зору, відбитій у мові, Сонце, яке сприймається як таке, що обертається навколо Землі, щодня *сходить, піднімається, досягає зеніту, сідає і заходить*. З позицій формальної логіки ми маємо всі підстави (згідно з законом достатньої підстави), не виходячи за рамки наївної моделі світу, говорити, що Сонце змінює своє становище у просторі щодо нас, а саме *сходить, піднімається, досягає зеніту, сідає і заходить*, оскільки вживання цих мовних форм повністю відповідає всім чотирьом законам такої логіки: наприклад, поява сонця червоно-жовтогарячого кольору над лінією горизонту є тотожною семантиці дієслова *підніматися*, не суперечить їй, не передбачає третього явища між поняттями «сходити» і «не сходити», і є всі підстави вжити в цій ситуації саме дієслово *підніматися*. Це приклад невідповідності логіки мови логіці наукової картини світу та доказ відносності логічності мислення та, як наслідок, мови.

4.2. Ототоження логіки та мови (теза) та його критика (антитеза).

Синтез: когнітивно-еволюційний алгоритм «сприйняття → логічність мислення → логічність мови»

Добре відомо, що логіка і мова з самого початку були для людини близькі настільки, що найчастіше нею ототожнювалися. І першовідкривач універсальних логічних законів Аристотель, і його послідовники виходили з принципу довіри мові у її виявленні розуму, тобто вважали, що мова повністю дублює структуру думки.

Послідовна критика ототоження логіки й мови з другої половини XIX століття здійснювалася представниками психологічного напрямку у лінгвістиці, насамперед Х. Штейнталем, потім О. О. Потебнею та іншими. Психологісти вказували на те, що не всі категорії логіки мають відповідність у мові, слово та поняття не є тотожними, не всі пропозиції можуть бути логічними судженнями, не збігається кількість граматичних та логічних членів речення, граматичні члени не мають закріпленої відповідності лише одному логічному члену, логічні описи залишають невиявленими психологічні та комунікативні аспекти мови, мова, що стихійно виникла і стихійно розвивалася, ніяк не могла розвиватися за строго вивіреними логічними схемами. У свою чергу усвідомлення не тільки невідповідності логіки та мови,

а й перебільшення значущості мови для психологічних категорій стимулювало утвердження лінгвопарадигми структуралізму, тобто техніки формально-граматичного аналізу, що не виходить за рамки мови та лінгвістики.

Однак було б неправильним вважати, що із твердженням структурної парадигми лінгвістика почала все частіше відмовлятися від будь-яких згадок про все, що пов'язано з логікою. Визнання нерідкої розбіжності логічних і мовних категорій, що суттєво підірвало авторитет лінгвістичного логіцизму, не означало неухиляючої уваги лінгвістів до можливості застосування в лінгвістичних дослідженнях насамперед наукового апарату другого ступеня логіки, логіки математичної. Йдеться про «логічний прорив», що відбувся наприкінці ХІХ століття, коли в межах філософських напрямів неопозитивізму та емпіризму почалося логічне вивчення природних мов. Найбільш відомим у цьому сенсі є зроблений насамперед Г. Фреге, а також Б. Расселом, Л. Вітгенштейном, Р. Карнапом та іншими представниками аналітичної філософії логічний аналіз мови науки – з метою визначення меж істинного знання, але з максимальним використанням при цьому не природної мови, а символічної метамови, штучної мови логіки (ставлення якої до природної мови Г. Фреге порівнював зі ставленням мікроскопа до ока). З'явилися такі широко застосовувані тепер у лінгвістиці поняття, як пропозиція, логічні зв'язки (наприклад, кон'юнкція, диз'юнкція, імплікація, еквівалентність), оператори (зокрема, квантори), денотат і сигніфікат, інтенціонал та екстенціонал, зміст і референт.

Очевидно, що невизнання логічної еволюції мови багатьма лінгвістами є наслідком своєрідного впадання в крайність, тобто наслідком сили інерції, зумовленої тією хвилею відторгнення логіки від мови, яка більше ста років тому знесла лінгвістичний логіцизм, що перебільшено ототожнював логіку та мову, настільки рішуче, що небагато досліджень співвідношення логіки й граматики, що відбулися в ХХ столітті, звелися до демонстрації відмінностей між логічними й мовними поняттями, а такий лінгвістичний напрямок, як логічний аналіз мови, просто застосовував й продовжує застосовувати вироблені на другому ступені логіки поняття в дослідженнях такої «малологічної» природної мови. Однак констатація лінгвістами певної ідентичності логіки та мови як сфер людської когніції все ж таки має місце.

Зрозуміло, що логічність властива передусім мисленню, а не мові. Це підтверджують і лінгвісти. Згідно зі звичайною властивістю впадання в крайнощі та подальшого їх подолання шляхом компромісу, або, в термінах філософії, згідно з гегелівським законом єдності та боротьби протилежностей, де протиріччя тези та антитези вирішується їх синтезом, граматична позиція рішучого та повного невизнання логічності мови поступово пом'якшується. Спочатку ототоженні, а потім перебільшено протиставлені логіка та мова обережно зближуються знову з такою самою історичною невблаганністю, з якою подібні зближення відбувалися в науці неодноразово.

У жодному разі не ставлячи собі завдання реанімувати ототожнення логіки і граматики (логіцизм), що не відповідає реаліям, не ставлячи під сумнів можливість і необхідність застосування в лінгвістичних дослідженнях запропонованих Г. Фреге та його послідовниками логічних понять, в нашій теорії вважаємо за необхідне підкреслити необхідність вивчення не взаємодії логіки та мови, а впливу логіки як ладу мислення на мову. На наше переконання, мова не може не відчувати на собі впливу логіки, що, можливо, ніколи не призведе мову до стану остаточної логічної досконалості, але постійно її логізуватиме.

Отже, ми виходимо з ідеї, що ступінь логічності мови залежить від ступеня логічності мислення носіїв мови і навряд чи може бути обґрунтований іншими причинами, наприклад внутрішніми законами розвитку мови (некоректність поняття «саморозвиток мови», що корелює з поняттям «лінгвосинергетика», аргументовано доводиться багатьма лінгвістами). Однак когнітивно-еволюційний підхід зумовлює постановку питання й про сутність, від якої залежить логічність мислення. Цілком очевидно, що якість логічності будь-

якого висновку залежить не від якості побудови міркування-силлогізму, а від якості даних, з яких це міркування виходить. Дійсно, будинок падає тому, що не сприйнятий пливун у місці його будівництва; дитина вірить у Діда Мороза тому, що, у всьому довіряючи батькам, не сприймає іншу причину появи подарунка під ялинкою; Сонце обертається навколо Землі, при цьому *сходячи, піднімаючись, досягаючи зеніту, сідаючи і заходячи*, тому що саме такий його рух підтверджується простим зоровим сприйняттям. З цього випливає, що причину відносної або абсолютної логічності мислення слід шукати в особливостях когнітивної структури, яка поставляє вихідні дані ладу мислення – логіці, що оперує силлогізмами. Такою структурою може бути лише сприйняття.

Залежність логічності мови від логічності мислення і залежність логічності мислення від особливостей сприйняття можна подати у вигляді постійно діючого когнітивно-еволюційного алгоритму «сприйняття → логічність мислення → логічність мови», функціонування якого можна визнати основним принципом когнітивнолінгвістичної еволюції.

5. Сприйняття як найважливіша складова когніції, мотиватор якості логічності мислення та мови

У цьому розділі розкриваються сучасне когнітивнопсихологічне тлумачення сприйняття, особливо зорового, з його когнітивною функцією – категоризацією та роль у механізмі сприйняття функціональної асиметрії півкуль мозку.

5.1. Сучасна інтерпретація кореляцій відчуття, сприйняття та уявлення

Сприйняття довгий час вважалося досить автономною середньою ланкою між відчуттям та уявленням. Під сприйняттям розуміли чуттєвий образ, який формується на основі відчуттів і є основою уявлення, а також процес зазначеного формування. Сучасне бачення співвідношення відчуття, сприйняття та уявлення відрізняється від зазначеного традиційного і полягає в тому, що співвідношення відчуття та сприйняття виглядає просторовим, представленим вертикально: сприйняття знаходиться вище відчуттів, а відмінність сприйняття від уявлення не є просторовою і, отже, розташованою вертикально – це відмінність часова: уявлення відбувається пізніше сприйняття, оскільки, відтворюючи в нашій пам'яті колишні сприйняття, ми маємо уявлення про предмети.

5.2. Зір як найважливіше з почуттів та його когнітивні особливості: зорове сприйняття

Сприйняття є неможливим без участі органів чуття, і насамперед зору, який, будучи практично незатребуваним у новонародженого немовляти, надалі, у період з 2 до 5-6 місяців життя, за допомогою слухових орієнтовних реакцій, тактильних та кінестетичних, смакових, вестибулярних та інших відчуттів настільки обганяє у своєму процесі інші аналізаторні діяльності, що стає у перший ряд чуттєвих діяльностей дитини. Однак і в такому чуттєвому акті виявляються когнітивні уподобання, що дозволяють говорити вже про зорове сприйняття, а не просто про почуття зору. Як зауважив К. Р. Поппер, організми тварин винайшли очі та вдосконалили їх у всіх деталях як теорію про те, що світло у видимому діапазоні електромагнітних хвиль буде корисним для вилучення інформації з навколишнього середовища (Popper, 1972).

Інша когнітивна особливість зорового сприйняття полягає в його вибірковості: у суттєвому й для формування поняття фокусуванні на суттєвому та відволіканні від несуттєвого. Таке розуміння повністю відповідає еволюційній теорії К. Р. Поппера, проте важливо розуміти, що «вибіркова понятійність» зорового сприйняття є перцептивним ідеалом, тоді як на практиці дія цього механізму є не завжди бездоганною. Далі розглянемо когнітивну функцію сприйняття.

5.3. Категоризація як когнітивна функція сприйняття

Як відомо, кількість реалій, що фіксуються людським зором, значно перевищує кількість відповідних їм номінацій. Через обмеженість обсягу пам'яті людина узагальнює зорові враження і відбиває їх порівняно невеликим числом назв. Людське око може сприймати два-три мільйони відтінків кольорів, проте людина має у своєму розпорядженні лише 20-25 назв кольору. Це означає, що, сприймаючи той чи інший відтінок кольору, людське сприйняття виділяє його провідну ознаку і відносить колір до існуючої колірної категорії. Як можна переконатися, йдеться не лише про аналогічну формуванню поняття вибірковості зорового сприйняття, а й про таку спроможність сприйняття, як категоризація чуттєвих даних.

Здатність сприйняття категоризувати дані відчуттів підкреслюється і в сучасній когнітивній психології видатними її представниками (Anderson, 1995; Solso, 2000; Gibson, 2014).

Можна визнати, що крім роботи сприйняття пізнання передбачає участь таких вищих когнітивних здібностей, як мислення, свідомість і пам'ять, проте неможливо уявити функціонування мислення (з властивим йому ладом – логікою) або пам'яті без постійної опори на дані сприйняття з властивою йому категоризацією.

Категоризація, що відбувається при сприйнятті, неможлива без допомоги мови. Лінгвістичні відомості підтверджують ідею тісного зв'язку сприйняття та мислення. Так, лінгвісти справедливо звертають увагу на той факт, що дієслова з семантикою сприйняття можуть вживатися у значенні розуміння, знання, тобто у значенні того, що вже є категоризованим, наприклад *Я бачу, що ти не хочеш йти* (розумію); *Він чув про це* (знає). Часто виявляється хиткою і межа між дієсловами сприйняття та буття, порівн. *Його тут не спостерігалося і Його не було*.

Все сказане вище доводить, що перцептивні можливості не зводяться лише до чуттєвого пізнання, а розглядаються як такі, що спираються на нього, але незмінно проявляються в категоризації: можна візуально сприймати явище, але не усвідомлювати його категоріальну приналежність – потрібні когнітивні зусилля з абстрактної уяви наявних можливостей категоризації. Існує безліч доказів, що доводять прояви таких зусиль при сприйнятті, наприклад невизначеність тактильного сприйняття за відсутності наданої мисленням розпізнавальної або пізнавальної установки або «відфільтрована» мисленням константність зорового або аудіосприйняття: людина сприймається як людина на будь-якому віддаленні від глядача, а мова, як правило, сприймається навіть у разі неточності її артикуляції.

5.4. Функціональна асиметрія півкуль мозку та її роль у механізмі сприйняття

Результати нейропсихолінгвістичних досліджень, здійснених у головному мозку людини, свідчать про те, що (у правшів, які становлять переважну більшість людей) функцію розпізнавання виконує права півкуля, а категоризацію – ліва. Історія розвитку людського мозку є історія руху думки конкретної з правої півкулі до думки абстрактної у лівій півкулі. Ліва півкуля обробляє інформацію дискретно, послідовно, аналітично, тобто у процесі категоризації, а права півкуля обробляє інформацію цілісно, одночасно, синтетично. Механізми цілісно-формального, конкретного пізнання, властиві правій півкулі, формуються від народження до 5-6-річного віку, а здійснювані лівою півкулею за загальними, абстрактно сприйнятими ознаками класифікації вважаються більш-менш досконалими до 14-16 років (Sperry, 1982). Поняття спеціалізації півкуль людського мозку співвідноситься з поняттями вербальної та образної складових пам'яті в концепції А. Пайвіо: пам'ять людини багато в чому визначається наявністю сполучних зв'язків між лівою півкулею, в якій зберігаються слова в їх звукових оболонках, та правою півкулею з її запасом візуальних образів (Paivio, 1975).

На підставі сказаного про сприйняття як найважливішої складової когніції нескладно дійти висновку, що завдяки лівопівкульній категоризації сприйняття є мотиватором, який

забезпечує відповідну якість логічності мислення і – через неї – мови. Нескладно припустити, що та чи інша якість логічності зумовлюється відповідним ступенем сприйняття.

6. Ступені сприйняття як кореляти етапів логічної еволюції мислення та мови

Поняття ступенів сприйняття розглядається на окремих (у рамках статті – узагальнено перелічених) прикладах когнітивної – логічної та мовної – еволюції шимпанзе, дитини, первісної чи давньої людини та сучасної цивілізованої дорослої людини.

6.1. Синкретичне сприйняття як причина нерозвитку логічної та мовної здібностей

Як добре відомо, поняття «синкретизм» застосовується для позначення цілісних, нерозчленованих уявлень, які також називають гештальтними. Воно виникло в етнопсихології, а потім швейцарським психологом Е. Клапаредом було введено в дитячу психологію (онтопсихологію): вчений зафіксував факт ідентичності таких уявлень у дітей та первісних людей. Представники гештальтпсихології (М. Вертгеймер, В. Келер, К. Коффка, К. Левін, К. Дункер) звернули увагу на факти цілісного (гештальтного) сприйняття об'єктів-«фігур» на певному «фоні» та сформулювали закони перцептивної організації, перший з яких, «закон близькості», говорить: близькі сутності сприймаються як одне ціле.

У дітей синкретизм проявляється в нерозрізненні ними явищ навколишнього світу та на всіх етапах передмовлення, тобто етапах крику, посмішки, плачу, гуління та холофраз, які є нерозчленованими мовними повідомленнями, що містять у собі, при всій їх структурній лаконічності і зменшуваності від крику до холофраз структурної нерозбірливості, значення цілих фраз. Синкретизм проявляється і в егоцентричності дитячої мови, коли дитина говорить сама з собою, ніби вона голосно думає, говорить лише про себе, не намагаючись пристати на точку зору співрозмовника (Piaget 1954). Дитина не сприймає нікого, крім себе, – це синкретизм несприйняття навколишнього світу внаслідок сприйняття всього світу як самого себе. Згідно зі спостереженнями М. Томаселло, дворічна дитина лише приблизно в кожному четвертому-п'ятому випадку точно відповідає на питання, яке йому ставлять (Tomasello, 2003, 267). Навіть у період розпаду холофраз у віці півтора-двох років такий розпад слід вважати лише формальним. М. Томаселло звертає увагу на те, що в 2 роки діти оперують конструкціями як рамками, окресленими конкретним дієсловом з властивим йому управлінням, в які можна підставляти різні іменники (Tomasello, 2003, p. 140), але ці дієслова та іменники мають суто конкретний характер. Наприклад, якщо така дитина говорить про шафу, то має на увазі одну відому їй, а не абстрактну шафу.

У давніх і первісних людей синкретизм проявляється у невідокремленні себе від природи й у нерозрізненні дуже багатьох явищ навколишнього світу, а також у нерозвитку з віком їх когніцій, коли в дитячому та дорослому стані люди мають однакові когнітивні здібності (Mead, 1954). У мовах первісних народів зустрічається явище, яке нагадує холофрази дитячого мовлення і яке можна назвати розпадом інкорпорацій: конкретизація уточнювачами небагатьох у таких мовах дієслів, що мають вельми невизначену семантику. Так, у папуаській мові калам є всього 95 дієслів, з яких активно вживається лише 25, внаслідок чого мала кількість каламських дієслів при позначенні великої кількості дій та станів компенсується великою кількістю поєднань дієслів з показниками відсутньої у дієслів семантики (Pawley, 1991). Аналогічним чином розвивалися знакові системи графіки, спочатку егоцентрично зрозумілі лише тим, хто писав знаки, не враховуючи ясність розуміння зображених знаків потенційними читачами. Наприклад, лінійне письмо ахейців був настільки складним для сприйняття, що його можна порівняти з сучасною стенографією, оскільки лише той, хто робить записи, може без особливих труднощів їх зрозуміти. Егоцентричною була письмова мова в давньогрецьких і, пізніше, у перших давньоруських-давньоукраїнських текстах,

створених на зразок грецьких. Вона являла собою слова, написані однаковими за розміром літерами і не відокремлені не тільки пунктуаційними знаками, але й пробілами.

Сучасні цивілізовані люди теж іноді демонструють перцептивний синкретизм, коли не розрізняють різні явища, нерідко супроводжуючи таке нерозрізнення емоційним риторичним питанням «Та яка різниця?».

У сучасній лінгвістиці синкретизмом прийнято називати збіг (суміщення, синтез) функціонально різних категорій в одній формі, що є характерною особливістю синтетичних мов. Однак насправді синкретичні явища тією чи іншою мірою спостерігаються в усіх мовах світу на всіх їхніх рівнях (у межах статті ми можемо навести лише окремі приклади). Так, на перетині фонетики та орфографії спостерігаються синкретичні за вимовою афrikати та невимовні голосні й приголосні. На рівні лексики ми досі бачимо констатацію абсолютної синонімії (особливо часто в українській мові). На рівні морфеміки та словотвору теж спостерігаються абсолютно синонімічні афікси. На рівні морфології ми дійсно бачимо поєднання в одній формі кількох граматичних значень (найяскравіший виняток тут становлять аглютинативні мови). Навіть на рівні синтаксису ми бачимо можливості висловити думку різними способами за частої відсутності зафіксованої семантичної чи стилістичної різниці між цими способами.

Перейдемо до наступного, в еволюційному сенсі – більш вищого, ступеня сприйняття, який у психології своєї назви не отримав (хоча і був там описаний як перцептивний механізм), через що ми змушені дати йому назву.

6.2. Поверхнєве сприйняття як детермінант початкової стадії розвитку логічної та мовної здібностей

Здійснювана при сприйнятті категоризація в ідеалі ґрунтується на бездоганній диференціації, внаслідок чого будь-яке явище виглядає структурованим. Однак до сприйняття всіх ознак дитина, первісна людина, а не так рідко і цивілізований дорослий доходять не відразу: між етапами перцептивного синкретизму і сприйняття всіх ознак виявляється ще один важливий етап, який раніше окремим ступенем сприйняття не вважався.

Психологи відзначають, що при сприйнятті чогось «виявлення та інтерпретація сенсорних сигналів» визначаються двома факторами: енергією стимулу, що відчувається сенсорними системами та мозком, та знанням, збереженим у пам'яті. Перший фактор психологами уточнюється: перш за все сприймається та енергія стимулу, яка має більшу силу. Важливим показником є відстань до стимулу: за рівної сили енергії в різних стимулів передусім сприймається той, що ближче (Solso, 2000, 100).

Сказане підтверджується даними зорового сприйняття у дошкільнят: воно відрізняється нестійкістю, фрагментарністю, і навіть такими явищами, як побіжність і блукання погляду, що зумовлюють випадковість сприйняття. У цьому сенсі показовим є широко відомий серед психологів експеримент, проведений знаменитим дитячим психологом Ж. Піаже спільно з його помічницею А. Шемінською. Дві однакові судини самі діти 4-5 років наповнюють рівною кількістю намистин. Коли вміст однієї з судин (інша залишається як контрольний зразок) на очах у цих дітей пересипається в третю судину іншої форми, вищу і тоншу, випробовувані вирішують, що кількість намистин у новій судині змінилася: на думку одних, намистин стало більше, тому що нова судина вище, на думку інших, – менше, тому що вона тонше (Piaget, 1945).

При первісному сприйнятті спостерігається та сама орієнтація на найближчу, найчастіше випадкову, ознаку. Відомий етнограф і психолог Л. Леві-Брюль наводить безліч таких фактів, наведемо деякі з них: тубільці визнали, що особливий головний убір і сутана священника-місіонера є причиною посухи, а прибитий до пальми портрет королеви Вікторії – причиною епідемії плевриту; побачивши зображення птаха у вигляді тіні на стіні, показане вченим, і вдало сходивши на полювання наступного дня, тубільці потім щоразу просили вченого

показувати цього птаха напередодні полювання; тубілець, який невдало сховався на полювання або рибалку, повертаючись додому і ламаючи голову над тим, хто зачаклував його лук і сіті, бачить одноплемінника, що випадково проходить повз нього, і вирішує, що чаклунство застосував саме цей одноплемінник; якщо мре худоба, спостерігається поганій урожай чи у хатину вдарилася блискавка, це результат чаклунства недоброзичливців (Lévy-Bruhl, 1931).

Широкої популярності набув експеримент з шимпанзе Рафаелем, у якого виробили ланцюг умовних рефлексів: взяти кухоль, відкрити кран, налити в кухоль води і загасити нею вогонь спиртового пальника, за яким лежало яблуко. З усім цим багажем знань Рафаеля посадили одного разу на пліт у центрі невеликого озера і запропонували йому вирішити знайоме завдання – погасити спиртівку і здобути собі яблуко. Кухоль поклали в ящик тут же, на цьому плоту. Поруч із ящиком поклали жердину. А на другому плоту поставили бак із водою, з краном. Як тільки Рафаелю дали можливість діяти, він відкрив ящик, дістав кухоль, перекинув жердину на інший пліт, перебрався на нього, ризикуючи впасти у воду, налив у кухоль води і, з тим же ризиком повернувшись назад, залив вогонь і дістав яблуко. Наступного разу за вогнем знову поклали яблуко, але у бак не налили води. Горів вогонь. За ним ховався ласий видобуток. Навколо була вода озера. Але, привчений наливати її тільки з бака, шимпанзе не зрозумів зачерпнути води за бортом і тому погасити вогонь спиртівки не зміг (про подібну поведінку інших шимпанзе та інших людиноподібних мавп – див. Pruetz, 2007; Read, 2008).

Наведені вище приклади дозволяють зробити такі висновки. Те, що Рафаель не сприймав можливість зачерпнути води просто з озера, що перебуває під ногами, діти не сприймали можливість збереження кількості намистин, а тубілець не сприймав справжніх причин явищ, слід визнати результатами синкретичного сприйняття. Однак те, що Рафаель пішов по добре відомому йому алгоритмові успішних дій, діти фіксували зменшення або збільшення кількості намистин, орієнтуючись або на ширину, або на висоту судини, а тубілець пов'язував причини явищ з предметами та людьми, що раптом опинилися в полі їх сприйняття (у тому числі уявного), свідчить про першу – випадкову – диференціацію ознак і засновану на ній неправильну категоризацію.

Для віднесення об'єкта до будь-якої категорії шимпанзе, дитина чи первісна людина має сприйняти її суттєві та несуттєві ознаки. Але до такого сприйняття шимпанзе, дитина цього віку або первісна людина ще не готові через недорозвинення на цьому етапі лівої півкулі мозку. У ході пізнання, спираючись на можливість розвитку, надані їм на цьому етапі еволюцією, шимпанзе, дитина або первісна людина, блукаючи по об'єкту незафіксованим поглядом, помічають лише одну, найближчу, образно кажучи – таку, що лежить на поверхні, ознаку, яку вважають істотною для категоризації об'єкта. Поява найближчої ознаки у зоні сприйняття може бути з двома можливостями.

Можливість перша: ця найближча ознака насправді в зоні уваги одна. Вона може бути як суттєвою, так і несуттєвою для цього об'єкта, але саме за цією ознакою шимпанзе, дитина або первісна людина відносить об'єкт до відповідної категорії, до якої насправді цей об'єкт може не мати відношення.

Можливість друга: при сприйнятті об'єкта найближча ознака в зоні уваги не одна, тобто спостерігається альтернатива ознак, але сприймається лише одна. Саме така ситуація спостерігається в досвіді Ж. Піаже та О. Шемінської з намистинками: діти могли сприйняти лише одну ознаку, але, оскільки в цьому випадку найближчими виявились дві ознаки – зменшення за шириною та збільшення за висотою, – блукаючі дитячі погляди з властивою блуканню випадковістю фіксували ознаки або одну, або другу.

Назвемо таке сприйняття поверхневим. Це другий, початковий у плані диференціації, ступінь сприйняття. Важливість і в той же час складність цього етапу сприйняття полягає в тому, що тут сходяться дві спрямовані одна проти одної тенденції: синкретизм (бездіяльність лівої мозкової півкулі) та диференціація (початок функціонування цієї півкулі). Образно кажучи, на цьому етапі сприйняття, що перебуває в синкретичній трясовині, робить з неї

перший, еволюційно-диференційуючий, але далеко не завжди вірний крок категоризації. Випадки правильної категоризації «за найближчою ознакою», що являють собою щасливі збіги мізерної перцептивної потенції з істиною, безумовно, зустрічаються. Але очевидно, що набагато частіше поверхнево сприйняті ознаки виявляються помилковими підставами для бездоганних за формою логічних висновків, які саме внаслідок таких підстав виявляються помилковими.

У дітей поверхневе сприйняття спостерігається дуже часто та в різних сферах їх життєдіяльності. Так, вже на стадії гуління спостерігається такий перцептивний прояв, як дотримання закону інерції при засвоєнні звуків язика: артикуляційні можливості дитини настільки обмежені, що в його «мові» після зубного приголосного обов'язково слідує близький йому за місцем утворення передній гласний, а після приголосного задньопіднебінного – голосний задній (Davis & MacNeilage, 2002).

Відомо, що основний масив досинтаксичної граматики (тобто словотвірна продуктивність та морфологічна регулярність) засвоюється до 6 років, проте вищий її рівень – синтаксичний – і у 12-річному віці сприйнятим та пізнаним назвати важко.

Ще у XVII столітті логіки Пор-Рояля А. Арно і П. Ніколь критикували поверхневе сприйняття, що спостерігалось у їхніх дорослих сучасників, дорікаючи їм у тому, що вони рідко розглядають речі у всіх подробицях, судять про них за найсильнішим своїм враженням і сприймають тільки те, що їх більше вражає. На думку авторів, вельми властива людям помилка – поверхнево судити про вчинки та наміри інших, і роблять вони її лише через неправильний висновок, коли, не маючи ясного уявлення про всі причини, здатні викликати деяку дію, цю дію відносять лише до якоїсь однієї причини, хоча вона може бути викликана й іншими причинами (La logique..., 1752). Навіть побіжний погляд у минуле дозволяє помітити, що ще зовсім недавно, у XVIII-XIX ст., наші предки в основній своїй масі не сприймали справжніх причин явищ, що відбуваються навколо них, поверхнево пояснюючи ці явища дією містичних сил. Саме поверхневим сприйняттям зумовлена відбита у мовах наївна картина світу, зокрема обертання Сонця навколо Землі.

Поверхневе сприйняття демонструють і сучасні дорослі цивілізовані. Очевидно, що їх поведінка мало чим відрізняється від поведінки шимпанзе Рафаеля, наприклад, коли вони, випадково дізнавшись дорогу через новий для них район, потім ходять тільки цим шляхом, навіть не намагаючись дізнатися, чи немає через цей район шляху більш короткого. Саме поверхневим сприйняттям пояснюються всі допущені людством помилки, від техногенних катастроф, глобального потепління та необачно розв'язаних воєн до необміркованих політичних рішень, нещасливих шлюбів та чорнильних ляпок.

Здається, людство має право розраховувати на відсутність поверхневості сприйняття у науці, проте вчені теж не застраховані від його проявів. Саме подолання поверхневого сприйняття у науці й стимулює її розвиток.

Звичайно, поверхневе сприйняття відображене і в мовних структурах, особливо у сфері синтаксичного узгодження однорідних членів речення, де узгодження раніше відбувалося, а зараз відбувається все рідше (але в деяких випадках ставати логічніше не збирається) завжди з першим з однорідних членів, погоджуючись з ним перш за все в числі. Наприклад, в англійському словосполученні *my mom and dad* і в українському словосполученні *українська мова та література* неможливо цілком впевнено стверджувати, що *dad* теж *my* і що *література* теж *українська*, оскільки згідно з формальною логікою узгодження ад'єктивів тут має відбуватися у множині, адже цього вимагають однорідні члени, що виражені іменниками. В англійській мові сьогодні немає такої граматичної можливості, оскільки поверхневе сприйняття було виявлено далекими предками сучасних носіїв англійської мови, коли вони стихійно позбавили англійську мову узгодження ад'єктивів, звичайно, не подумавши про узгодження їх у числі з однорідними членами речення (деякі сучасні носії англійської мови як рідної, усвідомивши після наших пояснень нелогічність цього узгодження, пропонували

таке – лексичне – вирішення цієї проблеми: *my mom and dad both*). В українській мові, як і в інших флективних слов'янських, можливість узгодження в такому прикладі у множині ускладнена консервативністю відносних прикметників, які консервативні носії української мови, як і такі ж носії інших флективних слов'янських мов, поки не наважилися узгоджувати у множині з однорідними членами речення, хоча граматично таку можливість вони мають, адже в українській та і інших флективних слов'янських мовах якісні прикметники, а також займенники таке узгодження мають.

Міжмовні відмінності відомі на всіх рівнях зіставних мов, наприклад, на фонетичному рівні:

Кількісні показники фонемного складу мов значно різняться. Так, зокрема, в тайтянській мові лише 14 фонем, а в убихській мові аж 81. Звичайно в мовах від 20 до 40 фонем (в українській 38, в російській 39, в англійській 44, в німецькій 33, у французькій 35, в італійській 29, в іспанській 24, в грузинській 33). Ще більша розбіжність стосується кількості голосних і приголосних. Так, в українській мові 6 голосних, в російській 5, в англійській 20, в німецькій 15, у французькій 17, в італійській 7, в іспанській 5, у шведській і в норвезькій 10, абазинській і оранта – 1. У полінезійській самоанській мові є тільки 9 приголосних, в багатьох інших мовах кількість приголосних досягає 60 і більше (наприклад, в абхазькій мові). Різним є і співвідношення голосних і приголосних (пор.: в італійській – 7 і 22, в іспанській – 5 і 19, у французькій – 17 і 18, у тайській – 9 і 12, у словенській – 18 і 21, в сербській – 18 і 24) (Kochergan, 2006, s. 110).

З цього опису розуміємо, що міжмовна різниця зумовлена поверхневим сприйняттям можливостей створення звуків. Коли ми бачимо різницю у внутрішніх формах еквівалентів укр. *вікно*, англ. *window* та фр. *fenêtre*, ми розуміємо, що це результат поверхнево-випадкового сприйняття ознаки, покладеної в основу номінації. Коли ми бачимо, що в більшості мов світу *заєць* і його еквіваленти метафоризуються за ознакою боягузтва, а в американському варіанті англійської – за ознакою швидкості (американці називають зайцем успішну людину, яка все встигає), ми розуміємо, що це поверхнево-випадкове сприйняття ознаки, за якою відбувається метафоризація. Коли ми бачимо міжмовні відмінності у лексичних та граматичних категоріях, ми розуміємо, що ці відмінності пояснюються поверхневим сприйняттям можливостей їх створення. На зорі існування мов, особливо в безписемний час, їх носії ніяк не могли думати про те, які мовні структури їм створювати і з яких альтернатив обирати найкращі складові, адже навіть сьогодні про такий вибір замислюються лічені лінгвісти, наприклад, М. Епштейн з його інноваційною ідеєю створення нового лінгвістичного напрямку – проективної лінгвістики, похідної від такої створеної вченим мотодологічної бази, як філософія можливого (Epstein, 2019),

Іноді нам доводиться чути, що мови є різними тому, що є породженням різних національних культур. Така теорія критики не витримує, оскільки виходить із аксіоми «всі культури різні» і не передбачає пошук відповіді на питання про те, чому всі культури різні. Відповідь на таке питання теж можлива з позицій запропонованої нами теорії: міжкультурні відмінності також є результатом поверхневого сприйняття можливостей їх розвитку, адже культури створюються людьми, яким, особливо на ранніх етапах їхнього культурного розвитку, властиве насамперед поверхнєве сприйняття.

Зі сказаного випливає, що відповідь на запитання «Чому мови є такими різними?» має бути такою: тому що наявні сьогодні мовні структури – результат випадкового, поверхневого й дуже давнього сприйняття можливостей їхнього створення.

Еволюційним за своєю суттю подоланням такого сприйняття є наступний ступінь сприйняття, який забезпечує еволюцію мислення, мов і культур набагато успішніше за два перших ступеня сприйняття.

6.3. Альтернативне сприйняття як детермінант нормальної стадії розвитку логічної та мовної здібностей

Еволюція сприйняття в усіх живих істот незмінно пов'язана з можливостями його розширення. Так, група шимпанзе, яка мешкає не в лісі, а в савані (місцевість Фонголі в Сенегалі), де можливості сприйняття незмірно ширші, ніж у лісі, демонструє більший когнітивний прогрес, ніж їх лісові побратими: саванні шимпанзе ховаються від спеки в печерах, виготовляють списи для полювання на галаго та успішно полюють на них (Pruetz, 2007). Багато вчених на підставі докладного огляду результатів досліджень житла предків сучасної людини доходять висновку, що еволюція гомінід була пов'язана з поступовим виходом з лісових біотопів у все більш відкриті – аж до савани, і чим далі гомініди просувалися в савани, тим більший попит виникав на розвиток комунікативної системи. Тобто людина когнітивно розвивалася, у тому числі розширювала можливості комунікації, в міру розширення можливостей сприйняття, що надаються насамперед відкритим простором.

Говорячи про інтелектуальний розвиток дитини, Ж. Піаже повідомляє й про ставлення дитини до нововведень, що сприймаються ним: новий факт повинен бути досить подібним до раніше відомого, щоб пробудити інтерес, і водночас досить відмінним від нього, щоб не викликати пересичення. Реакції дитини полягають у таких випадках у відтворенні нового факту, але відтворенні з варіаціями та активним експериментуванням, метою яких є виділення з цього факту нових можливостей (Piaget, 1965, p.160). З другого висновку, який стверджує можливість сприйняття альтернативи, випливає, що якщо у нового факту нові можливості не виявляються, то він «за непотрібністю» зі сприйняття виключається (імперативність), але якщо такі можливості виявляються, то новий факт «на законних підставах» залишається співіснувати з вже відомим фактом (диспозитивність). Таке сприйняття є можливим лише за розвиненої спроможності абстрагування: без відволікання від одного із збереженням його у пам'яті альтернативне сприйняти неможливо.

Сприйняття, яке категоризує альтернативи імперативно чи диспозитивно, логічно розділити на два види та позначити як альтернативно-імперативне сприйняття та альтернативно-диспозитивне сприйняття. Це третій ступінь сприйняття, який слід вважати перцептивною нормою. Зважаючи на те, що про нормальний стан немає необхідності говорити багато, приклади нормального – альтернативного – сприйняття дитиною та сучасним цивілізованим дорослим будь-яких явищ ми наводимо у символічній кількості. Альтернативне сприйняття у первісної людини не розглядаємо, бо, якщо людина демонструє альтернативне сприйняття, вона навряд чи може вважатися первісною (з аналогічної причини не розглядаємо таке сприйняття у шимпанзе).

Перші прояви альтернативного сприйняття спостерігаються у дитини вже в дитинстві. Так, за спостереженнями Т. Бауера, новонароджена дитина після 26-ти тижнів життя навчається нарешті спочатку дотягуватися до предметів і потім хапати їх, а не тягтися до них і здійснювати хапальні рухи одночасно, як це відбувається до цього віку (Bower, 1974, pp. 188-193).

У період з двох до трьох років у дитини спостерігається неможливе без альтернативності сприйняття інтенсивне засвоєння мови, зване «мовним вибухом», який є для дитини стартовим моментом його подальшого когнітивного руху вперед, когнітивного відриву від шимпанзе, що в когнітивному сенсі «залишається на місці». Починаючи з трирічного віку дитини дослідники відзначають у нього зростання каузальних здібностей, сприйняття деталей об'єктів, у тому числі фраз, які раніше сприймалися цілісно (Deacon, 1997, p. 139; Tomasello, 2003, p. 37).

За свідченнями вчених, цілком дорослий ступінь логічності мислення вперше спостерігається у підлітковому віці. Саме тому віковий період 14-17 років є періодом максимально інтенсивної математичної освіти. Однак важливо пам'ятати, що і в цьому, і в зрілому віці рудименти і синкретичності, і особливо поверхневості сприйняття не такі вже й рідкісні.

Філогенетичним аналогом онтогенетичного когнітивного вибуху, що корелює з розвитком альтернативності сприйняття, є когнітивна революція IV століття до н. е., яка за певним збігом загалом випадкових історико-соціально-природних обставин відбулася в цей час у Давній Греції. Філософи-епістемологи, відповідаючи на закиди в тому, що багато здобутків давньосхідних математиків ранніми піфагорійцями були просто запозичені, звертають увагу на когнітивно орієнтований, пояснювальний підхід піфагорійців до цих досягнень: заслуга греків полягала зовсім не в тому, що вони скрупульозно збирали та підсумовували математичні досягнення давньосхідних цивілізацій; там, де математики Давнього Сходу бачили лише завдання на обчислення, яке вирішується шляхом застосування сакральних приписів, греки побачили проблему зовсім іншого порядку, яка стає в них центральною: як довести те чи інше математичне твердження чи правило, розчленовуючи завдання на низку попередніх етапів. Цим піфагорійці продемонстрували альтернативність сприйняття, що означала тоді планетарний початок теоретичної науки.

Таким чином, альтернативне сприйняття, що являє собою перцептивну норму, яка існує у вигляді альтернативно-імперативного сприйняття та альтернативно-диспозитивного сприйняття, дозволяє фіксувати всі ознаки сутностей, що пізнаються, відокремлювати їх суттєві ознаки від несуттєвих, забезпечувати абсолютність логічності висновків і, як наслідок, правильність категоризації сутностей. Саме альтернативне сприйняття є причиною затвердження абстрактності мислення, що в майбутньому має переформатувати поверхневе синтаксичне узгодження *українська мова та література* в альтернативне синтаксичне узгодження *українські мова та література*.

7. Висновки

Все наведене вище дозволяє зробити висновок про цілком обґрунтоване право на існування когнітивно-еволюційної теорії мови, методологічною основою якої є міждисциплінарність, основним положенням якої є когнітивно-еволюційний алгоритм «сприйняття: синкретичне, поверхневе або альтернативне → відповідна логічність мислення → відповідна логічність мови (і відповідна логічність культури)» та головним принципом якої є пояснювальність. (Відповідну логічність культури ми показуємо в дужках, аби підкреслити логічну віданність мовної теорії насамперед мові.)

Сприйняття лише однієї, найбільш помітної, ознаки з неальтернативних чи альтернативних, тобто поверхневе сприйняття, та сприйняття альтернативи ознак, тобто альтернативно-імперативне сприйняття та альтернативно-диспозитивне сприйняття, безумовно, підпадають під загальне поняття диференціації. Однак їх виділення як двох ступенів диференціації, що здійснюється при сприйнятті, виглядає уточненням принципу диференціації, що досі розглядався як поступова диференціація, як перехід нерозчленованих утворень у розчленовані, зокрема малорозчленованих цілісних утворень у більш розчленовані. Виділення ступеня поверхневого сприйняття дозволяє звертати увагу на те, яким чином з нерозчленованої – синкретичної – трясовини виходить «малорозчленоване».

Своєю чергою, перцептивна альтернативність як перцептивна норма дозволяє виявити вражаючу понятійну кореляцію когнітивно-еволюційної теорії мови з філософією можливого, що розробляється М. Епштейном (Epstein, 2019), оскільки сприйняття можливостей є сприйняття альтернатив.

Притаманна когнітивно-еволюційній теорії мови пояснювальність як головний принцип загалом когнітивної лінгвістики дозволяє розкривати причини відмінностей в розвитку не тільки мов (а також мовних груп і сімей), але й пов'язаних з мовами мислення (та культур). Знання таких причин носіями мов може свідомо чи підсвідомо мотивувати їх покращувати свої мови, мислення (та культури), тобто забезпечувати когнітивну їх еволюцію, чим слушно корелювати із запропонованою М. Епштейном філософією можливого, а також з похідною від неї проективною лінгвістикою.

Література

- Anderson, J. R. (1995). *Cognitive psychology and its implications*. 4th ed. New York, NY: W. H. Freeman and Company.
- Bickerton, D. (1990). *Language and species*. Chicago, MI: The University of Chicago Press.
- Bower, T. G. R. (1974). *Development in infancy (A Series of books in psychology)*. San Francisco, CA: W. H. Freeman & Co Ltd.
- Davis, B. L., & MacNeilage, P. F. (2002). The internal structure of syllable. In T. Givón & B. F. Malle (Eds.), *The evolution of language out of pre-language* (pp. 135-154). Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins.
- Deacon, T. (1997). *The symbolic species: The co-evolution of language and the brain*. New York, London: W. W. Norton & Company, Inc.
- Epstein, M. (2019). *A philosophy of the possible*. Boston, MA: Brill | Rodopi.
- Järvilehto, T. (October – December 1998). The theory of the organism-environment system: I. Description of the theory. *Integrative Physiological and Behavioral Science*, 33(4), 321-334.
- Gibson, J. (2014). *The ecological approach to visual perception: Classic edition*. New York, NY: Psychology Press & Routledge Classic Editions.
- Kochergan, M. P. (2006). *Osnovy` zistavnogo movoznavstva: Pidruchny`k* [Basics of comparative linguistics: Textbook]. Kyiv: Vy`davny`chy`j centr «Akademiya» (in Ukrainian).
- Lakoff, J. (1990). The invariance hypothesis: Is abstract reason based on image-schemas? *Cognitive Linguistics*, 1(1), 39-74.
- La logique... (1752). *La logique, ou L'art de penser: contenant, outre les règles communes, plusieurs observations nouvelles, propres à former le jugement* [Logic, or The art of thinking: containing, in addition to the common rules, several new observations, suitable for forming the judgment]. Paris.
- Lévy-Bruhl, L. (1931). *Le surnaturel et la nature dans la mentalité primitive* [The supernatural and nature in the primitive mentality]. Paris: F. Alcan.
- Maturana, U. R., & Varela, F. J. (1992). *The tree of knowledge: The biological roots of human understanding*. Boston: Shambhala Publications, Inc.
- Mead, M. (1954). Research on primitive children. In L. Carmichael (Ed.), *Manual of Child Psychology* (pp. 735-780). New York, NY: Wiley
- Mel`ny`chuk, O. S. (1981). Rozvy`tok movy` yak real`noyi sy`stemy [Development of language as a real system]. *Movoznavstvo*, 2, 22-34. (in Ukrainian).
- Paivio, A. (1975). Neomentalem. *Canadian journal of Psychology*, 29, 263-291.
- Pawley, A. (1991). Saying things in Kalam: Reflections on language and translation. In A. Pawley (Ed.), *Man and a half: essays in Pacific anthropology and ethnobiology in honour of Ralph Bulmer* (pp. 432-444). Auckland: Polynesian Society.
- Piaget, J. (1945). *La formation du symbole chez l'enfant* [The formation of the symbol in the child]. Neuchatel: Delachaux et Niestlé.
- Piaget, J. (1954). *The construction of reality in the child* (M. Cook, Trans.). New York, NY: Basic Books, Inc. (Original work published 1937).
- Piaget, J. (1965). *The origins of intelligence in children* (M. Cook, Trans.). New York: International Universities Press, Inc. (Original work published 1936).
- Popper, K. R. (1972). *Objective knowledge: an evolutionary approach*. New York, NY: Oxford University Press.
- Pruetz, J. D. (2007). Evidence of cave use by savanna chimpanzees (*Pan troglodytes verus*) at Fongoli, Senegal: Implications for thermoregulatory behavior. *Primates*, 48(4), 316-319.
- Read, D. W. (2008). Working memory: A cognitive limit to non-human primate recursive thinking prior to hominid evolution. *Evolutionary Psychology*, 6, 676-714.
- Solso, R. L. (2000). *Cognitive Psychology*. 6-th edition. Boston, London, Toronto, Sydney, Tokyo, Singapore; Allyn and Bacon.

- Sperry, R. (1982). Some effects of disconnecting the cerebral hemispheres. Nobel lecture. *Bioscience Reports*, 2, 265-276.
- Tomasello, M. (2003). *Constructing a language: A usage-based approach to language acquisition*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

COGNITIVE-EVOLUTIONARY THEORY OF LANGUAGE: JUSTIFICATION

Sergiy Popov

Doctor of Sciences (Filology), Full Professor,
Foreign Language Instructor,
(NO. 135 of Xingang West Road, Haizhu District,
Guangzhou, Guangdong Province, China);
e-mail: s.leon.popov@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3257-6245>

Abstract

This article is devoted to substantiating the cognitive-evolutionary theory of language within the framework of cognitive linguistics. The main principle of cognitive linguistics, “explanation,” serves as the foundation for this theory. It is argued that the need for this theory arises from negative trends in modern cognitive linguistics, such as an excessive focus on studying concepts without a common understanding of the term “concept” and the substitution of the object of cognitive linguistic research with the study of thinking facilitated by language, rather than thinking itself. The article proposes a new theory for cognitive linguistics that aims to explain the mechanism by which the quality of thinking influences the quality of language. Furthermore, it seeks to determine what factors contribute to the quality of thinking and identify the reasons for differences in the development of languages, thinking, and cultures associated with languages. To support this theory, an interdisciplinarity is suggested, which involves incorporating anthropological data from various fields such as philosophy, logic, cognitive psychology, ontopsychology, ethnopsychology, psycholinguistics, neurophysiology, neurolinguistics, ontolinguistics, ethnelinguistics, and primatology. The author argues in favor of the overwhelmingly positive impact of biological and cognitive evolution. While the commonly accepted notion of thinking influencing language lacks complete proof, the article identifies perception as the cognitive structure that ensures the quality of thinking. In line with the idea that the quality of perception affects thinking, which in turn affects language, three degrees of perception are identified: syncretic, superficial, and alternative. Each degree of perception is described alongside linguistic and mental characteristics observed in great apes, children, modern primitive and ancient civilized people, as well as modern civilized people. The article concludes that differences between languages (and cultures) stem from the quality of perception regarding their developmental possibilities. As a result, the cognitive-evolutionary algorithm “perception: syncretic, superficial, or alternative → corresponding logic of thinking → corresponding logic of language (corresponding logic of culture)” is proposed.

Keywords: cognitive linguistics, cognitive-evolutionary theory of language, interdisciplinarity, anthropology, thinking, language, culture, perception.

Cognition, communication, discourse, 2023, 26: 140-151

<https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse>

<http://sites.google.com/site/cognitiondiscourse>

<https://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-08>

Received 12.04.2023; revised and accepted 18.05.2023

**THE ECOSOPHY CONCEPT IN DISCOURSES
OF LANGUAGE EDUCATION:
A CROSS-CULTURAL PERSPECTIVE**

Iuliia Shamaieva *

PhD in Linguistics, Associate Professor,
V N. Karazin Kharkiv National University
(4, Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine);

e-mail: yuliia.shamaieva@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7874-5510>

Mahona Joseph Paschal

PhD Student,

St. Augustine University of Tanzania
(Nyegezi, Malimbe, P.O. Box 307, Mwanza, Tanzania);

e-mail: pajo.toronto@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9842-9849>

Saman Ange-Michel Gougou

PhD Student,

Alassane Ouattara University of Bouaké
(Boîte Postale V 18, Bouaké, Vallée du Bandama, the Republic of Côte d'Ivoire);

e-mail: michelgougoul@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2673-2261>

Article citation: Shamaieva, I., Paschal, M.J., & Gougou, S. A.-M. (2023). The ECOSOPHY concept in discourses of language education: a cross-cultural perspective. *Cognition, communication, discourse*, 26, 140-151. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-08>

Abstract

This paper focuses on studying the peculiarities of the linguocognitive actualization of the concept of ECOSOPHY in language education discourses with an emphasis on its cross-cultural ontology in the English language teaching and learning environments of Argentina, Côte d'Ivoire, the Congo, Ethiopia, Kenya, Nigeria, Peru, Tanzania, Togo, Uganda, Ukraine. On the premise of analysing the multidisciplinary essence of ecosophy as deep ecology philosophy, within the methodological framework of cognitive linguistics, ecolinguistics and linguoculturology, the authors substantiate the status of ECOSOPHY as a universal fundamental conceptual constituent of linguodidactic discourses of the twenty-first century, oriented at biospheric egalitarianism to realize the Sustainable Development Goals formulated by the United Nations as the blueprint to secure a better future. As a result of the conducted psycholinguistic experiment centered around elicitation techniques, such quantitatively dominant culturally universal components of the concept of ECOSOPHY as HARMONY, RESILIENCE, and SUSTAINABILITY, together with the conceptual facets CONTENT and LEVEL, as the basis of better language education cross-culturally have been revealed. Our further conceptual and linguistic analysis has enabled our construing a multi-dimensional matrix as a representation of the concept researched. The data obtained have proved that the conceptual dimension CONTENT comprises the conceptual commonalities SOCIAL LIFE, ECONOMICS, POLITICS, PEACE/WAR/SAFETY, ENVIRONMENT, CULTURE, whereas the dimension LEVEL

© * Shamaieva Iuliia (corresponding author),

Paschal Mahona Joseph, Gougou Saman Ange-Michel, 2023

embraces the concepts INDIVIDUAL/IDENTITY, COMMUNITY, STATE. The matrix serves as a tool for explicating major conceptual highlights of ECOSOPHY in language instruction discourses across eleven countries, thus perspectively contributing to the development of more efficient, culturally relevant linguodidactic methods and media.

Key words: cognitive matrix, ECOSOPHY concept, cross-cultural communication, discourse, environment, language education.

1. Introduction

It is nowadays, in connection with the current versatile environmental challenges humanity has been facing on a global scale that there has emerged a need to thoroughly explore and re-examine the existing concepts and values related to ecological issues, as “wars, chaos, the drastic reduction of biodiversity, accelerating overpopulation, and the marching onslaught of climate change threaten to destroy the planet’s current ecosystem once and for all” (Byrne, 2021, p. 112). For that matter, ecological identity, including language aspects, has become a still more vivid representation of human attitude to the issues that are closely linked with nature and the corresponding behavioural practice patterns in natural environments. Problems of ecological HARMONY and diversity, functional interaction and co-existential communication balance, language, education and culture world texture have acquired novel ecosophic research facets when compared to the conventional dimensions of religion, linguistics, gender, social psychology and ethnicity (Guattari, 2018; Hunterm 2020; Ma, 2022; Stibbe, 2017), providing sounder solutions to ecological issues posing threats to human existence by means of accommodating, changing dramatically or correcting the original social habits, discourse patterns, and complex conceptual constructs.

Ecophilosophy, deep ecology or ecosophy, is a philosophical and ecological movement initiated by the Norwegian philosopher Arne Naess in 1972. Since then, it has become a key to dealing with the above critical uncertainties as it has a mission to explore a multitude of perspectives concerning human-nature contextual domains and interrelationships, fostering a more in-depth and harmonious relationships between location, self, community and the natural world (Devall, 2007; Naess, 1993; Naess, 2010) . In our attempt to grasp the core conceptual charge of this philosophical phenomenon to be able to better study and interpret it in terms of language education and specifically in language education discourse environments, we have determined some universal features of ecosophy. They are: 1) human-centered anthropocentrism should turn into ecocentrism, according to which every living object is regarded as having inherent value regardless of its utility or applicability, there being no obvious boundaries between self and other; 2) humans are inalienable part of nature, and, consequently, are supposed to protect all dimensions of life on Earth as they would do for the sake of their families or their own selves. In terms of A. Naess (1995), the latter means guaranteeing “ecological egalitarianism” (p. 227). In spite of extensive criticisms, the ecosophy’s call for a dramatic transformation of human relationship with nature does remain highly relevant (Estévez-Saá, Lorenzo-Modia, 2018; Forchtner, 2019; Turner, Bailey, 2021) as the world confronts unprecedented environmental challenges that should be initially coped with within both teaching and learning educational frameworks all over the world.

The fact that the essence of ecosophy as a science and a movement has been studied from a number of scholarly perspectives and this intellectual and cultural mainstream is currently considered to be one of the most influential positions in modern environmental philosophy (Brennan, 2020). It is necessarily taught and developed experientially as a proper feeling for, and appreciation of, both human life and its natural surroundings in a balance and natural mutually beneficial cooperation with each other (Micalay-Hurtado, Poole, 2022), explicates the **topicality** of the present study. The **novelty** of this present paper is both its **subject matter** and **aim**. The former is the first study of the ECOSOPHY concept, actualized in discourses of language education (English) as our factual **material**. The latter is to reveal prominent linguocognitive and linguocultural characteristics of the concept of ECOSOPHY as the nucleus of ecology theories and categories, the key criterion “for the judgment of the ecological property and orientation of discourse, which plays a directional guiding role in people’s mind,

discourse, and ecological behavior” (Cheng, 2022; Farrell, 2021), enabling people to influence ecosophy in their cyclic turns.

This research, therefore, contributes to examining peculiarities of the functional linguocognitive representation of the concept of ECOSOPHY, mirrored in educational discourses of teaching and learning languages cross-culturally as operational modes of mentally, verbally, and emotionally creating safer ecological realities to be further implemented through appropriate human activities for the sake of a more secure and sustainable environmental future through an efficient language instruction. Accordingly, from our point of view, the aforementioned aim presupposes realizing the following tasks within the integrative framework of linguocognitive and linguocultural paradigms: 1) to substantiate the status of deep ecology philosophy and its conceptual representation of ECOSOPHY as a universal fundamental conceptual constituent of modern linguodidactic discourses with its cross-cultural ontology highlighted; 2) to reveal the content-structure architectonics of the ECOSOPHY concept through conducting a psycholinguistic experiment with participants from 11 countries; 3) to construe a cognitive matrix of the conceptual organism ECOSOPHY with a view to perspectively developing ecosophically oriented linguodidactic language teaching and learning materials, taking into account the Sustainable Development Goals formulated by the United Nations to be globally achieved by 2030. To accomplish this, we have turned to the methods of content analysis, induction, deduction, and explanation to critically study our respondents’ discursive fragments with a focus on cross-cultural similarities and differences in terms of conceptualizing ecosophy in its multiple language education dimensions.

In the following sections of this paper, we first give reasons for characterizing the concept of ECOSOPHY as a fundamental conceptual component of language education discourse cross-culturally. Our next step is identifying major cross-culturally universal constituents of the concept of ECOSOPHY in linguodidactic discourses of Argentina, Côte d'Ivoire, the Congo, Ethiopia, Kenya, Nigeria, Peru, Tanzania, Togo, Uganda, Ukraine. Finally, we reveal the cognitive matrix of the concept of ECOSOPHY with outlining relevant linguodidactic implications to develop language learners’ and teachers’ ecological awareness in the light of ecosophy.

2. Theoretical background and method

In this section, we will consider the idea of ecological awareness developed in the context of ecosophic language education and methods of its investigation in cross-cultural perspective.

2.1. ECOSOPHY as a universal conceptual key to ecological awareness through language education discourses

The history of nature and the history of humanity have always determined each other, whereas one of the most essential dimensions is people’s activity, which is immediately interwoven with forming material conditions and circumstances that govern human life. The current situations worldwide have demonstrated that one of the most important issues experienced by people of the twenty-first century is their existential safety, as well as their environmental, social, and cultural sustainability. There is increasingly more debate held within academic circles, including philosophers, as to what should be done to secure safe existence and sustainable co-existence of species, including people. Our analysis of numerous theoretical sources has confirmed that the interaction between nature and humanity has always been an issue reflected upon and tackled by philosophers and linguists. To date, very many educational investigations have already been published concerning ecological challenges, which proves that presently, there is a global task to look into these eternal philosophical dilemmas, taking into consideration the new ecosophical perspectives as for human evolution in the light of education, in particular, linguodidactics, for sustainable ecologically sound development with a special emphasis laid on studying and applying the potential of the concept ECOSOPHY (Dudzik, 2017; Peluso, 2019; Witoszek, Mueller, 2017).

Taking into consideration the ethical charge of the concept of ECOSOPHY, whose core DEEP ECOLOGY was discovered by the philosopher A. Naess (1995) and whose name comes from the Greek words Οἶκος (“ikos”), implying home or house, and Σοφία (sophia), meaning wisdom, it is essential that in the process of explicating categorial concepts of ecosophy educators, especially language teachers (Farrell, 2021; Greenhalgh-Spencer, 2014) should clearly state the message that knowledge about ecology leads people to wisdom about their own existence, ecologies of their minds, hearts, bodies, languages, HARMONY with Nature, with the environment of the whole planet as our Oikos, our home Earth. To illustrate, as A. Stibbe (2017) points out, “a deep ecology ecosophy would see animals and plants as creatures having intrinsic value, and recognising this intrinsic value as an important step to protecting the natural world and building a more sustainable society” (p. 17). In these terms, ecosophy is a paradigm for ecological reasoning anchored in a philosophical framework directed to practical activities (Hunter, 2020; Naess, 2010; Zhou, 2022), both through socio-political engagement and everyday action. From an ecosophical perspective, language education discourse environments globally have proved to be excellent ecologies to share and explain ethical deep ecology values of peace, life, love, commitment, active social position, faith, kindness, honesty, responsibility, sustainability, care and many more both in schools and universities (Chen, 2016; Ibrahim, 2021; Wu, 2018). Through teaching listening, writing, reading and speaking, language teachers stimulate cognitive and emotional processes that help learners to find causes and effects both inside and outside, to analyze peculiarities of diverse cultural contexts in greener ecosophy terms.

This claim has been confirmed and enriched in a number of papers (Ibrahim, 2021; Paschal, Gougou, 2022; Peluso, 2019; Rodríguez, Fortunato, 2022) investigating the role of language education, in particular foreign and second language education, in the current environmental discussions. Through an interdisciplinary approach, within ecolinguistics framework the authors explore the relationship between language and environment by adopting different approaches and perspectives, including both social and natural sciences (Falzon, 2016; Gardner, McCormack, 2018; Soga, Gaston, 2020). Moreover, it is pointed out cross-culturally that language is strictly intertwined with human cognitive, socio-cultural, emotional and physical reality; and language education turns out to be a perfect platform where the theoretical framework of ecolinguistics and ecosophy can be put into practice to achieve the Sustainable Development Goals set by the United Nations as the blueprint to secure a better future by 2030.

Ultimately, the essential idea of ecological awareness developed in the context of ecosophic language education is facing the fact that both in the Earth’s nature and in all the universe everything is extremely interdependent, which results in verbalized ecological awareness manifesting itself in diverse culturally-determined spiritual and educational trends, making them hybrid. In other words, ECOSOPHY is an interdisciplinary multi-dimensional conceptual entity that can be analysed, learnt and taught on the levels of apprehensive intuition concerning ecological threats, actual knowledge about them, and socio-emotional awareness as a trigger to start participating in ecological events and movements. Thus, the concept of ECOSOPHY is a fundamental conceptual component of language education discourse on a cross-cultural scale, enhancing the realization of the Sustainable Development Goals through language instruction and acquisition.

2.2. Method and material

To study the concept of ECOSOPHY and to reveal its major cross-cultural conceptual characteristics we turn to the methodology of cognitive linguistics, linguoculturology and ecolinguistics and come up with an integrity of methods to realize the research tasks.

The **material** for analysis was the results of a psycholinguistic experiment in the format of questionnaires

(<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpLScQxMMKR4QepTy4NviS7sJerUDrSmvqYkOhtbJsmuJvx66snQ/viewform>). It is designed in a pretest-survey format (Aizpurúa, 2020; Chen, 2016) to follow basic best practice recommendations for general survey research, to examine universal (as our

research priority at the present stage) verbally represented conceptual facets of the concept ECOSOPHY, actualized in discourses of linguodidactics cross-culturally (Mingnan, Mengyao, 2016, pp. 151-156). The main aspects of the pretest guide were the usage of ecosophical teaching materials in foreign language didactic environments, their content, and ecosophy-through-language teaching biolinguistic diversity in approaches and methods. Our experiment was underpinned by the framework of gathering empirical verbal evidence (Cheng, 2022; Gonzalez-Marquez, Mittelberg, Coulson, Spivey, 2023) as a premise for further concept modelling.

Procedure. The material for analysis is drawn from 250 answers of guided experiment intended to explore the empirical conceptual dimensions of ECOSOPHY actualized in discourses of language instruction across eleven linguocultures. The focus group of 250 educators and language learners from Argentina, Côte d'Ivoire, the Congo, Ethiopia, Kenya, Nigeria, Peru, Tanzania, Togo, Uganda (22 from each country) and 30 from Ukraine were supposed to identify, both directly and associatively, ecology related factors of didactic discourses in their respective teaching environment discourses. Their final aim was to describe and analyse the nature discourse and its ecological aspects influencing language acquisition and instruction, stimulating cognitive and emotional processes that help both educators and learners to find causes and effects both inside and outside, stimulating their ecological awareness. In this ecolinguistic experiment (duration: January 2023 – May 2023), centred around elicitation techniques, public, private, vocational educational establishments, including schools, universities, independent community services, took part. Their task was to explain the effect of deep ecology in their functional linguodidactic environments for us to be able to reveal the core conceptual properties of the categorial concept of ECOSOPHY and to further construe its cognitive matrix for designing language education materials and discourse practices more efficiently. Schematically, the experimental stage of our research is represented below (Figure 1).

Figure 1. Stages of the research psycholinguistic experiment to reveal the key properties of the concept of ECOSOPHY

To process the verbal data obtained as a result of the conducted psycholinguistic experiments in order to reach the conceptual dimension of ECOSOPHY, we turned to the conceptual and linguocultural comparative analysis to reveal its universal fundamental conceptual constituents. The completion of this research stage with our partial implementation of ecological discourse analysis (Cheng, 2022) resulted in applying the method of conceptual modelling and construing a two-dimensional cognitive matrix, in its architectonics comprising four facet domains conceptualized by respondents as CONTENT and three facet domains mentally represented by our interviewees in terms of LEVEL. The matrix, therefore, potentially generates at least twelve conceptual varieties of ECOSOPHY in the unity of its fundamental culturally universal conceptual ingredients revealed, which makes a productive culturally synergetic basis for developing better deep ecology oriented and ecosophy awareness awakening linguodidactic materials and practices, together with more efficient environment and ecological identity protecting discourses cross-culturally.

3. Findings and discussion

We conducted our psycholinguistic experiment in the form of questionnaires, based on elicitation. Then, we organized the result of our experiment according to the respondents' verbal reactions, perceptions, and linguodidactic and language learning practices in such three categories as

ecosophical teaching materials in foreign language education environments, teaching biodiversity and axiology of biospheric egalitarianism, and ecosophical environmentally sustainable citizenship.

The experimental data revealed quantitatively dominant culturally universal discursively actualized components of the ECOSOPHY concept as RESILIENCE (36% of discursive actualizations of the concept studied), SUSTAINABILITY (34% respectively), and HARMONY (24 %), together with the conceptual facets CONTENT and LEVEL, ontologically functioning parallel with all the above conceptual elements in the prevalent majority of the responses. In this respect, the main criterion for evaluating the ecological orientation of language education discourse fragments was the relationship between general ecosophy principles and ecological messages embedded in the corresponding discourse. It means, when ecological properties in language teaching or language learning discourse of the interviewees follow the guiding principle of ecosophy “Diversity and harmony, interaction and co-existence” (Cheng, 2022, p. 59), it is considered to be eco-beneficial. Otherwise, when ecosophy ethics is not observed or even violated, such actualizations of the concept of ECOSOPHY were not taken into account as eco-neutral or destructive ones.

From the perspective of ecosophy, in the education discourses of the eleven countries involved in this present case study, the linguodidactic experience concerns three different kinds of interaction:

- between human and nature (for example, in fables and storytelling activities that are especially popular in African linguodidactic practice);
- between human and society (for instance, poems, infographics and flashcards about ecology preferred by teachers and learners in Ukraine, Argentina and Peru);
- among the elements within nature and society (cross-culturally in videos, films, social media posts, etc.).

Respectively, we make a special linguocultural emphasis on distinct conceptual properties of the ECOSOPHY concept. We argue that RESILIENCE, SUSTAINABILITY, and HARMONY are pivot in the context of language education discourses in the above states on their path to realizing the 17 Sustainable Development Goals formulated by the UN. They help to assess deep ecologic qualities of language experiential meaning in linguodidactic discourses through transitivity analysis (Matu, 2008, p.199). This enables researchers to find out how authors express certain characters and bring out certain issues in their works or how language is used to influence ideologies, is an effective way to develop ecological mindsets and further improve their behavior in ‘greener’ truly ecosophic terms.

Our further conceptual and linguistic analysis allowed us to construe a multi-dimensional representational matrix of the concept of ECOSOPHY as a conceptual deep ecology springboard for language educators and learners to make their discourses, including multimodal educational materials and outputs, more environmentally sustainable and bio-egalitarian. The data obtained have proved that the conceptual dimension CONTENT comprises the experientially revealed cross-cultural commonalities SOCIAL LIFE, ECONOMICS, POLITICS, PEACE/WAR/SAFETY, ENVIRONMENT, CULTURE,, whereas the dimension LEVEL embraces the conceptual domains INDIVIDUAL/IDENTITY, COMMUNITY, STATE.

The matrix which emerges as a result of blending of the revealed conceptual dimensions connected with the concepts CONTENT and LEVEL in language education discourses cross-culturally generates at least twelve conceptual spaces. Each of these spaces represent an ontological facet of the concept of ECOSOPHY in the triade of its conceptual constituents RESILIENCE, SUSTAINABILITY, HARMONY, which is confirmed by the outcomes of the psycholinguistic experiment carried out (Table 1). This emergent type of conceptual architectonics proves to be determined by the chaotic BANI (“B” stands for Brittle, “A” stands for Anxious, “N” means Non-Linear, “I” is for Incomprehensible) world framework of today’s uncertainties, epidemics, climate crises, wars and their consequences on a global scale (Casco, 2020), including the eleven countries under cross-cultural consideration. Potentially, it is supposed to facilitate the humanity’s transition to the RAAT world mode where the concept of RESILIENCE (R) will replace the concept of BRITTLINESS, ATTENTION (A) will come into play instead of ANXIETY, ADAPTATION (A) will replace NON-LINEARITY, and TRANSPARENCY will oust INCOMPREHENSIBILITY.

Table 1

Matrix architectonics of the ECOSOPHY concept in language education discourses of Argentina, Côte d'Ivoire, the Congo, Ethiopia, Kenya, Nigeria, Peru, Tanzania, Togo, Uganda, and Ukraine

<i>Conceptual dimensions</i>				
<i>LEVEL</i>	<i>CONTENT</i>			
<i>INDIVIDUAL/ IDENTITY</i>	SOCIAL LIFE	ECONOMICS	POLITICS	PEACE/WAR/CULTURE/ ENVIRONMENT/ SAFETY
	SOCIAL SUPPORT, FAMILY STABILITY, VALID INFORMATION, COMMUNICATION, POSITIVE MINDSET	LEVEL OF STABLE INCOME, EMPLOYMENT STABILITY, HEALTH CARE, EDUCATION	PATRIOTISM, ROLE MODEL	EXPERIENCE, RELEVANT INFORMATION, ACTIVE POSITION, SUPPORT FOR FAMILIES AND COMMUNITY
<i>COMMUNITY</i>	SOCIAL CAPITAL, LEADERSHIP, BELONGING, ADAPTABILITY, VALID COMMUNICATION RESOURCES	LABOUR, EMPLOYMENT, HUMAN CAPITAL, FOOD, PLACE TO LIVE, LAND, SOCIAL CAPITAL, SOCIAL ORGANIZATIONS	TRUST, IDEOLOGY, HOPE, SOLIDARITY, LOCAL PATRIOTISM, COMMUNITY ETHOS	READINESS FOR EXTREME SITUATIONS, EXPERIENCE, TRUST, MILITARY ACTIVITIES, SERVICES
<i>STATE</i>	LEADERSHIP, SOLIDARITY, PATRIOTISM, NATIONAL ETHOS, READINESS TO STRUGGLE, BELIEFS, OPTIMISM	GDP, NATIONAL FINANCIAL RESERVE, EMPLOYMENT, INTERNATIONAL RATING, NATIONAL FINANCIAL AND MARKET POLITICS	TRUST, POLITICAL SUSTAINABILITY, PATRIOTISM, INTEGRATION, OPTIMISM, RELIABLE INFORMATION, INTERNATIONAL STATUS, SOCIAL RESPONSIBILITY	CHARISMATIC LEADERSHIP, NATIONAL ETHOS, COLLECTIVE FEAR, MILITARY ENTHUSIASM, PATRIOTISM, OPTIMISM, SOCIAL INTEGRITY, MILITARY POWER, TRUST, NATIONAL SAFETY

As for the conceptual facet INDIVIDUAL LEVEL of ECOSOPHY, the outcomes of the experiment reveal its prominent features. The individual deep ecology and resilience in terms of the blend INDIVIDUAL SOCIAL LIFE, ECOLOGY and the correlating procedures of coping with extreme situations of a personal and social nature caused by ecological issues implies developing resilience in its utmost psychological meaning through the corresponding educational materials. Here the concept of ECOSOPHY gets actualized under circumstances of losses, family crises, inevitable threats or long-term uncertainty to be dealt with both verbally and conceptually through the corresponding personality ecology uplifting linguodidactic sources (for instance, cross-culturally preferred <https://www.britishcouncil.org/language-for-resilience>; <https://parentandteen.com/language-of-resilience/>; <https://www.teachingexpertise.com/classroom-ideas/emotional-resilience-activities/>). ECOSOPHY benefits personal ecology when in contact with such concepts of linguodidactic discourses as SOCIAL SUPPORT and FAMILY SUSTAINABILITY (predominantly in Peru, Uganda and Argentina), VALID INFORMATION, COMMUNICATION and EMOTIONAL SUSTAINABILITY (Ukraine, Ethiopia, Côte d'Ivoire), POSITIVE MINDSET, OPTIMISM (the Congo, Tanzania).

In concerning the conceptual properties of INDIVIDUAL ECOSOPHIC RESILIENCE in the conceptual domains EXTREME POLITICAL SITUATION and ECONOMIC CRISIS, we base on the idea that they might threaten the intactness of ecological identities as human ability to behave under extreme political or economic pressure in adaptive ways to resume the original or even higher level of functioning. The questionnaire data as verbalizations of the corresponding mental representations have manifested that the most efficient linguodidactically actualized conceptual elements of the concept of ECOSOPHY in this respect are ETHNICITY, NATION, RELIGION (universally), PATRIOTISM (Ukraine, Tanzania), POSITIVE ROLE MODEL (Ukraine, Argentina, the Congo), PROFIT SUSTAINABILITY, INSURANCE, JOB (universally), MEDICINE (Côte d'Ivoire, Peru), EDUCATION (Ukraine, Tanzania, Ethiopia, Côte d'Ivoire).

In terms of such a conceptual property of the concept of ECOSOPHY as INDIVIDUAL RESILIENCE in the conceptual space WAR/SAFETY that ruins individual HARMONY and deep ecology sustainability, for the sake of surviving and living on, language education professionals and learners turn to different concepts. Most frequently, they actualize the concepts of EXPERIENCE, VALID INFORMATION, AWARENESS, ACTION AGAINST AGGRESSION (Ukraine, Ethiopia, Peru), SUPPORT, HEALTH (Ukraine, Argentina, the Congo) in the corresponding language education materials; the most popular and helpful among the respondents cross-culturally being educational social media, BBC and CNN language teaching resources, Film English digital materials, <https://www.colorincolorado.org/article/invasion-ukraine-resources-educators-and-families>, storytelling, language mindfulness practices.

As regards the conceptual aspect COMMUNITY LEVEL of the ECOSOPHY concept (community meaning a neighbourhood, a settlement, a tribe, a church congregation, etc.), psycholinguistically we have revealed such linguodidactically relevant conceptual constituent characteristics as COMMUNITY RESILIENCE in terms of sustainability threatening SOCIAL SITUATIONS, POLITICAL COLLAPSES, ECONOMIC DISASTERS, WAR/MILITARY CONFLICT. Together with this, our questionnaire findings have led us to bring out some ecosophy restoring conceptual entities; they are:

- SOCIAL CAPITAL, LEADERSHIP (prevalent in Ukraine, Tanzania, Argentina, Ethiopia),
- BELONGING (Ukraine, Peru, the Congo),
- LABOR, EMPLOYMENT (Argentina, Côte d'Ivoire, Uganda),
- ACCOMMODATION/DWELLING (Peru, Togo),
- FAMILY RELATIONSHIPS (Togo, Tanzania, Ukraine, Peru),
- SOCIAL NETWORKS (Argentina, Ethiopia, Côte d'Ivoire),
- EDUCATION, FOOD, WELL-BEING (cross-culturally),
- TRUST, COMMUNICATION, EXPERIENCE (universally).

Finally, our results of the psycholinguistic empiric procedure data in relation to the conceptual component STATE LEVEL of the ECOSOPHY concept prove that in the architectonics of the conceptual complexity exists along the conceptual plane STATE RESILIENCE, actualized in destructive for ecosophical HARMONY and sustainability extreme SOCIAL, POLITICAL, ECONOMIC, and WAR contextual frameworks. For that matter, deep ecology saving and restoring conceptual properties of ECOSOPHY in the comprehensive unity of its conceptual fundamentals RESILIENCE, SUSTAINABILITY SUSTAINABILITY, HARMONY are:

- NATIONAL CHARISMATIC LEADERSHIP, SOLIDARITY, PATRIOTISM, NATIONAL (Ethiopia, Ukraine, Peru),
- SPIRIT, STRUGGLE, COMMITMENT (Ukraine, Uganda, Tanzania),
- SOCIAL INTEGRATION (Togo, Uganda, Côte d'Ivoire),
- STATE'S INTERNATIONAL STATUS, RATING, REPUTATION (universally),
- RELIABILITY OF INFORMATION (Ukraine, Argentina, the Congo),
- EMPLOYMENT RATE (Togo, Tanzania, Peru),
- NATIONAL ETHOS (Ukraine, Côte d'Ivoire, Uganda),
- (MILITARY) ENTHUSIASM, SAFETY/SECURITY (Ukraine, Togo, Ethiopia),
- OPTIMISM, TRUST, NATIONAL CURRENCY, INTEGRITY (universally).

At the same time, from a language education perspective, to effectively deliver ecosophy messages through linguodidactic discourses and to enhance deep ecology thinking, the developed matrix is a true asset to provide linguocultural awareness of cross-cultural commonalities rather than differences to design conceptual and discursive resources to choose from when engaging in multiple aspects of the content of the concept of ECOSOPHY.

4. Conclusions and prospects

In conclusion, this paper has concentrated on researching the specificity of the linguocognitive realization of the concept of ECOSOPHY in discourses of language education with a special focus on its cross-cultural actualization in linguodidactic discourses of such eleven countries as Argentina, Côte d'Ivoire, the Congo, Ethiopia, Kenya, Nigeria, Peru, Tanzania, Togo, Uganda, Ukraine. We consistently analysed and explicated the multidimensional and multidisciplinary nature of ecosophy as deep ecology philosophy.

At the same time, from the point of view of linguocognitive, linguocultural, and ecolinguistic paradigms, we suggested an integrative methodology of researching the concept of ECOSOPHY in linguodidactic discourses. This substantiated the status of the concept under consideration as a universal core conceptual component of language teaching and language learning in the twenty-first century that intensifies the process of achieving the Sustainable Development Goals set by the United Nations to secure a better, more sustainable future.

Our results of a comprehensive psycholinguistic experiment based on elicitation techniques revealed such prevalent linguoculturally universal ingredients of the categorial concept of ECOSOPHY as RESILIENCE, SUSTAINABILITY, and HARMONY, together with the conceptual planes CONTENT and LEVEL, as the premise of sounder foreign language education at a cross-cultural level.

Our further conceptual and linguistic analysis provided us with an opportunity to construe a multi-dimensional cognitive matrix model as a representation of the concept studied. The data obtained confirmed that the conceptual facet CONTENT involves the common conceptual properties of SOCIAL LIFE, ECONOMICS, POLITICS, PEACE/WAR/SAFETY, ENVIRONMENT, CULTURE, whereas the dimension LEVEL embraces the concepts INDIVIDUAL/IDENTITY, COMMUNITY, STATE. The emergent matrix functions as a tool for clarifying the most prominent conceptual characteristics of ECOSOPHY in language instruction discourse practices across eleven countries.

We hope the methods and results obtained in this present research will **perspectively** contribute to the development of more efficient, culturally relevant linguodidactic methods and media with a special emphasis on the concept of ECOSOPHY as a synergistic ecological functional framework. The latter might focus on at least three dimensions of deep ecology, including its ecological and philosophical experiential meaning, ecological and philosophical interpersonal meaning, and ecological and philosophical meaning in international ecological discourse, thus promoting sustainability and resilience across linguocultures and their discourses on a global scale.

References

- Aizpurúa, E. (2020). Pretesting methods in cross-cultural research. In M. Sha & T. Gabel (Eds.), *The essential role of language in survey research* (pp. 129-150). North Carolina, USA: RTI International.
- Brennan, A. (2020). Deep ecology. *International Encyclopedia of Ethics*. Hoboken, NJ: Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781444367072.wbiee615.pub2>
- Byrne, T. (2021). *Tipping point*. Stuttgart: Delta Publishing.
- Cascio, J. (2020). Facing the age of chaos. *Medium (online platform)*. Retrieved May 2, 2023, from <https://medium.com/@cascio/facing-the-age-of-chaos-b00687b1f51d>
- Chen, S. (2016). Language and ecology: A content analysis of ecolinguistics as emerging research field. *Ampersand*, 3, 108-116. <http://dx.doi.org/10.1016/j.amper.2016.06.002>

- Cheng, M. (2022). Theoretical framework for ecological discourse analysis: A summary of new developments of ecological discourse analysis. *Journal of World Languages*, 8(1), 188-226. <https://doi.org/10.1515/jwl-2021-0030>
- Devall, B. (2007). *Deep ecology: Living as if nature mattered*. Layton, UT: Gibbs Smith Publisher.
- Dudzik, I. (2017). Eco-philosophy in education for sustainable development. *World Scientific News*, 72, 249-261. Retrieved June 12, 2023, from journal <http://www.worldscientificnews.com/>
- Estévez-Saá, M., & Lorenzo-Modia M.V. (2018). The ethics and aesthetics of eco-caring: Contemporary debates on ecofeminism(s). *Women's Studies*, 47 (2), 123-146. <https://doi.org/10.1080/00497878.2018.1425509>
- Falzon, M.A. (2016). *Multi-sited ethnography: Theory, praxis and locality in contemporary research*. Philadelphia, PHL: Routledge.
- Farrell, A. (2021). *Ecosophy and educational research for the anthropocene: rethinking research through relational psychoanalytic approaches*. Melbourne: Routledge.
- Forchtner, B. (2019). *The far right and the environment. Politics, discourse and communication*. Philadelphia, PHL: Routledge. <https://doi.org/10.1080/00497878.2018.1425509>
- Gardner, C., & McCormack, P. (2018). *Ecosophical aesthetics: Art, ethics and ecology with Guattari*. New York, NY: Bloomsbury Academic.
- Gonzalez-Marquez, M., Mittelberg, I., Coulson, S., & Spivey, M.J. (Eds.). (2023). *Methods in cognitive linguistics*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/hcp.18>
- Greenhalgh-Spencer, H. (2014). Guattari's ecosophy and implications for pedagogy. *Journal of Philosophy of Education* 48 (2), 323-338. <http://doi.org/10.1111/1467-9752.12060>
- Guattari, F. (2018). *Ecosophy*. London: Bloomsbury Publishing Plc.
- Hunter, J. (2020). HARMONY and ecology. In N. Campion (Ed.), *The HARMONY debates: Exploring a practical philosophy for a sustainable future* (pp. 209-220). Ceredigion, Wales, UK: Sophia Centre Press.
- Ibrahim, S. S. M. (2021). A corpus-based study of further fables for our time: An ecolinguistic perspective. *CDELTA Occasional Papers in the Development of English Education*, 75(1), 101-117. https://opde.journals.ekb.eg/article_208427.html
- Levesque, S. (2016). Two versions of ecosophy: Arne Naess, Félix Guattari, and their connection with semiotics. *Sign Systems Studies*, 44 (4), 511-541. <http://dx.doi.org/10.12697/SSS.2016.44.4.03>
- Ma, Ch., & Stibbe, A. (2022). The search for new stories to live by: A summary of ten ecolinguistics lectures delivered by Arran Stibbe. *Journal of World Languages*, 8(1), 164-187. <https://doi.org/10.1515/jwl-2021-0031>
- Micalay-Hurtado, M. A., & Poole, R. (2022). Eco-critical language awareness for English language teaching (ELT): Promoting justice, wellbeing, and sustainability in the classroom. *Journal of World Languages*, 8(2), 371-390. <https://doi.org/10.1515/jwl-2022-0023>
- Matu, P. M. (2008). Transitivity as a tool for ideological analysis. *Journal of Third World Studies*, 25(1), 199–211. Retrieved May12, 2023, from <http://www.jstor.org/stable/45194444>
- Mingnan, L., & Mengyao, H. (2016). Cross-cultural survey guidelines questionnaire design. *Cross-Cultural Studies, Survey Research, Questionnaires*, 8, 150-181. Retrieved from https://www.academia.edu/33445029/Cross_Cultural_Survey_Guidelines_Questionnaire_Design
- Naess, A. (1993). *Ecology, community and lifestyle: Outline of an ecosophy*. Cambridge: Cambridge University Press & Assessment.
- Naess, A. (1995). Self-realization. An ecological approach to being in the world. In G. Sessions (Ed.), *Deep Ecology for the Twenty-First Century* (pp. 225-239). Boston, London: Shambhala.
- Naess, A. (2010). *The ecology of wisdom: Writings by Arne Naess*. Berkeley, CA: Counterpoint.
- Paschal, M. J., & Gougou, S. A-M. (2022). Promoting 21st century skills in English language teaching: A pedagogical transformation in Ivory Coast. *Global Journal of Educational Studies*, 8(2). <https://doi.org/10.5296/gjes.v8i2.20333>

- Paschal, M. J. (2022). Integrating global citizenship education in higher education in Tanzania: Lessons from the Literature. *Global Research in Higher Education*, 5(2), 24-43.
<https://doi.org/1022158/grhe.v5n2p24>
- Peluso, M. (2020). Environment and language: How language education can contribute to the environmental debate. Venice : Università Ca' Foscari Venezia.
<http://157.138.7.91/handle/10579/17334>
- Rodríguez, M. E., & Fortunato, I. (2022). Complex bioethics and ecosophy as planetary ethics: contributions from Potter and Morín towards a more humane education. *Revista Tempos e Espaços em Educação*, 15(34), 1-14. <https://doi.org/10.20952/revtee.v15i34.17918>
- Soga, M., & Gaston, K. (2020). The ecology of human–nature interactions. *Proceedings of the Royal Society B. Biological Sciences*, 287: 20191882. <https://doi.org/10.1098/rspb.2019.1882>
- Stibbe, A. (2017). Positive discourse analysis: Re-thinking human ecological relationships. In A. F. Fill & H. Penz (Eds.), *The Routledge Handbook of Ecolinguistics*. London: Routledge.
- Stibbe, A. (2021). *Ecolinguistics: Language, ecology and the stories we live by*. London: Routledge.
- Turner, J., & Bailey, D. (2021). “Ecobordering”: Casting immigration control as environmental protection. *Environmental Politics*, 31 (1), 1-22.
<https://doi.org/10.1080/09644016.2021.1916197>
- Witoszek, N., & Mueller, M.L. (2017). Deep ecology. Life after life? *Global Religions, Culture, Ecology*, 21(3), 209-217. Retrieved May 14, 2023, from <https://www.jstor.org/stable/26552288>
- Wu, Y. (2018). Ecological discourse analysis. *4th International Conference on Social Science and Higher Education (ICSSHE 2018)*, 181 (pp. 646-649). Zhengzhou: Atlantis Press China.
<https://doi.org/10.2991/icsshe-18.2018.163>
- Zhou, W. (2022). Ecolinguistics: a half-century overview. *Journal of World Languages*, 7(3), 462-486. <https://doi.org/10.1515/jwl-2021-0022>

КОНЦЕПТ ЕКОСОФІЯ У ДИСКУРСАХ МОВНОЇ ОСВІТИ: КРОС-КУЛЬТУРНИЙ ВИМІР

Юлія Шамаєва

кандидат філологічних наук, доцент,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
(майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна);
e-mail: yuliia.shamaieva@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7874-5510>

Махона Джозеф Паскаль

аспірант, університет Св. Августина, Танзанія
(Ніегезі, Малімбе, п.с. 307, Мванза, Танзанія);
e-mail: pajo.toronto@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9842-9849>

Саман Анж-Мішель Гугу

аспірант, університет Алассан Каттара, Буаке
(п.с. V 18, Буаке, Вале дю Бандама, Кот-д'Івуар);
e-mail: michelgougoul@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2673-2261>

Анотація

Стаття присвячена вивченню особливостей лінгвокогнітивної актуалізації концепту ЕКОСОФІЯ у дискурсах мовної освіти з акцентом на його крос-культурній онтології у контексті англomовної лінгводидактики Аргентини, Кот- д'Івуара, Конго, Ефіопії, Кенії, Нігерії, Перу, Танзанії, Того, Уганди, України. Ретельно проаналізувавши мультидисциплінарну сутність екософії і прийшовши до її розуміння як філософії глибинної екології, з інтегративних методологічних позицій когнітивної

лінгвістики та лінгвокультурології автори обґрунтовують статус концепту ЕКОСОФІЯ як універсальної фундаментальної концептуальної складової дискурсів мовної освіти двадцять першого століття, орієнтованої на егалітаризм біосфери задля реалізації цілей сталого розвитку ООН як запоруки кращого майбутнього. В результаті проведеного психолінгвістичного експерименту, стрижнем якого є майєвтичні техніки інтерв'ювання, виявлено такі домінуючі культурно-універсальні компоненти концепту ЕКОСОФІЯ, як ГАРМОНІЯ, СТІЙКІСТЬ та ЕКОЛОГІЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ, а також концептуальні фасети ЗМІСТ та РІВЕНЬ, що у сукупності репрезентують крос-культурну основу когнітивної схожості у термінах мовленнєво-мисленнєвого відбиття концепту, що вивчається, задля більш ефективної мовної освіти у лінгвокультурах, що зіставляються. Наш подальший концептуально-мовний аналіз уможливив відтворення багатовимірної матриці як репрезентації досліджуваного концепту. Емпірично отримані дані довели, що концептуальний вимір ЗМІСТ охоплює концептуальні схожості СОЦІАЛЬНЕ ЖИТТЯ, ЕКОНОМІКА, ПОЛІТИКА, МИР/ВІЙНА/БЕЗПЕКА, (НАВКОЛИШНЄ) СЕРЕДОВИЩЕ, КУЛЬТУРА, тоді як вимір РІВЕНЬ включає концепту ІНДИВІДУМ/ІДЕНТИЧНІСТЬ, СПІЛЬНОТА, КРАЇНА. Така матриця слугує інструментом експлікування провідних концептуальних характеристик конструкту ЕКОСОФІЯ у дискурсах лінгводидактики одинадцяти країн, таким чином сприяючи перспективній розробці більш корисних, культурно релевантних лінгводидактичних методів та матеріалів.

Ключові слова: дискурс, когнітивна матриця, концепт ЕКОСОФІЯ, крос-культурна комунікація, мовна освіта, навколишнє середовище.

Cognition, communication, discourse, 2023, 26:152-173

<https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse>

<http://sites.google.com/site/cognitiondiscourse>

<http://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-09>

Received 1.04.2023; revised and accepted 18.05.2023

POLITICAL TOXICITY IN THE CONTRASTIVE PERSPECTIVE

(Based on American, British and Ukrainian media discourse)

Nataliia Shkvorchenko

Doctor of Sciences in Linguistics, Associate Professor,

International Humanitarian University

(33, Fontanska Road str., Odesa, 65016, Ukraine);

e-mail: nmshkvorchenko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7146-7244>

Article citation: Shkvorchenko, N. (2023). Political toxicity in the contrastive perspective (Based on American, British and Ukrainian media discourse). *Cognition, communication, discourse*, 26, 152-173. <http://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-09>

Abstract

This research focuses on the issue of political toxicity in the media discourse of the United States of America, Great Britain and Ukraine. It defines common and distinctive features of semiotization of political toxicity in the media discourse. In political communication, toxicity is understood as a type of interaction between various participants in political discourse, which is characterized by a high degree of aggressive verbal, para- and/or non-verbal behavior and discriminates against the opponent based on race, ethnicity, gender, etc. resulting in such a politician (politicians) being perceived and then defined as toxic. Its purpose is to identify common and different ways and means of semiotization of political toxicity. It is based on methods of associative and identification experiments, computer multimodal analysis, as well as statistical processing of the information received. The study reveals the modes of the toxic effect deployment and the dictums of the politician's toxic image formation in the their collective, associative-individual, symbolic, and media discourse-portrait. Complex analysis of a politician's toxic image in different linguistic cultures takes into account the politicians' behavior as opinion leaders and the coverage of the target audience, to which the effect of their toxic rhetoric extends: one person, a group of people, or the wider community. At the same time, the types of harm resulting from the visualization of the media toxic effect can be aimed at both the psychological states of the addressee and their gender, age, and professional characteristics. The paper determines means of verbal expression of toxicity both by the aggressive-emotional type of the politician and by the socio-cultural features of political struggle in the United States of America, Great Britain, and Ukraine.

Keywords: political discourse, media discourse, toxicity, conceptual features, semiotization, verbal, paraverbal, non-verbal behavior.

1. Introduction

Political discourse as a multidimensional phenomenon is a combination of a thesaurus of precedent utterances, models of typical speech actions and genres of communication oriented to serve the sphere of political communication (Slavova, 2018). Political discourse as *an object of this present research* is a type of language related to the sphere of politics and speaking in a certain situational context aimed at implementing a particular pragmatic semantics using verbal or non-verbal means of expressiveness (Shkvorchenko, 2020).

Political discourse is mainly characterized as being mythological, ritualistic, theatrical, and agonistic; it is of ludic and manipulative nature (Apter, 2006; Gnezdilova, 2021; Kovalevska, 2020; Feldman, 2020). From the perspective of semiotics, political discourse is a sign formation that has

two dimensions: real and virtual. In the real dimension, it is a text in a specific situation of political communication, and in the virtual dimension, it is a signifier of the media space focused on the sphere of political communication (Nahorna, 2005). A key concept of real and virtual political discourse is a politician's linguistic personality (Petliuchenko, 2009; Potapenko, 2021), whose generalized portrait is semiotized in media discourse and reflects both typical features of participants in the political process (Serazhym, 2003; Beck, 2021) and their different behavior in relations with political opponents (Zernetskyi & Riabokon, 2012).

In the course of researching into political linguistic personology, scholars began a discussion about the phenomenon of toxicity. Its preliminary results indicate that the sign of "toxic" transferred from its metaphoric meaning to acquire a scientific interpretation in terms of psychology such as "toxic masculinity" (Columba, 2019; Housman, 2015), "toxic environment" (Garbarino, 2005), "toxic employees" (Manno, 2020), "toxic relationships" (Glass, 2005), etc. Gradually, social and political sciences use the term of "toxicity" as a part of various terminological descriptions: "toxic politics" (Liboiron et al, 2018), "toxic political leadership" (Erdal & Budak, 2021), and so on.

The need for a comparative and typological study of political toxicity in the media discourse of the United States, the United Kingdom, and Ukraine is stipulated by the aggravation of the general socio-political situation in the world, where these countries are key actors in the new geopolitics. This stimulates scholars to develop new communication strategies to ensure effective interaction of all participants in political processes, giving preference to those that will help mitigate and neutralize the toxic effects that occur in varying degrees in their course.

At the beginning of the twenty-first century, the US journalism even coined the term of "toxic political discourse" to describe the state of public political rhetoric caused by the influence of political TV and radio talk shows, where commentators deliberately provoke participants to emotional confrontations (Fetzer, 2013).

Various aggressive and destructive speech acts create a media image of the enemy and destroy the image of a politician, for example, resentment; in psychology, resentment is a mental state of disappointment, physical or mental pain of a person who has been offended by a word or deed, which can cause interpersonal conflict (Semeniuk & Bilous, 2011; Welch, 2008).

Speech acts and discursive practices (Seriakova, 2009) of public politicians can be harmful since they generate mechanisms of semiosis of political toxicity (Tirrell, 2017), in particular, persuasive ones. These mechanisms discredit the opponent through open verbal appeals and communicative deviations (Dyakiv, Korolyov & Yaremko, 2021), politicians' non-verbal messages, as well as paraverbal ones: prosodic (volume, tempo, pause, melody, timbre, rhythm, phrasal emphasis) and kinetic (hand, head and body movements, facial expressions) means that reproduce the politician's emotional state (Soloshchuk, 2009; Gratton, & Zudenkova 2020).

Political discourse is semiotized in the media discourse (Stashko, 2018), whose main function is to influence the mass audience through semantic and evaluative information transmitted by various methods and means through media channels (Pocheptsov, 2011). It is the environment of media discourse that both opens and coverts political struggle, influences public opinion (Charteris-Black, 2018).

The purpose of this article is to determine the structure of the TOXICITY concepts and to identify common and different ways and means of semiotization of political toxicity in the media discourse of the United States, the United Kingdom, and Ukraine.

2. Method

Conceptualization in a language is realized by units representing time, space, human labor activity, ethical and mental spheres, etc. The article highlights the role of the concept in linguistic activity as a verbal and mental formation that determines certain models of linguistic behavior (Radzievska, 2018). A concept is a complex cognitive linguistic and social construct, a mental formation of a high

degree of abstraction that includes, in addition to subject matter, all communicatively significant information. Therefore, the study of a concept needs the complex of methods.

My methodology is based on the synergistic principle of the integrated application of relevant empirical and experimental methods and techniques of comparative research. It embraces a lexicographic analysis; cross-sectional sampling method; cognitive semantic method; comparative method; methods of discourse analysis; methods of identification experiments; computer tools (software packages for processing speech signal PRAAT 6. 1.16 and Sound Forge 11.0 audio and video signal processing software); statistical methods.

The phenomenon of toxicity is considered, on the one hand, as a complex of basic signs of its cognition related to “the harmful effects of poisons on the human body”, with their subsequent reflection in the minds of representatives of a certain community. On the other hand, it is a result of metaphorical transfer of harmful properties of poisons to harmful actions/words of people with explicit negative assessment of moral and psychological behavior. It is obvious that toxicity is a conceptual dynamic structure with an associative stratum characteristic of representatives of the American, British, and Ukrainian linguistic cultures.

To carry out a comparative analysis to interpret common and distinctive characteristics in the media discourse of the United States, the United Kingdom, and Ukraine, it was necessary to choose tertium comparationis, i.e. a toxic utterance, which is a semiotized formation that has verbal, paraverbal, and extralinguistic forms.

The cognitive semantic method helped to reconstruct the structural zones of the TOXICITY concepts in English (two variants) and Ukrainian. In English, the figurative meaning of the attribute “toxic” as a negative psychological quality refers to such conceptual zones as HARM, UNPLEASANTNESS, MALICIOUSNESS, UNHAPPINESS, while in Ukrainian, the figurative meaning of the attribute “poisonous” is associated with the negative quality of phenomena, objects, or words that form two conceptual zones: ШКОДА (HARM) and ЗЛІСТЬ (ANGER, HATRED).

The experimental stage consisted of two associative experiments, which included associative, auditory, and visual identification of political toxicity. American, British, and Ukrainian scholars who were specialists in English and Ukrainian studies and had previous experience in perceptual examinations conducted the experiments.

The first associative experiment aimed at identifying the associative ideas of representatives of American, British, and Ukrainian linguistic cultures about toxicity. In it, a hundred respondents received an unprepared linguistic stimulus in the form of questions (“*What human behavior is toxic from the point of view of Americans/ Ukrainians / the British?*”) and spontaneously answered them in the form of an associative essay. Their answers revealed the conceptual signs of TOXICITY that were classified according to their frequency in the essays into zones (nuclear, medial, and peripheral), and taxonomies (behavioral, speech, voice, gesture, and facial signs), as well as negative, positive, or neutral ones.

In the second experiment, experts marked the places in the transcripts of politicians’ speeches that they considered toxic, specifying the means of toxicity manifestation: in the word/voice/gesture/mimicry. Along with prosodic means, the gestural design of an utterance, in particular, a toxic one was functionally determined. The relationship between gesture and speech proved to be twofold: on the one hand, gestures accompany speech; on the other hand, they perform a communicative function and are communicatively significant (Beattie, 2016).

There are three main classes of gestures:

1) gestures that have an independent lexical meaning and can convey meaning outside the verbal context;

2) gestures that accompany a certain speech or other fragments of communication and, together with language, express the speaker’s thoughts, feelings and intentions (Westen, 2008);

3) gestures that control the communication process, i.e. the moments of establishing, maintaining, and terminating communication (O’Brien, 2018).

It is the second type of gestures that has been chosen as a unit of analysis of the paraverbal design of a toxic complex utterance.

Along with gestures, the toxicity of a politician’s image is enhanced by physiognomic means of the speaker’s face, oculogy, and proxemics, which show criticism and replace its verbal explicates. The latter group refers to conjunctive means of expressing toxicity, when the speaker, instead of words (verbal or written), expresses disdain and contempt for the interlocutor through their behavior.

Computer diagnostics was carried out in the software packages PRAAT 6.1.16 and Sound Forge 11.0. To verify the data obtained, the following statistical calculations were performed: determining the minimum sample length, checking each sample for sufficiency, determining the differences significance (p-level: if the p-value is ≤ 0.05 , the differences between the samples are significant), as well as one-way and two-way analysis of variance using MS Excel spreadsheets and the Fisher-Snedeker (F) test to determine the degree of toxicity of political speech and its relationship with words, voice, gestures, and facial expressions.

Based on the results of these procedures, a model of political toxicity in the media discourses of the United States, the United Kingdom, and Ukraine is presented, which includes signs of toxicity, modes of deployment of the toxic effect, and mechanisms of perception and formation of the politician’s image (toxic v. positive) in the studied media environments (figure 1):

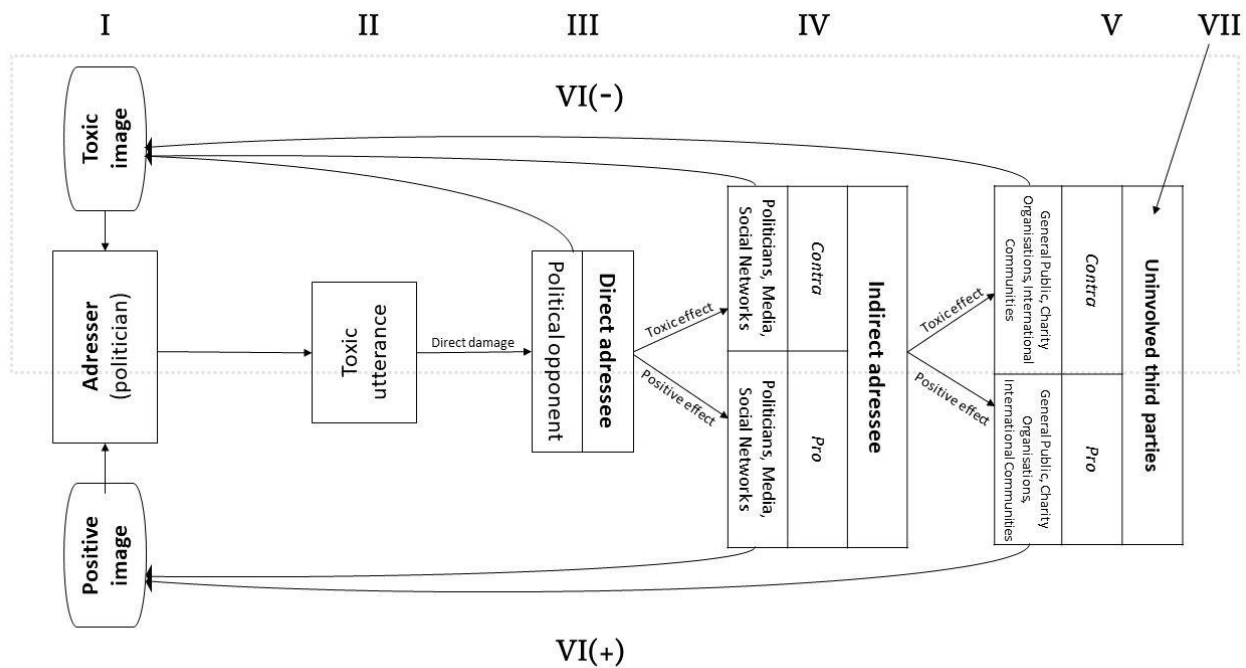

Figure 1. Political toxicity in media discourse

As it is seen in the diagram, a complex toxic utterance is transmitted from the addresser—a politician who is perceived as toxic in the media—to the direct addressee—a political opponent in order to cause moral and ethical damage. The direct addressee (political opponent), who perceives the utterance in their address as discrediting, experiences moral damage (“direct harm”) and defines such an utterance as toxic. At the same time, the toxic effect can also take place in indirect modes and affect counter-addressees: both indirect opponents (politicians/media/social networks) and third parties uninvolved (general public/charity organizations/international communities). Thus, the image of a politician in the media and social networks can be formed in two ways: 1) toxic: if his or her shameful utterances and/or actions cause moral damage to the direct, indirect, or involved addressee (opponent) and are perceived as toxic; 2) positive: if his or her shameful utterances and/or actions demonstrate the leader’s ability to fight with the help of hate speech appeal to the direct, indirect and involved

addressee (proponent) and are perceived as positive. Direct and indirect opponents always perceive such an utterance as toxic, thus, negatively. As for the positive effect, the politician's proponents, his supporters and associates, often perceive the utterances and/or actions of their leader as a confirmation of his or her ability to fight, being courageous and frank, so in a positive way.

3. Results

The data of this present correlative analysis of political discourse of the United States, the United Kingdom, and Ukraine reveal that in each of the three political discourses, the means of semiotizing toxicity in voice, gestures, and facial expressions have a significant impact on the division of politicians into two classes according to the strong or weak degree of toxicity of their political speech. Toxic utterances such as insult, lie, and destruction are essential for determining the politicians' degree of toxicity in all three linguacultures; but the degree of verbal influence is inferior to that in politicians' voice, gestures, and facial expressions.

The formation of TOXICITY concepts in English and Ukrainian is reflected in the semantic scenarios of verbalizers used in direct and figurative meanings. The conceptual features of TOXICITY as the ability of substances to exert a poisonous effect on the body include origin, purpose, composition, strength of action, impact, type of poison, poison.

The linguacultural archetypes of TOXICITY differ in the following ways:

- origin (poison, unlike venom, can be of natural origin);
- purpose (venom is needed for the sole purpose of poisoning someone; poison can be used for other purposes);
- composition (poison, unlike venom, involves different components);
- action strength (poison is generally associated with the notion of greater force of action on the body);
- the substance type and the way it enters the body (poison is usually a liquid or powder; venom is a drink or powder; poison can be not only drunk or eaten, but also injected in another way, for example, intravenously); venom can be of natural origin or specially created, while poison is always made by humans.

What they have in common is that poison and venom do not necessarily kill: their effects can be limited to some kind of damage to the body.

3.1. The American concept of TOXICITY

The conceptual features of the American TOXICITY concept with a total of 40 units were divided into nuclear (4 units), medial (15 units) and peripheral (19 units) according to the frequency of use in associative essays.

The nuclear zone includes the following features: 1) FEAR; 2) HATE; 3) LIE; 4) SEXISM.

The medial zone includes: 1) aggressive; 2) violating; 3) conspiracy theories; 4) dangerous; 5) demagoguery; 6) discrimination; 7) divisive; 8) gaslighting; 9) homophobia; 10) manipulating; 11) name calling; 12) narcissism; 13) racism; 14) violating; 15) xenophobia.

The peripheral zone includes: 1) blaming; 2) body shaming; 3) clingy; 4) condescending; 5) dirty; 6) extreme liberalism; 7) fake news; 8) generalizations; 9) gossiping; 10) greed; 11) hypocrisy; 12) intimidation; 13) mansplaining; 14) media brainwashing; 15) mocking; 16) provoke; 17) raising (voice); 18) rudeness; 19) rioting.

Behavioral signs of TOXICITY expressed by American politicians are associated with gender discrimination, lying, violation of personal boundaries and narcissism, excessive control and demandingness.

Speech associative markers are related to distorted, provocative, fearful utterances and mockery.

Toxicity in the voice of American politicians covers the tone of voice and sudden changes in volume, as well as gestures that evoke fear, violence, and hatred.

Mimetic features are mainly related to the glance type.

3.2. The British concept of TOXICITY

The conceptual features of the British TOXICITY concept, totaling 51 units, are divided into nuclear (3 units), medial (10 units) and peripheral (36 units) according to the frequency of use.

The nuclear zone includes the following features: 1) FEAR; 2) LIE; 3) MANIPULATION.

The medial zone includes: 1) abusing; 2) aggressive; 3) duplicitous; 4) harmful; 5) intrusive; 6) low (voice); 7) paternalistic; 8) pretending; 9) showing off; 10) slowly.

The peripheral zone includes: 1) annoying; 2) anti-semitic; 3) attack; 4) better than others; 5) bullying; 6) cold (look); 7) corrode; 8) criticizing; 9) dangerous; 10) divisive; 11) down (looks); 12) enrage; 13) extremist; 14) sexual harassment; 15) high (voice); 16) humiliating; 17) hunter; 18) ignoring; 19) ill-famous; 20) immodest; 21) incongruous; 22) inflammatory; 23) not apologizing; 24) irresponsible; 25) (too) loud; 26) nagging; 27) offensive; 28) oppressive; 29) pessimistic; 30) protective (gestures); 31) rude; 32) self-centered; 33) sexist; 34) stiff (look); 35) unsupportive; 36) violent.

Behavioral signs of TOXICITY expressed by British politicians are associated with false and humiliating attitudes towards others, but do not contain direct humiliation and insults of the interlocutor. Speech associative signs are related to insulting and pessimistic utterances, with the use of slang.

Associative signs of toxicity in the politicians' voice include slow "parental-teacher" intonation, speech rate, volume, as well as the politician's touching the interlocutor and hand gestures.

Mimetic features that were identified as negative are mainly related to the shape of the lips and grimaces.

3.3. The Ukrainian concept of TOXICITY

The conceptual features of the Ukrainian concept TOXICITY with a total of 35 units were divided into nuclear (1 unit), medial (4 units) and peripheral (30 units) according to the frequency of use in associative essays.

The nuclear zone includes one feature НЕГАТИВНИЙ (NEGATIVE).

The medial zone includes: 1) агресивний (aggressive); 2) деструктивний (destructive); 3) нав'язливий (intrusive); 4) зневажливий (dismissive).

Peripheral zone includes: 1) агітатор (agitator); 2) безцеремонний (impolite); 3) відволікаючий (distracting); 4) негативний вплив (negative influence); 5) грубий (rude); 6) демотивуючий (demotivating); 7) егоїстичний (selfish); 8) той, хто звинувачує (accuser); 9) той, хто використовує інших для втілення своїх ідей (using others to implement their ideas); 10) той, хто знецінює (devaluing); 11) той, хто зосереджує увагу на недоліках (focusing on shortcomings); 12) маніпулятивний (manipulative); 13) надмірний (excessive); 14) авторитарний (authoritarian); 15) насильницький (violent); 16) той, хто не думає про інших (someone who does not think about others); 17) неправдивий (untruthful); 18) нетолерантний (intolerant); 19) дискусійний (controversial); 20) оманливий (deceptive); 21) той, хто ображає (insulting); 22) той, хто оцінює (evaluating); 23) той, хто паразитує (parasitic); 24) той, хто вміє переконувати (persuasive); 25) песимістичний (pessimistic); 26) той, хто постійно потребує увагу (constant attention-seeking); 27) зневажливий (dismissive); 28) провокативний (provocative); 29) пропагандист (propagandist); 30) руйнівний (destructive).

Behavioral signs of TOXICITY are associated with implicit humiliation and the use of the interlocutor for one's own purposes.

Speech associative signs are related with disrespectful, rude and false utterances, as well as with lexically reduced phrases.

Associative signs of toxicity in the voice include lowering and raising the voice pitch, as well as excessive gestures and the use of body language by the politician.

Mimetic features are related to the glance and the eyes movement.

The analysis of coincidence of the nuclear features such as FEAR, HATE, LIE, SEXISM (American linguistic culture) and FEAR, LIE, MANIPULATION (British linguistic culture) with the conceptual features such as HARM, UNPLEASANTNESS, MALICIOUSNESS, UNHAPPINESS of the TOXICITY concept in English showed the absence of common features of the associative level with the conceptual-motivational level. The analysis of coincidence of the nuclear feature НЕГАТИВНІСТЬ (NEGATIVITY) with the conceptual features ШКОДА (HARM), ЗЛІСТЬ (ANGER) of the TOXICITY concept in Ukrainian showed the absence of common features of the associative level with the conceptual-motivational level.

The analysis of the cross-linguistic relations (English v. Ukrainian) coincidences in the nuclear zone of TOXICITY concepts showed the absence of common nuclear associative sectors. In the thematic group of linguistic associative signs of TOXICITY, cross-linguistic coincidences are observed: 1) (American) using fake news / (Ukrainian) спотворення інформації для переконання аудиторії, викривлення фактів (distortion of information to convince the audience, distortion of facts); 2) (British) using slang; 3) (Ukrainian) використання сленгу (using slang). The analysis of cross-linguistic (English v. Ukrainian) coincidences in the medial zone of the concept of POLITICAL TOXICITY in the two languages showed the presence of a common near-core associative sector with the features “aggressive/ агресивний” and “intrusive/ нав’язливий”.

The analysis of the cross-linguistic relations (English v. Ukrainian) coincidences in the peripheral zone of the concept POLITICAL TOXICITY in the two languages showed the presence of a common interpretive associative sector on the grounds of: 1) (American/British) rude/ (Ukrainian) грубий, 2) (American) abusing/offending/(British) humiliating; 3) (American) gaslighting; 4) (Ukrainian) маніпулятивний (manipulative); 5) (British) self-centered/(Ukrainian) егоцентричний.

The analysis of the inter-variant coincidences in the nuclear zone of the POLITICAL TOXICITY concept showed the presence of common features of FEAR and LIE in the American and British English in the medial zone: “dangerous”, “duplicitous”, “hypocrisy”, “pretense” (American peripheral), “sexist” (American core) / (British peripheral); in the peripheral zone: “dangerous”, “violent”.

Contrasting associative features of TOXICITY in the perceptions of representatives of American society have a socio-political orientation and are associated with various types of discrimination, whereas in British linguistic culture TOXICITY is connected with certain losses of the image of Great Britain and the Royal Family, while in Ukrainian linguistic culture it associates with negative psychological traumas of the interlocutor’s personality due to the devaluation of dignity and moral and spiritual values.

Discursive toxicity reflects discursive practices of public politicians that can cause harm not only through insults, epithets, or derogatory words, but also without them.

According to the results obtained in the course of the first identification experiment on “Identification of toxicity markers in behavior, words, manner of speaking, gestures and facial expressions for each group of speakers of the American English, British Standard English, and Ukrainian”, the following indicators were obtained:

- 118 signs of toxicity manifestation were recorded in the speech of American politicians, including: 76 paraverbal ones (54 – behavior, 13 – gestures, 9 – facial expressions);
- British politicians have 121 signs: 79 paraverbal (57 – behavior, 13 – gestures, 9 – facial expressions);
- Ukrainian politicians demonstrate 152 signs: 102 paraverbal (81 – behavior, 13 – gestures, 8 – facial expressions).

According to the results obtained in the course of the second identification experiment on “Determining the toxicity degree in the speeches of American, British and Ukrainian politicians and its relationship with paraverbal and extralinguistic signs”, the following indicators were marked:

- in the speeches of American politicians with a total number of 21,901-word forms, 591 fragments with signs of high toxicity were recorded, including 227 at the paraverbal and 21 at the extralinguistic levels;

- in the speeches of British politicians with a total number of 19,116 word forms – 472 fragments with signs of high toxicity, including 175 at the paraverbal and 12 at the extralinguistic levels were pointed out;

- in the speeches of Ukrainian politicians with a total number of 11,200 word forms – 282 fragments with signs of high toxicity, including 128 at the paraverbal and 15 at the extralinguistic levels.

A multivariate analysis was conducted to establish the relationship between the degree of toxicity and the means of its manifestation. The measured parameter in the first correlation analysis is the toxicity degree of a political speech, which is graded according to two levels: low (1 point) and high (2 points).

The factor influencing the toxicity degree of the speech is the means of toxicity manifestation, which are classified into four types:

- word/phrase/fragment of speech;
- voice;
- gestures;
- facial expressions.

The toxicity degree of political speech was also chosen as a measured parameter in the second correlation analysis, but the factor influencing the toxicity degree of speech was changed to negative means of its verbalization, which are classified into three groups: offensive, false and destructive (181 items for American politicians, 154 items for British politicians, 284 items for Ukrainian politicians).

To test the dependence level of the toxicity degree of political speech on these factors, the Pearson χ^2 criterion was used. The analysis showed that the factor “means of toxicity manifestation” significantly affects the random variable “toxicity degree of political speech” ($\chi^2 = 2.65 < \chi^2_{cr} (0.05) = 7.82$). It has been proved that the means of toxicity manifesting in the voice, gestures and facial expressions in the media discourse significantly affect the differentiation of politicians by a strong or weak degree of toxicity of political speech ($F = 2.42 < F_{cr} (0.05) = 6.59$) and is a common factor for determining the toxicity degree semiotization in the general discourse portrait of politicians in the United States, Great Britain and Ukraine. Also, quite significant for determining the toxicity degree of political speech of politicians in all three countries are such negative utterances in politicians’ speeches as insults, lies and destruction, while the degree of their influence is inferior to the means of manifesting toxicity in the voice, gestures and facial expressions of politicians in the three media discourses.

A computer comprehensive analysis of prosodic and kinetic characteristics (temporal, frequency and dynamic parameters; 20 configurations of hand, head and body movements; 11 configurations of facial and eye movements; 6 configurations of gaze) of politicians’ toxic speech in the media discourse of the United States, Great Britain and Ukraine, conducted in the software packages for processing speech signal PRAAT 6. 1.16 and Sound Forge 11.0 audio and video signal processing software, made it possible to identify common and distinctive features of semiotization of political toxicity, taking into account the gender of politicians:

- verbal toxicity is semiotized in the common feature of “demagogic rhetoric” (inter-variant coincidence);
- behavioral toxicity is characterized by the relations of inter-variant and inter-linguistic coincidences in the features of “annoying” and “impolite”;
- voice toxicity is semiotized in the common feature of “aggressive” (inter-variant coincidence);
- gesture toxicity is characterized by the relations of interlingual and intergender coincidences on the grounds of “repetitive” and “few”;

- mimic toxicity is semiotized in common features of “cold” (intra-linguistic, inter-gender coincidences) and “crooked” (intra-linguistic, intra-variant, inter-gender coincidences).

An experimental check of extra-linguistic means of semiotizing toxicity in the media discourse of the United States, the United Kingdom and Ukraine confirmed the assumption that these means perform an additional function of damaging the image of a politician, but do not have a significant independent impact on the perception of a politician as toxic. These include the following signs: color scheme of posters, clothes, hairstyle, flags, symbols of election campaigning, music, party attributes, election meetings, etc.

Political discourse is semiotized in the media discourse, whose main function is to influence the mass audience through semantic and evaluative information transmitted through media channels using various methods and means. It is in the environment of media discourse that both open and covert political struggle takes place, and technologies of influencing public opinion are demonstrated. In order to reproduce the media image of an opponent and destroy their image, politicians use signs of various semiotic systems, including paraverbal and extralinguistic ones: aggressive and destructive linguotoxic speech acts, communicative deviations, manipulative constructs that cause physical or psycho-emotional harm to the opponent and cause interpersonal conflict.

4. Discussion

The research clarifies the definition of political toxicity as a result of the person’s behavior perception that causes reputational harm or discriminates a politician. It constructs a scientific model of semantic and value-conceptual features in the structure of TOXICITY concepts in the lexicographic sources of the English and Ukrainian languages and the expansion of their semantic structure in European linguistic cultures, as well as the experimental identification of the associative and figurative zone of political toxicity in the mentality of Americans, Britons and Ukrainians. The semantics of toxicity is directly related to the concepts of venom, poison, toxin, i.e. a substance that has the ability to kill a person or other living being if it enters the body and is absorbed by the body. The semantics of toxicity in the figurative sense in English and Ukrainian is expressed through both speech acts and non-speech actions, for example, through a number of common synonyms – to bully, to denigrate, to jeer (Ukrainian знущатися, збиватися, глумитися), which aim to make the object of mockery look ridiculous.

In 2018, the Oxford English Dictionary chose the adjective “toxic” as its Word of the Year, which best describes the mood of the year and has “enduring potential” as a term of cultural significance. Oxford said its data shows a 45 percent increase in searches for toxic on its website in 2018, which began with the toxic chemical poisoning of former Russian spy Sergei Skripal and his daughter in the UK, and from Syria, where toxic chemical weapons killed at least 40 people and led to a US missile strike. The phrase “toxic environment” had nothing to do with pollution: people were looking for it because of the unpleasant environment at work. They were also protesting sexual misconduct, unequal pay, and discrimination, or wanted to know about toxic relationships, especially those related to the #MeToo movement against sexual abuse.

The paper explains the relevance for a comparative and typological research of political toxicity in the media discourse of the USA, Great Britain and Ukraine by the general socio-political situation in the world, where these countries are the key subjects of the new geopolitics, and stimulates scientists to develop new communication strategies to ensure the effective interaction of all participants in the political process, and contributes to the mitigation and neutralization of toxic effects.

Toxic behavior is usually characterized by a radical orientation of the politicians and opinion leaders’ views to the right or left; it is the result of attributing projections to a certain group of people and is verbally explained in the media using the attribute “toxic”. Complex analysis of a politician’s toxic image in different linguistic cultures takes into account the politicians’ behavior as opinion leaders and the coverage of the target audience, to which the effect of their toxic rhetoric extends: one

person, a group of people, the wider community. At the same time, the types of harm resulting from the visualization of the media toxic effect can be aimed at both the psychological states of the addressee and their gender, age, and professional characteristics. The paper determines the means of verbal expression of toxicity both by the aggressive-emotional type of the politician-speaker and by the socio-cultural features of political struggle in the United States of America, Great Britain and Ukraine.

4.1. Toxicity in political media discourse in the USA

The public political toxicity of such American politicians as Donald Trump, Sarah Palin, Hillary Clinton, Nancy Pelosi, Alexandria Ocasio-Cortez, and Andrew Cuomo is verbalized mainly through their utterances that discriminate against the addressee on the basis of race or gender and are conceptually related to the #BlackLivesMatter and #MeToo movements (Shkvorchenko, 2021).

We will consider the prosodic-kinetic parameters of political toxicity of Donald Trump and Nancy Pelosi and identify common and individual-specific features of paraverbal support of the means of semiotization of political toxicity in their speeches.

Opinion polls in the United States show that the 45th President of the United States, Donald Trump, is one of the main toxic factors affecting people's views and the state of political discourse in the country: most say that Trump has changed the tone and nature of political discussion for the worse, and less than half believe that he has changed them for the better (<https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/07/18/>).

The image of Donald Trump is defined as a "toxic demagogue" or "toxic populist" who "under the guise of contrived populism, speculates on the rejection of the 'other', follows a plutocratic course, betraying the very people he deceived into voting against themselves".

According to sign language experts, the toxicity of Donald Trump's image is not only related to his policies, but also to his personal qualities and appearance: Donald Trump fails to overcome the threshold of visual tolerance in the viewer precisely because of his complexion, hairstyle and facial expressions (<https://www.bbc.com/russian/features-54843669>).

In his speech on January 06, 2021, Donald Trump, spreading fake allegations of election fraud in 2020, inspired an angry mob to attack the Capitol, relying mainly on toxic content calling for conflict or protest:

- (1) *I'm honest. And ...and... and... I just, again, I want to thank you. It's just a great honor to have this kind of crowd and to be before you and hundreds of thousands of American patriots who are committed to the honesty of our elections and the integrity of our glorious republic. You know, I say, sometimes jokingly, but there's no joke about it: I've been in two elections. I won them both and the second one, I won much bigger than the first. OK. Almost 75 million people voted for our campaign, the most of any incumbent president by far in the history of our country, 12 million more people than four years ago.* (AbcNews, 2021).

The experts rated the fragment as toxic because Trump speaks in a bragging and pathetic manner, and they noted moderate pausal and dynamic emphasis in the segments containing hesitant stops (306 ms/328 ms; I_{max} 76.7 dB), accompanied by a synchronous gestural and facial complex with a narrow spread of both hands and a twisted mouth, the shape of which is also perceived as toxic. The stressed syllables are accompanied by a synchronized gestural and mimetic complex with an impulsive repetitive movement of the right hand with an open palm and a high raised upper lip.

Figure 2. Donald Trump at a rally in the District of Columbia, January 06, 2021

In the above excerpt (1), the additional effect of Trump's stance, who is ready to defend American democracy in his own person against the enemy (Biden), is emphasized by extralinguistic means of semiotizing toxicity (figure 2): the color scheme of the red lines on the American national flags outside of Trump and his red tie, which symbolize valor, courage, and diligence.

Speaker of the U.S. House of Representatives Nancy Pelosi gave a speech at the Democratic National Convention on August 20, 2020 that was identified in the media as toxic, which was also confirmed by experts in the experimental part of the study:

- (2) *...This month, as America marks the centennial of women...**finally**... women winning the right to vote, we do so with 105 women in the House. Proudly, 90 are Democrats ...<...I've seen first-hand Donald Trump's disrespect for facts, for working families and for women in particular (!), disrespect written into his policies toward our health and our rights, not just his conduct. But we know what he doesn't, that when women succeed, America succeeds...* (AbcNews, 2021).

Nancy Pelosi emphasizes with moderate dynamic emphasis (Imax 65.1 dB) the "*finally*" segment, which is synchronously accompanied by a gestural and facial complex of two hands with fingers wide apart in front of the face and clenched teeth, which respondents compared to a pompous and passionate prayer.

Figure 3. Nancy Pelosi at the Democratic National Convention, August 20, 2020

The gestural and facial complex, according to the respondents, expresses her negative attitude towards Donald Trump more than what she says about him (“facial expressions are more toxic than her words”), her speech was determined to be highly toxic precisely because of the paraverbal accompaniment: high tonal and dynamic accent (Fmax 489 Hz/Imax 85.9 dB) and a gestural and facial complex with a strong grin, which gives the impression of overplayed pathos and actor’s drama.

4.2. Toxicity in political media discourse in the UK

The verbal toxicity in the public agendas of such British politicians as Nigel Farage, John Bercow, Theresa May, David Cameron, Jeremy Corbyn, and Priti Patel is mainly determined by the topics of migration and Euroscepticism (Brexit), English nationalism (Scotxit, NI-xit), as well as the refusal of the British Prince Harry and his wife Meghan Markle to perform royal duties (Megxit) and the emergence of a new discourse of racism in the British public (<https://www.newstatesman.com/uncategorized/2018/08/how-britain-political-conversation-turned-toxic>).

We will consider the prosodic-kinetic parameters of political toxicity of Nigel Farage and Priti Patel and identify common and individual-specific features of paraverbal support of the means of semiotization of political toxicity in their speeches.

The British politician Nigel Farage is defined in the media as “the most dangerous man in Britain”, and his scandalous behavior has contributed significantly to the toxicity of public discourse in Europe and the UK (Nigel Farage is not “controversial” – he is toxic. Why do we keep giving him airtime?). European Commissioner for Health and Food Safety Vytautas Andriukaitis criticizes Nigel Farage for spreading “toxic untruths” and “lies”, for example, that after Brexit, the money previously contributed by the UK to the EU budget will be invested in healthcare (<https://www.theparliamentmagazine.eu/news/>):

- (3) ...**NO MORE** financial contributions, **NO MORE** European court of justice, **NO MORE** common fisheries policy...**NO MORE** being talked down to, **NO MORE BEING BULLIED** ... we love Europe, we just hate the European Union... (BBC NEWS, 2020).

The experts identified the anaphora “NO MORE” as highly toxic, accompanied by a strong tonal and dynamic emphasis (Fmax 479 Hz/Imax 85.3 dB) and a gestural and facial complex of sharp movements of widely spread arms with a wide-open mouth and a wrinkled forehead, which are perceived as aggressive and destructive. Nigel Farage’s propensity for devastating destruction is a decisive factor in his public and media toxicity as a source of media scandals (“Farage loves devastating discussions”).

Figure 4. Nigel Farage in EU Parliament, 2020

The defeat of the EU policy reaches its peak when Nigel Farage proceeds to a direct explicit insult of the European Parliament's representative for Brexit, Guy Verhofstadt, present at the meeting in the form of a gradation, which is intensified by combining it with the anaphora "NO MORE". In this fragment, the anaphora "NO MORE" is accompanied by an increase in tonal (Fmax 490 Hz) and dynamic (Imax 88.9 dB) maxima, which are synchronized with increased kinetic activity, which is reflected in the gestural and facial complex of sharp movements of the left hand, bending of the whole body with wide-open eyes.

The verbal markers of Nigel Farage's toxicity in the above passage are the explication of condemnation of the European Union's policy through the use of the anaphoric repetition "we don't need", the expression of hatred for the European Union in the form of the antithesis "we love Europe, we just hate the European Union" and the direct insult of the European Parliament's representative for Brexit, Guy Verhofstadt, present at the meeting in the form of gradation, which is enhanced by combining it with the anaphora "no more". Nigel Farage accompanies the anaphoric repetition with sharp movements of his arms, nods of the head and bends of the whole body, as well as waving the British flag with other MPs. Thus, the toxic Brexit content was launched into the information space through the trigger "we hate the European Union", resulting in a negative assessment of European politics in general and insulting individual politicians.

The British media has been reporting on Home Secretary Priti Patel's inhumanity towards migrants, which hides the real damage to the country from her government: poisonous xenophobia is the real enemy, not migrants on a boat at sea (<https://english.alaraby.co.uk/opinion/priti-patels-toxic-xenophobia-real-enemy>).

On June 8, 2020, Priti Patel made an utterance in the House of Commons about the Black Lives Matter protests in Britain. After protesters in Bristol tore down a statue of the slave trader Edward Colston and threw it into the harbor, Patel, warning that she would "not be lectured" by opposition MPs on racism, made a strong utterance:

- (4) ... So, the police need to know that they have a Prime Minister, a Home Secretary and a Government who stand with them and will give them the tools, powers and resources they need to keep us safe – and they do. Police funding has had its **BIGGEST** uplift in a decade, increasing by more than £1 billion, powers and resources they need to keep us safe – and they do. Police funding has had its **BIGGEST** uplift in a decade, increasing by more than £1 billion, and we are recruiting an additional 20,000 police officers to keep our streets and our country safe ... I could not be clearer: I want to see the **VIOLENT** minority responsible **ARRESTED** and brought to **JUSTICE** ... (<https://youtu.be/ohXxmD78ZCo>).

The respondents identified excerpt (4) as toxic, as Priti Patel reports on her achievements in funding the British police in a haughty and proud manner (she speaks haughty and proud). At the same time, the phrase “*her BIGGEST uplift in a decade*” is accompanied by moderate dynamic emphasis (Imax 76.4 dB) on the *BIGGEST* segment, which is synchronized with a gestural and facial complex with body turns and tilts, along with a twisted mouth and a forcefully raised left eyebrow, which are perceived as self-praise and pride. Fragments are identified as highly toxic because Priti Patel pronounces them with a self-confident and arrogant look. The segments “*VIOLENT*”, “*ARRESTED*” and “*JUSTICE*” are accentuated by strong dynamic emphases (Imax 86.7 dB, Imax 88.1 dB), which are synchronized with a gestural and facial complex with head turns and compressed lips and raised eyebrows, which are perceived as a condescending, arrogant look or a very suspicious, look from under the forehead.

Figure 5. Priti Patel in the House of Commons, 2020

Priti Patel’s judgmental remarks, as well as her aggressive tone and gaze, had a toxic effect on Florence Eshalomi, a black Labour MP, who immediately responded by asking whether she (Patel) “actually understands the anger and frustration felt by so many people” in the UK. (<https://youtu.be/ohXxmD78ZCo>).

4.3. Toxicity in political media discourse in Ukraine

The toxic image of such Ukrainian politicians as Petro Poroshenko, Oleh Liashko, Iryna Farion, Oleksiy Honcharenko, Iryna Vereshchuk, Ilya Kiva, and Geo Leros is determined in the media in connection with such content as Ukraine’s independence, language issue, corruption, relations with the United States, and others, which are mostly populist in nature.

We will consider the prosodic-kinetic parameters of political toxicity of Oleh Liashko and Iryna Farion identify common and individual-specific features of paraverbal support of the means of semiotization of political toxicity in their speeches.

His speech in the Rada on January 17, 2017, when he called MPs “*урядові дауни*” (government downs) (<https://www.youtube.com/watch?v=a1HOeD6v87M>), had a strong toxic effect in the media:

- (5) *Ніяких вибачень! Хай вони вибачаються перед мільйонами українців, яким немає за що годувати своїх дітей... я ще раз повторюю: ті, хто позбавляє українців робот, ті, хто перетворив Україну на сировинний придаток це урядові дауни, це слабоумні люди, які працюють проти України і є ворогами України.*
*No apologies! Let them apologize to the millions of Ukrainians who have nothing to feed their children with... I repeat once again: those who deprive Ukrainians of jobs, those who have turned Ukraine into a raw material appendage are **government downs**, these are **weak-minded people** who work against Ukraine and are **enemies of Ukraine**. (translation is mine – N.S.)*

The experts identified a populist and at the same time “pogromic” (devastating) manner of speech as highly toxic, accompanied by a strong tonal and dynamic emphasis (Fmax 458 Hz/Imax 88.9 dB) and a synchronized gestural and mimetic complex of impulsive repeated movements of the left hand with the index finger and curved mouth, which are perceived as aggressive. Oleh Liashko accompanies the toxic utterances “*weak-minded people*” and “*enemies of Ukraine*” with sharp, impulsive hand movements, while his tone and facial expressions are aggressive (RadaTVChannel, 2017):

Figure 6. Oleh Liashko in the Rada, January 17, 2017

From the above example, we can conclude that toxicity can destroy not only the image of corrupt officials, whom Oleh Liashko directly criticizes in a humiliating and insulting manner, but also have harmful consequences indirectly for third parties, as evidenced by the open letter from the president of the All-Ukrainian Charitable Organization “Down Syndrome”. Thus, the toxic content “corruption” through the trigger “*government downs*” led to damage to the image of government officials and indirectly insulted parents of sick children and the charitable organization.

Ukrainian politician Iryna Farion, who makes a significant contribution to the “toxic language schizophrenia in Ukraine”, is a well-known phenomenon in the public space of Ukraine, whose emergence is due to the lack of democratic mechanisms for solving the language problem and the inability to conduct civilized public discussions on Ukrainian identity. According to Professor Yuriy Shevchuk, Iryna Farion, on the one hand, “enjoys popularity among a certain number of patriotic Ukrainians because she voices, albeit in an extremist way, things that concern many in Ukraine; on the other hand, she perfectly matches the caricatured image of a ‘Ukrainian nationalist’

filled with hatred for everyone and everything except bacon and embroidery” (https://zaxid.net/dvomovnist_yak_hvoroba).

In the popular TV talk show “Velykyi Lviv Says” (Gvlua) on May 21, 2021, Iryna Farion discusses the topic of Ukrainian identity and the historical independence of the Ukrainian people from Russia in a very pathetic manner:

- (6) *Перше, 31 вересня 2020 року три фракції Слуги народу, Європейська солідарність і Голос проголосували за продаж України... вони для мене не існують як окремі суб'єкти, а тільки як спілка ...спілка бізнесуків на політиці...це є факт отже що с цим фактом робити...чому після Майдану народ проголосував проти Майдану...*(Gvlua, 2021).

*First, on September 31, 2020, three factions of the Servant of the People, European Solidarity and Voice voted to sell Ukraine... they do not exist for me as separate entities, but only as a union... a union of **business bitches** in politics... this is a fact, **so what** to do with this fact... why after the Maidan the people voted **against the Maidan** ... (translation is mine – N.S.)*

Iryna Farion, according to my respondents, behaves like a teacher who scolds high school students and lists their faults and shortcomings. This is accompanied by a strong dynamic emphasis (Imax 89.1 dB) on the initial segment “FIRST” and a gestural and mimic complex of repeated synchronized head nods, movements of the bent left hand with a hand in the form of a half-closed fist, which moves like a metronome and synchronizes with each word, with the fingers gradually opening when listing fractions, as well as stuck out lips.

Figure 7. Iryna Farion on Gvlua TV, May 20, 2021

Iryna Farion switches to direct images and accentuates the segments with both a strong dynamic emphasis (Imax 89.5 dB) and a gestural and mimic complex of denying movements of the left hand at face level with a curved mouth, wide open eyes and tense muscles of the whole face, which create an aggressive and angry look.

Iryna Farion’s pretentious speech has a toxic effect, which is created by utterances that divide the Ukrainian people into friends and foes, as well as a tense and aggressive tone that almost turns into a shout. The kinesic portrait of Iryna Farion is formed by various gestures of the hands (a negative repeated gesture of the left hand, as if it were a chopping off; open hands with fingers widely spaced; two hands pointing to the heart area), head (sharp nods, affirmative hesitations), body (active shrugging of the shoulders, bending of the whole body) and facial expressions (curved mouth, widened eyes), which reinforce her aggressive attitude towards the addressees not present in the TV studio.

The computer analysis made it possible to identify similarities and differences in the paraverbal (prosodic and gestural-mimetic) expression of toxicity in political communication in the United States, the United Kingdom, and Ukraine.

5. Conclusions

Political toxicity is a cognitive-discursive and semiotic phenomenon of media discourse, characterized by motivational and pragmatic attitudes of political communication participants, rhetorical traditions and communicative PR technologies of political competition, which leads to political confrontation.

The cognitive and media-discursive nature of the phenomenon of toxicity, as well as its mental essence, is reflected in the semantic scenarios of the verbalizers of the TOXICITY concepts, which form their conceptual and value-image strata and reflect the worldviews of national linguistic communities.

The associative stratum of concepts contains contrasting ideas about toxicity, which

- have a socio-political orientation for representatives of American society;
- are associated with transformations of the image of Great Britain and the Royal Family for representatives of British linguistic culture;
- are connected with reputational losses of interlocutors due to humiliation and devaluation of moral, spiritual and other traditions for representatives of Ukrainian linguistic culture.

Verbal, paraverbal and extralinguistic ways and means of semiotizing political toxicity in media discourse depend on the participants' political views, as well as on their configuration in political speeches, which together form a semiotized formation – a toxic utterance.

The construction of political toxicity in the media discourse is mostly based on index signs, the semiotic content of which lies in the strategy of their causal representation – the disclosure of the inner essence through the result, consequence, details.

Based on the results of the reconstruction of the TOXICITY concepts in three linguistic cultures, which means the restoration of both archetypes (pre-linguistic forms) and structures of consciousness, as well as whole fragments of world pictures, the chronology of the expansion of their semantic structure in European linguistic cultures was revealed. The reconstruction of the motivational basis of the TOXICITY concept and the chronology of its conceptualization in European and American linguistic cultures proved that during the period from the 17th century to the present day, its metaphorical expansion from the direct meaning of “medical and chemical toxicity” to the figurative meaning of “psychological toxicity” has taken place. In the literal sense, medical and chemical toxicity destroys a person's physical constituents and causes physical harm, while in the metaphorical sense, psychological toxicity destroys a person's moral constituents and causes moral and psychological harm. The metaphorical meaning transfer of “toxic poison” to “toxic human expression/behavior” is based on the following features: 1) the type of poison/toxin (word, behavior), 2) the effect of the poison/toxin, 3) the consequences of the poison/toxin.

The associative and figurative zone of constructing political toxicity in the minds of Americans, British and Ukrainians was experimentally identified and its place in the structure of the TOXICITY was concepts is determined.

The conducted component analysis of the conceptual zone verbalizers of the studied concepts showed that in English the figurative meaning of the attribute “toxic” as a person's negative psychological quality refers to such features of conceptual zones as HARM, UNPLEASANTNESS, MALICIOUSNESS, UNHAPPINESS, in Ukrainian the figurative meaning of the attribute “отруйний/poisonous” is associated with the negative quality of phenomena, objects, words and covers two conceptual zones: ШКОДА (HARM) and ЗЛІСТЬ (ANGER). The structure organization of the TOXICITY concepts is different: the American and British concepts contain a conceptual zone in the core, while the Ukrainian concept contains a value-figurative zone.

The paraverbal semiotization forms of political toxicity in the American, British and Ukrainian media discourse are identified, namely prosodic and gestural and mimetic forms, which include

aggressive, humiliating, patronizing tone of speech, gestures that violate the personal boundaries of the interlocutor (impulsive repetitive hand movements, touching, pointing the index finger at the opponent, clenched fists, etc.), overly active facial expressions (wide open mouth, raised eyebrows, dilated eyes, etc.).

In American media political discourse, toxic areas containing insults to political opponents are defined by high indicators of the dynamic (IΔ 20 dB) and tonal (FΔ 115 Hz) ranges, moderate rate of speech (210 syllables/second) and pausal saturation (K 1.2), strong dynamic emphases with synchronized gestural and facial complexes of hand, mouth and eye movements.

In British media political discourse, insult is defined by high indicators of the dynamic (IΔ 15 dB) and tonal (FΔ 95 Hz) ranges, fast pronunciation rate (215 syllables/second), strong dynamic emphasis on the main stressed syllable, which is synchronized with sharp hand movements, body tilts, and wide eyes. In the Ukrainian media political discourse, insult is defined by high dynamic range (IΔ 50 dB), accelerated rate of speech (260 syllables/second) with low pause saturation (K 1.02), strong dynamic emphasis on the main stressed syllables, which are synchronized with exaggerated grimaces, dilated eyes, aggressive posture and gaze of the speaker.

In American media political discourse, toxic discourse fragments containing lies or fakes are defined by low values of the tonal (FΔ 134 Hz) and dynamic (IΔ 15 dB) ranges, slow rate of speech (160 syllables/second), paused saturation (K 1.15) with moderate dynamic emphases, accompanied by repetitive and impulsive head nods, body tilts, and eyebrow raises. In the British media political discourse, lying is defined by high indicators of the dynamic (IΔ 15 dB) and tonal (FΔ 95 Hz) ranges, fast pronunciation rate (215 syllables/second), strong dynamic emphasis on the main stressed syllable, which is synchronized with sharp hand movements, body tilts, and wide eyes. In the Ukrainian media political discourse, lying is characterized by high values of the tonal (FΔ 215 Hz) and dynamic (IΔ 25 dB) ranges, fast speech rate (220 syllables/second), low pause saturation (K 1.01) with strong dynamic emphases on the main stressed syllables, which are synchronized with gestural and facial complexes of movements of widely spread arms, body tilt and staring eyes.

The extra-linguistic forms of semiotization of the toxicity of political communication include the color scheme of posters, clothes, hairstyles, flags, symbols of the election campaign, music, etc., which only complement the toxic effect of a politician's actions/utterances, but do not have a significant independent impact on the perception of a politician as toxic.

This research identified common and variable information agendas of political toxicity in the media discourses of the United States, the United Kingdom, and Ukraine. ELECTORAL STRUGGLE turned out to be a common information agenda; in it opponents always consider each other toxic. On the contrary, RACISM, SEXISM, XENOPHOBIA (USA), EUROSCEPTICISM, PARTYGATE (UK), КОРУПЦІЯ (CORRUPTION), ВІЙНА (WAR), ЗРАДА (TRAITORY) (Ukraine) are contrasting agendas of political toxicity in the three political discourses.

The article clarified the definition of political toxicity as a result of the person's behavior perception that causes reputational harm or discriminates a politician. It constructs a scientific model of semantic and value-conceptual features in the structure of TOXICITY concepts in the lexicographic sources of the English and Ukrainian languages and the expansion of their semantic structure in European linguistic cultures, as well as the experimental identification of the associative and figurative zone of political toxicity in the minds of Americans, Britons, and Ukrainians.

The methodology suggested in this paper may be relevant for further comparative and typological research of political toxicity in media discourses of various countries that are the key subjects of geopolitics. It may also stimulate a deeper insight into communicative strategies of political discourse to ensure an effective interaction of its actors and contribute to the mitigation of toxic effects.

References

- Apter, D. E. (2006). Politics as theatre: An alternative view of the rationalities of power. In J. Alexander, B. Giesen & J. Mast (Eds.), *Social performance: Symbolic action, cultural pragmatics, and ritual* (Cambridge Cultural Social Studies, pp. 218-256). Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511616839.008>
- Beattie, G. (2016). *Rethinking body language: How hand movements reveal hidden thoughts*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315880181>
- Beck, C. (2021). *Mobility, spatiality, and resistance in literary and political discourse*. Cham: Springer International Publishing.
- Charteris-Black, J. (2018). *Analysing political speeches: rhetoric, discourse and metaphor*. London: Palgrave Macmillan.
- Columba, A.-S., & Benjamin, M. (2019). Toxic masculinity: Militarism, deal-making and the performance of brexit. In M. Dustin, N. Ferreira & S. Millns (Eds.), *Gender and queer perspectives on brexit. Gender and politics* (pp. 15-44). Cham: Palgrave Macmillan.
- Dyakiv, K., Korolyov, I., & Yaremko, M. (2021). Communicative deviations of respondents in political video interviews in Ukrainian and German. *Amazonia Investiga*, 2021, 10(43), 189-199. <https://doi.org/10.34069/AI/2021.43.07.19>
- Erdal, N., & Budak, O. (2021). The mediating role of organizational trust in the effect of toxic leadership on job satisfaction. *International Journal of Research in Business and Social Science*, 10(3), 1-17. <https://doi.org/10.20525/ijrbs.v10i3.1144>
- Feldman, O. (Ed.). (2020). *The rhetoric of political leadership: logic and emotion in public discourse*. Northampton, MA: Edward Elgar Publishing.
- Fetzer, A. (Ed.). (2013). *The pragmatics of political discourse*. Amsterdam: John Benjamins.
- Garbarino, J. (2005). *Raising children in a socially toxic environment*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Glass, L. (2005). *Toxic people: 10 ways of dealing with people who make your life miserable*. New York, NY: Simon & Schuster.
- Gnezdilova, Ya. V. (2021). *Kognityvno-dyskursyvni modeli anglomovnoyi manipulyatvnoyi metakomunikaciyi* [Cognitive and discourse models of English manipulative metacommunication]. Unpublished doctor of sciences dissertation thesis, Kyiv National Linguistic University, Ukraine.
- Gratton, G., & Zudenkova, G. (2020). *Political games: strategy, persuasion, and learning*. Basel, Switzerland: MDPI – Multidisciplinary Digital Publishing Institute.
- Housman, M., & Minor, D. (2015). Toxic workers. *Harvard Business School Working Paper*, 16-057. Retrieved from <http://nrs.harvard.edu/urn-3:HUL.InstRepos:23481825>
- Kovalevs`ka, A. V. (2020). Analiz politychnogo dyskursu: paradygma spindoktoringu [Political discourse analysis: the paradigm of spindoctoring]. *Aktual`ni problemy ukrayins`koyi lingvistyky: teoriya i praktyka*, XLI, 42-61. <https://doi.org/10.17721/APULTP.2020.41.42-61>
- Liboiron, M., Tironi, M., & Calvillo, N. (2018). Toxic politics: Acting in a permanently polluted world. *Social Studies of Science*, 48(3), 331-349.
- Manno, A. (2020). *Toxic masculinity, casino capitalism, and America's favorite card game: The poker mindset*. Berlin: Springer International Publishing.
- Nagorna, L. P. (2005). *Politychna mova i movna polityka: diapazon mozhlyvostej politychnoyi lingvistyky* [Political language and language policy: the range of possibilities of political linguistics]. Kyiv: Svitoglyad.
- O'Brien, Sh. B. (2018). *Why Presidential speech locations matter: Analyzing speechmaking from Truman to Obama*. Berlin: Springer International Publishing.
- Petlyuchenko, N. V. (2009). *Kharyzmatyka: movna osobystist` i dyskurs* [Charisma: linguistic personality and discourse]. Odesa: Astroprint.

- Pochepczov, G. (2011). *Komunikatyvni operaciyi vchora j s`ogodni* [Communication operations yesterday and today]. *Detektor media*. Retrieved from <https://bit.ly/3eHb8lu>
- Potapenko, S. I. (2021). Kognityvna media-rytoryka: buttya konfliktu-kryzy v anglomovnykh Internet-novynakh [Cognitive media rhetoric: the existence of conflict-crisis in English-language Internet news]. Kyiv: KNLU Publishers.
- Radziyevs`ka, T. V. (2018). *Dyskursyvni prostory: istoryko-lingvistychnyj vymir* [Discursive spaces: historical and linguistic dimension]. Kyiv: DP "Informacijno-analitychne agentstvo".
- Semenyuk, O. A., & Bilous, V. B. (2011). Movni zasoby stvorennya obrazu voroga v romani T. Klensi "DEBT OF HONOR" [Linguistic means of creating the image of the enemy in T. Clancy's novel "DEBT OF HONOR"]. *Suchasni doslidzhennya z inozemnoyi filologiyi*, 9, 419-425.
- Serazhym, K. S. (2003). *Dyskurs yak sociolingval`nyj fenomen suchasnogo komunikatyvnogo prostoru (metodologichnyj, pragmat`ko-semantychnyj i zhanrovo-lingvistychnyj aspekty: na materiali politychnogo riznovydu ukrayins`kogo masovoinformacijnogo dyskursu)* [Discourse as a Sociolinguistic Phenomenon of the Modern Communication Space (Methodological, pragmatic-semantic, genre-linguistic aspects: Based on the material of the political variety of Ukrainian mass media discourse)]. Unpublished doctor of sciences dissertation thesis, Taras Shevchenko Kyiv National University, Ukraine.
- Shevchenko, I., Alexandrova, D., & Gutorov, V. (2021). Impoliteness in parliamentary discourse: a cognitive-pragmatic and sociocultural approach. *Cognition, communication, discourse*, 22, 77-94. <http://doi.org/10.26565/2218-2926-2021-22-05>
- Shkvorchenko, N. (2020). Linguistic and gender peculiarities of English political discourse. *Annals of the University of Craiova. Series Philology. Linguistics*, XLII (1-2), 398-416. Retrieved from <https://bit.ly/3U6bouG>
- Shkvorchenko, N. (2022). How politicians become toxic: expression of toxicity in utterance & action & gesture. In A. Karasin & A. M. Sayakova (Eds.), *2nd International Antalya Scientific Research and Innovative Studies Conference*, Antalya, Turkey, March 17-21, 2022. Full Texts Book (pp. 156–158). IKSAD GLOBAL Publishing House. Retrieved from https://www.izdas.org/files/ugd/614b1f_26940b337a1e4811ae927fdb2313b779.pdf
- Slavova, L. (2015). Image of a leader's linguistic personality in political discourse. *Cognition, communication, discourse*, 11, 109-122. <http://doi.org/10.26565/2218-2926-2015-11-08>
- Soloshchuk, L. V. (2009). *Vzayemodiya verbal`nykh i neverbal`nykh komponentiv komunikaciyi u suchasnomu anglomovnomu dyskursi* [Interaction of verbal and nonverbal communication components in modern English discourse]. Unpublished doctor of sciences dissertation thesis, Taras Shevchenko Kyiv National University, Ukraine.
- Stashko, H. (2018). Phonetic and syntactic stylistic means in media space: Manipulation or emotional commonplace? *Communication today*, 9(2), 132-142.
- Syeryakova, I. I. (2009). Politychnyj dyskurs ta semiotychna osobystist` [Political discourse and semiotic personality]. *Visnyk Kyyivs`kogo nacional`nogo lingvistychnogo universytetu. Seriya: Filologiya*, 12(2), 115-120.
- Tirrell, L. (2017). Toxic Speech: Toward an epidemiology of discursive harm. *Philosophical Topics*, 45(2), 139-161. <http://doi.org/10.5840/philtopics201745217>
- Welch, B. (2008). *State of confusion: Political manipulation and the assault on the American mind*. New York, NY: Thomas Dunne Books.
- Westen, D. (2008). The political brain: The role of emotion in deciding the fate of the nation by Drew Westen. *Political Psychology*, 29(4): 623-627.
- Zernecz`kyj, P. V., & Ryabokon`, G. L. (2012). Argumentacijna struktura brytans`kogo politychnogo movlennya: aksiologichnyj aspekt [The Argumentative Structure of British Political Speech: The Axiological Aspect]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Filologichni nauky*, 137, 147-152. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAfn_2012_137_37

Sources for illustrations

- AbcNews (Producer). (2021, January 7). This is what Trump told supporters before many stormed Capitol Hill. [Video file]. Retrieved from https://abcnews.go.com/Politics/trump-told-supporters-stormed-capitol-hill/story?id=75110558&cid=social_twitter_abc
- BBC NEWS (Producer). (2020, January 29). Nigel Farage's last words to the European Parliament. [Video file]. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/av/uk-51294356>
- CNN Politics (Producer). (2020, August 20). Pelosi: McConnell and Trump are standing in the way. [Video file]. Retrieved from <https://edition.cnn.com/videos/politics/2020/08/20/nancy-pelosi-dnc-2020-speech-full-video-vpx.dnc>
- Gvlua (Producer). (2021, May 20). Drozdov, Farion, Stretskiv pro Paradoks Zelenskoho [Drozdov, Farion, Stetsiv about the Paradox of Zelensky] [Video File]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=KbQhvdIRXqs>
https://www.youtube.com/watch?v=dT7auom5gAY&ab_channel=%D0%A2%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%A0%D0%B0%D0%B4%D0%B0
- RadaNVchannel (Producer). (2017, January 17). Rankove plenarne zasidannia VRU 17.01.2017 [Morning plenary session of the Supreme Council of Ukraine 17.01.2017]. [Video file]. Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=dT7auom5gAY&ab_channel=%D0%A2%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%A0%D0%B0%D0%B4%D0%B0
- The Telegraph (Producer). (2020, June 8). Priti Patel says she will not take lectures from Labour on racism. [Video file]. Retrieved from <https://youtu.be/ohXxmD78ZCo>

**ПОЛІТИЧНА ТОКСИЧНІСТЬ
У КОНТРАСТИВНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ
(на матеріалі американського, британського
та українського медіа-дискурсу)**

Наталія Шкворченко

доктор філологічних наук, доцент,
Міжнародний гуманітарний університет
(вул. Фонтанська дорога, 33, м. Одеса, 65016, Україна);
e-mail: nmshkvorchenko@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7146-7244>

Анотація

Дослідження присвячене проблемі політичної токсичності в медійному дискурсі Сполучених Штатів Америки, Великої Британії і України; визначенню спільних та відмінних рис семіотизації політичної токсичності в медійному дискурсі. Спостережуваний міждисциплінарний характер феномену токсичності дає підстави зробити припущення про його когнітивну природу і ментальну сутність із набором концептуальних ознак, які відображають картину світу національної лінгвокультури. У політичній комунікації під токсичністю розуміють тип взаємодії різних учасників політичного дискурсу, який характеризується високим ступенем агресивної вербальної, пара- та/або невербальної поведінки та дискримінує опонента за расовою, етнічною, гендерною ознаками тощо, внаслідок чого такий політик (політики) сприймається, а потім визначається в медіа як токсичний. Мета дослідження – виявити спільні та відмінні способи й засоби семіотизації політичної токсичності. Дослідження ґрунтується на методах асоціативного та ідентифікаційного експериментів, комп'ютерного мультимодального аналізу, а також статистичної обробки отриманих даних. У дослідженні виявлено модуси розгортання токсичного ефекту та закономірності формування токсичного іміджу політика в колективному, асоціативно-індивідуальному, символічному та медійному дискурсі-портреті. Комплексний аналіз токсичного іміджу політика в різних

лінгвокультурах враховує поведінку політиків як лідерів громадської думки та охоплення цільової аудиторії, на яку поширюється дія його токсичної риторики – на одну особу, групу осіб чи широку громадськість. При цьому види шкоди від візуалізації медіатоксичного ефекту можуть бути спрямовані як на психологічні стани адресата, так і на його гендерні, вікові та професійні характеристики. У статті визначено засоби вербального вираження токсичності, зумовлені як агресивно-емоційним типом політика, так і соціокультурними особливостями політичної боротьби у Сполучених Штатах Америки, Великій Британії та Україні.

Ключові слова: політичний дискурс, медійний дискурс, токсичність, концептуальні ознаки, семіотизація, вербальна, пара- та/або невербальна поведінка.

GUIDELINES FOR CONTRIBUTORS 2023

General information

“Cognition, communication, discourse” (CCD) is an on-line open-access journal in Linguistics and languages, Literature, and Philology (UDC Subjects 80, 81, 82). Both its editorial team and the choice of authors are international.

Aims and scope. CCD focuses on language as an instrument for construing meaning, exchanging information and a form of social practice. It focuses on high-quality doctoral and post-doctoral research in cognitive linguistics, linguistic pragmatics, including cognitive pragmatics, corpus linguistics, and discourse analysis and on interdisciplinary approaches in neighboring research areas such as semantics, conversation analysis, ethnomethodology, sociolinguistics, and psycholinguistics.

Our aim is to publish innovative content, which contributes to cognitive and communicative linguistic theories drawing attested data from a wide range of languages and cultures in synchronic and diachronic perspectives. Alongside full-length articles, the journal welcomes discussion notes and book reviews on topics which are at the cutting-edge of research.

Mission. CCD presents a forum for linguistic research on the interaction between language and cognition, structures and strategies of discourse, communication studies.

The journal is aimed at linguists, teachers, graduate and post-graduate students who are doing their researches in Philology and conjoint spheres.

Article formats: Research article, Book review.

Language of publication: English, multiple. Summaries in English and Ukrainian.

Reviewing. CCD is a double-blind peer-reviewed journal. All research articles in this journal undergo rigorous double-blind peer review, based on initial editor screening and refereeing by anonymous referees. The journal is committed to meeting high standards of ethical behaviour approved by the Ethical Code of The Scientist of Ukraine (Етичний кодекс ученого України) and by the Committee on Publication Ethics (COPE) (<https://publicationethics.org/about>) at all stages of the publication process.

The editorial board reserves the right to reject an article that does not meet the established requirements or the subject matter of the journal. In case of rejection of the article, the editorial board gives the author a reasoned conclusion.

The term of reviewing the article does not exceed 2 months. The author is to make necessary changes in his / her material in two-week' time.

An article which was not recommended for publication by the reviewer is not accepted for reconsideration. The text of the negative review is sent to the author by e-mail.

Publishing ethics. In accord with the principles of academic integrity, all articles undergo the process of plagiarism checking using modern software and plagiarism online detector “Strikeplagiarism.com” (owner “Plagiat.pl”). The system establishes similarity coefficient 1 (the percentage of text that determines the level of borrowing found in certain sources, consisting of text fragments, containing at least 5 words) and similarity coefficient 2 (percentage of text that determines the level of borrowing found in certain sources that consist of text fragments containing at least 25 words). The recommended indicators of originality of articles are:

- similarity coefficient 1 – no more than 20%,
- similarity coefficient 2 – no more than 5%.

The editorial board of the journal takes the final decision on the presence of plagiarism or the lawfulness of borrowings found by the anti-plagiarist system.

Submission. Submission of the article is understood to imply that the article neither has been published before nor is being considered for publication elsewhere. The manuscript should be submitted by e-mail to the following address: cognition.discourse.journal@karazin.ua with a copy

sent to the editor-in-chief (iryyna.shevchenko@karazin.ua), executive secretary (alevtyna.kalyuzhna@karazin.ua) and technical editor (gutorov@karazin.ua).

Important. No parts of the articles submitted to “Cognition, communication, discourse” should be posted on the Internet prior to publication. Pre-publishing is possible with a corresponding reference to CCD after the article is accepted and confirmed to be published.

Content arrangement of the paper

- Title of the paper in English (12 pts, bold, CAPITAL letters, align center).
- Name and surname of the author(s) (12 pts, align center).
- Institution, place, country (12 pts, align center).
- Abstract with key words (minimum 250 words or 1800 signs, 11 pts).
- Titles of the chapters (12 pts, bold).
- Text of the paper (12 pts).
- Notes if any.
- Abbreviations if any.
- References and Sources for illustrations (if any) (12 pts, bold, CAPITAL letters, align right).
- Contact details – name(s) of the author(s) with their academic degree(s), name and address of the affiliated organization, e-mail(s) and ORCIDS of the author(s).

Text format

All materials should be Times New Roman, 12, font 1; indentation 1,0 cm, margins: left – 2 cm., right – 2 cm., top & bottom – 2.5 cm. The first lines in all sections are not indented.

Manuscripts may be submitted as email attachments in Microsoft Word 97-2003/2010 (author’s name.doc/docx) if they do not contain unusual fonts. If special symbols are used their fonts should be sent separately.

Contributions should be in English, may include multilanguage examples. Spelling should be either British or American English consistently throughout the paper. If not written by a native speaker of English it is advisable to have the paper checked by a native speaker.

Papers should be reasonably divided into numbered sections and, if necessary, sub-sections.

The title is preceded by the universal decimal classification (UDC) bibliographic code. Example:

UDC code (left on top)

TITLE (TIMES NEW ROMAN, 12, BOLD, CAPITAL LETTERS, CENTERED)

First Author Name and Surname (Times New Roman, 12, Bold)

(Affiliation, City, Country)

Next Author Name and Surname (Times New Roman, 12, Bold)

(Affiliation, City, Country)

Abstract: (in English, Ukrainian, Russian, Times New Roman, 11)

Author’s name surname. Title of the article (bold). An abstract is a brief, comprehensive summary of the contents of the article; it allows readers to survey the contents of an article quickly. The abstract should normally be a single paragraph *between 200 and 250 words* (minimum 1800 signs, key words included). A good abstract is accurate, nonevaluative, coherent and readable, clear and concise. It uses verbs rather than their noun equivalents and the active rather than the passive voice; uses the present tense to describe conclusions drawn or results with continuing applicability; uses the past tense to describe specific variables manipulated or outcomes measured. An abstract for *a theory-oriented paper* should describe: how the theory or model works and/or the principles on which it is based; what phenomena the theory or model accounts for;

and its linkages to empirical results. An abstract for a *methodological paper* should comprise the general class of methods being discussed; the essential features of the proposed method; and the range of application of the proposed method. Given the small amount of words allowed, each word and sentence included in your abstract needs to be meaningful. In addition, all the information contained in the abstract must be discussed in the main body of the paper.

Keywords: List five to ten pertinent keywords specific to the article; use singular nouns.

1. Introduction

The body of a manuscript opens with an introduction that presents the specific problem under study and describes the research strategy. The structure of the introduction should necessarily comprise the author's aims / tasks / objectives, the subject-matter and the material of the study.

Exploring the importance of the problem the article should state how it is related to previous work in the area. If other aspects of this study have been reported previously, how does this report differ from, and build on, the earlier report?

Describe relevant related literature. This section should review studies to establish the general area, and then move towards studies that more specifically define or are more specifically related to the research you are conducting. Your literature review must not be a series of quotations strung together; instead it needs to provide a critical analysis of previous work.

State hypotheses and objectives, their correspondence to research. The statement of the hypothesis should logically follow on from your literature review and you may want to make an explicit link between the variables you are manipulating or measuring in your study and previous research. The present tense is used to state your hypotheses and objectives.

Sections and subsections of the paper. Divide your article into clearly defined sections. Any labeled sections / subsection should be numbered (i.e., 2. or 2.1, 2.2 if necessary) and given a brief heading marked in bold (Times New Roman, 12 without full stops at the end). Each heading should appear on its own separate line.

A good paragraph should contain at least the following four elements: transition, topic sentence, specific evidence and analysis, and a brief concluding sentence. A transition sentence acts as a transition from one idea to the next. A topic sentence tells the reader what you will be discussing in the paragraph. Specific evidence and analysis support your claims that provide a deeper level of detail than your topic sentence. A concluding sentence tells the reader how and why this information supports the paper's thesis.

2. Method

The Method section describes in detail how the study was conducted, including conceptual and operational definitions of the variables used in the study. It also permits experienced investigators to replicate the study.

The method section should be written in paragraph form with as little repetition as possible. This section will often be broken down into subsections such as participants, materials and procedure. The subsections you use will depend on what is useful to help describe and explain your experiment.

In the method section of the paper you should use the past tense since you are describing what you did; for example, e.g. *An experiment was performed...*, *The participants were instructed to ...* .

3. Results

This section describes but does not explain your results; it provides the reader with a factual account of your findings. You can, however, draw attention to specific trends or data that you think are important. Your aim in your Results section is to make your results as comprehensible as possible for your readers.

If you are presenting statistical results, place descriptive statistics first (means and standard deviations) followed by the results of any inferential statistical tests you performed. Indicate any

transformations to the data you are reporting; for example, you may report percentage correct scores rather than straight scores. Raw data and lengthy whole transcripts of qualitative data should be put in the appendices, only excerpts (descriptive statistics or illustrative highlights of lengthy qualitative data) should be included in the results section.

In the results section you will need to use both the past tense and the present tense. The past tense is used to describe results and analyses; for example, *The knowledge scores were analyzed ..., The results indicated ...*

The present tense is used with results that the reader can see such tables and figures; for example, *The data of growth rate in Table 3 illustrates how ...*

Authors should refer in the text to all tables and figures used and explain what the readers should look for when using the table or figure. Focus only on the important point the readers should draw from them, and leave the details for the readers to examine on their own. Each table and figure must be intelligible without reference to the text, so be sure to include an explanation of every abbreviation (except the standard statistical symbols and abbreviations).

Give titles to all tables and figures, number all tables sequentially as you refer to them in the text (Table 1, Table 2, etc.), likewise for figures (Figure 1, Figure 2, etc.).

4. Discussion

If necessary an article may have more sections and subsections.

All examples are italicized. One word or word-combination examples are given within the body of a paragraph.

Sentence or textual examples, preferably numbered through the article, are given in separate paragraphs in italics (their source is given straight) with indentation 1,0 cm for the whole paragraph and separated from the previous / following text by one blank line. Example:

- (1) *"I'm Prendergast," said the newcomer. "Have some port?"*
"Thank you, I'd love to." (Waugh, 1980, p. 46)

5. Conclusions

This section simply states what the researcher thinks the data mean, and, as such, should relate directly back to the problem/question stated in the introduction. By looking at only the Introduction and Conclusions sections, a reader should have a good idea of what the researcher has investigated and discovered even though the specific details of how the work was done would not be known. After moving from general to specific information in the introduction and body paragraphs, your conclusion should restate the main points of your argument.

Conclusions should finish up with an overview of future possible research.

Acknowledgments (not obligatory and not numbered paragraph). Identify grants or other financial support (and the source, if appropriate) for your study. Next, acknowledge colleagues who assisted in conducting the study or critiquing the manuscript. End this paragraph with thanks for personal assistance, such as in manuscript preparation.

Footnotes should be avoided. Any essential **notes** should be numbered consecutively in the text and grouped together at the end of the paper.

In-text citations. The journal uses APA-6 format ([APA style](#)). If you are directly quoting from a work and the author is not named in a signal phrase, you will need to include the author, year of publication, and the page number for the reference: (Pocheptsov, 1976, p. 15; Leech, 1985, pp. 373-4).

If the quotation includes the author's last name, it is simply followed by the date of publication in parentheses; if no last name is mentioned in the text it is given in parentheses. For example: According to Jones (2005), "Students often had difficulty using Gerunds and Infinitives, especially when it was their first time" (p. 156). Or "Students often had difficulty..." (Jones, 2005, p. 156).

If you cite a work of two to five authors (use ‘&’ within parentheses; use ‘and’ outside parentheses):

a) Becker and Seligman’s (1996) findings contradicted this result. This result was later contradicted (Becker & Seligman, 1996). Mind no comma before & in citing two authors!

(b) Medvec, Madey, and Gilovich (1995) examined a group of Olympic medalists. Or medalists were examined in (Medvec, Madey, & Gilovich, 1995) (Mind a comma before & in citing three to five authors in parenthesis!) A subsequent citation would appear as (Medvec et al., 1995).

In case of six or more authors, cite only the last name of the first author, followed by “et al.” and the year of publication: Barakat et al. (1995) attempted to ...

APA-6	In-Text and Parenthetical Citation Examples
Quote with author’s name in text	Smith (2019) states that, “...” (p. 112).
Quote with author’s name in reference	This is quoted as, “...” (Smith, 2019, pp. 112-4).
Paraphrasing with author’s name in text	Smith (2019) stated these facts, too.
Paraphrasing author’s name in reference	This fact has been stated (Smith, 2019).
No author – give title of work abbreviated to first major word	This book is true (Long, 2019).
<i>Italics for books & journals</i> , “quotation marks” for articles & web pages	This article is true (“Long,” 2019).
Citing entire website – put URL	This has evidence (www.pubmed.gov).
Quote from website – use paragraph number	According to, “...” (Smith, 2019, para. 4).
More than one author with same last name	P. L. Smith (2018) and J. M. Smith (2019)
Source has more than one author in text	Smith and Lee agree that (2019)
Source has more than one author in reference	This is agreed upon (Smith & Long, 2019).
Citing more than one work	We all agree (Smith, 2019; Lee, 2018).
Citing more than one work by same author published in the same year	We all agree (Smith, 2019a, 2019b, 2019c) Smith (2019a) believes ..... It has been reported ... (Smith, 2019c)

The quotations longer than three lines should constitute a separate block, indented 1.0 cm paragraph(s), single spaced, font 12 pts, italics, with no quotation marks, e.g., Kövecses (2018, p. 133) writes:

In sum, the intratextual use of conceptual metaphor does not necessarily produce metaphorically homogenous discourse. In most cases, a variety of different conceptual metaphors is used in particular media and other texts.....

For such quotations their author may be cited in a parenthesis below, not italicized, e.g.:

In sum, the intratextual use of conceptual metaphor does not necessarily produce metaphorically homogenous discourse. In most cases, a variety of different conceptual metaphors is used in particular media and other texts. This is a natural phenomenon, given the nature of conceptual metaphors as based on the general structure of concepts (i.e., that the concepts have various aspects and we use the conceptual metaphors to comprehend those aspects). (Kövecses, 2018, p. 133).

Quotation marks. Single quotation marks should be used for the translation of non-English words, e.g., *cogito* ‘I think’.

Double quotation marks should be used in all other cases, i.e., direct quotations in running text. Please always use rounded quotation marks (“. . .”) not "straight" ones.

Dashes. Spaced EM dashes (long English dashes) are used as parenthetical dashes (“text — text”). Please do not use double hyphens (--).

Unspaced EN dashes (a short dash corresponding to the Ukrainian dash) should be used between inclusive numbers to show a range), e.g., 153-159, 1975-1979.

A long dash (EM dash, —) without spaces on the left or right in English texts might set off a phrase at the end of a sentence—like this one. Or, EM dashes may set off a phrase midsentence—a technique that really draws a reader’s attention—as they do in this sentence.

Italics should be used for:

- Words, phrases, and sentences treated as linguistic examples
- Foreign-language expressions
- Titles of books, published documents, newspapers, and journals
- Drawing attention to key terms in a discussion at first mention only. Thereafter, these terms should be set straight.
- Emphasizing a word or phrase in a quotation indicating [emphasis mine]

Bold or **underlining** may be used sparingly to draw attention to a particular linguistic feature within numbered examples (not in the running text).

Please keep the use of italics and boldface type to an absolute minimum. CAPITAL LETTERS and SMALL CAPS should not be used for emphasis.

Punctuation. Please use a serial comma (an Oxford comma or a Harvard comma) placed immediately before the coordinating conjunction (and or or) in a series of three or more terms as in “France, Italy, and Spain” (with the serial comma), but “France or Spain” (two terms only).

Put a comma before ‘which’ to introduce attributive clauses (“Tom’s book, which he spent ten years writing, is now a best seller.”). Do not use a comma to introduce questions and prepositional phrases (“in which”).

Abbreviations. List of Common Latin Abbreviations for APA Style

Abbreviation	Meaning	Used inside of parentheses only
cf.	“compare” or “consult” (to contrast information)	Never put a comma after “...in (cf. Zeller & Williams, 2007)”.
e.g.,	“for example,” (<i>exempli gratia</i>)	Always put a comma after: “Some studies (e.g., Macmillan, 2009)...”
etc.	“and so on” / “and so forth”	Put a comma before if used to end a list of at least two other items: “ (chemistry, math, etc.). In other cases do not use a comma “(biology etc)”.
i.e.,	“that is,” (<i>id est</i> ; specific clarification)	Always put a comma after: “(i.e., first, second, or third)”
vs.	“versus”	Put a full stop after: “(low vs. high)”, do not italicize.
ibid.	“ <i>ibidem</i> ” for citations	Not used in APA to refer again to the last source previously referenced. Instead give each citation using author names as usual.

References (Times New Roman 12, bold, caps, not numbered)

A reference list (usually about 30 authors, preferably of the last decade) must comprise all the references cited in the text of your paper, listed in alphabetical order at the end of the paper and not numbered. Each reference in the reference list needs to contain all of the bibliographic information from its source (citation style APA-6). In each new item, its first line is aligned right, other lines (if any) are indented 1,0 cm. Please make your URL and DOI active.

For materials in Latin:

Books (authored work) & e-books:

Langacker, R.W. (2008). *Cognitive grammar: A basic introduction*. New York: Oxford University Press.

Chandler, D. (1998). Semiotics for beginners. Retrieved September, 1, 2018, from

<http://www.users.aber.ac.uk/dgc/Documents/S4B> or doi: <https://doi.org/10.....>

Book chapter:

Mind that editors' first names are cited before their family names, without a comma before "&" for two or more editors:

Haybron, D. M. (2008). Philosophy and the science of subjective well-being. In M. Eid & R. J. Larsen (Eds.), *The science of subjective well-being* (pp. 17–43). New York, NY: Guilford Press.

E-book not from a database and without a DOI: in the URL field include the full URL or the homepage URL. Leave out Place and Publisher:

Austen, J. (1853). *Pride and prejudice: A novel*. Retrieved from <https://books.google.co.nz/books?id=ZXY1CwAAQBAJ&lpg=PP1&dq=pride%20and%20prejudice&pg=PT4#v=onepage&q=pride%20and%20prejudice&f=true>

E-book from a Library database: In the URL field include the URL but remove the ezprozy details: Best, A., Hanhimaki, & Schulze, K. E. (2015). *International history of the twentieth century and beyond* (3rd ed.). Retrieved from <https://ebookcentral-proquest-com>

Journal articles:

Peterson, T. (2017). Problematizing mirativity. *Review of Cognitive Linguistics*, 15(2), 312-342. <https://doi.org/10.1075/rcl.15.2.02pet>

On-line newspaper article:

Brody, J. F. (2007, December 11). Mental reserves keep brain agile. *The New York Times*. Retrieved from <http://www.nytimes.com>

Several volumes in a multivolume work:

Koch, S. (Ed.). (1959-1963). *Psychology: A study of science* (Vols. 1–6). New York, NY: McGraw-Hill.

Reference book:

VandenBos, G. H. (Ed.). (2007). *APA dictionary of psychology*. Washington, DC: American Psychological Association.

Print journal article. Article titles use sentence style capitalization, i.e., capitalize the first word of the title and subtitle (after a colon, if there is one), and any proper nouns (names). Journal/magazine and newspaper titles use headline style capitalization, i.e., capitalize each significant word but not articles and prepositions. In the year field for reference type Article in press enter the words: (in press). Mind a comma before "&" to cite more than one authors!

Where relevant, enter data in either the DOI or URL. In 2017, Crossref updated their DOI display guidelines, their new recommended format looks like this: <https://doi.org/10.1037/arc0000014>

Wilson, S., Spies-Butcher, B., & Stebbing, A. (2009). Targets and taxes: Explaining the welfare orientations of the Australian public. *Social Policy & Administration*, 43, 508-525. <https://doi.org/10.1037/arc0000014>

Fennimore, D. L. (1981). American neoclassical furniture and its European antecedents. *American Art Journal*, 13(4), 49-65. Retrieved from <http://www.jstor.org>

Webpage, with author but no date:

Flesch, R. (n.d.). *How to write plain English*. Retrieved October 3, 2017, from http://www.mang.canterbury.ac.nz/writing_guide/writing/flesch.shtml

Webpage with corporate author (an organisation or group):

New Zealand Government. (2008). *Digital strategy*. Retrieved April 12, 2009, from <http://www.digitalstrategy.govt.nz/>

Dissertation. Print/Hardcopy format

Knight, A. (2001). *Exercise and osteoarthritis of the knee* (Unpublished master's dissertation). Auckland University of Technology, Auckland, New Zealand.

Thesis or dissertation, online from an institutional repository or a website

Thomas, R. (2009). *The making of a journalist* (Doctoral thesis, Auckland University of Technology, Auckland, New Zealand). Retrieved from <http://hdl.handle.net/10292/466>

Conference paper in regularly published proceedings, retrieved online:

Houzel, S., Collins, J. H., & Lent, R. (2008). The basic nonuniformity of the cerebral cortex. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 105, 12593-12598. doi: [10.1073/pnas.0805417105](https://doi.org/10.1073/pnas.0805417105)

Film/movie

Scorsese, M. (Producer), & Lonergan, K. (Writer/Director). (2000). *You can count on me* [Motion picture]. United States: Paramount Pictures.

Blog post:

Author, A.A. (2019, December 12). Title of post [Description of form]. Retrieved from <http://www.xxxx>

For more details go to:

EndNote for PC: A comprehensive guide to the reference management software EndNote. Retrieved October 3, 2019, from http://aut.ac.nz.libguides.com/endnote/APA_and_EN_Books

For materials in languages other than English:

Standard format: Author, Initials. (year). *Title of book* (Edition if later than first e.g. 3rd ed.) [Title translated into English]. Place of publication: Publisher.

!All titles other than English (French, Spanish, etc.) are to be translated!

Book:

Piaget, J. (1966). *La psychologie de l'enfant* [The psychology of the child]. Paris, France: Presses Universitaires de France.

Bennahmiam, J.-L., & Roche, A. (1992). *Des verts de toutes les couleurs: Histoire et sociologie du mouvement ecole* [Greens of all colours: history and sociology of the ecology movement]. Paris: Albin Michel.

Journal articles (brackets contain an English translation of the article's title, not the journal):

Janzen, G., & Hawlik, M. (2005). Orientierung im Raum: Befunde zu Entscheidungspunkten [Orientation in space: Findings about decision points]. *Zeitschrift für Psychologie*, 213 (4), 179–186. doi: [10.1026/0044-3409.213.4.179](https://doi.org/10.1026/0044-3409.213.4.179)

Zhabotynska, S. (2018). Dominantnist`ukrayins`koyi movy`v umovax bilingvizmu: nejrokognity`vni chy`nny`ky` [Dominance of Ukrainian in the bilingual setting: neurocognitive factors.]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina*, 87, 5-19.

E-materials:

Zagurenko, A. A. (2002). Ekonomicheskaya optimizatsia [Economic optimization]. *Neftyanoe khozyaistvo*, 11. Retrieved from <http://www.opus>

Conference papers:

Zagurenko, A. A. (2002). Osobennosti proektirovaniya [Features of design]. Trudy 6 Mezhdunarodnogo Simpoziuma: *Novye tekhnologii*. Kyiv, 267-272.

Dissertations:

Zagurenko, A. A. (2002). *Ekonomichna optymizatsia*. [Economic optimization]. Unpublished candidate dissertation, National Teachers' Training University of Ukraine, Kyiv, Ukraine (in Ukrainian)

Dissertation thesis (abbreviations: dokt./kand.):

Zagurenko, A. A. (2002). *Ekonomichna optymizatsia*. [Economic optimization]. Unpublished candidate dissertation thesis, National Teachers' Training University of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

For transliteration use <http://translit.kh.ua> (from Ukrainian) and <http://www.translit.ru> (from Russian). Use <http://apareferencing.ukessays.com/generator/> to create reference list according to APA citation style.

DOIs. When DOIs are available, include them in the reference information. Place the DOI at the end of the reference, and don't add a period at the end of it. Here's an example:

Author, A.A., & Author, B. B. (Date of publication). Title of article. *Title of Journal*, volume number, page range. <https://doi.org/10.0000/0000>

SOURCES FOR ILLUSTRATIONS (bold, CAPS, not numbered)

All textual examples cited in the article should have full bibliographic information about their sources listed in alphabetical order and not numbered (citation style APA-6).

SCHOLARLY JOURNAL
COGNITION, COMMUNICATION, DISCOURSE

International on-line scholarly journal. 2023, # 26
Series "Philology"

English and multilanguages

Computer version

L. P. Z'abchenko

Journal web-site

V. O. Shevchenko

4, Svobody sq., Kharkiv 61022, Ukraine
V. N. Karazin Kharkiv National University